ALEXANDRA DAVID-NÉEL
CU MISTICI ŞI MAGICIENI ÎN TIBET

— Ediţia a II-a

Traducere de VASILE FULGA

EUROPOLIS" Constanţa

CUPRINS

Capitolul I
TIBETUL Şi LAMA
Moartea şi viaţa de apoi
Capitolul II
OASPETE AL LAMAIŞTILOR
Capitolul III
O FAIMOASĂ MĂNĂSTIRE TIBETANĂ…
Copacul miraculos din Tsong Khapa…
Buddha viu…
Capitolul IV
DESPRE FANTOME ŞI DEMONI
Comuniunea lugubră…
Cadavrul care dansează…
Pumnalul vrăjit…
Practici pentru dobândirea curajului – Provocarea fiinţelor demonice…
Înspăimântătorul Banchet Mistic…
Capitolul V
DISCIPOLI DE ALTĂDATĂ ŞI MAEŞTRII LOR…
Capitolul VI
SPORTURI PSIHICE
Alergătorii lung-gom-pas…

Arta autoîncălzirii fără foc, sus, în mijlocul zăpezilor…
Mesaje trimise „prin vânt”…
Capitolul VII
TEORIILE MISTICE ŞI ANTRENAMENTUL SPIRITUAL
Capitolul VIII
FENOMENE PSIHlCE ÎN TIBET – CUM LE EXPLICĂ TIBETANII…

Made în Great Britain for Penguin Books Limited by Furnell and Sons LTD, Pauuon and London
Reprinted în March 1938
Penguin Books Limited
Harmondsworth Middlesex England

WITH MYSTICS AND MAGICIANS ÎN TIBET
By ALEXANDRA DAVID-NÉEL

CUVÂNT ÎNAINTE

Alexandra David-Néel, de profesie jurnalistă, a devenit printr-un complex de împrejurări, o deschizătoare de drumuri spre lumea tainică a religiei şi obiceiurilor tibetane. Aflându-se în India sfârşitului de secol XIX, unde Dalai-Lama acelor vremuri îşi petrecea exilul – asemeni celui de astăzi – autoarea îl contactează în scopul realizării unui interviu în premieră. Exilat fiind, Dalai-Lama, liderul spiritual tibetan, s-a simţit obligat să accepte discuţia cu ziaristă europeană, în ciuda caracterului secret care a învăluit dintotdeauna lamaismul. Înaltul preot budhist rămâne profund impresionat de respectul acordat religiei sale şi de temeinicete cunoştinţe în domeniu ale acestei străine, pe care o sfătuieşte să nu scrie nimic înainte de a cunoaşte personal oamenii şi locurile care o interesau. Şi astfel, purtând cu ea sfaturile primite, bunele cunoştinţe de limbă sanscrită şi mai ales scrisorile prin care Dalai-Lama o recomanda şefilor unor mănăstiri, pomeşte spre ţara care până atunci a fost complet interzisă europenilor şi mai ales femeilor.

Dificultăţile au existat la tot pasul, dar eforturile au fost răsplătite de imense satisfacţii spirituale, care au făcut ca o călătorie ce se voia de câteva luni să dureze aproape 40 de ani, adică o viaţă de om.

Pentru a învinge reticenţa tibetanilor şi uneori pentru a-şi ascunde originea europeană, şi-a însuşit modul lor de viaţă, sfârşind prin a-l prefera, devenind Lady-Lama rang religios ce atestă acceptarea ei în lumea religioasă buddhistă.

Alexandra David-Néel încetează a mai fi doar un spectator şi începe să-şi însuşească practicile religioase, atingând în bună măsură înălţarea spirituală căutată şi dobândită acolo de oamenii acelor locuri.

Reîntoarsă în Europa, descrie peregrinările sale redând fapte şi fenomene nu doar auzite, cum au mai încercat şi alţii, ci trăite personal şi mai ales înţelese. Prin aceasta, cărţile sale, dintre care cea mai importantă este „CU MISTICI ŞI MAGICIENI ÎN TIBET”, constituie prima şi cea mai importantă sursă bibliografică pentru europenii dornici de a cunoaşte diversitatea şi performanţa spiritului uman.

Ulterior, numeroşi călători şi cercetători au folosit acest bogat material documentar. Unul dintre aceştia – Mircea Eliade – o citează pe Alexandra David-Néel în repetate rânduri, numind-o, în prefaţa lucrării „INDIA”: „Ilustra doamnă David-Néel”.

Importanţa activităţii literare, care încununează viaţa celebrei autoare, sporeşte prin caracterul ei până în prezent unic.

La scurt timp după apariţia ultimei sale cărţi (1938), în China se instaurează comunismul. Acest sistem nu numai inuman, dar chiar antiuman, care a împiedicat definitiv până în zilele noastre orice alt contact cu Tibetul, încercând în acelaşi timp să distrugă tot ceea ce înseamnă spirit, spiritualitate, gândire liberă şi relaţie umană.

Şi totuşi ne-a mai rămas speranţa!

VASILE FULGA

Capitolul I TIBETUL ŞI LAMA

„Deci ne-am înţeles. Îl las pe Dawasandup cu tine, că translator. El te va însoţi la Gangiok”.

Este oare un om acela care îmi vorbeşte? Această fiinţă mică, cu piele galbenă, îmbrăcată într-o mantie de brocart portocaliu, cu un diamant strălucind pe turban, nu este mai degrabă un spirit coborât din munţii; învecinaţi?

Se spune că este un „Lama încarnat” şi prinţul moştenitor al tronului himalayan, dar eu pun la îndoială realitatea sa. Probabil va dispărea ca un miraj, cu micul bidiviu înşeuat şi cu grupul său de însoţitori, îmbrăcaţi în toate culorile curcubeului. El este o părticică din vraja în care am trăit aceste ultime 15 zile. Acest nou episod este din materia din care sunt plămădite visele. În câteva minute mă voi trezi într-un pat adevărat, într-o ţară nebântuită de spirite sau de „lama încarnaţi”, înveşmântaţi în mătase strălucitoare. O ţară unde oamenii poartă veşminte urâte, întunecate, şi care nu au haine galben-aurii şi şei încrustate cu argint.

Sunetul timpanelor mă face să pornesc. Două oboaie intonează o melodie melancolică. Tânărul spirit încalecă micul său cal de luptă; cavaleri şi scutieri sar în şeile lor.

„Te voi aştepta” spuse prinţul-lama, zâmbindu-mi graţios.

M-am auzit, ca şi când ascultăm pe cineva, promiţând că voi porni în ziua următoare; şi mica trupă, cu muzicieni în frunte, dispare.

Când ultimele murmure ale melodiei se stingeau în depărtare, vraja de care fusesem cuprinsă s-a risipit.

Nu visasem. Totul era real. Sunt la Kalimpong, în Himalaya, iar interpretul care mi-a fost dat la sosire stă lângă mine.

Am mai relatat deja circumstanţele în care am ajuns în Himalaya. Raţiuni politice au determinat în acele timpuri că Dalai Lama să caute refugiu pe teritoriul britanic. Am înţeles că perioada cât a fost reţinut la graniţa indiană este o ocazie unică pentru mine, pentru a obţine un interviu şi a căpăta informaţii de la el cu privire la tipul special de buddhism care predomină în Tibet.

Foarte puţini străini s-au apropiat vreodată de călugărul rege ascuns în lăcaşul său sacru, în Ţara Zăpezilor. Nici chiar în exil el nu a primit pe nimeni. În afară vizitei mele, a refuzat obsesiv audienţa oricărei femei – cu excepţia tibetanelor – şi consider că până în ziua de azi sunt singura excepţie de la regulă.

Părăsind Darjeeling devreme, în zorii trandafirii ai unei dimineţi răcoroase, am subapreciat dimensiunea consecinţelor intenţiei mele.

Mă gândeam la o scurtă excursie, la un interesant, dar succint interviu; dar în final m-am încurcat în hoinăreli care m-au ţinut în Asia patruzeci de ani încheiaţi. La începutul acestui lung şir de călătorii, figura lui Dalai Lama apare

în jurnalele mele ca o gazdă binevoitoare care, văzând un străin în afara oraşului, îl invită pe domeniul său.

Aceasta, Dalai Lama a făcut-o în câteva cuvinte: „Învaţă limba tibetană”, mi-a spus.

Dacă cineva poate să-i creadă pe supuşii săi, care îl numesc „Atotştiutor”, suveranul Tibetului a prevăzut consecinţele acestui sfat şi mi-a dat indicaţii în mod deliberat nu numai în legătură cu maeştrii mistici, ci şi cu necunoscuţii magicieni, încă mai ascunşi în minunata lui ţară.

La Kalimpong, regele-lama trăia într-o casă spaţioasă aparţinând preotului Rajahului din Bhutan. Pentru a-i da locului un aer măreţ, au fost plantate două şiruri de bambuşi înalţi, pe marginile unei alei. Pe fiecare stâlp fluturau steaguri cu înscripţia „Aum mani padme hum!”, sau „caii văzduhului”, înconjurată cu formule magice.

Suita suveranului exilat era numeroasă şi includea peste o sută de servitori.

Erau în majoritate angajaţi în interminabile şuşoteli, iar liniştea domnea în jurul locuinţei. Dar în zilele de sărbătoare, sau când urmau să fie primiţi vizitatori de seamă, o mulţime de oficiali sau particulari ocupaţi cu diferite treburi dădeau buzna din toate părţile, apărând pe la ferestre, încrucişându-se în curtea largă din faţa casei, grăbindu-se ţipând agitaţi, şi toţi semănând remarcabil între ei, cu robele lor unsuroase, murdare, astfel încât un străin ar fi putut face cu uşurinţă greşeli penibile în legătură cu rangul lor.

Splendoarea, decorul şi eticheta de la Potala erau absenţe în acest ţinut al exilului. Cei ce au văzut această „tabără din marginea drumului”, unde capul teocraţiei tibetane aştepta recucerirea tronului său, nu-şi pot imagina cum arăta curtea din Lhasa.

Expediţia britanică ce a pătruns în teritoriul sacru interzis şi a trecut în revistă capitală, în ciuda vrăjilor celor mai faimoşi magicieni, l-a determinat pe Dalai-Lama să înţeleagă că barbarii străini erau maeştri într-un sens material, prin dreptul celui mai puternic.

Invenţiile pe care le-a remarcat în timpul călătoriei sale în India l-au convins, de asemenea, de abilitatea lor în a înrobi şi a modela elemente materiale ale naturii. Dar convingerea sa că rasă albă este inferioară din punct de vedere al calităţilor mintale a rămas nezdruncinată. În această privinţă, el însuşi împărtăşea părerea tuturor asiaticilor – din Ceylon până în

nordul Mongoliei.

O femeie din vest familiarizată cu doctrinele buddhiste i se părea un fenomen de neconceput.

Dacă mă pierdeam în discuţia cu el, ar fi fost mai puţin uluit. Realismul meu l-a surprins cel mai mult; dar când, în final, convins, s-a interesat politicos despre „mentorul” meu, am îndrăznit să-i spun că am putut învăţa despre Buddha numai de la un asiatic. Nu a fost uşor să-l conving că textul tibetan al uneia din cele mai apreciate cărţi buddhiste a fost tradus în Franţa înainte de a mă naşte eu. „A, bine”, murmură el în sfârşit, „dacă unii străini au învăţat într-adevăr limba noastră şi au citit cărţile noastre sacre, probabil că nu au pătruns înţelesul lor”.

Aceasta a fost şansa mea. M-am grăbit s-o prind.

„Desigur, am venit la dumneavoastră pentru a mă lămuri, căci presupun că aceste certe doctrine religioase ale Tibetului au fost neînţelese” am spus.

Răspunsul meu l-a flatat pe Dalai Lama. El a răspuns cu promptitudine la toate întrebânle pe care i le-am pus şi apoi mi-a dat lungi explicaţii scrise asupra variatelor subiecte discutate de noi.

Prinţul din Sikkim şi escorta sa au dispărut şi tot ce mi-a rămas de făcut era să-mi ţin promisiunea şi să mă pregătesc de plecare la Gangiok. Dar mai era ceva de văzut, înainte de plecare.

Cu o seară înainte asistasem la binecuvântarea pelerinilor de către Dalai Lama, o scenă total diferită faţă de binecuvântarea pontificală de la Roma. Papa, cu simple gesturi, binecuvântează mulţimea; dar tibetanii sunt mult mai exacţi şi fiecare doreşte o binecuvântare individuală.

La lamaişti, în afară de maniera binecuvântării. Diferă şi rangul social al acestora. Lama îşi pune ambele mâini pe capul celui care impune mai mult respect. În unele cazuri numai o singură mână, două degete, sau chiar un singur deget. La urmă vin binecuvântările date cu o uşoară atingere a capului cu panglicile colorate ataşate la un baston scurt.

În fiecare caz, oricum, există un contact direct sau indirect între lama şi adepţi. Acest contact acordat lamaiştilor este indispensabil, deoarece binecuvântarea oamenilor sau a lucrurilor nu era menită să atragă bunăvoinţa lui Dumnezeu, ci să le transfere în interiorul lor o putere benefică, emanată de Lama.

Marele număr al oamenilor care vin la Kalimpong pentru a fi atinşi de

Dalai Lama m-a ajutat să-mi formez o părere despre răspândirea prestigiului său.

Procesiunii i-au trebuit câteva ore pentru a trece prin faţa lui şi am remarcat că nu numai lamaiştii, dar şi multă lume din Bengal şi Nepal, aparţinând sectelor Hindu, s-a alăturat mulţimii.

Am văzut câţiva, veniţi doar să privească, cuprinşi deodată de o fervoare ocultă, grăbindu-se să se alăture gloatei.

Urmărind scena aceasta, privirile mi s-au oprit asupra unui om aşezat pe pământ, într-o rână. Părul său încâlcit era răsucit în jurul capului ca un turban, în stilul comun al asceţilor Hindu. Totuşi trăsăturile lui nu erau ale unui indian şi purta veşminte monastice lamaiste murdare şi zdrenţuite.

Acest vagabond aşezat pe un săculeţ părea că observă mulţimea cu o expresie cinică.

I l-am arătat lui Dawasandup, întrebându-l dacă are idee cine poate fi acest Diogene himalayan.

„Trebuie să fie un naljorpa – călător” mi-a răspuns el şi, văzând curiozitatea mea, interpretul amabil s-a dus la acel om şi a întreţinut o conversaţie cu ei. Se întoarse la mine cu o faţă serioasă, zicând:

„Acest lama este un ascet peripatetic din Bhutan. Trăieşte ici-colo, prin peşteri, case părăsite sau sub copaci. A fost primii pentru câteva zile într-o mică mănăstire din apropiere.”.

Când prinţul şi escorta sa au dispărut, gândurile mele s-au întors la vagabond. Nu aveam un plan. Stabilil pentru după-amiază; de ce n-aş merge la gompa (mănăstirea) unde locuieşte el, pentru a-l convinge să vorbească? îşi bătea oare joc, aşa cum părea, de Dalai Lama şi de credinţă? Şi, dacă era aşa atunci de ce? S-ar putea să aibă motive interesante.

I-am comunicat dorinţa mea lui Dawasandup, care a fost de acord să mă însoţească.

Ascet cu puteri magice

Am încălecat şi în curând am ajuns la gompa, care era doar o casă de ţară mai mare.

În camera cu imagini sfinte l-am găsit pe naljorpa şezând pe o pernă în faţa unei mese joase, terminându-şi masă. Au fost aduse perne şi ni s-a oferit

ceai.

Era greu să începi o conversaţie cu ascetul, care, având gura plină cu orez, a răspuns amabilităţilor noastre cu un fel de mormăit.

Am încercat să găsesc o frază pentru a sparge gheaţa, când ciudatul individ a izbucnit în râs şi a murmurat câteva cuvinte. Dawasandup părea stânjenit.

„Ce a spus?” am întrebat.

„Iertaţi-mă, aceşti naijorpa uneori vorbesc brutal. Nu ştiu dacă o să traduc.”.

Te rog. Eu sunt aici pentru a strânge date mai ales despre tot ce este curios şi original.”.

„Bine – iertaţi-mă – a spus: „Pentru ce a venit această idioată?”.

O asemenea grosolănie nu m-a uluit prea tare, căci şi în India adevăraţii yogini au obiceiul să insuite pe oricine se apropie de ei.

„Spune-i că am venit să-l întreb de ce lua în derâdere gloata care cerea binecuvântarea lui Dalai Lama!”.

*

„Se laudă cu propria lor importanţă şi cu importanţa a ceea ce fac ei. Insecte agitându-se în balegă” – murmură naljorpa printre dinţi. Era neclar, dar era limbajul acestui fel de oameni. „Dar dumneata eşti liber de toate pângăririle!” a râs zgomotos.

„Ei încearcă doar să cureţe haznalele. Eu mă tăvălesc în ele ca un porc. Le diger şi le redau că praf de aur într-un pârâu cu apă limpede. Să modelezi stele din balegă, asta este Marea Creaţie.”.

Evident prietenul meu se simţea bine. Acesta era modul său de a poza în supraom.

„Nu au dreptul aceşti pelerini să profite de prezenţa lui Dalai Lama, obţinând binecuvântarea lui? Ei sunt oameni simpli, incapabili să aspire la cunoştinţele marilor doctrine.”.

Dar naljorpa mă întrerupse.

„Pentru că o binecuvântare să fie eficace, cel care o dă trebuie să posede puterea pe care pretinde că o împarte.

Ar avea nevoie Dalai Lama de soldaţi pentru a-i bate pe chinezi sau alţi

duşmani, dacă ar poseda asemenea putere?

Nu ar putea înlătura din ţară pe oricine ar dori şi nu ar putea înconjura Tibetul cu o barieră invizibilă, pe care nimeni n-ar putea-o trece?

Guru care s-a născut într-un lotus* a avut o asemenea putere şi binecuvântarea sa încă mai coboară asupra celor care îl venerează, chiar dacă au crezut că el trăieşte în depărtata ţară Rakshasas.

Eu sunt doar un umil discipol, dar…”

Mi s-a părut că umilul discipol era poate un mic nebun şi cu siguranţă îngâmfat, căci acel „dar…” era însoţit de o privire care sugera multe lucruri.

Interpretului meu răstimpul acesta nu i-a fost uşor. El îl respecta profund pe Dalai Lama şi nu-i plăcea să audă criticile. Pe de altă parte, omul care putea „crea stele din balegă” îi inspiră o teamă superstiţioasă.

Am propus să plecăm şi i-am înmânat lui Dawasandup câteva rupii pentru călător, să-i fie de ajutor în drumul său.

Acest cadou i-a displăcut lui naljorpa. A refuzat, spunând că deja primise mai multe provizii decât putea să care.

Dawasandup a crezut că e bine să insiste. A înaintat câţiva paşi, intenţionând să pună banii pe masă, lângă lama. Atunci l-am văzut clătinându-se, căzând pe spate, izbindu-se cu spatele de perete ca şi când ar fi fost împins violent.

El scoase un ţipăt şi se ţinu de stomac. Naljorpa se ridică rânjind ironic şi părăsi camera.

„Mă simt ca şi când aş fi primit o lovitură teribilă” spuse Dawasandup.

„Lama este iritat, cum îl calmăm?”.

„Hai să mergem” am zis. „Lama probabil că nu are nimic de a face cu asta. Presupun că ai probleme cu inima şi este bine să consulţi un doctor.”.

Palid şi tulburat, intrepretul nu a răspuns nimic. Într-adevăr, nu mai era nimic de zis. Ne-am întors, dar n-am fost în stare să îl încurajez.

În ziua următoare Dawasandup şi cu mine am plecat spre Gangiok.

Poteca de măgari pe care am urmat-o se afunda în Himalaya. Ţară sacră, pe care vechi tradiţii indiene o populează cu faimoase legende, magicieni aspri, asceţi şi zeităţi.

Staţiunile de vacanţă înfiinţate de străini pe marginâle acestei ţări a înălţimilor, încă nu i-au modificat aspectul. Câteva mile mai departe de hotelurile unde lumea vestică se întreţine cu orchestre de jazz şi muzică de

dans, începe domeniul pădurilor virgine.

* Padraasambhâva, care a predicat în Tibet în secolul VIII.

Învăluită într-o ceaţă mişcătoare, o armată fantastică de copaci, de un verde palid, pare a străjui cărarea îngustă, avertizând sau ameninţând călătorul cu gesturi enigmatice. Din văile joase, înmormântate sub vegetaţia luxuriantă, şi până în munţii semeţi, acoperiţi cu zăpezi eterne. Întregul ţinut se află sub vraja influenţelor oculte.

Într-o asemenea ambianţă este normal că vrăjitoria şi-a impus dominaţia. Aşa numita populaţie buddhistă este practic alcătuită din Shamani şi un mare număr de mediumuri: Bonpos, Pawos, Bunting şi Yabas, de ambele sexe, transmit chiar şi în cele mai mici cătune, mesaje ale zeilor, demonilor şi morţilor.

Am dormit la Pakyong şi, în ziua următoare, am ajuns la Gangiok.

Când m-am apropiat de acest sat-capitală, am fost întâmpinată brusc de o formidabilă ploaie cu grindină.

Tibetanii consideră că fenomenele meteorologice sunt opera demonilor sau a magicienilor. Ploaia cu grindină este una din armele lor favorite. Primii o folosesc pentru a opri pelerinii în voiajul lor spre locurile sfinte, iar ultimii, prin aceste metode, îşi apără sihăstriile de intruşi şi îi elimină dintre candidaţii la ucenicie pe cei laşi.

La câteva săptămâni după sosirea mea, superstiţiosul Dawasandup mărturisi că a consultat un moa (divin) în legătură cu neaşteptata grindină în senină zi a sosirii mele.

Oracolul a declarat că zeii locali şi sfinţii lama nu-mi sunt ostili, dar că neîndoielnic voi întâmpina multe dificultăţi dacă intenţionez să locuiesc în „Ţara religiei” cum numesc tibetanii ţinutul lor.

O prezicere foarte generos îndeplinită!

Înălţimea Să Sidkeong Namgyal, prinţul creditar al Sikkimului, era un lama veritabil: stareţ al mănăstirii sectei K.arma-Khagyud şi tulku (lama de rang înalt, numit de străini „Buddha viu”); el este considerat reîncarnarea unchiului său, un lama de o sfântă amintire.

Ca de obicei, a primit haina monastică de pe când era copil şi a petrecut o parte a tinereţii în mănăstirea pe care o conduce acum.

Guvernul britanic l-a preferat fratelui său mai mare ca succesor al tatălui său maharajahul şi a fost pus sub tutela unui indian anglican, ardian şi profesor.

O scurtă şedere la Oxford şi o călătorie în jurul lumii i-au completat educaţia sa variată.

Sidkeongiulku ştia engleză mai bine decât limba matemă tibetană. Vorbea fluent hindusă şi puţin chineză. Vila personală, pe care a construit-o în grădina tatălui său, arăta ca o casă de ţară englezească adaptată spre a servi ca templu tibetan. Asemenea contraste erau repetate peste tot. Parterul era amenajat conform gustului englez, pe când la etaj existau o cameră de rugăciuni cu decor lamaist şi un salon tibetan.

Tânărul prinţ era foarte receptiv. S-a arălat imediat interesat de cercetările mele şi mi-a facilitat munca cu mare ardoare.

Prima parte a şederii mele în Sikkim a fost dedicată vizitării mănăstirilor răspândite prin păduri. Siluate pitoresc, de obicei pe vârfuri de munte, aspectul lor m-a impresionat adânc.

Îmi plăcea să îmi imaginez locuinţele rustice ocupate de gânditori eliberaţi de ambiţiile şi strădaniile lumeşti, care îşi petrec zilele în pace şi meditaţie profundă.

Nu am găsit totdeauna mănăstirile aşa cum mă aşteptam. Călugării din Sikkim sunt în majoritate analfabeţi şi nu doresc să fie instruiţi nici măcar despre buddhaismul pe care îl practică. Şi nici nu au răgazul necesar. Gompaşii din Sikkim sunt săraci, au venituri mici şi nu au binefăcători bogaţi. Trapaşii sunt obligaţi să muncească pentru a le asigura traiul.

Autorii străini îi numesc pe toţi membrii clerului lamaist, fără deosebire, „lama”, dar în Tibet nu se obişnuieşte aşa. Doar călugării care au cu adevărat dreptul la titlul de lama sunt demnitari ecleziastici, cum ar fi tulkus (stareţi ai mărilor mănăstiri, şefi ai mărilor colegii monastice şi călugări cu înalte grade universitare). Toţi ceilalţi călugări, chiar cei ce au fost hirotonisiţi că gelos, sunt numiţi trăpaş (studenţi, novici). Totuşi se obişnuieşte folosirea din curtoazie a titlului „lama” când te adresezi călugărilor mai bătrâni, sau mai învăţaţi.

În Sikkim, un număr de trapă pe care colegii lor îi iau pe lângă ei pentru a-i învăţa pot celebra câteva ritualuri religioase. Ei îi învaţă pe novici să recite liturghia şi primesc drept plată mâncare, mai rar câţiva bani şi adesea numai

ajutorul novicilor la treburile casei. Oricum, doar exercitarea preoţiei este sursa veniturilor Ior.

Buddhaismul Ortodox interzice strict ritualurile religioase, iar învăţaţii lama recunosc că ei nu pot oferi o cultură spirituală care să poată fi dobândită numai prin efort personal.

Majoritatea încă mai cred în eficacitatea metodelor sigure, ritualuri ale vindecării bolilor, ale asigurării prosperităţii materiale, ale învingerii celor răi, ale călăuzirii sufletului mortului în viaţa de apoi.

Ceremoniile funerare constituie principalele îndatoriri ale călugărilor himalayeni. Ei celebrează aceste ritualuri cu zel, chiar cu plăcere; pentru ei, acestea includ unul sau două ospeţe date de familia mortului (pentru călugării mănăstirii de care acesta aparţinuse). Oficianţii trapa primesc, de asemenea, cadouri în bani sau în natură din casa celui mort.

Clerul ţărănesc din aceste păduri este în general sărac şi prost hrănit, deci este greu pentru ei să-şi suprime tresărirea de bucurie atunci când moartea unui om bogat le promite câteva zile de ospăţ.

De obicei adulţii îşi mai disimulează sentimentele, dar copiii-novici, care păzesc vitele în pădure, sunt de o francheţe amuzantă.

Într-o zi, când şedeam nu departe de câţiva asemenea văcari, a ajuns până la noi un sunet îndepărtat, de instrument de suflat.

Instantaneu, copiii care se jucau s-au oprit, ascultând cu atenţie. Din nou am auzit sunetul. Copiii au înţeles. „A murit cineva!

Au rămas tăcuţi, privind unu! la altul cu ochii strălucind de plăcere.

„Vom avea carne de mâncare”, murmură unul dintre copii.

În multe sate preoţii lamaişti intră în concurenţă cu vrăjilorii; aceasta fiind o regulă, nu creează animozităţi. În general, fiecare are mai multă sau mai puţină încredere în vaioarea metodelor rivalului. Deşi lamaiştii sunt mai stimaţi decât vrăjitorii Bon (urmaşii unor vechi religii arborigene), sau decât magicienii ngagspa asimilaţi clerului oficial – aceştia din urmă totuşi se cred mult mai iscusiţi în relaţiile cu demonii care fac rău fiinţelor umane sau spiritelor celor morţi.

Un incident neaşteptat mă ajută să aflu cum spiritul unui mort este îndepărtat din cadavru de către oficiantul lama şi cum este îndrumat pe calea cea bună, în lumea viitoare.

Mă întorceam în acea zi dintr-o, excursie în pădure, când am auzit un

ţipăt ascuţit, scurt. Ce nu semăna cu al vreunui animal cunoscut de mine. Câteva minute mai târziu acelaşi ţipăt a fost repetat de două ori. Am înaintat încet şi fără zgomot în direcţia sunetului şi am descoperit o colibă ascunsă de o mică movilă.

Culcată între tufişuri, am putut observa ce se petrecea acolo.

Doi călugări şedeau sub copaci, privind fix în jos, în stare de meditaţie.

Hik! ţipă unul, cu o notă bizară, stridentă.

Hik! repetă celălalt, după câteva minute. Şi au continuat aşa, cu lungi intervale de linişte, timp în care au rămas nemişcaţi, între ţipete.

De remarcat că părea necesar un mare efort pentru a emite acest sunet, care parcă venea din interiorul fiinţei lor. După ce i-am privit un timp, l-am văzut pe unul dintre trapa punându-şi mâna pe beregată. Faţa să exprima suferinţă; şi-a întors capul într-o parte şi a scuipat o şuviţă de sânge.

Companionul său a spus câteva cuvinte pe care nu le-am putut auzi. Fără a răspunde, călugărul se ridică şi porni spre colibă.

Am remarcat un pai lung, stând drept, pe vârful capului său. Ce semnifică acest ornament?

În timpul când trapa era în colibă, iar prietenul său era cu spatele la mine, am şters-o.

Când l-am întâlnit pe Dawasandup l-am întrebat ce făceau acei oameni, de ce scoteau asemenea strigăte ciudate?

Acela, spuse el, era un ţipăt ritual pe care oficiantul lama îl scoate în apropierea unui om care tocmai a murit, cu scopul de a-i elibera spiritul şi de a-l determina să părăsească corpul printr-un orificiu pe care această silabă magică îl deschide în vârful craniului.

Doar un lama care a primit de la un maestru competent puterea de a scoate acest hik! cu o intonaţie şi forţă corectă, este capabil de succes. După hik! el ţipă phat! Dar trebuie să fie foarte precaut, să nu ţipe phat când face doar exerciţii, cum făcea călugărul pe care l-am auzit. Combinarea acestor două sunete duce în mod sigur la separarea spiritului de corp, aşa că lama care le pronunţă corect asupra sa vă muri imediat.

Acest pericol nu există când oficiază, căci acţionează cu împuternicire, în locul mortului, împrumutând vocea acestuia, astfel încât efectul vorbelor magice cade asupra mortului, nu a lui lama.

Odată ce puterea psihică de a înlătura spiritul din învelişul lui uman a

fost dată de un maestru competent unui discipol, acesta trebuie să exerseze scoaterea lui Hik! în tonul corect. Se ştie că acesta se obţine atunci când un fir de pai, pus pe craniu, stă drept oricât timp doreşti.

Strigând Hik! se produce o mică deschizătură în craniu şi paiul stă în ea. În cazul unui om mort, deschizătura este mai mare. Este cam atât cât să poţi băga degetul mic.

Dawasandup era foarte interesat de chestiunile legate de moarte şi lumea spirilelor. La cinci sau şase ani după ce l-am cunoscut, el a tradus o operă clasică tibetană despre peregrinarea mortului în lumea cealaltă.

Câţiva străini, studenţi orientalişti sau oficiali englezi care l-au angajat, au mărturisit abilitatea lui. Oricum, am motive serioase să cred că niciunul dintre ei nu l-a cunoscut atât de bine ca mine.

Dawasandup era un ocultist şi – în adevăratul sens al cuvântului – roistic. A cercetat raporturile tainice cu Dâkini* şi cu zeii înspăimântători, în speranţa de a câştiga puteri supranaturale.

Tot ceea ce constituie lumea fiinţelor invizibile îl atrăgea puternic, dar nevoia de a-şi câştiga existenţa nu-i permitea să dedice prea mult timp studiilor sale favorite.

Născut la Kalimpong, strămoşii săi au fost munteni bhutanezi sau sikkimezi din neamul invadatorilor. A învăţat la Şcoala superioară din Darjeeling, înfiinţată pentru tinerii de origine tibetană.

A intrat în serviciul guvernului britanic în India şi a devenit translator la Baxe Duar, la frontiera sudică a Bhutanului. Aici l-a întâlnit pe lama, pe care l-a ales drept călăuză spirituală.

Mi-am format o idee despre profesorii săi din relatările lui Dawasandup, care îi venera profund. Probabil că a fost influenţat de mulţi lama pe care i-am întâlnit şi eu apoi, având în minte un amestec de învăţăminte *şi* superstiţii, – dar mai presus de toate – este un om bun şi caritabil.

Oricum, s-a distins printre colegii lui având drept profesor un sfânt veritabil, a cărui moarte este preţios relatată.

Acest sfânt lama era un pustnic ce practica contemplaţia mistică într-un loc izolat în Bhutan. Ca de obicei, împărţea sihăstria cu unul dintre discipoli, care îl şi servea.

Într-o zi, un binefăcător pios veni să-l vadă pe pustnic şi îi lăsă o sumă de bani pentru a-şi procura provizii pentru iarnă. Discipolul său, îmboldit de

lăcomie, l-a înjunghiat şi a fugit cu arginţii. Bătrânul lama a supravieţuit şi şi-a venit în fire curând după fuga criminalului. Rănile îi provocau dureri groaznice şi, pentru a scăpa de această tortură, se cufundă în meditaţie.

Concentrarea îi duce atât de departe pe misticii tibetani încât se anesteziază şi nu mai simt nimic; deşi la un grad redus de putere, ei reuşesc totuşi să-şi micşoreze mult durerile.

* Dâkini – zeitate feminină (nume sanskrit utilizai şi în literatura mistică tibetană). Numele tibetan este mkah hgroma (pronunţfa – Kamdorna) 1 /

Câteva zile mai târziu, când un alt discipol al lui lama a venit să-l viziteze, îl găsi pe acesta învelit într-o pătură, nemişcat. Mirosul supuraţiei rănilor şi pătura pătată i-au atras atenţia. La întrebările sale, pustnicul i-a povestit ce se întâmplase, dar, când tânărul a vrut să aducă un doctor din vecinătatea mănăstirii, i-a interzis s-o facă.

„Dacă s-ar întâmpla ca lama şi ţăranii să audă despre situaţia mea, îl vor căuta pe vinovat”, spuse asceticul.

„El nu poate fi departe. Îl vor găsi şi, probabil, îl vor condamna la moarte. Eu nu pot permite asta. Aş dori să-i dau mai mult timp, pentru a scăpa. Într-o zi, probabil, se va întoarce la drumul cel drept şi, oricum, eu nu voi fi cauza morţii sale. Aşa că nu spune numănui ce ai văzut aici. Acum pleacă, lasă-mă singur! Când meditez, nu sufăr, dar când devin conştient de corpul meu durerile sunt insuportabile”.

Un discipol oriental niciodată nu discută astfel de ordine. Omul se prosternă la picioarele părintelui său spiritual (guru) şi plecă. După câteva zile, absolt singur în coliba sa, pustnicul muri.

Deşi Dawasandup admira purtarea sfântului lama, o asemenea culme morală nu-i era caracteristică. Mărlurisi asta cu umilinţă.

Băutura, o decădere frecventă printre compatrioţii săi, era sensul vieji sale. Aceasta îi sporea tendinţa naturală spre violenţă şi într-o bună zi va ajunge la crimă. Am avut o oarecare influenţă asupra sa în perioada cât am stat la Gangiok. L-am determinat să promită o totală abstinenţă de la băuturile fermentate, cu care se delectează toţi buddhiştii. Dar aceasta necesi-ta mai multă energie decât avea el. Li era imposibil să reziste convingerii conform căreia a bea şi a-ţi lăsa raţiunea pe fundul paharului este cel mai bun lucru pentru un adevărat discipol al „Padamsambhava” (aparţin sectei *a* generate a buddhismului tantric. Deocamdată nu s-a dovedit că ei erau în mod natural

necumpătaţi, aşa cum doresc unii dintre urmaşii lor să ne convingă, pentru a justifâca înclinaţia lor spre beţie).

Când i-am întâlnit pe Dawasandup, el părăsise serviciul guvernului pentru a deveni profesor la şcoala tibetană din Gangiok. Era, în această postură, prea greu de descris în cuvinte.

Pasiunea sa pentru literatură îi teroriza. Când călătorea purta o carle cu el şi, absorbit de aceasta, cădea într-un fel de extaz; patru ore putea uita unde se află. Învăţarea limbilor străine, discuţme cu lama şi celebrarea ritualurilor oculte îl distrăgeau în mod constant de la obligaţiile şcolare. Într-adevăr, adeseori părea că-şi uită adevărata existenţă.

Câteodată, timp de o lună întreagă, nu călca pe la şcoală, abandonându-şi elevii în grija unui subaltern care îi urmă exemplul, neglijându-i cât putea de mult, fără să-şi rişte slujba.

Lăsaţi în voia lor, copiii se jucau în pădure, uitând şi puţinul pe care îl învăţaseră.

Venind ziua când Dawasandup, sever ca Judecătorul Morţii, apărea subit în fă (a elevilor, aceştia tremurau din toate mădularele ştiind bine la ce să se aştepte.

În primul rând, ei trebuiau să se alinieze în faţă examinatorului, care chestiona câte un băiat la întâmplare, de la un capăt sau altul al şirului.

Dacă copilul dădea un răspuns greşit, sau niciunul, următorul din şir trebuia să răspundă; iar dacă ştia, i se ordonă să-l pălmuiască pe ignorant peste faţă şi să-i ia locul.

Victima era chestionată din nou. Dacă nu dovedea mai multe cunoştinţe decât prima dată, era chemat al treilea din şir. Dacă avea succes, i se spunea să-şi pălmuiască colegul şi să-i ia locul.

Un ştrengar „norocos”, stupefiat de aceste repetate brutalităţi, ajungea la sfârşitul rândului primind o duzină de lovituri.

Nu rareori se întâmpla că mai mulţi băieţi, aşezaţi unul lângă altul, să fie incapabili să-şi recite lecţia. În acest caz „eruditul” grupului distribuia toate palmele, iar dacă toţi copiii îşi manifestau ignoranţa, însuşi Dawasandup îi pedepsea aspru.

Desigur, elevii ezitau să-şi lovească prea tare un prieten şi doar mimau lovitură, dar Dawasandup era vigilent.

„Vino încoace”, spunea el, cu un zâmbet feroce. „Nu ştii cum se face

asta fiul meu. Te voi învăţa”! Şi, bang! mâna sa mare îl lovea pe sărmanul băiat în faţă. Apoi flăcăul trebuia să demonstreze, pe obrazul prietenului său, că a învăţat lecţia teribilului său profesor.

Uneori greşelile care trebuiau pedepsite nu erau lăsate pe seama copiilor. În acea şcoală ciudată, devotată cu totul disciplinei, mintea inventivă a lui Dawasandup descoperea inedite extinderi ale legii. În aceste cazuri folosea un baston special, lung şi greu, poruncind vinovatului să întindă mâna cu palma deschisă. Apoi băiatul primea în palmă numărul de lovituri stabilit de profesor.

Manevrându-şi arma. Dawasandup executa un fel de dans al războiului marcând fiecare lovitură cu un salt, exclamând „han”! Cu participarea activă a viclimei, pe care durerea o făcea să ţopăie, să se zbată şi să urle, pedepsirea arăta ca un balet drăcesc.

Sosind pe neaşteptate la şcoală într-o zi, am asistat la una din aceste scene, iar copiii, cărora le-am devenit familiară, mi-au descris cu francheţe metodele educaţionale ale profesorului lor.

După câteva zile de asemenea activitate didactică, Dawansandup îşi abandona din nou copiii. Aş putea spune multe alte poveşti asemănătoare despre bunul meu translator, unele chiar amuzante, în stilul lui Boccacio.

A jucat el şi alte roluri decât cel de ocultist, pedagog şi scriitor. Dar, pace memoriei sale! Nu vreau să-l demitizez. Căutând adevărata erudiţie prin forturi perseverente, era simpatic şi interesant. Mă felicit că l-am întâlnit şi recunosc că-i datorez recunoştinţă.

Trebuie să adaug că Dawasandup este autorul primului (şi, până în prezent, singurului) diqionar englez-tibetan şi că şi-a sfârşit zilele ca prote-sor de tibetană la Universitatea din Calcutta.

Mare mi-a fost bucuria când prinţul Tulku anunţă că un adevărat tibetan, doctor în filosofie la faimoasa universitate Trashilhumpo, a sosit la mănăstirea Enche, lângă Gangiok, şi că el îl aşteaptă pe un alt lama (un băştinaş din Sikkim, care a studiat în Tibet), să revină în scurt timp în patria sa.

Curând am putut să-i întâlnesc pe aceşti doi distinşi învăţaţi.

Numele doctorului în filosofie este Kushog CSir) Chosdzed şi aparţine familiei vechilor regi ai Tibetului.

A fost închis câţiva ani pe motive politice şi i se atribuie starea delicată

a sănătăţii hranei otrăvite pe care a consumat-o în timpul detenţiei.

Prinţul Sikkimului îi stima pe învăţaţi. El a fost bucuros să-l primească pe refugiat şi să-l numească stareţ al mănăstirii Enche gompa, cu îndatorirea permanentă de a-i învăţa gramatică şi literatura sacră pe vreo douăzeci de novici.

Kushog Chosdzed era un Gelugspa, adică un urmaş al sectei reformate, fondată de Tsong Khalpa prin anul 1400 era noastră şi cunoscută că secta „Turbanelor galbene”.

Scriitorii străini care descriu doctrinele şi practicile religioase ale „Turbanelor galbene”, complet opuse celor ale sectei „Turbanelor roşii”, ar trebui să recunoască greşeala că au găsit la mănăstirea Enche un stareţ Gelugspa prezidând peste călugări ai sectei „Turbanele roşii” şi ţinând liturghii cu aceştia.

Nu ştiu dacă acest lama şi-a însuşit asiduitatea de a medita şi dacă va fi considerat un mistic, dar cu siguranţă că posedă o extraordinară erudiţie. Memoria sa seamănă cu o extraordinară bibliotecă, unde fiecare carte este gală, la cerere, să fie desebisă la păgână dorită. El poate cita, fără cel mai mic efort, din orice material în legătură cu lamaismul, filosofia buddhistă, istoria tibetană sau literatura antică.

Chair dacă acesta nu este un fapt neobişnuit în Tibet, totuşi perfectă înţelegere a nuanţei sensurilor este cu adevărat neobişnuită.

Fie de teama unor opinii generale nefavorabile, fie din mândria originii sale (rangul său social era mai mare decât al protectorului său), lama îi vizita rar pe prinţ la vila să şi numai pentru a-l consulta în legătură cu afacerile privitoare la mănăstire.

Uneori venea să mă vadă. Dar, de obicei, mergeam eu la gompasa, care se afla pe o înălţime ce domina Gangiokul.

După câteva conversaţii, tama, suspicios cum sunt majoritatea orientalilor, născoci o amuzantă stratagemă pentru a-mi verifica cunoştinţele despre buddhaism şi gradul de înţelegere al doctrinelor acestei religii. Într-o zi, pe când şedeam în camera sa, el scoase dintr-un sertar o listă lungă de întrebări şi îmi ceru politicos să răspund pe loc. Subiectele tratate erau obscure şi în mod cert alese pentru a mă pune în încurcătură.

Am trecut testul onorabil, examinatorul meu părând mulţumit. Mi-a mărturisit apoi că până în acel moment nu m-a considerat a fi un buddhist şi

de aceea, nefiind în stare să înţeleagă motivele pentru care mă interesam de religia lamaiştilor, i-a fost teamă că am intenţii rele.

După aceea păru cu adevărat liniştit şi manifestă o mare încredere în mine.

Următoru! lama, care sosi la Gangiok la puţin timp după el, venea din mănăstirea Tolung Tserphung, situată în regiunea Lhasa. El studiase acolo în linereţe şi a revenit apoi ca secretar al conducătorului sectei Karmapas, una dintre cele mai importante grupări ale sectei „Turbanelor roşii”.

Îl chema Bermiang Kushog, deoarece era fiul Lordului palatului, unul din rarii membri ai nobilimii Sikkimeze, care aparţinea rasei autohtonc numită Lepeha.

Ca şi Kushog Chosdzed, a primit înalta distincţie de gelong şi era celibatar. A fost capelanul maharajahului, astfel încât ocupa un apartament în palat.

Aproape în fiecare după-amiază străbătea grădinile şi venea la vila unde locuia prinţul încoronat. Acolo, în salonul mobilat după gustul englezesc, purtam lungi conversaţii de natură cu totul străină apusenilor.

Îmi face plăcere să-mi amintesc aceste discuţii, care treptat m-au făcut să ridic vălul ce ascunde adevăratul Tibet şi lumea lui religioasă.

Sidkeong Tulku, purtând mereu roba sa de brocart, prezida aşezat pe o pernă. O masă era plasată în faţa lui, iar cu şedeam de partea cealaltă, într-un fotoliu. Aveam câte un mic bol dintr-un porţelan chinezesc fin, cu farfurioară de argint şi capac de forma unui acoperiş de pagodă, ornamentat cu corali şi turcoaze. La mică distanţă de prinţ, Bermiag Kushog, majestuos, împodobit cu roba sa de culoarea granatului, avea un fotoliu şi un bol cu farfurioară de argint, dar iară capac. Dawasandup, care deseori era prezent, stătea ghemuit în poziţia croitorului (ca un lotus) la picioarele noastre, iar bolul său, pus direct pe rogojină, nu avea nici farfurioară, nici capac.

Complicată şi foarte strictă etichetă tibetană era obligatorie.

Când acel învăţat orator, Benniag Kushog, vorbea, eram serviţi cu ceai tibetan de culoare trandafirie, aromat cu unt şi sare. Tibetanii bogaţi au mereu la îndemână un asemenea bol cu ceai.

Există o expresie populară care descrie bunăstarea oamenilor astfel; „Buzele lor sunt mereu umede de ceai sau bere”.

Oricum, ceaiul era servit la acest fel de reuniuni din respect pentru

principiile mele ortodox-buddhiste.

Un tânăr aducea un mare ceainic de argint, îl punea la înălţimea umărului şi îi cobora la niveiul ceştilor noastre cu gesturi studiate, de parcă executa nişte ritualuri religioase. Câteva bastonaşe de tămâie ardeau într-un colţ al camerei, răspândind o mireasmă pătrunzătoare cum n-am mai întâlnit în India sau în China. Câteodată, din templul aflat la o oarecare distanţă, străbătea până la noi, în surdină, o melodie solemnă şi melancolică. Bermiang Lama continua să vorbească descriind vieţile şi cugetările câtorva înţelepţi sau magicieni, care au trăit sau care trăiesc în ţara tainică, ale căxei frontiere sunt atât de aproape.

Lui Kushog Chosdzed şi lui Bermiag Kushog le datorez prima mea iniţ'iere în credinţa lamaiştilor privind moartea şi viaţa de apoi; credinţă necunoscută majorităţii străinilor.

Faptul că unul din aceşti lama era „Turban roşu", iar celălalt aparţinea sectei „Turbanele galbene", mă asigură că, ascultându-i pe amândoi, voi obţine informaţii general valabile, nu aparţinând unei secte sau credinţe populare.

Mai mult: în anii care au urmat am avut numeroase ocazii, în diferite părţi ale Tibetului, să discut aceste subiecte şi cu alţi lama. Pentru comoditatea cititorului, voi prezenta câteva din aceste informaţii în capitolul următor.

MOARTEA ŞI VIAŢA DE APOI

Profanii îşi imaginează, în general, că buddhiştii cred în reîncarnarea sufletului şi chiar în metempsihoză. Este greşit. Buddhismul ne învaţă că energia produsă prin activităţile mentale şi fizice ale unei fiinţe duce la apariţia unor noi fenomene mentale şi fizice de îndată ce aceste fiinţe dispar prin moarte.

Există um număr de teorii subtile pe seama acestui subiect, iar tibetanii se pare că au atins o mai profundă înţelegere a problemei decât mulţi alţi buddhişti.

Oricum, în Tibet, că peste tot, interpretările filosofilor sunt înţelese doar de elită. Masele, deşi respectă credinţa ortodoxă: „toate organizările naturale sunt nepermanente, nu există un" ego „în persoană, nici în orice altceva"

rămân totuşi ataşate celei mai simple credinţe într-o entitate nedefinită ce călătoreşte dintr-o lume în alta, luând diferite înfăţişări.

Ideile lamaiştilor privind condiţia omului imediat după moarte diferă de cele ale buddhiştilor din sud (Ceylon, Burma, Siam). Ei afirmă că trece un timp cert între moarte şi renaştere, în cadrul unuia sau altuia din cele şase feluri de simţuri cunoscute la fiinţe.

După credinţa populară, categoria de fiinţe în care cineva renaşte şi condiţiile mai mult sau mai puţin fericite în care este plasat printre oameni depind de faptele bune sau rele pe care acesta le-a realizat în timpul existenţei anterioare., Cei mai luminaţi lama spun că omul – sau orice altă fiinţăprin gândirea şi acţiunile sale creează afinităţi care, în mod cu totul natural, îi determină un mod de existenţă în acord cu natura acestor afinităţi.

Alţii sunt de părere că, prin acţiunea sa şi mai ales prin activitatea sa mentală – omul îşi modifică natura primind atributele unui dumnezeu, animal, sau orice fel de fiinţă.

Deci aceste vederi diferă foarte puţin de cele exprimate printre buddhişti.

Alte teorii lamaiste sunt mai originale.

Secta Mahâyâna (Buddhistă) rămâne cea mai acceptată de lamaişti, în primul rând prin marea importanţă acordată inteligenţei.

„Cel care ştie să se descurce ar putea trăi confortabil chiar şi în iad”, spune un foarte popular proverb din Tibet. Aceasta explică mai clar decât orice definiţie sau descriere tot ceea ce lamaiştii înţeleg prin thabs (metodă).

Cei mai mulţi dintre ei sunt convinşi că destinul mortului este slabilit matematic, în raport cu profilul său moral. Lamaiştii consideră că cel ce cunoaşte bine „metodă” este capabil să-şi modifice în bine destinul post-mortem. Cu alte cuvinte, îşi poate aranja o reîncarnare în cele mai agreabile condiţii cu putinţă.

Ei spun „cât de agreabil este posibil”, deoarece, în ciuda inteligenţei, gravitatea faptelor comise (în trecut, în viaţă) are o forţă considerabilă. De fapt, adeseori este atât de puternică încât toate eforturile fiinţei moarte, sau ale unui iniţiat care-i doreşte bunăstarea, nu sunt capabile să oprească spiritul de a se implica într-o renaştere mizerabilă. Vom ilustra aceste dificultăţi ceva mai târziu, Pornind de la ideea că „metodă” este de o importanţă esenţială, lamaiştii consideră că, după ce înveţi artă de a trăi bine, trebuie să înveţi artă

de a muri bine şi de a te comporta bine în alte lumi.

Iniţiaţii informaţi despre doctrina mistică presupun că ştiu ce îi aşteaptă după moarte, iar lamaşii contemplativi au întrezărit şi experimentat în viaţă senzaţiile care însoţesc moartea. De aceea ci nu vor fi speriaţi sau tulburaţi când personalitalea lor prezentă se va destrăma. „Ceva" care o va continua. Intrând conştient în lumea de apoi. Va fi deja familiarizat cu drumurile, potecile şi locurile pe care va merge.

Ce este acest „ceva", care îşi continuă drumul după ce trupul devine cadavru? Este o „conştiinţă" specială, dintre cele câteva distinse de lamaişti. „Conştiinţa eului" său, după alte definiţii," dorinţa de a trăi".

Voi folosi termenul „spirit" pentru călătorii a căror pelegrinare în lumea de apoi o vom urmări. Acest termen este departe de înţelesul pe care învăţaţii tibetani îl cuprind în cuvintele „Yid Kyi mampak shespa". Dar este familiar apusenilor şi nu există unul mai potrivit în nicio limbă europeană.

Am spus că – după părerea tibetanilor – un mistic iniţiat este capabil să-şi menţină luciditatea în timpul destrămării personalităţii şi de aceea el poate să treacă în lumea de apoi conştient de ceea ce i se întâmplă. Deci un asemenea om nu are nevoie de ajutorul nimănui în ultimele ore şi nici de vreun ritual religios după moarte.

Dar nu acesta este cazul muritorilor de rând. Prin muritor de rând trebuie să înţelegem pe oricine, călugăr să lamaist, care nu a fost învăţat despre „ştiinţa morţii" – iar aceştia sunt, desigur, majoritatea.

Lamaismul nu-i abandonează pe ignoranţi. Când mor şi după ce au murit, un lama îi învaţă ceea ce nu au învăţat când urăiau. El le explică natura fiinţelor şi a lucrurilor care apar în calea spiritului; îi încurajează şi, în plus, nu încetează să-i călăuzească pe calea cea bună.

Lama care asistă un muribund are grijă să-l prevină să nu adoarmă, să nu leşine, sau să nu cadă în comă. În acest scop, îi indică succesiv aspectele „conştiinţei" aferente ochilor, nasului, limbii, trupului, urechilor. Deci îi atrage atenţia asupra pierderii treptate a vederii, mirosului, gustului, pipăitului şi auzului.

Apoi sarcina lui lama este să determine ieşirea spiritului din corp prin creştetul capului; dacă acesta iese prin oricare altă parte, binele viitor al omului va fi în mare primejdie.

Această extracţie a spiritului este realizată prin ţipătul ritual hik! urmat

de phat!

Înainte de a scoate strigătul, lama trebuie să se concentreze identificându-se cu omul care a murit. El trebuie să facă efortul pe care l-a făcut chiar acel om, spre a determina spiritul să urce în vârful craniului cu o forţă suficientă pentru a produce gaura necesară ieşirii.

Iniţiaţii care sunt capabili să-şi facă propriul spirit să urce strigă ţipetele eliberatoare hik! şi phat! când îşi simte sfârşitul aproape şi se autoeliberează fără ajutorul cuiva.

Ei sunt capabili să se sinucidă prin această metodă şi se spune că anumiţi mistici au făcut asta.

Spiritul eliberat din corp începe un pelerinaj straniu. Credinţa populară este că are loc un adevărat voiaj în lumi care există cu adevărat şi sunt populate cu fiinţe reale. Dar învăţaţii lama consideră voiajul că pe o serie de viziuni subiective, că pe un vis ţesut de spirit, sub influenţa caracterului său şi a faptelor sale trecute.

Unii lama afirmă că imediat după dezîncarnare, spiritul poate avea o intuiţie, fugitivă, că o strălfulgerare de lumină, a Supremei Realităţi. Dacă o realizează, devine definitiv liber de „rotaţia” succesivelor naşteri şi morţi. Câştigă, astfel, statutul de nirvana.

Asta se întâmplă foarte rar. În general spiritul este uluit de lumină bruscă. El se fereşte de această lumină, este atras înapoi de concepţiile sale false, de ataşamentul la viaţa individuală şi de plăcerea simţurilor.

De altfel, semnificaţia a ceea ce a văzut îi scapă, că unui om absorbit de preocupările lui, care nu observă ce se petrece în jur.

Oamenii simpli, care au murit în timp ce erau în stare de leşin, nu înţeleg imediat ce se întâmplă cu ei când spiritul devine iar conştient.

Timp de câteva zile ei vor „vorbi” oamenilor care trăiesc în locuinţa lor (membrii familiei, de ex.) şi vor fi şocaţi de faptul că nimeni nu le răspunde şi nimeni nu poate să-şi dea seama de prezenţa lor.

Un lama din mănăstirea Litang, din estul Tibetului, mi-a spus că unii morţi au comunicat prin intermediul pawos (medium) faptul că au încercat să folosească nişte obiecte care le-au aparţinut. Au vrut să ia plugul pentru a-şi ara câmpul, sau hainele care atârnau în cuier, pentru a le îmbrăca. Au fost iritaţi de neputinţa de a se comporta aşa cum erau obişnuiţi.

În acest caz, spiritul mortului este dezorientat. Ce se va întâmpla cu el?

El remarcă un corp inert, similar cu al lui şi îl vede pe lama oficiind în jurul lui. E posibil, oare, să fi murit?

Oamenii simpli sunt convinşi că spiritul dezâncarnat trebuie să meargă pe o fâşie de nisip şi să observe urmele paşilor. Dacă acestea sunt invers, adică cu călcâiele înainte şi degetele în urmă, atunci nu mai există dubii că a murit.

Întrebarea este: cum pot lăsa spiritele urme de paşi?

— Nu este chiar spiritul cel ce lasă urme, ci „dublura" de care el este încă ataşat.

Tibetanii, ca şi egiptenii, cred în „dublură".

În timpul vieţii, într-o stare normală, dublura este strâns unilă cu corpul material. Totuşi, în unele circumslanţe, se poate produce o separare a lor. Dublura părăseşte atunci trupul şi se poate arăta în diferite locuri, sau, invizibilă, poate efectua o serie de peregrinări.

La unii oameni aceasta se produce involuntar, dar tibetanii spun că cei ce sunt antrenaţi pot face asta oricând doresc.

Separarea aceasta, oricum, nu este completă. Rămâne o legătură care conectează cele două forme. Legătura persistă o anumită perioadă şi după moarte. Distrugerea cadavrului (în general, dar nu în mod necesar) duce la distrugerea „dublurii". Înunele cazuri, însă, capoate supravieţui.

În Tibet unii au întâlnit oameni care, fiind în stare de letargie, sunt capabili să descrie locuri în care – spun ei – au călătorit.

Unii au vizitat doar alte ţări, pe când alţii pot povesti despre peregrinări în paradis, purgatoriu, sau în bardo – o regiune intermediară, unde spiritele vin după moarte, aşteptând să fie reîncarnate (Buddhiştii ortodocşi neagă existenţa acesteia).

Aceşti călători ciudaţi sunt numiţi cielogs, adică „cei ce s-au întors din viaţa de apoi". Deşi cielogs descriu diferit locurile şi întâmplările, de cele mai multe ori sunt unanim de acord în ceea ce priveşte sentimentul plăcut al pseudo-morţii.

O femeie pe care am întâlnit-o în satul Tsarong rămăsese, cu câţiva ani în urmă, o săptămână întreagă în letargie. Spunea că a fost plăcut surprinsă de uşurinţa şi agilitatea noului său trup şi de extraordinară rapiditate a mişcărilor sale. Era suficient să-şi dorească prezenţa într-un anumit loc, pentru a ajunge instantaneu acolo; putea traversa râuri, putea păşi pe mare,

sau trece prin ziduri. Un singur lucru îi era imposibil – să taie un şnur aproape impalpabil, care ataşa fiinţa ci celestă de corpul material, pe care îl putea vedea perfect, dormind pe divan. Acest şnur se prelungea oricât, dar câteodată îi stânjenea mişcările.

Un bărbat cielog, pe care l-a întâlnit fiul meu în tinereţe, a descris asemănător stareasa.

Evident, cielogs nu sunt cu adevărat morţi, aşa că nimic nu poate dovedi că senzaţiile şi experienţele lor din timpul letargiei sunt identice cu cele simţite de un mort.

Şi totuşi tibetanii nu par să fie deranjaţi de această distincţie.

Când muribundul îşi dă ultima suflare, este îmbrăcat cu hainele puse invers – partea din faţă a togii este încheiată la spate. Apoi este legat cu picioarele încrucişate, sau cu genunchii încovoiaţi la piept. La sate, corpul astfel îmbrăcat se pune de obicei într-un cazan. Imediat ce cadavrul a fost luat pentru a fi dus la cimilir, cazanul este spălat în pripă şi se prepară în el supă sau ceai pentru oaspeţii la funeralii, care nu par deranjaţi de teamă infectării de la cadavru.

În Tibet ceremoniile funerare durează multe zile; iar dacă marile altitudini din provinciile centrale şi nordice întârzie descompunerea, în văile calde şi umede cadavrele – păstrate o săptămână, sau mai mult – împrăştie un miros fetid.

Aceasta nu micşorează râvna oficianţilor trăpaş, care continuă să iniţieze mortul, indicându-i drumurile de urmat, precum şi ceea ce trebuie evitat în lumea de apoi. Ei îşi iau masa de faţă cu cel dispărut. Unii chiar spun că ei mănâncă cu „el”, invitându-l astfel: „Spirit, vino aici imediat şi hrăneşte-te”.

În regiunile împădurite ale Tibetului, cadavrele sunt arse. Locuitorii întinselor regiuni înalte din nordul şi centrul ţării, unde singurul combustibil disponibil este balega de vacă, abandonează cadavrele că hrană pentru animalele de pradă, în cimitirele rezervate din apropierea satelor, sau oriunde în pustietatea muntelui.

Corpurile înalţilor demnitari religioşi sunt uneori conservate printr-un proces dublu de sărare şi coacere în unt. Aceste mumii sunt numite marciong. Înfăşurate în haine, cu feţele acoperite cu aur, sunt plasate în mausolee de argint masiv, ornate cu pietre preţioase. Uneori se montează un ochi de geam

într-un cadru, la înălţimea capului, astfel că faţa aurită să poată fi văzută. Alţi mari lama sunt incineraţi cu unt, iar cenuşa lor este păstrată în casete scumpe. Toate monumentele funerare, în Tibet, au formă de ehorten, care imită stopas pe care vechii buddhişti din India le-au construit peste morţii sfinţi, sau alte preţioase relicve.

În conformitate cu dogmele buddhiste în materie de perfecţiune a faptelor caritabile, lamaiştii găsexc în funeralii o frumoasă ocazie pentru un suprem act de caritate. Cică mortul a dorit, sau se presupune că a dorit, că propriul său corp să-i îndeplinească o ultimă dorinţă: aceea de a hrăni vietăţile lihnite de foame.

O lucrare intitulată „Călăuză pentru spiritul mortului în lumea de apoi” (Tschdas Kyi mamshes thog grang) prezintă acest subiect astfel:

I. Corpul este transportat pe vârful muntelui. Se dezmembrează (cele patru membre se taie cu un cuţit bine ascuţit). Intestinele, inima, plămânii se aşează pe pământ. Păsările, lupii şi vulpile se vor hrăni cu ele.

II. Corpul este aruncal într-un râu sacru. Sângele şi umoarea sunt dizolvate în apă albastră. Peştii şi vidrele vor mânca grăsimea şi carnea.

III. Corpul este incinerat. Carnea, scheletul şi craniul sunt reduse la o grămadă de cenuşe. Tisas se vor hrăni cu mirosul (Tisas sunt nişte semizei care se hrănesc cu mirosuri, plăcute sau neplăcute omului).

IV. Corpul este îngropat în pământ. Carnea, scheletul şi craniul sunt supte de viermi.

Familiile care pot plăti călugării oficianţi beneficiază de servicii religioase repetate zilnic, timp de şase săptămâni, după funeralii. După aceea, este făcută o efigie cu o ramă uşoară, din beţe, pe care stau hainele celui decedat. O foaie de hârtie reprezintă faţa. Pe aceasta este schiţat portretul mortului. Deseori o hârtie tipărită este adusă de la mănăstire. Au două modele: unul pentru hărbăţi, unul pentru femei. Numele decedatului este scris sub portretul desenat sau tipărit.

Urmează o ultimă ceremonie religioasă, la sfârşitul căreia oficiantul lama arde foaia de hârtie sau faţa persoanei decedate. Hainele cu care a fost îmbrăcată efigia îi sunt date preotului, drept o parte din plată.

După această incinerare simbolică, legăturile care mai puteau ataşa decedatul de lumea aceasta sunt considerate rupte definitiv.

Tibetanii cântă tânguit dorinţa de a nu mai avea nicio legătură cu

mortul. Ţăranii folosesc un text special, pentru a scăpa de morţi. În momentul dinaintea scoaterii mortului din casă, i se serveşte mâncare şi un membru în vârstă al familiei îi spune vehement: „Cutare… ascultă. Eşti mort, fii sigur de asta. Nu mai ai ce căuta aici. Mănâncă copios pentru ultima dată. Ai un lung drum de parcurs şi mai multe trecători muntoase. Ţine-o înainte şi nu te mai întoarce vreodată”.

Am auzit chiar şi discursuri ciudate.

După ce i-a spus normal mortului că nu mai aparţine acestei lumi şi l-a rugat să nu mai reapară, oratorul a adăugat:

„Pagdzin, trebuie să-ţi spun că locuinţa ta a fost disirusă de incendiu. Tot ce aveai a ars. Din cauza unei datorii pe care ai uitat-o, creditorul tău i-a luat pe cei doi fii ca sclavi. Soţia ta a plecat cu noul ei soţ. Dacă nu-ţi place să vezi această mizerie, ai grijă să nu te mai întorci”.

Am ascultat cu surprindere această extraordinară listă de calamităţi. L-am întrebat pe unul din asistenţi cum de s-au putut întâmpla aceste necazuri.

Mi-a răspuns râzând maliţios că nu s-a întâmplat nimic. „Fermă şi acareturile sunt intacte, iar văduva stă cu copiii. Noi am inventat această poveste pentu a-l dezgusta pe Pagdzin şi să nu se mai gândească să se întoarcă vreodată”.

Pare cu adevărat naivă această stratagemă, pentru un popor care acordă spiritelor facultatea de a vedea tot ce se întâmplă în lumea noastră.

În termeni liturghici, mai mult solemni decât cei abordaţi de ţărani, lamas-ii îi avertizează şi ei pe morţi să-şi urmeze drumul fără să se uite înapoi. Dar asta pentru propriul lor bine, pe când oamenii de rând se gândesc doar să înlăture prezenţa ocultă a unui oaspete pe care ei îl consideră periculos.

În timpul acestor ceremonii variate, spiritul călătoreşte spre Bardo.

El zăreşte, în călătorie, fiinţe frumoase şi arătări ciudate. Vede poteci diferit colorate şi are o mulţime de viziuni neînţelese. Aceste apariţii îl înfricoşează, este dezorientat şi cutreieră la întâmplare printre ele.

Dacă este în stare să audă şi să urmeze sfaturile oficiantului lama, poate nimeri o cale ce îl va face să renască în rândul zeilor, sau în alte condiţii plăcute – aşa cum reuşesc iniţiaţii, care intră în Bardo după un studiu atent al „datelor”.

Oamenii care nu au învăţat nimic despre Bardo, fiind absorbiţi de regretul părăsirii lumii materiale, nu pot profita de sfaturile ce le sunt date.

Aşa că pierd ocazia eschivării de consecinţele matematic rigide ale comportării lor. Drumul spre fericirea celestă rămâne în urma lor. Li se oferă măruntaiele unui om sau altui animal şi păcăliţi de halucinaţii – ei îşi imaginează acestea ca fiind locuri plăcute. Crezând că vor găsi un agreabil loc de odihnă, ei ocupă un astfel de loc, determinându-şi astfel condiţiile renaşterii. Unul poate deveni câine, altul va fi copilul unor părinţi distinşi.

După alte credinţe, cei care n-au obţinut post-mortem iluminarea spirituală, pentru a realiza înţelesul viziunilor care răsar în faţa lor imediat după moarte, călătoresc precum o turmă de oi speriate printre fantasmagorii, până ajung la curtea lui Shinţe, Judecătorul Morţii.

Shinţe examinează acţiunile lor trecute într-o oglindă, sau le cântăreşte sub formă de pietre aibe şi negre. În funcţie de predominarea faptelor bune sau rele, el determină specia de fiinţe printre care spiritul va renaşte, precum şi condiţiile parliculare ce vor însoţi renaşterea sa: frumuseţea sau urâjenta caracterului, darurile intelectuale, starea socială a părinţilor etc. Nu se pune problema dibăciei de a se salva, căci judecătorul este imparţial şi inflexibil.

De fapt, chiar dacă iscusinţa poate fi ajutătoare, aceasta funcţionează doar în limitele permise de forţa acţiunii trecute. Am menţionat deja aceste limitări şi voi da acum un exemplu amuzant, caracteristic umorului tibetan.

Un Mare Lama şi-a petrecut întreaga viaţă în trândăvie. Dar a avut tutori excelenţi în tinereţea sa, a moştenit de la predecesori o bibliotecă importantă şi, mai mult, a fost mereu înconjurat de oameni învăţaţi, până când cu greu a învăţat să citească. Acest Lama a murit.

În acele vremuri trăia un om ciudat, un făcător de minuni, filosof certăreţ (violent), ale cărui excentrităţi, adesea exagerate de biografii săi, au dat naştere unui număr de legende în stilul lui Rabelais, mult apreciate în Tibet.

Dugpa Kunlegs – aceasta era numele său – călătorea în stilul unui vagabond. Ajungând la mâlul unui pârâu, văzu o fată care venise să ia apă.

O atacă brusc şi, fără a spune un cuvânt, încercă să o violeze.

Tânăra era robustă, iar Dugpa Kunles se apropia de bătrâneţe. Ea se apără atât de viguros, încât a scăpat şi. Alergând în sat, i-a povestit mamei ce se întâmplase.

Bună femeie a fost surprinsă. Bărbăţii din ţinut aveau cu toţii o purtare bună, niciunul nu putea fi suspectat. Brută trebuia să fie un străin. Ceru tiicei

sale să-i facă o descriere amănunţită a netrebnicului imoral.

Ascultând-o pe fată, mama căzu pe gânduri. Descrierea omului corespun-dea în toate privinţele lui Dugpa Kunlegs, acest excentric şi sfânt lama, pe care ea îl întâlnise în timpul unui pelerinaj. Nu era niciun dubiu. Dugpa Kunlegs însuşi a încercat să abuzeze de fiica sa. Ea reflectă acum la puterea ciudată a sfântului. Principiile morale obişnuite, care-i conduc pe oamenii simpli, nu se aplică la oamenii cu înţelepciune supranormală, gândi ea. Un doubtob (înţelept şi făcător de minuni) nu este obligat să respecte vreo lege. Acţiunile sale sunt dictate de consideraţiuni superioare, care le scapă obscrvatorilor vulgari. Aşa că îi spuse fiicei sale:

„Omul pe care l-ai văzut este marele Dugpa Kunlegs. Tot ce face el este bine. De aceea, întoarce-te la pârâu, prosternează-te la picioarele sale şi acceptă tot ce doreşte el.”

Fata pleacă şi îl găsi pe doubtob aşezat pe o piatră, absorbit de gândurile sale. Îngenunche în faţa lui, se scuză că i-a opus rezistenţă când nu ştia cine este şi declară că îi stă la dispoziţie.

Sfântul ridică din umeri.

„Copila mea”, spuse el, „o femeie nu trezeşte dorinţa în mine. Dar Marele Lama din vecinătatea mănăstirii a murit în ignoranţa, neglijând toate posibilităţile de instruire. Am văzut spiritul său rătăcind în Bardo, spre o renaştere rea şi, fără compasiune, am vrut să-i procur un corp uman. Dar forţa faptelor sale rele nu a permis asta. Ai scăpat şi, pe când erai în sat, măgarii din câmpia din apropiere s-au cuplat. Marele Lama se va naşte în curând că măgar”.

Majoritatea morţilor iau în seamă dorinţa familiei lor, exprimată în timpul funerariilor, şi nu se mai întorc. Familia consideră că soarta lor în lumea de apoi a fost stabilită definitiv, probabil, spre mulţumirea morţilor.

Totuşi unii decedaţi sunt mai puţin discreţi. Ei apar frecvent în visele celor apropiaţi sau ale prietenilor şi se petrec lucruri ciudate în fostele lor locuinţe. Tibetanii consideră că asta arată că spiritul ar fi nefericit şi cere ajutor.

În aceste cazuri sunt consultaţi preoţii lama. Ei hotărăsc ce ritualuri trebuie celebrale, ce daruri să fie oferite clerului şi ce cărţi sfinte să fie citite pentru a ajuta nefericitul spirit. Cu toate acestea, multă lume, mai ales din acele regiuni îndepărtate de la frontiere, apelează la practicile vechilor Bons

(shamani). Aceştia consideră că trebuie ascultat însuşi mortul. Aşa că un medium, bărbat sau femeie (Pawo sau pamo) este chemat să asculte vocea celui dispărut.

Scenele spiritiste din Tibet nu seamănă cu cele din ţările apusene. Nu este nevoie de întuneric, nici de linişte; uneori, au loc în aer liber.

Pawo începe să cânte, acompaniindu-se cu o mică tobă şi un clopoţel. Dansează întâi încet, apoi tot mai repede şi în final este cuprins de convul-şii. O fiinţă din altă lume – zeu, demon, sau spiril al unui mori – a pus stăpânire pe el.

Într-un fel de frenezie, ipă frânturi de fraze, care se presupun a fi ceea ce fiinţa invizibilă vrea să comunice asistenţei.

Deoarece este de mare importanţă să ştii exact cine vorbeşte prin medium şi ce spune, este chemat cel mai inteligent om din sat, pentru a asculta atent.

Se întâmplă că diferiţi zei şi spirite să-l ia în posesie pe medium, unul după altui. Câteodată, pawo, sub impulsul dat de una din aceste „fiinţe”, atacă brusc o persoană din asistenţă, bătând-o nemilos. Această „corecţie” este acceptată fără rezistenţă. Tibetanii consideră că aceasta este menită să scoată demonul care locuieşte în acea persoană fără voia ei. Acest oaspete indezirabil a fost descoperit de spiritul care-l animează pe medium.

Decedatul, care suferă, se limitează la a da o explicaţie a nefericirii sale.

În timpul unei scene la care am asistat, l-am auzit pe unul spunând: „Am întâlnit un demon în drumul meu. Care m-a dus la locuinţa lui şi m-a făcut sclav. Mă obligă să muncesc din greu, fără oprire, şi mă tratează rău. Aveţi milă de mine. Eliberaţi-mă pentru a putea găsi Paradisul Marii Fericiri”.

Mama celui care se presupunea că a vorbit, la fel ca şi soţia şi copiii săi, au vărsal lacrimi amare.

Familiile care află de asemenea suplicii nu se mai gândesc decât cum să-l elibereze pe nefericitul captiv.

Este o treabă complicată.

În primul rând. Cineva trebuie să comunice cu demonul şi să discute preţul răscumpărării prizonierului.

Intermediarul ales este, de obicei, un vrăjitor Bon. El le informează pe rudele mortului că stăpânul lui demonic cere sacrificarea unui porc sau a unei vaci înainte de eliberarea spiritului.

Oferindu-i-se victima, vrăjitorul intră în transă. Se presupune că dublura să vizitează locuinţa demonului.

El călătoreşte; drumul este lung şi plin de obstacole, pe care vrăjitorul le semnalează prin contorsiuni.

Dar, spre deosebire de P a w o, el rămâne aşezat, mişcându-şi doar bustul şi capul. Printr-o revărsare de cuvinle grăbite, povesteşte incidente ale aventurii sale. Este chiar mai greu de înţeles decât o a w o. Cei mai înţelepţi ascultători găsesc cu greu sensul vorbelor sale.

Vrăjitorul şi-a încheiat discursul; acum a zărit spiritul şi se pregăteşte să-l ia cu el. Demonul a primit preţul răscumpărării, dar de obicei strică înţelegerea şi încearcă să-şi păstreze sclavul. Vrăjitorul se luptă cu el, zbătându-se, gâfâind şi gemând.

Familia şi prietenii mortului urmăresc fazele dramei cu mare îngrijorare. Sunt cuprinşi de bucurie când vrăjitorul declară că a avut succes şi a mutat spiritul în condiţii de existenţă agreabile.

Dar prima încercare nu reuşeşte întotdeauna. Am urmărit mai multe situaţii în care vrăjitorul, după ce a simulat extraordinare eforturi, declară că spiritul i-a fost luat de către demon.

În acest caz, tot ritualul, sacrificiile şi plata vrăjitorului trebuie făcute din nou.

Când un lama este chemat să salveze un spiril de la sclavie, nu este necesar niciun sacrificiu, iar ritualul celebrat ignoră orice negociere. Lama. Care este iniţiat în ritualul magic, se consideră destul de puternic pentru a-l sili pe demon să elibereze spiritul. Sub influenţa buddhismului, locuitorii Tibetului au renunţat la sacrificarea animalelor. Aceasta nu se petrece însă la cei ce locuiesc în înălţimile Himalaiei, căci ei au puţină tangenţă cu lamaismul şi aici persistă practicarea shamaismului.

Credinţa învăţaţilor lama şi a misticilor contemplativi diferă mult de cea a maselor, în privinţa sorţii spiritelor în lumea de apoi.

În primul rând, ei consideră toate incidentele călătoriei în Bardo că pure viziuni subiective. Natura acestor viziuni depinde de ideile pe care le avea omul pe când trăia. Paradisul, iadul şi Judecătorul Morţii le apar doar celor ce au crezut în toate astea.

Un gomehen din Tibetul de Est mi-a spus următoarea istorisire despre acest subiect:

Un pictor, a cărui principală ocupaţie era decorarea templelor, picta deseori fiinţe fantastice cu corp uman şi cap de animal, care se presupune a fi servitorii lui Shinţe. Fiul său, care era un copilaş foarte mic, stătea uneori în spatele său când lucra şi se amuză privind la monsiruoasele forme care apăreau în fresce.

S-a întâmplat că acel copil să moară şi, ajungând în Bardo, a întâlnit teribilele fiinţe ale căror imagini îi erau familiare. Deparie de a se înfricoşa, a început să râdă. „Oh! Vă cunosc pe toţi”, spuse el. „Tatăl meu vă pictează pe pereţi”. Şi vru să se joace cu ele.

Odată, l-am întrebat pe lama din Enche care ar putea fi viziunile subiective post-mortem ale unui materialisl care a privit cu totală detaşare moartea. „Probabil – spuse lama – un asemenea om va vedea apariţii corespunzătoare credinţelor religioase pe care le-a avut în copilărie, sau acelea familiare lui, ale oamenilor printre care a trăit. În funcţie de gradul de inteligenţă şi luciditatea sa post-mortem, probabil că va examina şi analiza aceste viziuni şi îşi va aminti motivele care, în timpul vieţii sale, l-au făcut să nege realitatea a ceea ce îi apare acum. S-ar putea să-şi închipuie că este cuprins de un miraj.

Un om mai puţin inteligent – în care credinţa a fost anihilată ca rezultat al indiferenţei sau al prostiei, mai degrabă decât al gândirii – probabil că nu va observa deloc viziunile. Oricum aceasta nu va împiedica energia generată de faptele lui trecute să-şi urmeze cursul şi să se manifeste în cadrul noilor forme. Cu alte cuvinte, asta nu va împiedica renaşterea materialistului”.

Numeroasele mele carnete de notiţe dovedeau că făcusem o treabă bună de când am venit la Sikkim. Am considerat că merit o vacanţă. Vară se apropia, temperatura în încălzire mă tenta să încerc o călătorie în nordul ţinutului.

Drumul pe care l-am ales era o excelentă cărare de măgari, care ducea de la Gangiok la Kampadzong şi sus la Shigatze, în Tibet. Formându-se treptat, de la bungalourile călătorilor de la Dikchu, clădile în junglă tropicală, pe malul râului Tisă. Cărarea urmează un afluent al acestuia, până la izvor, trecând printre peisaje încântătoare.

La 50 de mile de Gangiok şi la mai puţin de 8000 de picioare altitudine, drumul traversează satul numit Lachen, care ocupă un rol important în experienţele mele de misticism lamaisl.

Acest mic grup de bordeie este cel mai nordic din Sikkim, ultimul pe care călătorâi îl întâlnesc în drumul lor spre înaltele trecători ale graniţei Tibetane. Este locuit de oameni înalţi, robuşti, care combină puţina agricultură practicată în văi, cu creşterea yak-ilor, sus, în platourile tibetane, unde ei petrec o parte a anului în corturi.

Cocoţată pe un vârf de munte, o umilă mănăstire domina locuinţele satului.

Am vizitat-o a doua zi, dar negăsind ceva interesant am vrut să plec, când o umbră a întunecat lumina din cadrul uşii; un lama stătea în prag. Am spus „un lama", dar omul nu purta obişnuitul veşmânt monahic. Mai degrabă era îmbrăcat ca un laic. Costumul său era alcăluit dintr-un fel de fustă lungă, albă, o vestă de culoarea granatului, iar prin răscroiala mânecilor se vedeau mânecile largi ale cămăşii aurii. Nişte mătănii lucrate dintr-un material gri şi mărgele de coral îi atârnau în jurul gâtului, urechile găurite erau împodobite de cercei de aur cu turcoaze, iar părul său lung, des, împletit, îi atingea călcâiele*.

Acest personaj ciudat privi la mine fără a vorbi, iar eu ştiam la acea dată puţin limba tibetană şi nu am îndrăznit să încep o conversaţie. L-am salutat, doar, şi am ieşit.

Mai târziu am aflat că acesta era costumul pustnicilor care sunt specializti în tumo (vezi cap. VI) şi alte branşe ale doctrinelor secrete. Mătăniile sunt făcute din 108 mici piese de os, fiecare fiind tăiat dintr-un craniu uman.

Un tânăr, bun la toate, mă aştepta pe terasa mănăstirii. De cum l-a văzut pe lama coborând în urma mea, s-a prosternat de trei ori la picioarele sale, cerându-i binecuvântarea.

Asta m-a mirat, deoarece tânărul nu risipea de obicei asemenea semne de respect şi nu a onorat pe nimeni în drumul său, doar pe prinţul tulku şi pe Bermiag Kushog.

„– Cine este acest Lama?" l-am întrebat, când am ajuns la bungalourile călătorilor.

„Este un mare gomehen", răspunse băiatul. „Unul din călugării săi mi-a spus, când eraţi în templu. Şi-a petrecut anii, singur, într-o grotă, sus, în munţi. Demonii i se supun şi face minuni. Se spune că poate omorî oamenii de la distanţă şi poate zbura prin cer".

Ce om extraordinar! m-am gândit.

Curiozitatea mea a fost aţâţată de povestirile privitoare la gomehens, pe care le-am citit cu Dawasandup. Am auzit, de asemenea, ceva deosebit de la prinţul tulku şi de la diferiţi lama, despre felul de viaţă al pustnicilor tibetani, despre curioasele doctrine pe care le propovăduiesc şi miracolele pe care le realizează.

Acum, în mod neaşteptat, îl întâlnisem pe unul dintre ei. Era o ocazie norocoasă. Dar cum aş putea vorbi cu el?

Tânăra mea călăuză era prea ignorant în ceea ce priveşte termenii filosofici tibetani; el nu va fi niciodată în stare să traducă întrebările mele.

Eram supărată şi ajâlală. Am dormit rău, tulburată de vise incoerente. M-am văzut înconjurată de elefanţi care îndreptau spre mine trompe muzicale, din care ieşeau sunete adânci, că cele ale lungilor trompete Tebane. Acest concert ciudat mă Lrezi. Camera mea era cufundată în întuneric. N-am mai văzut elefanţii, dar continuăm să ascult muzică. După ce am ascultat atentă, am recunoscut melodiile religioase. Trăpaş cântau pe terasa templului. Cui făceau serenadă, pe întuneric?

Orice ar ieşi din asta, voiam să risc şi să-l intervievez pe gomehen. Am trimis o cerere în acest sens şi a doua zi, împreună cu însoţitorul meu, m-am înlors la mănăstire.

O scară primitivă ducea la apartamentul său, situat deasupra holului principal. În faţa intrării era o logic mică, decorată cu fresce. Aşteptând să fiu invilată înăuntru, le-am examinat cu amuzament.

Pe pereţi, un artist dotat cu mai multă imaginaţie decât talent reprezentase forturile purgatoriului, populându-l cu o ceată de demoni şi victime care rânjeau şi se zvârcoleau în cele mai comice atitudini.

În mijlocul scenei, pofta carnală îşi primea pedeapsa. Un bărbal gol puşcă, anormal de slab, în faţa unei femei dezbrăcate. Burta ei uriaşă, disproporţionata, dădea acestei „frumuseţi” aparenţa unui ou de Paşti montat pe două picioare şi ornamentat cu un cap de păpuşă. Desfrânatul păcătos, incorigibilul sclav al pasiunilor sale, uitând unde era şi cum a ajuns acolo, cuprinsese infernală creatură în braţe, în timp ce flăcări (ieşind din gura ei şi dintr-o nişă secretă) îl vrăjeau.

La mică distanţă de acest cuplu era pedepsită şi o femeie păcătoasă. Legată în poziţie răsturnată, pe un plan înclinat, era constrânsă să accepte

mângâierea unui diavol verde cu dinţi ca de fierăstrău şi cu coadă de maimuţă. În fundat se vedeau alţi demoni, coloraţi diferit, alergând să-şi ocupe locul la rând.

Gomehen locuia într-un fel de capelă întunecoasă, luminată doar într-un ungher, printr-o fereastră mică, cu tavanul sprijinit pe pilieri de lemn vopsiţi în roşu. Conform obiceiului tibetan, altarul servea drept bibliotecă.

Într-o nişă, printre cărţi, era o mică imagine a lui Padamsambhâva, cu ofertele rituale aşezate în faţa ei: şaple boluri cu apă, grâu şi o candelă.

Bastonaşe de lămâie ardeau pe o măsuţă, amestecând mireasma lor mistică cu miros de ceai şi de unt topil. Pernele şi cuvertura, clădite pentru că maestrul să se aşeze pe ele, erau jerpelite şi decolorate, iar steluţa aurie a lămpii de pe altar strălucea în fundu! camerei, evidenţiind praful şi goliciunea.

Prin fiul meu, pe post de translator. Am încercat să-i pun câteva întrebări despre subiectele discutate cu lamas-ii pe care i-am întâlnit la Gangiok, dar n-a fost uşor. Oh, dacă’ar fi fost cu mine Dawasandup! Tânărul era blocat şi incapabil să găsească cuvinte care să exprime ideile al căror înfeles nu-l putea pătrunde. Am renunţat şi, mult timp, lama şi cu mine am stat faţă în faţă. În tăcere.

A doua zi am părăsit Lachen, continuându-mi călătoria spre nord.

Peisajul, care de-a lungul potecii. La altitudine joasă era fermecător devine de-a dreptul minunat. Tufele de azalee şi rhododendron erau gătite cu strălucitoarea lor haină de primăvară. Un torent luminos de flori acoperă vaiea şi pare a se revărsa pe pantele învecinatc; un potop irezistibil de valuri purpurii, galbene, roşii şi de un aib imaculat. Văzuţi de la distanţă, cărăuşii mei păreau să înoale într-o mare de flori.

Câteva mile mai departe apar grădini feerice, rărindu-se şi risipindu-se treptat în petice trandafirii rămase ici-colo, unde mănunchiurile pitice de azalee se luptă pentru viaţă, împotriva înălţimilor ameţitoare.

Cărarea pătrunde acum în zona fantastică din apropierea trecătorilor de frontieră (Karula şi Sepola, de 15000 picioare). În liniştea intensă a acestor sălbatice solitudini, pârâuri cristalinc, înghe (alet murinură încetişor.

De pe malul unui lac melancolic, un cârd auriu de pasări priveşte solemn trecerea caravanei noastre.

Sus, tot mai sus, am mers urmărind gheţari giganţi, prinzând ocazionalele sclipiri ale văilor pline de nori imenşi. Apoi, fără nicio trecere,

odată ieşiţi din ceţurile podişului tibetan, apăru în faţa noastră imensul, splendidul cer liber, luminos, al Asiei Centrale.

De atunci, am călătorit lăsând în urmă lanţuri muntoase, care pe moment îmi limitau orizontul. Am văzut Lhasa, Shigatze, nordicele pustietăţi împădurite, cu lacurile lor sărate, de dimensiunile mărilor; Kham, ţinutul cavalerilor-briganzi şi al magicienilor, pădurile neexploatate din Po şi încântătoarele văi ale Tsarong-ui, unde se coc rodiile, dar nimic n-a diminuat în mintea mea prima întâlnire cu Tibetul.

După câteva săptămâni vremea s-a schimbat şi zăpada a început din nou să cadă. Proviziile erau pe sfârşite, iar cărăuşii şi servitorii deveneau nervoşi. Într-o zi a trebuit să-mi folosesc eravasa pentru a despărţi doi oameni care se băleau cu cuţitele pentru un loc lângă focul de tabără.

După câteva mici incursiuni în teriloriul tibetan, am părăsit frontieră. Nu eram pregătită pentru o călătoric lungă; şi apoi, ţinutul care se întindea în faţa mea era un spaţiu interzis.

Am străbătut din nou Lanchenul, l-am văzut pegomehen şiam stat de vorbă cu el despre locul sihăstriei sale, aflat la o distanţă de o zi de mers, sus, în munţi. El a trăit acolo 17 ani. Aceste detalii au fost uşor traduse de băiatul meu şi chiar eu am putut înţelege unele fragmente.

Totuşi n-am riscal să aduc vorba despre demonii care, după opinia populară, erau servitorii săi. Ştiam că tânărul meu translator era prea superstiţios pentru a îndrăzni să atace acest subiect şi probabil însuşi lama nu ar fi răspuns la asemenea întrebări.

M-am întors la Gongiok, tristă că am pierdut posibilitatea de a afla lucruri de un real interes despre lumea misterioasă a pustnicilor tibetani, peste care dădusem dintr-un noroc. N-am bănuit, atunci, curioasele consecinţe ale călătoriei mele…

La puţin timp după aceasta, Dalai Lama a părăsit Kalimpong-u! Armata să i-a bătut pe chinezi şi pleca înapoi spre Lhasa, în triumf M-am dus să-mi înu rămas bun, într-un cătun situat mai jos de trecătoarea Jelap.

Am ajuns înaintea lui la bungaloul unde urma să-se oprească. Acolo am întâlnit multă nobilime a Curţii Sikkimeze, în mare agitaţie. Erau în pregătiri pentru scurtă şedere a regelui lama, dar – ca de obicei, în Est fiecare lucru sosca prea târziu. Mobilierul, cuverturile, draperiile nu erau aranjate, iar distinsul oaspete putea să apară în orice minut.

Totul era în dezordine în micuţa casă, cu stăpâni şi servitori într-o sălbatecă alergătură. M-am amuzat să dau o mână de ajutor, aranjând pernele care urmau să-i servească lui Dalai Lama drept pat. Cineva din asistenţă m-a asigurat că asta o să-mi aducă noroc, acum şi în viaţa de apoi. Acum am avut o a ita ocazie de a discuta cu suveranul Tibetului. Gândurile mele păreau cu totul orientate spre probleme politice.

Ca de obicei, el îşi binecuvântă supuşii, dar puteai simţi că gândul său deja străbătuse trecătoarea muntoasă care marca frontieră şi era ocupat să-şi organizeze avantajele victoriei.

În toamna următoare am părăsit Sikkimul pentru a pleca în Nepal, apoi, mai târziu, am petrecut aproape un an în Benares. Locuisem mult timp acolo, în tinereţe, aşa că m-am întors cu plăcere.

Am acceptat cu plăcere îndatoritoare oferta membrilor Societăţii Teologice de a-mi închiria un apartament în minunatul lor parc.

Simplitatea ascetică a acestei locuinţe era în armonie cu atmosfera stantului oraş Shiva şi chiar pe gustul meu. În această ambianţă stimulativă, am conspectat asiduu studiul lâlozofiei Vedanta, renunţând oarecum la lamaismul pe care nu păream să-l pot investiga mai temeinic decât o făcusem deja.

Nu intenţionam să părăsesc Benares-ul, dar o neaşteptată combinaţie de circumstanţe m-a determinat, într-o dimineaţă, să iau un tren cu direcţia Himalaya.

Capitolul II OASPETE AL LAMAIŞTILOR

La Gangkok l-am întâlnit din nou pe Bermiag Kushog. Lama din Enche era plecat la Shigalze, în Tibet şi s-a întors ahia peste câteva luni, iar Dawasandup fusese solicitai, că translator, la conferinţa politică Sino-Tibetană din India. Maharajahul murind, fiul său, Sidkeong tul ku, l-a succedat şi – ca urmare – avea mai puţin timp pentru a se dedica studiului religios. Neaşteptate obstacole m-au împiedicat să-mi continui călătoria, aşa cum plănuisem. Totul era împotriva dorinţeior mele…

Treptat, forţe ostile păreau a se strânge în jurul meu. Păream obsedată de fiinţe invizibile care mă incitau să părăsesc ţinutul, insinuând că nu voi reuşi să avansez nici în studiul lamaismului, nici în cercetarea teritoriului

tibetan. În acelaşi timp, un soi de clarviziune mă făcea să-i văd pe aceşti necunoscuţi inamici triumfând, bucurându-se, după plecarea mea, că au reuşit să mă alunge.

Am atribuit aceste fenomene febrei neurastenice, creierului obosit şi supărării că planurile îmi erau zădărnicite. Unii poate că au văzut în asta efectul activităţilor oculte. Oricum ar fi fost, eu n-am putut înăbuşi această stare dureroasă, vecină cu halucinaţia. Calmantele nu m-au restabilit, aşa că am considerat că schimbarea decorului ar putea fi mai eficace.

Pe când îmi chinuiam mintea pentru a găsi un loc unde să mă duc, fără a părăsi Himalaya, noul maharajah, Lama tulku, fără a bănui că asta era mai mult decât îmi puteam dori, îmi oferi un aparlament în mănăstirea Podang, la vreo 10 mile de Gangiok, în pădurile legendare.

Apartamentul constă dintr-o cameră imensă la etajui unu al templului şi o largă bucătărie, unde, conform obiceiurilor tibetane, urmau să doarmă servitorii.

Două ferestre largi lăsau înăuntru toată lumina cerului şi, cu aceeaşi ospitalitate, vântul, ploaia şi grindina… căci, rama fiind prea îngustă, abia atingea peretele, la capete.

Într-un colţ al acestei hale mi-am aranjat cărţile pe un lambriu lat. Am desfăcut masă şi scaunul pliant şi acesta era „camera mea de lucru”. În alt colţ am întins cortul şi am inslalat patul de campanie. Acesta era dormilorul.

Mijlocul apartamentului, prea bine aerisii de ventiiaţia naturală, a devenit un fel de „cameră de primire” pentru musafirii mei, atunci când vremea era frumoasă.

Muzică religioasă pe care am auzit-o la Podang, de două ori pe zi, înainte de răsărit şi la apusul soarelui. M-a încântat. Mică orchestră era alcătuită din două gyaling (un fel de oboi), două rang-dong (o mare trompetă ribetană) şi două timpane.

Ca preludiu, un. Clopol sună un ritm special, caracteristic templelor Estice. După un moment de linişte, cu tonuri adânci, trompetele huruiau un timp, iar oboaiele cântau o frază muzicală înceată, mişcătoare prin simplitatea ei.

Repetau asta cu variaţii suportate de başii trompetelor, uniţi în final cu timpanele, imitând rostogolirea tunetului în depărtare.

Melodia curgea lin, că apa unui râu adânc, fără întrerupere, emfază ori

pasiune. Producea o impresie acută, stranie, de irisicu: „ca şi când toate suferinţele fiinţelor rătăcitoare prin lumi încă de la începutul existenţei, au fost insuflate în această obositoare, disperată lamentaţie.

Ce muzician, inspirat fără să-şi dea seama, a găsit acest leit-motiv al tristeţii universale? Şi cum, cu această eterogenă orchestră, au putut nişte oameni lipsiţi de orice simţ artistic să-l interpreteze cu această sfâşietoare pasiune?

— Rămâne un mister pe care călugării muzicieni nu-l puteau explica. Trebuia să mă mulţumesc să-i ascult pe când priveam zorile ridicându-se asupra munţilor, sau în amurg.

În afară de slujbele zilnice, în timpul şederii mele la Podang, am avut posibilitatea să asist la Ceremonia anuală a Demonilor. În Tibet, mai târziu, am văzut acciaşi ritual celebrat cu mult mai mare paradă de zorzoane clericale, dar, după mine, aceasta diminuează pitorescul pe care îl are când se oficiază în umbra pădurilor himalayene. Vrăjitorii pierd mult dacă sunt văzuţi ziua în amiaza-mare şi în grupuri.

Întâi trăpaş îl scot pe Mahâkala din camera unde a fost închis tot anul, cu ofrande şi vrăji.

În fiecare mănăstire lamaistă există un templu sau o cameră rezervată că „locuinţă” pentru vechile zeităţi ale băştinaşilor, sau pentru cei importaţi din India. Ultimii şi-au pierdul considerabil rangul prin intrarea în Ţara Zăpezilor. Inconştienţi de necuviinţa lor, tibetanii i-au transformat în demoni pur şi simplu, şi uneori i-au tratat cu asprime.

Mahâkala era cel mai faimos dintre zeii Hindu exilaţi. Personalitatea sa originală este o formă a lui Shiva în funcţia sa de Distrugător al Lumii. Devenit un spirit rău, este înrobit de lamiştii care îl silesc să îndeplinească tot felul de servicii şi care nu ezită să-i pedepsească lipsa de zel.

Tradiţia populară spune că un celebru lama, stareţul sectei Karmapa, l-a luat pe Mahâkaia că servitor. Când acest lama a fost la Curtea Chineză, l-a ofensat pe Împărat, care l-a legat de coadă unui cal. Târât în urma animalului, în pericol de moarte, marele Karmapa l-a chemat pe Mahâkala în ajutor. Dar acesta nu apare imediat. Când lama s-a eliberat singur, prin vorbele magice care i-au separat barba de bărbie, i-a văzut pe Mahâkala venind, prea târziu pentru a mai fi de vreun folos. În furia sa, îi trase sărmanului diavol o asemenea lovitură. Încât, deşi au trecut mai multe secole, obrazul său a rămas

umflat până azi.

Desigur, trăpaş din Podang nu sunt destul de puternici pentru a-şi permite asemenea libertăţi, Mahâkala inspirându-le o reală teroare.

Aici, ca şi în alte mănăstiri, s-au petrecut minuni groaznice. Uneori ieşea sânge printre scândurile sicriului unde era închis Mahâkala, iar alteori, deschizându-l, erau găsite resturile unei inimisau ale unui creier uman. Aceste semne – după părerea trăpaşilor – dovedeau activitatea ocultă a teribilei zeităţi.

Când masca ce-l reprezenta pe Mahâkala era scoasă din sicriu, era plasată într-o capelă întunecată, rezervată pentru zeităţile răuvoitoare. Doi novici îl păzesc repetând rară întrerupere cuvintele magice care îl împiedică să evadeze. Adormiţi de cântecul lor monoton, băicţii se luptă din toată puterea cu somnul, în timpul lungilor ore de noapte, convinşi fiind că, dacă se opresc un singur moment din repetarea formulei misterioase, captivul va profita pentru a se elibera şi ei vor fi primele lui victime.

În cătunele învecinate, ţăranii sunt foarte speriaţi de firavă formă de libertate dată lui Mahâkala. Ei îşi încuie uşile devreme seara, iar mamele interzic copiilor să stea afară după asfinţit.

Demonii mai puţin importanţi – care se presupune că ar rătăci prin ţinut încercând să facă rău – sunt atraşi de către incantaţiile lamaiştilor şi siliţi să intre într-un soi de cuşcă confecţionată din lemn uşor şi sfori colorate. Această casă nostimă este apoi carală solemn afară din mănăstire şi aruncată într-un cazan special, cu jăratec.

Dar demonii sunt nemuritori – spre norocul vrăjitorilor, care trăiesc de pe orma lor. În anul următor, acelaşi ritual poate fi oficiat iar şi iar.

Un învăţat lama aparţinând unei alese familii din Sikkim tocmai s-a întors din Tibet. El a devenit stareţul mănăstirii Rhumteck, ca succesor al fratelui său, decedat recent. Obiceiul cere ca el să celebreze anumite ritualuri menite să asigure bunăstarea mortului în lumea de apoi, la Padang, mănăstirea reşedinţă a liderului sectei sale, în Sikkim.

Fostul şef lama era o veche cunoştinţă de-a mea. Îl cunoscusem la Kalimpong, unde venise cu suita prinţului moştenitor, pentru a-i întoarce vizita lui Dalai Lama.

Era un tip simpatic, care nu-şi bălea prea mult capul cu probleme filosofice, avea două soţii şi aprecia coniacul vechi în aşa măsură, încât bea

mai multe sticle pe zi.

Avea o mare avere şi cumpăra orice găsea în stânga şi-n dreapta ignorând, de ailfel, la ce folosesc acele lucruri. Aşa se face că într-o zi marele împuternicit şef lama venise să mă vadă purtând un turban gătit cu fundiţe roz, pentru fetiţe de trei ani.

Noul stareţ, supranumit în popor „gentlemanul din Tibet” – Pod Kushog – pentru că în general a locuit în acest pnut, era cu totul diferit de fratele său. Şi-a petrecut tinereţea studiind în diferite mănătiri şi se bucura, până şi în Lhasa, printre erudiţii lama, de reputaţia unui distins gramatician. I-au fost conferite înalte ordine şi era celibatar, lucru rar în rândul clerului himalayan.

Serviciile funerare, pe care le-a prezidat, au durat o săptămână întreagă. Fericite zile pentru trapa-şii din Podang, care s-au ospătat şi au primit daruri.

Ceremoniile terminându-se, în prima lună a anului (anul tibetan începe în februarie) Pod Kushog trecu la binecuvântarea anuală a mănăstirii.

Escortat de un cor de trăpaşi ce cântau o litanie de bune urări, se plimba în jurul clădirilor şi pe coridoare, aruncând grăunţe sfinţite în fiecare încăpere prin care trecea.

Câţiva pumni de orz, aruncaţi cu un zâmbet graţios şi cu urarea liturgică thasishog! (prosperitate!), au răpăit pe „cortul dormitor” şi s-au răspândit pe cărţile din „biroul” meu.

Prosperitate! prosperitate!… Bun descântec şi binecuvântare; mănăstirea va deveni o sucursală a Paradisului Marii Fericiri (Nub Dewachen).

Deocamdată călugării nu se simt cu adevărat în siguranţă. Dubii ascunse puterii lor oculte, ba chiar puterii marelui învăţat gramaucian, îi fac să se teamă că vreo câţiva demoni ar fi putut scăpa de exterminare şi aşteaptă ascunşi, pentru a face rele din nou. Au cerut ajutorul cuiva în care ei au mai mare încredere.

Într-o seară gomehen-ul din Lachen apăru cu tot harnaşamentul unui magician: o coroană cu cinci lături. Un colicr de mătănii făcut din 108 piese rotunde, tăiate din tot atâtea cranii, o epitsahie (şorţ) din oase umane găurile şi gravate, şi cu pumnalul său ritual (Phurba)! a centură.

Stând la lumina unui foc, desenă semne magice în aer cu sceptrul şi tăie aerul cu cuţitul, recitând incantaţii cu voce joasă.

Nu ştiu cu ce demoni invizibili se luptă. Dar în fantastică lumină a flăcărilor jucăuşe el însuşi arăta cu siguranţă a demon.

Remediul pentru vindecarea mea s-a dovedit eficacc. Fie că schimbarea locului a ucis microbii febrci. Fie că diversitatea noilor scene a vindecat creierul obosit, ori puterea voinţei a concurat conştiincios fiinţele lumii oculte – cert este că am fost eliberată de obsesia care mă tortura.

În plus, în timpul şederii mele la Padong s-a mai petrecul un lucru ciudat.

Devenind maharajah, Sidkeong tulku şi-a dorit să-i determine pe supuşi să renunţe la superstiţiile lor în favoarea buddhismului ortodox. În acest scop, a invital un călugăr indian care aparţinea şcolii filosofice Theravadin, pentru a predica în ţinut. Misionarul avea de luptat împotriva obiceiurilor anti-buddhiste, a vrăjitorilor, împotriva cultului spiritelor şi a consumului de băuturi fermentate. Acest călugăr, pe nume Kali Kumar, era deja la treabă.

Maharajahul lama, în calitate de stareţ al Podangului, avea un apartament în mănăstire, unde locuia în rarele ocazii când oficia în faţa călugărilor săi. El venise pentru două zile, în timpul şederii mele în gompa. Luăm ceaiul împreună, târziu după amiază, discutând despre misiunea lui Kali Kumar şi despre modul în care speră să-i elibereze pe locuitorii podişului de superstiţiile lor inveterate.

„Este imposibil – i-am spus – să ştii exact cum era istoricul Padmasambhâva, care a predicat în Tibet cu secole în urmă. Dar este sigur că urmaşii l-au theut eroul legendelor care încurajează beţia şi absurdele practici pernicioase. În numele lui, aceştia venerează un spirit rău – aşa cum faci şi tu”, am adăugat zâmbind, arătând cu degelul imaginea marelui magician stând în lundul camerei, cu o candelă arzând la picioarele sale.

„Este necesar”… am continuat eu; şi, brusc, n-am mai putut rosti nimic. O terţă prezenţă invizibilă m-a întrerupt. Acum nu mai vorbea nimeni, era complet linişte în cameră, dar simţeam intens influenţa unor forţe oculte.

„Nu poţi face nimic pentru a-mi succede”, spuse o voce şoptita. „Poporul acestui ţinut este al meu… Eu sunt mai puternic decât tine”.

Am ascultat uluită aceste cuvinte nerostite, convinsă mai curând că ele sunt expresia dubiilor mele privind succesul reformelor propuse, cânu’ aharajahul replică.

Răspundea la ceea ce eu n-am spus, conânizicând adversarul invizibil al

planurilor sale.

„De ce nu ţi-aş succede”, tocmai spunea el. „Este posibil să fie un timp lung pentru a schimba ideile ţăranilor şi ale înaltului cler. Demonii pe care îi hrănesc ei nu vor accepta uşor să moară de foame, dar, fără discuţie, le voi oferi ceva mai bun”.

Făcea aluzic la animalele sacrificate, oferite spiritelor rele de către vrăjitori.

„Dar eu n-am spus” – am început eu, dar m-am oprit repede, pentru că, în ciuda bravei declaraţii de război pe care prinţul a făcut-o demonilor, el nu era complet eliberat de superstiţii şi desigur era mai bine să nu-i spun ce s-a întâmplat.

Oricum, nu vreau să las cititorului această impresie despre Sidkeong tulku. El se autoeliberase probabil de aceste superstiţii mai mult decât am presupus eu.

Conform horoscopului, în care tibetanii au încredere deplină, anul morţii sale era un an rău pentru el.

Pentru a contracara influenţele ostile, câţiva lama – printre care era şi gomehenul din Lanchen – s-au oferit să oficieze ritualurile preserise în asemenea cazuri.

El le-a mulţumit şi a refuzat mijlocirea lor, spunând că, dacă trebuie să moară, se simte capabil să treacă în cealaltă lume fără ceremoniile lor.

Eu cred că îşi căpătase reputaţia de a fi un om necucernic. De îndată ce muri, toate inovaţiile şi reformele religioase pe care le-a iniţiat au fost abolite. Predicarea a fost oprită şi urşii au fost sacrificaţi în temple din nou Un lama a informat clerul că trebuie să se revină la obiceiurile anterioare. Adversarul invizibil a triumfat. Aşa cum a prezis că va face.

Deşi cartierul meu general era la Podang, m-am dăruit total excursiilor mele din Sikkim. Aşa se face că am întâlnit doi gomeheni din Tibetul Estic, care veniseră recent pentru a locui în Himalaya.

Unul dintre ei a locuit în Sakyong şi, din acest motiv, a fost numit Sakyong gomehen. În Tibet nu se consideră politicos a te adresa unei persoane pe nume. Toţi cei care nu sunt consideraţi inferiorii cuiva, sunt desemnaţi prin câte un titlu.

Sakyong gomehen era pitoresc în felui său şi avea vederi largi. Ei frecventa cimitirele şi s-a sechestrat în casă luni de zile pentru a practica

ritualuri magice. Ca şi colegul său din Lachen, el nu purta obişnuita robă monastică şi, în loc să-şi tăie scurt părul, îl purta rulat în vârful capului după moda yoghinilor indieni. Pentru oricine – în afară de un necunoscător a purta părui lung în Tibet reprezintă semnul de recunoaştere a acestor asceţi care sunt numiţi naijorpasşi despre care există credinţa că ar căuta salvarea prin metoda mistică „Drumul scurt” (vezi cap. VII).

De acum, conversaţiile mele cu lamas era îi interesate mai ales de doctrinele filosofice ale Buddhaismului Mahayanist, din care derivă lamaismul. Sakyong gomehen le acorda puţină atenţie şi, de altfel, nu era prea familiarizat cu ele. Era pătruns de paradoxuri, „Studiul – spunea el – nu este de folos în atingerea adevăratei cunoaşteri; este mai degrabă un obstacol. Tot ce învăţăm în felui ăsta este în van. De fapt, cineva îşi poate cunoaşte doar propriile idei şi viziuni. Aşa că realele cauze care generează aceste idei ne rămân inaccesibile.

Când încercăm să înţelegem. Sesizăm doar ideile pe care noi înşine le elaborăm în legătură cu aceste cauze.”.

Înţelegea clar ceea ce spunea, sau, mai curând, repetă ce a citit ori a auzit spus de către alţii?

La cererea prinţului tulku, Sakyong domehen ţinu o serie de predici. Am avut ocazia să-l urmăresc rostind o predică. Să-l urmăresc şi nu să-l ascult, deoarece pe vremea aceea eram departe de a înţelege tot ce spunea în limba tibetană. În postura sa de apostol, era într-adevăr măreţ; vehemenţa discursului, gesturile sale, variatele expresii ale chipului, îi dădeau aerul unui orator înnăscut; iar feţele înfricoşate, scăldate în lacrimi, ale ascultătorilor săi erau dovadă suficientă a impresiei produse.

Sakyong gomehen este singurul buddhist pe care l-am văzut predicând atât de pasional. Buddhismul ortodox exclude gesturile şi efectele vocale, în expunerea unei doctrine care cheamă la căim şi raţiune.

Într-o zi, l-am întrebat: „Ce este marea eliberare (tharpa)?” Şi mi-a răspuns: „Este absenţa tuturor viziunilor şi a imaginaţiei, încetarea acelei activităţi mentale care creează iluzii”.

A doua zi, îmi spuse: „Trebuie să mergi în Tibet să fii iniţiată de maeştrii «Drumului scurt» (Short Path), căci eşti prea ataşată doctrinelor «nienthos» (buddhiştii şcolii leravadin). Prevăd că vei fi capabilă să înţelegi învăţătura secretă.”.

— Cum aş putea merge eu în Tibet, atâta timp cât străinii nu sunt admişi.

— Ah! multe drumuri duc în Tibet. Nu toţi învăţaţii lamas trăiesc în U şi Tsang (provinciile centrale, cu capitalele Lhasa şi Shigatze). Pot *fi* găsiţi alţii, chiar mai învăţaţi, profesori în ţinutul meu. (Este vorba de estul Tibetului.)

Ideea de a pătrunde în Tibet prin China nu mi-a venit nici în urma sugestiei gomehenului. Probabil că nu-mi sosise ceasul.

Cel de-al doilea gomehen pe care l-am cunoscut era un caracter necomunicativ şi cu maniere arogante. În ciuda obişnuitelor formule de politeţe cu care era nevoit să se exprime, era marcat de o răceală de gheaţă.

Ca şi Sakyong gomehen, el era numit după locui unde locuia Daling gomehen.

Purta nelipsita robă monastică şi loga, dar şi cercei de fildeş, precum şi un „dordje” de argint împodobit cu turcoaze, înăpt în păr.

Acest lama îşi petrecea întreaga vară într-o colibă clădită pentru ci, pe vârful muntelui împădurit.

Cu câteva zile înainte de sosirea sa. Discipolii şi ţăranii din împrejurimi cărau în sihăstrie provizii pentru trei sau patru luni. După aceea li se interzicea cu desăvârşire să se apropie de locuinţa gomehenului. Lama nu are difâcultăţi în a-i determina să-i respecte singurătatea. Ţăranii sunt convinşi că el practică ritualuri pentru a-i poseda pe demoni şi pentru a-i constrânge să nu-şi răsfrângă intenţiile rele asupra celor care îl venerează. Protecţia lui îi linişteşte pe aceştia, dar lor le este teamă că dacă se apropie de coliba lui s-ar putea întâmpla să întâlnească fiinţe malefice refractare la convocarea gomehenului şi nu ar fi plăcut. În plus, misterul care înconjoară conduita sa, ca şi caracterul acestor naljorpas, îi îndemnă la prudentă.

Oricât de puţin dispus era acest lama să răspundă la întrebările mele, dorinţa exprimată de prinţ – de la care primise numirea de şef al micii mănăstiri Daling – l-a determinat să iasă puţin din rezervă sa.

Printre alte subiecte pe care le-am abordat în discuţia cu el, era şi cel al hranei permise unui buddhist.

„Trebuie să interpretăm că o dispoziţie de a nu ucide sofisticat şi continuu pentru a mânca peşte şi carne?”.

Gomehenul, că cei mai mulţi tibetani, nu era vegetarian. El a expus pe acest subiect o teoric pe care am mai auzit-o în ake părţi ale Tibetului, şi care

nu este cu totul lipsită de originalitate.

„Cei mai mutyi mănâncă la fel că fiarele, pentru a-şi potoli foamea, fără a se gândi la actul pe care îl realizează şi nici la consecinţele acestuia. Asemenea ignoranţi ar face bine să se abjină de la a consuma carne şi peşte. Alţii reflectează asupra a ceea ce vor deveni elementele materiaie pe care ei le absorb mâncând animale. Ei ştiu că asimilarea acestor elemente implică asimilarea elementelor psihice inerente.

Oricine dobândeşte aceste cunoştinţe poate, pe propriui risc, să realizeze aceste asociaţii străduindu-se să obţină performanţele obişnuâic ale victimei sacrificate. Problema constă în a afla dacă elementele animale pe care el le absoarbe consolidează înclinaţia spre animal a omului, sau dacă acest om va *fi* capabil să le transforme în forţe oculte intelectuale sau spirituale, aşa încât substanţa animalului, transferată în om, să renască sub formă de activitate umană”.

Atunci l-am întrebat dacă aceasta explică sensul esoteric al credinţei comune printre tibetani, cum că lamas trimite spiritele animalelor tăiate în Paradisul Marii Fericiri.

„Să nu crezi că pot răspunde la întrebare în câteva cuvinte. Subiectul este complicat. Animaiele au mai multe „conştiinţe”, aşa cum avem şi noi înşine; şi, cum se întâmplă de altfel şi în cazul nostru, aceste „conştiinţe” nu urmează toate acelaşi drum după moarte. O fiinţă vie este un ansamblu, nu o unitate. Dai câteva poate fi iniţiat de un maestru înainte de a *fi* în stare să realizeze aceste doctrine”.

Deseori laroas pun capăt explicaţiilor cu asemenea declaraţii.

Într-o seară, când prinţul, Daling mma şi cu mine eram în bungaloul lui Kewzing, a urmat o conversaţie despre asceţii mistici. Cu un entuziasm stăpânit, care era impresionant, gomehenul a vorbit despre maestrul său, despre înţelepciunea şi puterea supranaturală a acestuia.

ctdiceoang lulku a fost profund mişcat de veneraţia acestui lama pentru dascălul său spiritual.

În acea vreme prinţul era plin de griji în legătură cu plănuitul său mariaj cu o prinţesă birmană.

„Regret foarte mult că nu-l pot întâlni pe acest naljorpa”, mi-a spus el în engiczâ. „cu siguranţă că mi-ar fi dat un sfat bun”.

Adresându-se gomehenului, repetă în tibetană: „îmi pare rău că oiaestrul tău nu este de faţă. Siml nevoia unui sfat de la un înţelept clarvăzător”.

Dar nu menţionă întrebarea pe care dorea s-o pună, nici natura preocupărilor sale.

Lama, cu obişnuitele sale maniere reci, întrebă:

„Subiectul este serios?”.

„Este extrem de important”, replică prinţul.

„Probabil că poţi primi răspunsui dorit”, spuse Daling gomehen.

Credeam că sugerează trimiterea unei scrisori prin mesager şi voiam să-i amintesc marea distanţă care trebuia parcursă, când aspectul său m-a şocat.

Îşi închise ochii şi deveni repede palid, cu corpul crispat. Am vrut să mă reped la el, crezând că era bolnav, dar prinţul, care observase schimbarea bruscă, m-a tras înapoi şoptind:

„Nu mişca. Gomachenii uneori intră brus în transă. Nu trebuie treziţi, căci asta este foarte periculos, putând chiar să le pricinuiască moartea.

Aşa că am rămas pe loc privindu-l pe lama, care stătea nemişcat. Treptat, aspectul său se schimbă: faţa i s-a încreţit, căpătând o expresie pe care n-o mai văzusem la el. Deschise ochii, iar prinţul avu o tresărire.

Omul pe care-l priveam nu era Daling Gomehen, ci o persoană pe care nu o cunoşteam. Mişca buzele cu dificultate şi rosti, cu o voce diferită dea gomehe nului:

„Nu fi îngrijorat. Această problemă nu va mai trebui soluţionată de către tine”.

Apoi închise încet ochii, figura sa se schimbă iar, devenind cea a lui Daling gomehen, care îşi reveni încet în simţire. Ignoră întrebările noastre şi se retrase în linişte, clătinându-se şi părând că este frânt de oboseală.

„Răspunsul lui n-are nicio noimă” a conchis prinţul.

Din păcate, întâmplător sau nu. Se dovedi că acele vorbe avuseseră un înţeles ascuns.

Problema care îl frământa pe tânărul maharajah era în legătură cu logodnica sa şi cu o altă fată, care i-a născut un fiu şi cu care nu voia să înceteze relaţiile când se va căsători. Dar, într-adevăr, nu mai trebui să reflecteze la evoluţia acestei situaţii, căci muri înaintea zilei planificate pentru căsătoria sa.

S-a întâmplat să întâlnesc doi pustnici de un tip aparte, cum n-am mai întâlnit în Tibet, unde în general băştinaşii sunt mai civilizaţi decât în Himalaya.

Mă întorceam cu prinţul tulku dintr-o excursie la frontiera Nepalului Servitorii săi, ştiind că lui îi place să-mi arate „curiozităţile religioase” ale acestui ţinut, au semnalat prezenţa a doi pustnici în munţii din apropierea satului unde am petrecut noaptea.

Ţăranii spuneau că aceştia s-au ascuns atât de bine, încât nimeni nu i-a văzut de câţiva ani. Provizme de alimente erau plasate din timp în timp sub o stâncă, într-un loc stabilit, de unde sihaştrii le luau noaptea.

Întrucât coliba şi-au construit-o ei înşişi, nimeni nu ştia unde sunt şi nimeni nu a încercat să-i descopere. Dacă pustnicii se fereau să fie văzuţi. Superstiţioşilor ţărani le era şi mai teamă şi rămăncau la disianţă. Ocolind pădurca în care locuiau aceştia.

Sidkcong tulku nu era dominat de frică de vrăjitori. El îşi trimise servitorii. Împreună cu un număr de ţărani, să cutreiere pădurea şi să-i aducă în faţa sa pe pustnici. Le-a promis un tratament bun şi daruri, dar a trebuit multă atenţie pentru că aceştia să nu scape.

Vânătoarea a fost grea. Cei doi pustnici surprinşi în retragerea lor liniştită, au încercat să fugă, dar, cu douăzeci de oameni pe urmele lor. Au fost până la urmă capturaţi.

A trebuit să fie forţaţi să intre în micul templu unde îi aşteptam împreună cu câţiva lamas printre care era şi Sakyong go mehen. Odată ajunşi acolo, nimeni n-a reuşit să scoată un cuvânt de la ei.

Nu mai văzusem asemenea creaturi ciudate. Amândoi erau înspăimântător de murdari, abia acoperiţi de câteva zdrenţe, cu părul lung, stufos ca nişte tufişuri, acoperindu-le faţa şi ochii ce aruncau scântei ca nişte sobe.

În timp ce priveau în jurul lor ca nişte fiare sălbatice de curând băgate în cuşca, prinţul puse să se aducă două coşuri de răchită. Acestea au fost umplute cu ceai, carne, fainâ de orz, orez şi altele. Le-a spus pustnicilor că intenţionează să le dea totul lor. Cu toate acestea, au rămas tăcuţi.

Un ţăran a spus că are impresia că pustnicii, venind să locuiască pe acel deal, s-au legat printr-un jurământ de tăcere.

Înălţimea Sa, care era victima unui brusc atac de despotism oriental, a

replicat că ar putea, la urma urmei, să facă plecăciuni în faţa sa aşa cum era obiceiul şi să adopte o atitudine mai plină de respect.

Văzând cum îi sporeşte furia, pentru a evita furtuna care se apropia pentru sălbaticii „sfinţi”, l-am rugat să le permită plecarea.

La început s-a împotrivit cererii mele, dar am insistat. Apoi i-am spus unuia dintre servitorii mei să aducă două pungi cu zahăr – tibetanilor le place foarte mult – şi am pus câte una în fiecare coş.

„Deschideţi uşa şi lăsaţi aceste animale să iasă”, ordonă prinţul, în cele din urmă.

De cum văzură o şansă de scăpare, pustnicii înhăţară coşurile. Unul dintre ei trase în pripă ceva de sub zdenţele sale, băgându-şi mâna ca gheară în părul meu; apoi amândoi au fugit, ca iepurii.

Am găsit în părul meu o mică amuletă pe care am arătat-o prietenilor şi apoi unor lamas, care erau cunoscători în ştiinţa farmecelor. Toţi au fost de acord în a-mi spune că, departe de a fi nocivă, amuleta mă asigură de compania unui demon care va îndepărta pericolele din drumul meu şi mă va servi. Nu puteam să fiu decât măgulită. Probabil că pustnicul a înţeles că am cerut ca el şi campionului său să *fie* eliberaţi, iar ciudatul său dar era un semn de gratitudine.

Ultima mea excursie cu prinţul lama m-a adus din nou în nordul ţinutului. Am revizitat Lachenul şi l-am văzut pe gomehen. Am putut conver-sa acum cu el, dar nu era timp pentru lungi discuţii, căci ne-am oprit doar pentru o zi în drumul nostru spre culmea din munţii Kinchindjinga (altitudine 28.150 picioare, iar Everest are 29.000 picioare).

Pe drum, am poposil pe malul unui încântător lac în dezolantă vale Lonak, nu departe de cea mai înaltă trecătoare din lume: Jongson pass, la aproximativ 24.000 picioare altitudine, unde se întâlnesc frontierele Tibetului, Nepalului şi ale Sikkimului.

Am petrecut câteva zile lângă giganticele morene din care se ridică piscul Kinchinjinga, acoperit de zăpadă. Apoi Sidkeong tulku m-a lăsat să mă reîntorc la Gangiok, cu suita sa.

A făcut haz de pasiunea mea pentru locurile înalte, solitare, care mă fac să-mi continui călătoria, cu tânărul Yongden şi câţiva servitori. Parcă îl văd şi acum. Atunci nu era îmbrăcat ca un spirit al Nopţilor Arabe, ci în echipamentul unui alpinist occidental. Înainte de a dispărea în spatele unor

stânci, s-a întors spre mine agilând fesul şi strigând din depărtare:

„Întoarce-te curând. Nu întârzia prea mult!”.

Nu l-am mai văzut niciodată. A murit în mod misterios, după câteva luni, pe când eu poposeam la Lachen.

Valea Lonak era prea aproape de Tibet pentru a putea rezista tentaţiei de a escalada una din trecătorile care duceau în ţinut (Tibet). Nago pass (18.00C picioare) era cea mai uşor accesibilă. Vremea era frumoasă dar rece şi o ninsoare uşoară a început, la plecarea noastră. Văzut de la înălţimea trecătorii, peisajul nu semăna cu ceea ce văzusem cu doi ani înainte – plin de măreţie şi lumină. Acum amurgul aruncă un văl purpuriu-cenuşiu asupra imensului pla-tou, care se extindea de la picioarele muntelui până la alte şiruri muntoase ce se ridicau, abia perceptibil, la orizont.

Dar, învăluite uşor în primele umbre ale scrii, tainicele solitudini arătau mai misterios şi irezistibil atractive. Aş fi putut să mă mulţumesc să cutreier (ară rost această regiune extraordinară, dar aveam un scop. Înainte de a pleca din Gangiok, una din personalităţile locale mi-a atras atenţia asupra mănăstirii Chorten Nyima.

„Mănăstirile pe care le-ai văzut la Sikkim sunt foarte diferite de cele din Tibet”, mi-a spus el. „Chiar dacă nu poţi călători în voie prin Tibet. Vizitează totuşi Chorten Nyima. Deşi această gompa este foarte mică, îţi vei face o idee despre adevăratele mănăstiri tibetane”.

Aşa că am mers la Chorten Nyima.

Sihaştrii ce locuiesc aici justifică pe deplin numele de gompa (locuinţă în singurătate), dat în limba tibetană mănăstirilor. Este imposibil să-ţi imaginezi un loc mai solitar. Regiunea în care sunt clădite locuinţele călugărilor nu este numai nelocuită, dar altitudinile mari fac din ea un adevărat pustiu.

Râpe ciudate, sculptate de eroziune, o vale largă urcând spre un lac de munte, vârfuri înalte înzăpezite, un pârâu limpede pe un pat de prundiş colorat în mov, gri. Verde sau roz, înconjoară gompa cu un decor mineral sfânt, de nepătruns, care emană o linişte ce nu poate fi exprimală.

Legendele şi miracolele sunt cu siguranţă potrivite într-un asemenea loc. Acestea nu lipsesc la Chorten Nyima. Acest nume, care înseamnă Moaştele Soarelui. Provine de la o minune. Odată, demult, un coşciug cu relicve preţioase a fost transportat în mod miraculos, prin aer, pe o rază de soare, din India până aici.

Tradiţia antică povesteşte că Padmasambhâva, apostolul Tibetului, a ascuns în vecinătatea mănăstirii Chorten Nyima o serie de manuscrise referitoare la doctrinele mistice, pe care a considerat prematur să le facă publice deoarece în secolul opt, când a vizitat Tibetul, tibetanii nu posedau o cultură intelectuală. El a prevăzut că, la mult timp după ce va părăsi lumea aceasta, lamas-ii predestinaţi prin modul lor de viaţă vor readuce aceste scrieri la lumină. Câteva asemenea opere se spune că ar fi fost găsite în regiune, iar unii lamas continuă să le caute pe celelalte.

După spusele tibetanilor, în zona Chorten Nyima există o sută opt sicirie şi o sută opt izvoare. Niciunul nu este vizibil. Multe dintre ele pot fi văzute doar de cei care au mintea pură. Dorinţele gândite lângă aceste izvoare (după ce ai pus o ofrandă în apă, chiar în locul de unde izvorăsc) este imposibil să nu se împlinească.

C h 6 ci ci o (pietre ofrandă) se află pe tot ţinutul, în picioare sau dărâmate; iar după ce au fost ridicate de pelerinii pioşi, în onoarea lui Padmaşambhâva, aceste monumente primitive au fost considerate a fi indestructibile.

Mănâslirea, care cândva trebuie să fi fost ceva important, devenise o ruină. Ca în multe locuri din Tibet, puteam vedea aici rezultatul dizgraţiei echilor secte care nu au dat curs reformelor lui Tsong Khalpa, ai cărui discipoli formează actualul clan al statului. Am întâlnit doar patru călugăriţe la Chorten Nyima, care apar (în sectei Nyingma „vechea sectă” mai veche decât „Turbanele roşii”). Ele trăiau în celibat, dar fără să fi fost hirotonisite şi nu purtau robă monastică. În Tibet pot *fi* întâlnite numeroase exemple de contraste ciudate, dar ce m-a impresionat mai mult a fost curajul femeilor din popor. Puţine femei din vest ar îndrăzni să trăiască în pustiu, în grupuri patru-cinci, sau uneori absolut singure. Puţine ar cuteza, în asemenea condiţii, să întreprindă călătorii care durează luni sau ani de zile, prin regiuni muntoase solitare, împânzite cu fiare sălbatice şi bandiţi.

Aceasta exprimă preferinţa pentru singurătate a temeilor tibetane. Ele nu ignoră pericolele reale, ci chiar le sporesc adăugându-le imaginare legiuni de spirite rele sub mii de forme ciudate, cum ar fi acele plante demonice care răsar pe marginea prăpăstiilor prinzându-i pe călători cu ramurile lor spinoase şi trăgându-i în abis.

În ciuda acestor numeroase motive de a rămâne în siguranţa satelor

natale, pot fi găsite ici-colo în Tibet comunităţi de mai puţin de o duzină de călugăriţe locuind în mănăstiri izolate, situate la mare înălţime, unele blocate de nămeţi pentru mai mult de o jumătate de an.

Alte femei locuiesc că pustnici în peşteri, iar multe efectuează pelerinaje, singure, străbătând imensul teritoriu al Tibetului cu bagaje sumare în spate.

Înihakhangs (casele zeilor, unde sunt plasate imaginile acestora) care mai există printre ruinele mănăstirii, am găsit o cameră conţinând o colecţie de mici imagini executate cu răşini colorate, reprezentând fiinţele fantastice care înconjoară „spiritele” morţilor ce traversează Bardo.

Deasupra lor, în pozi ţie de meditaţie Buddha, Dorjee Chang sta nud, cu corpul său albastru simbolizând spaţiul, ceea ce în simbolistica mistică înseamnă Deşertăciune.

Una dintre călugăriţe m-a surprins explicându-mi semnificaţia acestora.

„Toate acestea sunt inexistente”, spuse ea, arătând spre formele monstruoase ale fantomeior ţării Bardo.

„Mintea le evocă din neant şi poate, de asemenea, să le dizolve în neant”.

„De unde ştii asta?”, am întrebat-o, îndoindu-mă că bună femeie putea să dezvolte ea însăşi această teorie. „Lama mi-a spus”. „Cine este acest lama?”.

„Un gomehen care locuieşte lângă lacul Mo-te-tong”. „Vine uneori pe aici?”.

„Nu, niciodată. Lamă de la Chorten Nyima trăieşte la Tranglung”. „Şi el este gomehen?” „Nu, el este ngagspa (magician) şi cap de familie; este foarte bogal şi face multe feluri de minuni”.

„De exemplu?”.

„Poate însănătoşi oameni sau animale, sau îi poate îmbolnăvi, chiar de la distanţă. Poale opri sau declanşa, la dorinţă, ploaia şi furtuna… Ascultă ce a făcut cu câţiva ani în urmă:

Când veni timpul secerişului, lama ordonă sătenilor să recolteze şi să depoziteze cerealele sale.

Câţiva au răspuns că vor strânge recolia lui numai după ce vor adăposti propriile lor grăunţe. Vremea era schimbătoare şi ţăranilor le era teamă de o grindină, frecventă, de altfel, în acea perioadă a anului. Astfel, în loc să-l toage

pe lama să le protejeze recoltele în timp ce ei vor lucra pământul lui, unii s-au încăpăţânat să secere întâi propriile lor cereale.

Atunci lama şi-a folosit puterea magică. Printr-un ritual dubthob, a mai zeităţile sale tutelare şi a animat câteva lormas (turte rituale). De îndată ce termină descântecul. T o r în aş şi-au luat zborul şi, ca nişte i, prin aer, au înconjurat casele celor care refuzaseră să lucreze, provocând multe pagube; dar au trecut peste casele celorlalţi fără să le pricinuiască vreo stricăciune. De atunci, nimeni nu îndrăzneşte să desconsidere ordinele lui Lama".

Ah! Să discuţi cu acest magician care aruncă turte răzbunătoare prin spaţiu!... Muream de dorinţa să-l întâlnesc.

Tranglung nu era departe de Chorten Nyima. Călugăriţele spuneau că aş putea ajunge acolo după un marş de o zi, dar că drumul trece prin ţinutul tainic. Am riscat odată, trecând frontiera pentru a vizita Chorten Nyima. Oare să merg mai departe şi să mă arăt într-un sat? Dacă se afla, nu riscăm să fiu expulzată din Sikkim? Nu se punea problema unei călătorii adevărate în Tibet.

Nu eram deloc pregătită pentru asta şi era vorba doar de o scurtă vizită la un vrăjitor, nu cred că meritã, dacă îmi compromiteam şansa de a continua studiile în Himalaya.

Aşa că am decis să mă întorc, după ce am lăsat un cadou pentru călugăriţe şi un altul pentru a-i fi trimis lui lama din Tranglung.

Regretele mele nu au durat mult. După doi ani, l-am întâlnit pe vrăjitor şi am fost oaspetele lui, timp de câteva zile, la Tranglung.

Venea toamna, zăpada a invadat trecătorile, nopţile în cort deveneau *ţ* grele. Am trecut frontieră şi am fost încântată să mă aflu într-o casă, lângă un foc.

Casa era unul dintre bungalourile construite de administraţia britanică pentru călători străini, în lungul drumurilor din India şi din ţările vecine aflate sub control britanic.

Bungaloul Thangu, la o altitudine de 12.000 de picioare şi la aproximativ 14 mile de frontieră sudică a Tibetului, a fost construit într-un loc soli-tar, frumos, înconjurat de păduri.

M-am simţit confortabâl acolo şi nu îmi venea să grăbesc întoarcerea la Gangiok sau Podang. Nu mai aveam mare lucru de învăţat de la lamas-ii cu care mă asociasem. În vremuri normale aş fi plecat în China sau în Japonia, dar războiul care începuse în Europa când am plecat spre Chorten Nyima

faeuse periculoasă traversarea mărilor brăzdate de submarine, Tocmai mă gândeam unde să îmi petrec iarnă, când am aflat că gomehenul din Laehen era în pustnicia sa, la o jumătate de zi de mers de la bungalou.

M-am decis imediat să-i fac o vizită. Excursia putea fi interesantă. Eram curioasă să aflu ce era această „grotă a luminii curate” – cum era numită şi ce fel de viaţa ducea el acolo.

Trimisesem înapoi calul când am plecat la Chorten Nyima, aşa că intenţionam să fac călătoria pe un yak. Speram să găsesc un animal la Lachen, pentru întoarcerea la Gangiok. Văzându-mă iară cal, administratorul bungaloului mi l-a oferit pe al său. Spunea că animalul are picioare sigure şi va urca pe cărarea ce duce la gomehen fără probleme. Am acceptat şi, a doua zi, eram pe un micuţ şi nu prea urât cal de culoare roşcată.

Caii au frâu şi căpăsiru, pe când yakii nu; astfel încât, dacă cineva călătoreşte pe aceştia din urmă, mâinile îi sunt libere. Am păstrat acest obicei gândindu-mă la alte lucruri, punându-mi mănuşile şi uitând să ţin frâul, mai ales că nu eram familiarizată cu caracterul cailor. În timp ce continuăm să visez, animaiui se ridică pe picioarele din faţă şi zvârli din copite spre nori. Aruncată prin aer, am căzut pe o porţiune de pământ de lângă cărare, unde, din ferieire, era iarbă. Lovitură puternică m-a adus în stare de inconştienţă.

Când mi-am revenit, nu m-am putut ridica din cauza unei dureri ascuţite în spate.

Cât despre calul roşcat, blând ca un miel, cu capul întors spre mine, îi urmărea cu interes pe cei ce se grăbeau să mă transporte în camera mea.

Administratorul bungaloului era foarte mâhnit de reproşurile mele.

„Acest cal nu s-a purtat niciodată aşa, nu este nărăvaş. Nu vi-l ofeream dacă nu eram sigur de asta. Eu îi călăresc de mai mulţi ani. Priviţi! îl încalec puţin”.

Prin fereastră, vedeam animalul stând liniştit. Stăpânul se apropie, îi vorbi, apucă frâul, puse piciorul în scăriţă şi sări; dar nu în şa, cum dorise, ei în aer, unde a fost aruncat dintr-o zvâcnitură.

Mai puţin norocos decât mine, el căzu pe pietre. Oamenii alergară să-l ajute. Era rănit tare la cap şi sângera, dar a scăpat fără fracturi.

Printre gemete, continua să repete, în timp ce era cărat în casă:

„Niciodată, niciodată, până acum, calul acesta nu a făcut aşa ceva!”.

Stând în pat, anchilozată şi învineţită, considerăm toate astea ca fiind

foarte surprinzătoare. În timp ce mă gândeam la comportarea ciudată a unui cal care era considerat blând, veni bucătarul meu şi spuse: Doamnă, se întâmplă ceva anormal. Am discutat cu servitorii administratorului şi am aflat că omul spune adevărul: calul a fost întotdeauna liniştit. Gomehenul trebuie să fie cauza. El are demoni în jurul său. Nu mergeţi la sihăstria lui şi întoarceţi-vă la Gangiok. Voi găsi o lectică şi cărăuşi, dacă nu puteţi călări".

Un alt servitor ardea beţişoare de tămâie şi a aprins o mică lampă de altar.

Yongden, care la acea vreme avea doar cinciprezece ani, plângea într-un colţ. Scena arăta de parcă eram pe moarte. Am început să râd.

„Haide, haide, n-am murit încă. Demonii nu au nimic de-a face cu calul. Gomehenul nu este un om periculos. De ce vă este frică de el? Serveşte cina mai devreme şi hai să dormim cu loţii. Mâine vom vedea ce este de făcut.

După două zile, gomehenul, auzind despre accidentul meu, trimise o iapă neagră care să mă ducă până la el. Niciun accident nu a marcat călătoria. Printre potecile de munte care şerpuiesc pe înălţimile împădurite, am ajuns într-un luminiş la poalele unui versant abrupt şi sterp, încoronat de un şir de stânci negre.

Un pic mai departe, nişte lespezi indicau locul sihăstriei.

Lama a coborât jumătate de drum în întâmpinarea mea, apoi m-a condus pe o ramificaţie a potecii întortocheate nu direct spre locuinţa sa, ci spre o alta, aflată cam la o milă depărtare de aceasta.

Avea acolo o oală mare cu ceai şi un foc aprins pe pământ, în mijlocul camerei.

Cuvântul „cameră" nu trebuie să vă inducă în croare, căci locul unde gomehenul şi-a manifestat ospitalitatea nu era o casă ci o grotă mică, închisă printr-un zid de pietre necimentate, în care două spărluri strâmte şi înalte de cel mult 20 cm servesc drept ferestre. Câteva scânduri cioplite grosolan cu securea, legate împreună cu fâşii flexibile de scoarţă de copac, formau uşa.

Plecasem târziu din Thangu. Aşa că era întuneric când am ajuns la sihăstrie.

Servitorii au aşternut pături pe pietrele goale, iar gomehenul i-a luat să doarmă într-o colibă care, spunea el, era alături de grotă sa.

Rămasă singură, am păşit afară. Nu era lună. Am putut doar să zăresc vag masa albă a unui gheţar pe fondul întunecat al văii şi sumbrele vârfuri de

munţi proiectate deasupra capului meu, pe cerul înstelat. Sub mine se întindea o perdea de întuneric din care se auzea murmurul îndepărtal al unui torent. Nu am îndrăznit să merg mai departe în acest întuneric. Poteca era lată doar cât talpa piciorului şi mărginită de prăpastie. A trebuit să renun (la explorări până dimineaţa. Am intrat şi m-am culcat. Abia am avut timp să mă înfăşor în pături şi lampa s-a stins. Scrvitorii uitaseră să o umple cu kerosen. Nu aveam chibrituri la îndemână şi, nefiind acomodată cu locuinţa mea preistorică, nu am îndrăznit să mă mişc de teamă să nu mă lovesc de vreo proeminentă.

O briză înţepătoare începu să bată prin ferestre şi prin crăpăturile uşii. O stea privi pe furiş, prin spărtura din perete, faţa mea ascetică:

*Te simţi confortabil *T* părea a spune. „Ce părere ai despre viaţa de pustnic?”.

Într-adevăr, această sclipire ironică îşi bătea joc de mine!

„Da, mă simt bine” am răspuns. „De o mie de ori mai bine decât bine… încântător, şi simt că viaţa de pustnic, liberă de ceea ce numim bunurile şi plăcerile viclii, este cea mai minunată dintre toate”.

Atunci steaua renunţă la ironie. Străluci mai tare şi, răsărind tot mai mare, lumină toată grotă.

„Căci voi fi în stare să mor în această sihăstrie

Şi visul meu va *fi* împlinit” * am spus, citând din versurile lui Milarespa.

A doua zi am mers la locuinţa gomehenului.

Aceasta era tot o peşteră, dar mai mare şi mai bine dotată decât a mea. Toată suprafaţa de sub arcadă de piatră era împrejmuită de un zid de pietre necimentate, prevăzut cu o uşă solidă. Această cameră de intrare servea drept bucătărie. În fund, o deschidere naturală ducea spre o grotă minusculă. Acolo era living-room-ul gomehenului. La intrare era o treaptă de lemn, căci acesta era mai înalt decât bucătăria, iar o perdea de panglici multicolore ascundea uşa.

* Aceste versuri aparţin unui poem de Milarespa din sec. XI pe când trăia într-o peşteră. Este foarte popular în Tibet şi înseamnă: „Dacă sunt capabil să trăiesc în această sihăstrie până la moarte, fără să fiu tentat să mă reîntorc în lume, îmi voi aringe scopul *co* spiritual”.

Nu există nicio deschidere pentru ventilaţie, iar o fisură prin are ar fi putut pătrunde aerul era astupată cu sticlă.

Mobilierul constă din câteva scrinuri din lemn, îngrămădite în spatele unei draperii ce constituia fundalul culcuşului pustnicului, din perne mari şi ari, aşezate direct pe pământ. În faţa acestora erau două mese joase – simple bucăţi de lemn puse în picioare şi vopsite în culori vii.

În fundul grotei, pe un mic altar, erau aşezate ofrandele obişnuite: boluri de cupru pline cu apă, grâu şi candele.

Scoarţe cu picturi religioase acopereau complet pereţii neregulaţi ai grotei. Sub una dintre acestea era ascuns micul cabinet în care lamaiştii sectelor tantrice ţin prizonier un demon.

În afară peşterii, pe jumătate protejate de protuberanţele rocii, fuseseră construite două încăperi pentru a servi ca depozit de provizii.

După cum vedeţi, locuinţa gomehenului nu era pe deplin lipsită de confort.

Preocuparea acestuia necesită un loc romantic şi absolut solitar. Băştinaşii consideră că aici locuiesc spiritele rele. Se spune că cei care s-au aventurat căutând câini vagabonzi pentru tobe, sau că tăietori de lemne, au întâmpinat greutăţi care uneori au avut consecinţe fatale.

Asemenea locuri sunt alese, pentru a-şi construi locuinţele, de către pustnicii tibetani. În primul rând ei le consideră adecvate exerciţiilor spirituale. În al doilea rând, sunt de părere că găsesc aici ocazia să-şi folosească forţele magice în folosul omenirii şi al animalelor, fie transformând răutatea spirilelor rele, fie prevenind cu de-a sila activitatea lor dăunătoare – în sfârşit, oamenii simpli atribuie asemenea dorinie caritabile acestor „sfinţi”.

Acum şaptesprezece ani, lama pe care muntenii îl numesc owo gomehen (pustnic contemplativ) s-a stabilit în grota în care l-am văzut. Treptat, călugării mănăstirii Lachen au amenajai-o până a devenit aşa cum am descris-o.

La început gomehenul a trăit într-o totală izolare. Ţăranii care îi aduceau proviziile lăsau ofrandele în faţa uşii şi se retrăgeau fără să-l vadă. Sihăstria era inaccesibilă timp de trei-patru luni în fiecare an, din cauza zăpezilor care blocau valea.

Când a îmbătrânit, a oprit la el un tânăr pentru a-i fi servitor, iar când am început să locuiesc eu în peştera alăturată, a chemat-o la el pe iniţiata să

consoartă. El aparţinea sectei „Turbanelor roşii”, deci nu era obligat să fie celibatar.»

Am petrecut o săptămână în grotă vizitându-l pe gomehen în fiecare zi. Deşi conversaţiile cu el erau interesante, eu eram mult mai dornică su observ viaţa zilnică a unui pustnic tibetan.

O serie de vestici cum ar fi Csoma de Koros sau alţii, au locuit în mănăstiri lamaiste, dar niciunul nu a trăit cu aceşti gomehen despre care s-au spus atât de mulie istorii fantastice. Acesta era un motiv suficient pentru a mă incita la viaţa în vecinătatea gomehenu lui. La aecstea se adăuga şi dorinţa mea înfocată de a experimenta eu însămi viaţă contemplativă, în acord cu metodele lamaiste.

Oricum, nu era suficientă dorinţa mea, ci era nevoie şi de acordul luş lama. Dacă el nu aprobă asta. Atunci şederea lângă pustnicia să nu mai prezenta niciun avantaj. El s-ar retrage şi aş putea doar să privesc la peretele de stâncă, în spatele căruia „ceva se pelrece”.

Aşa că i-am prezentat cererea mea într-o manieră adecvată obiceiurilor ori entale. L-am rugat să mă instruiască în doctrina pe care o practică. A obiectai spunând că nu are cunoştinţe suficient de vaste şi că nu ar fi folosilor pentrb mine să stau într-un asemenea loc inospitalier, ascultând un ignorant, când am avut ocazia de a purta lungi discuţii cu învăţaţi lama din alte locuri. Am insistat energic şi s-a decis să mă accepte. Nu chiar că pe un elev, ci că eventual novice, pentru un anumit timp.

Am început să-i mulţumesc, dar m-a întrerupt. „Aşteaptă – spuse el – an o condiţie: trebuie să-mi promiţi că nu vei pleca la Gangiok. Nici măcar îi vreo excursie spre sud, fără permisiunea mea”. (A merge spre sud însetmK Gangiok sau Kalimpong, unde aveau reşedinţa câţiva străini şi unde putea urma un drum frecventat uneori de turişti străini spre aceste înălţimi citi India).

Aventura devenea excilantă. Ciudăţenia ei îmi deştepta entuziasmul.

„Promit!” am răspuns fără ezitare.

O cabină rudimentară a fost adăugată grotei mele. Făcută la fel cu ale gomehenului. Din scânduri tăiate grosolan cu toporu! Muntenii din acel ţinut nu ştiau să mânuiască fierăstrăul şi, la acea dată, nici nu ţineau să înveţe.

La câţiva metri mai departe a fost construită o colibă cu o cameră pentru Yongden şi un separeu pentru servitorii noştri.

Ar fi fost dificil pentru mine să merg după apă şi lemne. Cărând acest.

M:

noverî în grota mea. Yongden, care tocmai terminase şcoala, nu era mult mai experimentat decât mine în asemenea treburi. Nu puteam face asta fără servitori. Era necesară o mare cantitate de provizii şi o cameră era indispensabilă. Întrucât ne aştepta o iarnă lungă în cursul căreia vom rămâne complet blocaţi. Acum, aceste lucruri mi se par simple, dar la acea vreme îmi făceam debutul în rolul de pustnic, iar fiul meu încă nu-şi începuse ucenicia că explorator.

Zilele treceau. Iarna veni, întinzând o cuvertură de zăpadă imaculată peste întregul ţinut şi, aşa cum ne aşteptam, blocând văile care duceau spre poalele muntelui nostru.

Gomehenul s-a închis într-o lungă izolare. Eu am făcut acelaşi lucru. Unica mea masă zilnică era aşezată în spatele unei draperii, la intrarea în sălaş. Băiatul care o aducea, şi care mai apoi luă farfuriile goale, pleca în linişte, fără să mă vadă.

Viaţa mea semăna cu cea a pustnicilor, însă fără diversitatea pe care aceştia o găseau în practicarea ritualurilor religioase.

Apăru şi un urs, în căutarea hranei şi după ce au dispărut primele reacţii de uimire şi de teamă, se obişnui să vină şi să aştepte pâinea şi alte lucruri comestibile pe care le aruncăm.

În sfârşit, pe la începutul lui aprilie, unul dintre oameni a remarcat o pată neagră mişcându-se în luminişul de sub noi şi strigă: „un om!” – exact cum, probabil, navigatorii de altădată strigau „pământ!”. Nu mai eram blocaţi. Sosesc scrisori expediate, cu einci luni în urmă. Din Europa… Era primăvară în înnegurata Himalaya, La trei sute de metri în aval de grota mea înflorise rhododendronul. Am escaladat vârful sterp al muntelui. Marşuri lungi m-au condus în văile dezolantepresărate cu lacuri translucide… Solitudine, solitudine!… Mintea şi simţurile îşi dezvoltă sensibilitatea în această viaţă contemplativă, alcătuită din neîncetate obscrvaţii şi reflecţii. Devine oare cineva vizionar, sau mai degrabă orbeşte, mai înainte!?

La câteva mile spre nord se atla ultimul lanţ muntos din Himalaya, pe care norii musonului indian nu-l pot trece, soarele strălucind pe cerul albastru al platoului tibetan. Dar aici vara este ploioasă, rece şi scurtă. În curând prizoniera îni nostru va reîncepe.

Erau roadele îndelungatei mele retrageri? Mi-ar fi greu să explic.

Deşi am învăţat o serie de lucruri.

În afară de studiul limbii tibetane cu ajutorul gramaticilor şi dicţionarelor. Am purtat discuţii cu gomehenul. De asemenea. Am citit împreună despre viaţa faimoşilor mistici tibetani. El oprea adesea lectura pentru a-mi povesti fapte la care fusesc martor, în directă legătură cu istoriile relatate în cărţi.

Mi-a descris oamenii pe care i-a cunoscut. Redând conversaţiile cu aceştia. Astfel, pe când şedeam în camera mea, sau a lui, am vizitat palatele bogaţilor lama şi am intrat în sihăstriile multor asceţi. Am călătorit pe drumuri, am întâlnit lume ciudată. Am început să mă famiuarizez cu Tibetul. Cu locuitorii săi, cu obiceiurile şi gândurile lor; cunoştinţe preţioase, care, în cele din urmă, aveau să-mi fie de mare folos.

Nu m-am lăsai prinsă de iluzii că sihăstria urma să devină căminul meu final. Şliam că personalitatea unei gomehene, pe care o împrumutasem, putea fi doar un episod în viaţa mea de călător, sau, în cel mai bun caz, o pregătire pentru eliberarea viitoare.

Tristă, aproape cu teamă, priveam deseori spre drumul comercial pe care îl vedeam jos de tot, şerpuind prin văi şi dispărând între munţi. Va veni ziua când acest drum mă va purta înapoi spre lumea plină de necazuri care se află sub îndepărtalele lanţuri muntoase, şi când o suferinţă de nedescris mă va cuprinde.

Printre cele mai importante motive care mă delerminau să-mi părăxesc sihăstria era faptul că nu puteam reţine prea mult servitorii în acest deşert. Şi apoi, înainte de a părăsi din nou Tibetul, doream să vizilez unul din cele două mari centre religioase ale acestuia: Shigatze, care nu era departe.

Faimoasa mănăstire Tashilhunpo se află lângă acest oraş. Este aşezământul Marelui Lama pe care străinii îl numesc Tashi Lama, iar tibetanii îi spun Tsang Penchen Rimpochen (Marele învăiat al provinciei Tsang).

El este considerat a fi o emanaţie a lui Odpagmed, misticul Buddha al lumii infinite, şi în acelaşi timp reîncarnarea lui Subhuti, unul dintre cei mai faimoşi discipoli ai istoricului Buddha.

Din punel de vedere spiritual, rangul său este egal cu cel al lui Dalai Lama, dar că spirit în lumea acasta, trebuie să cedeze întâictatea la puterea lumească, aşa că Dalai Lama – autocratul Tibetului – este maestrul.

Temându-mă de posibilele consecinţe ale acestei călătorii, am amânat

plecarea la Shigalze până când am fost definitiv pregătită să părăsesc Himalaya.

Am pornit de la sihăstria mea spre Chorten Nyima, unde stătusem mai înainte. De acolo am plecat la Shigatze, însoţită de Yongden şi de un călugăr care urma să fie servitorul nostru. Eram, loţi trei, călare. Bagajele erau aranjate într-o sanie mare, de piele, după obiceiul locului, iar un şir de măgari cărau două corturi mici şi proviziile.

Distanţa nu era mare, putând fi uşor acoperită în patru zile. Oricum, intenţionam să călătoresc încet, aşa încât să nu-mi scape nimic interesant în drumul meu, în legătură cu orice, care să fie absorbit în trupul şi în sufletul meu, pe cât era posibil, în acest Tibet a cărui inimă eram în sfârşit în măsură să o străbat, dar unde probabil că nu voi mai reveni vreodată…

În timpul vizitei la Chorten Nyima, l-am întâlnit pe unul dintre fii vrăjitorului care a trimis turte rituale în zbor, pentru a-i pedepsi pe vecinii nesupuşi, şi am fost invitată – dacă circumstanţele o permit – să-l vizitez.

Tranglung, satul unde locuia el, nu era în drumul meu spre Shigalze. Dar, după cum spuneam, doream să profit de toate ocaziile de a vedea lucrurile interesante pe care mi le oferea aventura mea în ţara tainică.

Am ajuns la Tranglung la sfârşitul după-amiezii. Sau. Îl era cu totul diferit de orice aşezare tibetană construită în Himalaya. Era surprinzător să descoperi un asemenea contrast, la aşa de mică distanţă. Nu numai înălţimea caselor din piatră diferea de colibele din lemn cu care mă obişnuisem în Sikkim, dar şi climatul, solul, peisajele, trăsăturile oamenilor şi aspectul general, erau altfel. Eram, cu adevărat, în Tibet.

L-am găsit pe vrăjitor în sala de rugăciune: o cameră imensă, fără nicio fereastră, destul de puţin luminată prin acoperiş. Lângă el erau câţiva oameni cărora le distribuia farmece care constau din bibelouri, capete de purcei, făcute din argilă de culoare roz, învelite în ţesături de lână în diferite nuanţe de culori.

Când aceştia au plecat, stăpânul casei, cu un zâmbpt amabil, m-a invitat să iau ceaiul cu el. A urmat o lungă conversaţie. Aş fi vrut să-l întreb despre turtele zburătoare, dar o întrebare directă ar fi fost împotriva regulilor politeţii.

Am rămas acolo câteva zile, timp în care mi s-a povestit despre o dramă deosebită şi am avut rară onoare de a fi consultată de către un autentic

vrăjitor.

Aici, că în numeroasele familii din Tibetul Central, se practică poliandria. În ziua nunţii fiului cel mare, numele fraţilor săi sunt menţionate în actul de căsătorie, iar tânăra fată consimte să-i ia pe toţi de bărbaţi.

Ca în multe situaţii de acest fel, la acea vreme unii dintre „miri” sunt încă copii, şi, desigur, nu sunt consultaţi, dar sunt totuşi căsătoriţi legal.

Vrăjitorul din Tranglung avea patru fii. Nu ştiu ce gândea al doilea fiu despre relaţia lui de partener cu fratele mai mare. Era plecat într-o călătoric şi presupun că totul era normal.

Al treilea fiu, pe care l-am cunoscut personal, era de asemenea plecai undeva. El a fost cel care a stricat pacea familiei. Era în vârstă de 25 de ani şi refuza cu încăpăţânare să-şi îndeplinească îndatoririle conjugale faţă de soţia comună.

Din nefericire pentru doamnă, acest soţ formal era mai atrăgător decât fraţii săi mai mari. Nu numai că era mai chipeş decât ceilalţi, dar îi depăşea şi ca poziţie socială, elocvenţă, învăţătură, şi poate că şi în alte aptitudini, pe care eu nu le-am putut descoperi.

În vreme ce cei doi erau doar fermieri, al treilea frate se bucura de prestigiul acordat în Tibet clericilor. Era lama, şi chiar mai mult decât un lama obişnuit: era un aşa numit naljorpa, iniţiat în doctrinele ocultc; avea dreptul să poarte pălăria în cinci colţuri a misticilor tantrici şi poala albă rezervată pentru respas, care sunt adepţi ai tumo, arta de a te menţine cald fără foc, chiar pe vremea cea mai rece.

Acesta era distinsul soţ care refuză să-şi ia partea, iar ofensată soţie nu se putea resemna să fie dispreţuită.

Ceea ce a făcut problema şi mai gravă era faptul că tânărul lama a curtat o fată într-unul din satele vecine şi intenţiona să se însoare cu ea.

Legea ţinutului îi permite să facă asta, dar, dacă persistă în acest mariaj şi astfel strică unitatea familiei, tânărul soţ va părăsi casa tatălui şi îşi va fonda un nou cămin pentru soţia sa. Într-adevăr, el nu fugea de responsabilitate şi chiar a renunţat discret la o parte din câştigurile ca vrăjitor, pentru a face această locuinţă confortahilă.

Dar, procedând astfel, nu va deveni rivalul tatălui său? Deşi bătrânul lama nu a exprimat acest gând în vorbe, am putut cili în expresia feţei sak că se temea de un concureni în persoană acestui fiu abstinent. Care nu voia să

satisfacă o femeie viguroasă. Sănătoasă şi probabil nu prea urâtă, de patruzeci de ani.

N-aş putea discuta acest aspect, al frumuseţii, deoarece faţa femeii era acoperită cu un strat de untură şi funingine, care o făcea să semene cu o negresă.

„Ce e de făcut?”, gemu bătrâna mamă a familiei. Nu aveam experienţă în asemenea probleme. Chiar dacă am întâlnit doamne poliandriste în vest, de obicei niciun consiliu de familic nu era convocat pentru a calma spiritele agitate. În călătoriile mele am fost solicitată cu sfaturi doar de domnii poligami, a căror casă devenise teatru de război.

Întrucât şi poligamia este legală în Tibet, am sugerat că tânărul Lama să e convins să-şi ducă soţia acasă.

Din fericire pentru mine, purtam respectabilă robă monastică, şi numai ta a împiedicat-o pe geloasă doamnă, dispreţuită, să se arunce asupra mea.

„Stimată doamnă – ţipă bătrâna mamă, plângând, – nu ştiţi că nora noasa vrut să-şi trimită servitorii să o bată pe fată şi să o desfigureze. Ne-a destul de greu să împiedicăm una ca asta. Gândiţi-vă la oamenii de ran-gul nostru, care ar face aşa ceva! Am fi dezonoraţi pentru totdeauna, fără discuţie!”.

N-am mai avut nimic de spus, aşa că am remarcat că era ora meditaţiei mele de seară şi am cerut permisiunea să mă retrag în camera de rugăciune pe care lama mi-a oferit-o curtenitor pentru noapte. *F* în timp ce părăseam cameră, l-am remarcat pe fiul cel mic, un flăcău de 18 ani, soţul numărul patru. Era aşezat într-un colţ întunecat, privind la soţia comună cu un ciudat început de zâmbet, care părea a spune: „Aşteaptă puţin, bătrână doamnă, căci am veşti proaste pentru tine”.

În cursul următoarelor zile am rătăcit din sat în sat, dormind noaptea prin casele ţăranilor. Nu am încercat să-mi ascund identitatea, aşa cum am fost obligată să fac mai demult, în drumul spre Lhasa. Nimeni de pe aici nu părea să remarce că sunt străină; şi, în orice caz, nimeni nu părea să acorde vreo importanţă acestui lucru.

Drumul meu trecea pe la mănăstirea Patur, care mi-a părut imensă în comparaţie cu cea din Sikkim. Una din oficialităţile ecleziastice ne-a invitat la un excelent prânz într-o cameră întunecoasă, unde ne-am bucurat de compania unor călugări.

Nimic de aici, cu excepţia clădirilor imensc, cu câteva etaje, nu era complet necunoscut pentru mine. Am înţeles că lamaismul, aşa cum l-am observat în Sikkim, era doar o palidă reflexie a celui care există în Tibet.

Îmi închipuisem că la poalele Himalayei ţinutul va deveni sălbatec, dar acum încep să-mi dau seama că, dimpotrivă, veneam în contact cu o lume cu adevărat civilizată.

Unul dintre incidentele călăioriei a fost trecerea peste râul Chi, care era umflat de apele de ploaie şi din topirea zăpezilor – astfel încât a fost dificil de traversat, cu tot ajutorul dat de ţăranii care au dus de căpăstru caii, unul câte unul.

În aval de satul numit Kuma se întinde o lungă potecă a ţării deşertului După descrierea servitorului nostru, care cunoştea drumul bine. Am sperat să putem campa în mod plăcut lângă izvoarele termale, având posibilitatea de a face o baie fierbinte şi un loc cald pentru culcare. O furtună bruscă ne-a obligat să poposim în pripă, înainte de a ajunge în paradisul dorit. Întâi ne-a atacat grindină, apoi a început să cadă zăpada, care în curând ne ajungea la genunchi.

Un pârâu din apropiere s-a revărsat în tabăra noastră. Am fost nevoită să-mi petrec noaptea îmbrăcata şi stând pe o mică insulă – singurul petec rămas neinundat în cortul meu. Cam multe necazuri, în loc de somnul confortabil pe care îl aşteptam…

În sfârşit, la o cotitură a drumului, unde m-am opril să privesc un beţiv care voma, ochii mei au avut o viziune măreaţă.

Pe cerul albăsirui al amurgului, enormă mănăstire Tashilhunpo se profila în depărtare: o masă de clădiri albe încoronate cu acoperişuri aurite, care reflectau ultimele raze ale soarelui ce apunea.

Mi-am atins ţinta!

Mi-a venit o idee neaşteptată. În loc să caut adăpost în unul din hanurile oraşului, am trimis servitorui la lama care era responsabil cu inirarea musafirilor călugărilor, sau a băştinaşilor studioşi din provincia Kham. Cum ar putea o călătoare necunoscută să-i stârnească interesul, şi ce motiv poate avea aceasta pentru a-i cere bunele oficii? Nu mi-am pus aceste întrebări Am acţionat sub imboldul primei idei, iar rezultatul a fost excelent.

Distinsul oficial a trimis un trapa să comande două încăperi în unică clădire de lângă mănăstire. Acolo am fost instalată.

A doua zi am început, în conformitate cu protocolul, cererile de audienţă la Tashi Lama. A trebuit să dau detalii despre ţinuturile mele natale şi l-am satisfăcut spunându-i că locul meu de naştere se numeşte Paris. Care Paris?

— La sud de Lhasa există un sat numit Phagri (se pronunţă Pari). I-am explicat că „Parisul meu” este un pic mai îndepărtat de capitala Tibetului, în partea de vest, dar am insistat asupra ideii că se poate ajunge acolo plecând din Tibet, fără a traversa marea şi de aceea rezultă că eu nu eram Philing (străin). Era un joc în jurul cuvântului Philing, care literar înseamnă continent de peste mare.

Am stat atât de mult timp în apropiere de Shigatze, încât era imposibil să fiu necunoscută acolo şi mai ales faptul că am trăit ca un pustnic mă făcuse faimoasă în ţinut.

Mi-a fost acordată imediat o audienţă şi mama lui Tashi Lama mă invită să-i fiu oaspete.

Am cutreierat prin toate colţurile mănăstirii şi, pentru a răsplăti bună primire, am oferit ceai celor câteva mii de călugări care trăiau acolo.

Numărul anilor cât am lipsit şi şansele pe care le-am avut în acest timp, de a vizita mari lamaserii, sau chiar de a locui în ele, mi-au atenuat impresiile – dar când am dat ocol prin Tashilhunpo am fost profund şocată de fiecare lucru pe care l-am văzut.

O splendoare barbară domnea în temple, în săli şi în palatele demnitarilor. Nu poate fi descrisă în cuvinte. Aur, argint, turcoaze, jad – erau folosite cu risipă la confecţionarea altarului, a monumentelor funerare, a uşilor ornamentale, a obiectelor rituale şi chiar a obiectelor de uz casnic ale înalţilor lama.

Să spun că am admirat toate acestea? Nu! Pentru că erau nerafinate şi puerile: opera unor giganţi ai puterii, a căror minte nu era dezvoltată.

Acest prim contact cu Tibetul ar fi putut să mă impresioneze neplăcut dacă n-aş fi avut proaspătă în memorie viziunea acelor calme solitudini şi n-aş fi ştiut că ele ascund asceţi înţelepţi, care înlătură cu dispreţ vulgaritatea, că efigie a grandorii în ochii maselor.

Tashi Lama a fost cât se poate de amabil cu mine ori de câte ori l-am văzut, şi m-a tratat cu atenţie. El ştia foarte bine unde se află „Parisul meu” şi a pronunţat cuvântul „Franţa” cu un perfect accent francez…

Zelul meu în studierea lamaismului i-a făcut plăcere. Era gata să sprijine

cercetările mele în orice direcţie. De ce n-aş rămâne în Tibet? mă întreabă el.

Într-adevăr, de ce? Nu-mi lipsea dorinţa aceasta, dar ştiam că, oricât de roare şi amabil era el în ţinut, Marele Lama nu avea suficientă putere spre a obţine pentru mine permisiunea de a rămâne aici.

Cu toate acestea, dacă în acel moment aş fi fost aşa lipsită de obligaţii cum eram când am început călătoria spre Lhasa, aş şi putut încerca să mă folosesc, într-un loc izolat, de protecţia care mi-a fost oferită. Dar nu întrevedeam o asemenea posibilitate. Bagajele mele. Notele, colecţiile de fotografii (negative), rămăseseră în urma mea, unele în grijă unor prieteni la Calcutta, altele la sihăstrie. Cât de multe lucruri mi-au mai rămas de învăţat, cât de mare era transformarea mentală necesară pentru a mă face capabilă să devin, în câţiva ani, un vesel vagabond prin sălbăticiile Tibetului!

Pe când eram la Shigatze, i-am întâlnit pe maeştrii care l-au educat pe Tashi Lama: profesorul său de ştiinţe laice şi cel care l-a iniţiat în doctrinele mistice. De asemenea, l-am cunoscut pe misticul contemplativ, ghidul spiritual a lui Tashi Lama, care – dacă e să dăm crezare la ce se spune pe seama lui – şi-a sfârşit viaţa cu câţiva ani în urmă, într-un mod miraculos (vezi cap. VIII).

În timpul vizitei mele la Shigalze, templul pe care Tashi Lama intenţiona să-l dedice lui Buddha Maitreya, stăpânul compasiunii intinite, era aproape gata. Am văzut imensă imagine plasată într-o sală cu balcoane care permit credincioşilor să circule în jurul acesteia. Parterul fiind la nivelul picioarelor şi urcând succesiv: primul, al doilea şi al treilea balcon fiind la nivelul brâului, al umărului şi al capului.

Douăzeci de bijulicri au montat enormele ornamente care îi împodobesc pe giganticul Maitreya. Au fost montate bijuteriile oferite de doamnele aparţinând nobilimii din Tsang, de mama lui Tashi Lama, cu toată garnilura lor de pietre preţioase.

Am petrecut zile splendide în palatele lui Tashi Lama, în Shigatze şi în împrejurimi. Am discutat cu oameni de caractere foarte diferite. Noutăţile pe care le-am văzut şi auzit, în special atmosferă psihică a locului, m-au încântat. Arareori am avut parte de asemenea ore de beatitudine.

În fine, a sosit momentu! de care îmi era teamă. Luând cu mine cărţi, note, cadouri şi roba pe care Tashi Lama mi-a conferit-o că pe o diplomă de Doctor honoris causa al Universităţii Tashiihunpo, am părăsit Shigatze, privind tristă la imensă mănăstire care dispărea în spatele aceleiaşi cotituri de

drum de după care mi-a apărut prima dată în faţă ochilor. Am plecat la Narthang pentru a vizita cea mai mare tipografie din Tibet. Numărul plăcilor gravate, din lemn, utilizate pentru tipărirea diferitelor cărţi religioase, era prodigios. Aşezate în rafturi, acestea umpleau o imensă clădire.

Tipografii, stropiţi de cerneală până la coate, şedeau pe podea lucrând, în timp ce în alte camere călugării tăiau hârtia la dimensiunile cerute de diferitele tipuri de cărţi.

Nu era grabă; lucrau lejer, sporovăind şi bând ceai aromat. Ce contrast faţă de agitaţia febrilă din tipografiile ziarelor noastre!

De la Narthang am mers la sihăstria unui gomehen care a avut amabilitatea să mă invite. Am găsit sălaşul pustnicului într-un loc dezolant, pe o înălţime de lângă lacul Mo-te-tong. Consta dintr-o grotă spaţioasă, căreia i-au fost adăugate cameră după cameră, până a ajuns să arate ca un mic fort.

Aclualul gomehen l-a succedat pe maestrul său, care. La rândul său, i-a urmat propriului său părinte spiritual, renumit că făcător de minuni. Cadourile credincioşilor pentru trei generaţii de magicieni lama au dus la acumularea în sihăstrie a unui mare număr de obiecte privitoare la confort, iar viaţa putea fi acolo cu adevărat plăcută: asta din punctul de vedere al unui tibetan, născut în sălbăticie şi obişnuit din copilărie să trăiască precum discipolii pustnicilor.

Acesta era şi cazul gazdei mele. El nu a fost în Lhasa, nici în Shigatze. Nu a călătorit nicăieri în Tibet şi nu ştia nimic despre viaţa din afară grotei sale. Maestrul său a trăit acolo mai mult de treizeci de ani, iar când a murit el, actualul pustnic s-a zidit înăuntru.

Prin a se zidi înăuntru, trebuie să înţelegem că doar o singură uşă oferă acces în sihăstrie, iar de acea uşă lama nu s-a apropiat niciodată. Două. Camere inferioare, sub bucătărie – cămara şi sala servitorilor – ambele aveau deschidere spre o curle interioară închisă pe latura dinspre prăpastie cu un zid înalt.

Deasupra acestor încăperi, o grotă superioară constituia apartamentul personal al lui Lama, unde se ajungea pe o scară şi printr-o trapă în podea. Această cameră avea o terasă, de isemenea închisă cu ziduri. Aşa că izolatul putea face puţină mişcare, chiar plajă, fără să fie văzut de cineva şi fără ca el însuşi să vadă altceva decât cerul deasupra capului.

Pustnicul a atenuat severitatea izolării sale primind vizitatori şi stând la taifas cu ei. Dar a accentuat austeruatea prin a nu dormi niciodată culcat, ci

petrecându-şi nopţile într-un gamti.

Există în Tibet scaune speciale numite gamti (scaun cutie) sau gomli (scaun de meditaţie). Acestea sunt cutii pătrate, cu latura de aproximativ un metru, una din laturi fiind mai înaltă pentru a forma spatele „scaunului”. Pe fundul cutiei se află o pernă pe care ascetul poate sta cu picioarele încrucişate. Deseori el nu-şi permite să se sprijine întins pe spatele scaunului şi îşi impune suportarea propriului corp chiar în timp ce doarme, sau pe parcursul lungilor meditaţii, folosind frânghia de meditaţie sgomthag. Aceasta este o eşarfă de lână, care trece pe sub genunchi şi peste gât, sau înlănţuie genunchii şi spatele, determinând o poziţie chircită. Mulţi gomeheni petrec astfel zile şi nopţi la rând fără a-şi întinde mădularele sau fără a se lungi pentru a dormi.

Ei picotesc uneori, dar niciodată nu dorm profund şi – cu excepţia acestor scurte momente de somnolenţă – nu îşi întrerup meditaţia.

Am purtat mai multe conversaţii interesante cu pustnicul, apoi m-am întors dincoace de frontieră.

Rezidentul britanic din Gangiok trimisese deja o scrisoare prin ţăranii din Sikkim, cerându-mi să Kâtee pământul Tibetan. Nu m-am supus, deoarece doream să termin călătoria aşa cum am planificat, dar acum mi-am îndeplinit obiectivul şi, prevăzând consecinţele unei incursiuni prelungite în teritoriile interzise, eram gata să-mi iau rămas bun de la Himalaya. A doua scrisoare care îmi cerea să părăsesc vecinătatea frontierei tibetane m-a găsit deja pe drumul spre India.

Capitolul III

O FAIMOASĂ MĂNĂSTIRE TIBETANĂ

Am străbătut încă o dată Himalaya, coborând spre India.

Sunt tristă că părăsesc vrăjita regiune unde, pe parcursul mai multor ani, trăit o viaţă fantastică şi captivantă; cu toate că, după cât de minunată s-a dovedit această poartă de intrare a Tibetului, îmi dau seama cât sunt de departe de a obţine o licărire din toate ciudatele doctrine şi practici mistice; râţe de accesul profanilor în pustniciile din Ţara Zăpezilor. Călătoria la Ihigatze mi-a dezvăluit Tibetul academic, universităţile monastice şi imensele

lui biblioteci. Cât de multe lucruri mi-au rămas de învăţat! Iar eu plec…

Ajunsă la Burma, am petrecut zile de retragere pe înălţimea Sagain, împreună cu Kamatanas – călugări contemplativi ai uneia din cele mai austere secte buddhiste.

Am plecat în Japonia, unde m-am scufundat în calmu! de la T6foku-ji, o mănăstire a sectei Zen care de secole a reunit aristocraţia intelectuală a ţinutului.

Am ajuns apoi în Coreea. Panya-an, „mănăstirea înţelepciunii", ascunsă în inima pădurii, mi-a deschis porţile.

Când m-am dus acolo pentru a cere găzduire temporară, ploaia udase potecile. Am găsit călugării ocupaţi cu repararea mănăstirii. Novicele trimis de abatele său pentru a mă prezenta s-a oprit în faţa unui muncitor la fel de murdar ca şi companionii săi, se înclină respectuos şi îi spuse câteva vorbe. Săpătorul, aplecat peste cazmaua sa, m-a privit intens pentru un timp, apoi încuviinţă din cap şi continuă lucrul fără a mai ţine cont de prezenţa mea.

„El este stareţul", îmi spuse ghidul. „Este dispus să vă ofere o cameră".

A doua zi, când m-am întors la Panya-an, am fost condusă la o celulă complet goală. Pătura urmă să-mi fie culcuşul, iar geamantanul îmi va servi drept masă. Yongden a fost găzduit în camera unui novice de vârsta lui, care, în afară de câteva cărţi pe un raft, era la fel de mobilată ca şi a mea.

Programul zilnic cuprinde 8 ore de meditaţie, împărţite în patru perioade de câte două ore, 8 ore de studiu şi activitate manuală, 8 ore fiind atribuite somnului, meselor şi recreerii după gustul fiecăruia.

Fn fiecare zi, puţin înainte de ora 3 dimineaja, un călugăr înconjoară mănăstirea, lovind un instrument de lemn, pentru a-şi trezi fraţii.

Apoi toţi se întâlnesc în camera de adunare. Unde se aştern pe meditaţie cu faţa! a perete.

Regimul era cu adevărat ascetic… orez şi câteva plante fierte, fără nicio aromă. Uneori lipsesc chiar şi aceste vegetale şi atunci masa conslă doar din orez.

Liniştea nu este obligatorie, aşa cum este la Trappist, dar călugării vorbesc foarte rar. Ei nu simt nevoia să vorbească, sau să-şi consume energia prin manifestări exterioare. Gândurile lor rămân fixate pe introspecţiunea secretă, iar ochii lor au privirea interioară fixată pe imaginile lui Buddha.

Am plecat la Peking. Am locuit la Peiing-sse, pe vremuri un castel

imperial, acum o mănăstire buddhistă. Este situată lângă marele templu lamaist şi lângă templul de stat al lui Confucius, la mai mulic mile de Legaţii. Acolo, Tibetul m-a chemal din nou.

Patru ani am visat la îndepărlalul Kum-Bum, iară a îndrăzni să sper că voi ajunge vreodată acolo. Acum călătoria este stabilită. Voi traversa toată China, pentru a ajunge prin frontiera de nord-est în teritoriul tibetan.

Am ales o caravană compusă din doi bogaţi lama cu suitele respective, care se întorceau la Amdo, un comerciant chinez din străvechea provincie Kansu cu servitorii săi, precum şi câţiva călugări şi laici care erau bucuroşi să beneficieze de protecţia pe care numărul mare de călători o oferă pe drumurile nesigure.

Călătoria a fost pitorească. În afară de unele incidente, companionii mei stăteau bine în materie de amuzament.

Într-o zi, giganticul şef al caravanei a primit vizita unor prostituate chineze, la hanul unde poposisem. Micuţe şi zvelte, îmbrăcate în pantaloni de un verde-pal şi cu cămăşi roz, au intrat în camera lui lama, că familia! ul Tom Thumbs în vizuina căpcăunului.

Lama era un ngagspa, un uriaş al heterodoxei secte a magicienilor, având o mică tangenţă cu clerul, şi era căsătorit.

O tocmeală dură şi gălăgioasă avu loc cu uşa larg deschisă. Condiţiile cinice ale omului din sălbatecul Koko-nor erau traduse în chineză de către imperturbabilul secretar-translator. În îmal, cinci dolari chinezeşti au fost acceptaţi ca onorariu şi una dintre păpuşi a rămas peste noapte.

Libertinul nostru companion avea însă şi un temperament coleric. Într-o zi s-a sfădit cu un ofiţer chinez. Soldaţii unui post din apropiere au invadat hanul cu puştile în mână. Lama şi-a chemat suita, care a sosit cu propriile ei e. Hangiul s-a prăbuşil la picioarele mele, implorându-mă să intervin.

Îu ajutoru! comerciantului chinez, care vorbea tibetana şi a acţionat ca slator. Am început prin a-i convinge pe soldaţi că este sub demnitatea lor faptul că dau atenţie unui barbar din sălbăticiile Koko-nor.

Apoi l-am dojenit pe lama: un om de asemenea rang, care se compromite cu nişte soldaţi vulgari…

Pacea a fost reinstalată.

Am început să mă familiarizez cu războiul civil şi cu jaful. M-am străduit să ajut oamenii răniţi rămaşi fără ajutor. Într-o dimincaţă, am văzut ciorchine

de capete – cele ale ultimilor bandiţi decapitaţi – agăţate deasupra porţii hanului nostru.

Acest spectacol a trezit gânduri filosofice despre moarte în minteandului meu fiu, pe care acesta mi le-a expus, calm.

În faţa noastră, drumul era blocat de trupe în luptă. Am crezut că aş putea evita apropierea de bătălii mergând într-un oraş numit Tungehow, situat la mai multe mile depărtare de drumul direct spre Sian-fu.

A doua zi după sosirea mea, Tungehow a fost asediat Am putut privi la inamicii vijelioşi care escaladau zidurile oraşului pe nişte scări înalte, în timp ce apărătorii prăvăleau pietre peste ei. Aveam senzaţia că trăiesc într-o pictură anucă ce reprezintă războaiele din timpuri străvechi.

Am scăpat din asediu în timpul unei furtuni, când armata a rămas adăpostită de partea cealaltă a zidurilor. Şareta mea a alergat nebuneşte prin noapte. Am ajuns la malul unui râu dincolo de care speram să fiu în siguranţă. L-am strigat pe omul de la bac. Drept răspuns, asupra noastră s-au tras focuri de armă de pe celălalt mal.

Îmi aminteam cu amuzament de o invitaţie la ceai la guvernatorul din Shensi. Inamicul înconjurase oraşul. Ceaiul era servit de soldaţi cu arma la umăr şi cu revolverul la centură, pregătiţi să reziste unui atac ce putea avea loc în orice minul. Oaspeţii discutau linişti, cu acea rafinată şi aparent senină curtoazie, care este un rod al vechii căucaţii chineze.

Am discutat probleme filosofice, unui dintre oficiali vorbind franceza şi îndeplinind rolul de translator. Oricare erau simţămintele guvernatorului în această situaţie tragică, faţa lui a rămas zâmbitoare. Conversaţia în jurul mesei de ceai era aceea a literaţilor cuprinşi în jocul intelectual al schimburilorde idei subtile, într-un mod calm, imparţial.

Am ieşit, în final, din zona periculoasă. Mă aflu la Amdo, instalată în incinta palatului lui Pegyai Lama, în mănăstirea Kum-Bum… Din nou mă afund în viaţa tibetană.

„Salutare lui Buddha

În limba zeilor şi a luş*-ilor în limba demonilor şi a oamenilor, în toate limbile care există, Proclam Doctrina”.

Câţiva flăcăi, în picioare pe podeaua netedă, recită precipitat formula

liturgică şi, simultan, ridică scoicile (este vorba despre nişte cochilii utilizate drept instrumente muzicale) la gură. Fiecare din ei face pe rând o pauză pentru respiraţie, în timp ce colegii săi continuă să sufle. Astfel se produc nişte valuri sonore care se înalţă şi scad succesiv, aşternându-se peste întreaga mănăstire adormită.

Deasupra peristilului sălii, tinerii novici, purtând loga clericală, se profilează pe strălucitorul cer înstelat, ca un şir de fiinţe întunecate, nepământene, coborâte pentru a chema morţii din somnul lor. Şi într-adevăr, tăcuta gompa, cu ale sale scunde şi albe căsuţe, apare în noapte ca o vastă necropolă.

Chemarea muzicală se pierde în depărtare. Lumini mişcătoare apar prin ferestrele g a r b aş (locuinţele marilor lama) şi răzbat zgomote din t aş h aş (casele călugărilor). Uşile se deschid şi se aude tropăit de paşi pe toate străzile şi aleile oraşului monastic: lamasii merg la adunarea de dimincaţă.

Când ajung la sală, cerul devine pal şi se crapă de ziuă. Scoţându-şi cizmele de pâslă, pe care le lasă afară, îngrămădile ici-colo, fiecare se grăbeşte spre locul său.

În mănăstirile mari, adunarea călugărilor numără mai multe mii de oameni. O ciudată gloată jerpelită şi urâl mirositoare, oferind un contrast izbitor faţă de somptuoasele veşminte de brocări aurit purtate de demnitari sau pelerinele şi sceptrele ornate cu giuvaeruri ale tsogs chen shalngo, conducătorii aleşi ai gompa.

Agăţate de tavan, de balcoane şi de stâlpi înalţi, scoarţe pictate prezintă câţiva Buddhas şi zeităţi, în timp ce o mulţime de alte somităţi, sfinţi, zei şi demoni pot fi întrezăriţi în frescele care decorează pereţii edificiului întunecat…

* Şerpi semi-zei, care trăiesc în lacuri şi oceane şi se spune că ar fi posesorii unor, fabuloase averi.

În capătul sălii, printre şiruri de candele, lucesc blând imaginile aurite ale marilor lama de odinioară şi racle de argint sau aur masiv, care conţin cenuşă sau trupuri mumificate. O atmosferă mistică învăluie oameni şi lucruri, mascând detaliile vulgare şi idealizând atitudinile şi feţele. Orice ai şti despre nevoile celor mai mulţi dintre aceşti călugări strânşi aici, vederea acestei adunări este prin ea însăşi mai impresionantă.

Acum fiecare este aşezat, cu picioarele încrucişate, nemişcat, lamas şi

oficialii pe tronurile a căror înălţime variază în funcţie de rangul fiecăruia, iar ecleziaştii comuni pe bănci lungi, alăturate, la nivelul podelei.

Slujba începe, cu tonuri adânci şi ritm lent. Clopote, tânguitoare gyalins (oboaie), răsunătoare rageiong (trompete tibetane), tobe mici şi mari care bat cadenţa, acompaniază psalmodicrca.

Micii novici aşezaţi la capetele băncilor, spre uşă, abia mai îndrăznesc să respire. Ei ştiu că chdstimpa (un oficial care impune disciplina în gompa, mai ales în timpul serviciilor religioase) depistează rapid orice sporovăială sau gesturi de joacă, iar înspăimântătorul toiag şi biciul sunt agăţate la îndemână, lângă scaunul său înalt.

Sporovăiala, oricum, nu este numai atributul copiilor; chiar şi cei maturi pot avea parte de ele.

Am asistat la multe astfel de spectacole bizare. Unul a avut loc la o mănăstire a sectei Sakya, în timpul unei ceremonii solemne.

Mai multe sute de călugări erau în sala de adunare, unde începuse muzica şi incantaţia obişnuită, când trei bărbaţi şi-au comunicat ceva unul altuia, prin gesturi. Nefiind aşezaţi în primele bănci, se credeau destul de protejaţi de către călugării din faţa lor. Credeau că uşoarele mişcări din mâini şi privirile schimbate nu vor fi remarcate de chostimpa. Dar probabil că patronul zeilor lamaseriilor i-a învestit pe aceşti aspri oficiali cu o supernormală ascuţime a vederii: ehostimpa i-a văzut pe vinovaţi şi a pornit spre ei.

Era un brunet înalt din ţinutul estic Kham, cu întaţişare atletică şi care, stând pe scaunul său înalt ca pe un piedestal, arăta ca o statuie de bronz. Majestuos, îşi luă biciul, coborî de pe tron şi străbătu sala grăbit, cu aerul unui înger distrugător.

Trecu prin faţa mea, suflecându-şi mânecile togii până deasupra coatelor. Biciul pe care îl ţinea strâns în mână era făcut de mai multe fâşii din piele, groase fiecare cât degeiul arătător, şi se termină printr-un nod.

Ajungând la locul unde vinovaţii îşi aşteptau neplăcuta pedeapsă, îi înşfăcă de ceafă unul după altul, ridicându-i brutal de pe bancă. Era imposi bil să-ţi imaginezi o scăpare. Aşa că resemnaţii amici s-au pus în mişcare spre pasajul dintre rândurile de călugări şi s-au lungit cu fruntea la podea.

Câteva lovituri de bici au răsunat pe fundul fiecăruia, iar înfricoşătorul personaj se întoarse la locul său cu aceeaşi supremă demnitate.

Totuşi, numai ofensele minore, cum ar fi perturbarea liniştii, atitudinea incorectă etc… sunt pedepsile în sala de adunare. Cei pedepsiţi mai sever sunt duşi undeva. Afară.

O mult apreciată pauză a întrerupt lungul serviciu religios: este adus ceai fierbinte, aromat cu unt şi sare, în acord cu gustul tibetan. Este cărat în căldări de lemn, în lungul şirurilor de călugări. Fiecare trapă prezintă propriul său bol, păstrat până atunci sub veşminte, la piept. Fiecare bol are un model anume, în funcţie de sectă. Nu sunt admise boluri de porţelan sau ornamentate cu argint. Marii demnitari trebuie să folosească tot unul de lemn.

Chiar dacă această regulă reprezintă o simbolică amintire a renunţării şi sărăciei, agreată de disciplină buddhistă originală. Ea este evitată de viclenii lamas.

Bolurile celor mai bogaţi dintre ei sunt într-adevăr din lemn, dar unele din aceste ustensile lemnoase sunt făcute din esent e speciale, din anumite excrescenţe ale unor copaci, sunt foarte apreciate şi pot costa cam echivalentul a 6 lire (lire sterline din 1915).

În mănăstirile bogate, ceaiul este generos aromat cu unt, iar călugării aduc cu ei o mică cupă în care toarnă o anumită cantitate din untul care se ridică la suprafaţa lichidului. Pe acesta ei îl utilizează acasă, ori îl vând pentru a fi pus din nou în ceai, sau pentru a fi ars în lămpile de iluminat. În candele de altar nu, căci acolo este necesar unt proaspăt.

Trampas a adus, de asemenea, şi ceva tsampa (o fainã de orez, care este principala materie primă pentru hrana tuturor tibetanilor) de acasă. Această făină şi ceaiul primit gratis constituie micul lor dejun.

În anumite zile. Tsampa şi o bucăţică de unt sunt distribuite împreună cu ceaiul, ori se serveşte supă în loc de ceai. Sau pot fi servite ambele şi supa şi ceaiul.

Cei din lamaseriile faimoase se bucură de un număr cu adevărat mare de asemenea ospeţe speciale, oferite de pelerinii înstăriţi. Sau de bogaţil mai ama aparţinând acelor mănăstin.

În asemenea ocazii, munţi de tsampa şi grămezi imense de bucăţi de unt umplu bucătăria din belşug. Spectacolul devine „măreţ” când este vorba de supă, pentru că atunci un număr de oi (poate fi de multe sute) sunt tăiate pentru burţile flămânde.

În timpul şederii la Kum-Bum şi în alte mănăstiri, fiind femeie, nu mi

permitea participarea la banchetele monastice, dar mi se aducea la locuinţa ca, oricând doream, o porţie din meniul special al zilei.

În felul acesta am început să mă acomodez cu anumite mâncăruri mongole, făcute din oaie. Orez, curmale chinezeşti, unt. Brânză. Lapte acru, zahăr-candel şi alte ingrediente şi condimente, fierte toate împreună.

Aceasta nu era singură mostră a artei lor culinare, cu care m-au tratat raefii" lamaişti.

Uneori, în timpul mesei avea loc o împărţire de bani. Mongolii îi întrec mult pe tibetani în ce priveşte generozitatea lor faţă de cler. I-am văzut pe unii lăsând mai mult de zece mii de dolari la mănăstirea Kum-Bum, în timpul vizitei lor.

Astfel, zi de zi, în dimineţile îngheţate sau în serile fierbinţi, aceste lipice utrenii lamaiste au loc în nenumărate gompas, pe tot imensul teritoriu din care Tibetul nu este decât o mică parte (loată Mongalia, o parte din Siberia. Din Manciuria şi chiar din Rusia europeană)

În fiecare dimineaţă semiadormiţii flăcăi, laolaltă cu bătrânii lor, sunt scăldaţi în această bizară atmosferă care este un amestec de misticism, preocupări gastronomice şi anticipare a unor pomeni. Acest început de zi într-o gompa ne dă o idee despre caracterul întregii vieţi monastice a lamaiştilor. Peste tot întâlnim acelaşi amestec haotic de filosofie rafinată, comercialism, spiritualitate distinsă şi goană însetată după distracţii! Toate acestea se întrepătrund alâl de adânc, încâl zadarnic ar încerca cineva să le separecomplet.

Cei foarte tineri, aduşi în aceste curente contradictorii de influenţă. Vor evolua în funcţie de înclinaţme lor native şi de modul în care sunt educaţi de profesorii lor.

Din această timpurie, mai degrabă incoerentă pregătire monastică, rezultă o mică elită de nteraţi *în* număr de indolenţi. Proşti, destrăbălaţi, lăudăroşi, şi câţiva mistici care vor recurge toată viaţa la meditaţie şi pustnicie.

Majoritatea trampas şi lamas din Tibet, totuşi, nu aparţin în mod exclusiv uneia dintre aceste categorii; ei mai degrabă acceptă, în mintea lor – potenţial toate aceste caractere variate şievident, în funcţie de împrejurări – devin unul sau altul dintre ele.

Desigur că pluralitatea personalităţilor unui individ nu este particulară

tibetanilor lama, dar există la ei în măsură foarte mare; din acestă cauză, discursurile şi comportarea lor relevă observalorului atent o constantă înclinare spre uimire.

Buddhismul tibetan diferă considerabil de buddhismul văzut în Ceylon, Burma, şi chiar în China sau Japonia. Chiar şi locuinţele lamaiste au propriul lor aspect particular. După cum am mai menţionat, în limba tibetană mănăstire se spune gompa (se scrie dgon pa), aceasta însemnând „casă în singurătatc". Nume care ste pe deplin justificat.

Izolate semeţ pe piscurile bătute de vânt, în cadrul unor peisaje sălbatice, gompas, cu o înfăţişare agresivă, parcă ar fi gata de apărare împotriva unor duşmani invizibiii, din cele patru colţuri ale orizontului. Sau, când se înalţă dintre şiruri de munţi înalţi, adesea au aerul distins al unor laboratoare unde sunt manipulate forţe oculte. Această dublă aparenţă corespunde unei anumite realităţi. Deşi în zilele noastre gândurile călugărilor ar putea fi dominate de griji mercantile, vulgare, iniţial gompas nu erau menite unor asemenea oameni cu preocupări lumeşti.

Dificilă cucerire a unei lumi (alta decât cea percepută prin simţuri, ştiinţă transcendentală, realizări inistice, dominaţia asupra forţeior oculte) era scopul pentru atingerea căruia au fost construite falnicele citadele lamaiste şi acele enigmatice cetăţi ascunse în tainiţele înălţimilor înzăpezite. Deja călugării mistici şi magicieni trebuie căutaţi tot mai mult în afară mănăstirilor. Din dorinţa de a evada dintr-o atmosferă care devine tot mai permeabilă pentru grijile materiale, ei emigrează spre locuri mai izolate, mai inaccesibile, iar descoperirea pustnicilor implică uneori toate dificultăţile unei adevărate explorări.

Cu toate acestea, în afara câtorva cazuri, pustnicii îşi încep viaţa ca novici în Ordinele religioase normale.

Copiii pe care părinţii îi destinează vieţii clericale sunt luaţi la mănăstire de la vârsta de opt sau nouă ani. Ei sunt daţi în tutelă unui călugăr care face parte din propria lor familie, sau, în lipsa unei rude, unui prieten intim. Ca o regulă, tutorele novicelui este primul său profesor şi, în multe cazuri, ultimul.

Totuşi, părinţii bogaţi, care îşi pot permite taxe generoase pentru învăţătura la un călugăr erudit, sau pentru a încredinţa tutela fiului lor unui asemenea om, fac un aranjament în baza căruia flăcăul îi va fi trimis pentru a lua lecţiile stabilite, Uneori, ei solicită şi favoarea că fiul lor să fie acceptat pe

lângă casa unui demnitar ecleziastic, pentru că acesta să supervizeze educaţia tânărului.

Aceşti novici sunt întreţinuţi de către părinţii lor, care trimit tutorelui cantităţile necesare de unt, ceai, tsampa şi carne. Pe lângă aceste provizii, tibetanii bogaţi le trimit copiilor şi diferite delicatese: brânză, fructe uscate, zahăr, melasă, prăjituri etc. Asemenea comori joacă un rol important în viaţa băieţilor destul de norocoşi pentru a le deţine. Ele permit tranzacţii şi multe servicii pot fi cumpărate de la colegul sărac şi gurmand cu un pumn de caise deshidratate, tari ca piatra, sau cu câteva bucăţele de carne de oaie.

Tinerii tibetani deprind astfel şiretlicurile comerţului în timp ce silabisesc primele pagini ale tratatelor religioase. Se poate ghici că progresui lor în prima ştiinţă este mai rapid decât în cea din urmă…

Copiii foarte săraci devin geyong: adică, în schimbu! unor munci casnice, beneficiază de instruire şi uneori şi de mâncare şi haine, în casa călugărului. Neîndoielnic, în asemenea cazuri lecânle sunt rare şi superficiale. Profesorui, care adesea este analfabet sau semi-analfabet, îl poate învăţa pe copii doar să memoreze părti din liturghii, pe care le stâlcesc groaznic, ceea de înseamnă că aceştia nu vor pricepe niciodată nimic.

Numeroşi geyong rămân fără niciun fel de instruire. Nu pentru că munca lor ca servitori ar fi grea, dar neglijenţa, firească vârstei lor, îi face să nu solicite lecţii care nu le sunt impuse şi petrec numeroasele ore libere jucându-se cu alţi micuţi, de aceeaşi condiţie.

De îndată ce sunt admişi într-o mănăstire, tinerii novici au o parte din venit şi din darurile făcute de credincioşi.

Când cresc, novicii înclinaţi spre studiu (dacă circumstanţele o permit) pot cere admiterea în unul din colegiile monastice. Există patru feluri de colegii în toate marile lamaserii.

Tinerii care aparţin micilor gompas, unde nu există asemenea colegii, pot pleca pentru a studia în altă parte.

Subiectele studiate sunt: Filosofie şi Metafizică în Colegiul Tsennid;

Ritual şi Magie în Colegiul Gyud; Medicină în accepţiunea metodelor chineze şi indiene în Colegiul Men; Scripturi Sacre în Colegiul Do.

Gramatică, aritmetică şi alte câteva ştiinţe sunt studiate în afara acestor şcoliT cu profesori particulari.

Studenţii în filosofie. Mari şi mici. (în şedinţe la datele stabilite. Deseori

acestea au loc în spaţii deschise şi în toate marile lamaserii există grădini înconjurate de ziduri, rezervate acestui scop.

Gesturile rituale acompaniază controversele, jucând un rol vital. Sunt anumite feluri de a înfăşura mătăniile în jurul braţului, de a pocni din palme şi de a bate din picior punând o întrebare; şi sunt moduri de a jopăi dând un răspuns sau replicând printr-o altă întrebare.

Şi astfel, deşi cuvintele schimbate sunt citate care dovedesc bună memorie a participanţilor, atitudinile lor antice, provocatoare. Creează iluzia unor dezbateri pasionante.

Nu toţi membrii Colegiului Filosofic sunt simpli papagali. Printre ei pot fi găsiţi eminenţi literaţi şi gândilori sublili. Ei pot cita ore întregi din nenumărate cărţi, darsunt, totodată, capabili săcomenteze semnificaţia textelor vechi şi să evidenţieze rezultatele propriilor reflecţii.

Un aspect demn de atenţie al acestor controverse publice este că, la sfârşitul lor, cel care a fost recunoscut că victorios este purtat în jurul incin-tei pe umerii oponenţilor învinşi.

Colegiul Magici rituale este în general cel mai bine primit printre instituţiile şcolare din gompas, iar studenţii săi, numiţi gyudpas, sunt foarte stimaţi. Ei sunt consideraţi dejinâlori ai tehnicilor speciale care fac pe cineva capabil de a îmbuna zeităţile înverşunate şi de a subjuga. Spiritele rele. Iar protecţia mănăstirilor le este încredinţată lor.

Gyudpas, aparţinând celor două mari Gyud (colegii existente în Lhasa), acţionează în acelaşi fel spre folosul statului Datoria lor este să atragă prosperitatea asupra Tibetului şi a conducătorilor săi, astfel încât să-i protejeze de toate influenţele nefaste şi de faptele rele.

Gyudpas sunt investiţi şi cu sarcina de încredere de a venera şi servi zeii şi demonii autohtoni, a căror bunăvoinţă* sau măcar neutralitate se poate obţine preventiv, promiţându-le adoraţie veşnică şi preocupare pentru dorinţele lor. Ei trebuie, de asemenea, ea prin arta lor magică să ţină în captivitate spiritele rele, neîmblânzite.

Din lipsa altui cuvânt în limba engleză. Am numit *gompa* mănăstire.

Dar nu este aceluşi lucru. În afară de faptul că ocupanţii gompasunt celibatari şi asta este caracteristic şi mănăstirilor, cu greu putem găsi ceva comun între ordinele religioase creştine şi lamaiste.

În legătură cu celibatul, trebuie să amintesc că toţi călugării sectei

Gelugspa – numiţi, familiar „Turbanele galbene” – sunt celibatari, pe când în diferilele secte aparţinândturbanelor roşii” celibatul este apreciat doar de călugării hirotonisiţi numiţi gelongs. Lamas şi trăpaş căsătoriţi au în afară mănăstirii o casă unde trăieşte familia lor. Ei au, de asemenea, câte o locuinţă în mănăstirea respectivă, unde locuiesc în perioada festivalurilor religioase, ori când se relrag pentru o perioadă de practici religioase, sau meditaţie. Soţiile nu sunt niciodată admise să locuiască cu soţii lor, în incinta mănăstirii.

Lamaseriile sunt menite, la fel ca viharas din Ceylon, sau mănăstirile din toate ţările buddhiste, a găzdui lume care urmăreşte un ţel spiritual. Acest ţel nu este strict definit şi nici impus în comun în toate gompas. Umil sau semeţ, oricum ar fi, scopul fiecărui călugăr rămâne secretul său şi el poate încerca să îl atingă prin orice metodă doreşte. Nu există exerciţii evlavioase în comun, nu se acceptă practici religioase standard. Singurele reguli existente au caracter laic: întreţinerea mănăstirii şi prezenţa membrilor mănăstirii la întâlnirile zilnice sau ocazionale. Aceste întruniri, ele însele, nu au nimic în comun cu celebrarea unui cult la care fiecare aderă pe considerente proprii şi de la care aşteaptă rezultate pentru sine. Când călugării se strâng în sala de adunare, pe lângă audierea comunicărilor autorităţile monastice, citesc fragmente din scripturi pentru binele mănăstirii, al statului, sau a suporterilor şi binefăcătorilor ocazionali ai mănăstirii. Asemenea litanii sunt creditate cu bune rezultate în aducerea prosperităţii, îndepărtarea calamilătilor şi menţinerea la distanţă a fiinţelor răuvoitoare. Ceremoniile rituale de natură magică sunt oficiate cu scopuri în care oficianţii nu sunt direct interesaţi. Se crede chiar că nimeni nu le poate practica în folosul său personal. Chiar cei mai prodigioşi gyudpas sunt nevoiţi să solicite un coleg, când doresc oficierea unui ritual de interes personal.

Magia în scopuri personale, meditaţia şi excrciţiile legate de viaţa spirituală sunt realizate în particular de către călugări, în propriile locuinţe. Nimeni, în afară de profesorul pe care aceştia l-au ales, nu are dreptul să intervină în aceste probleme. Nimeni nu are dreptul să ceară socoteală în legătură cu ideile acestora. Ei pot crede în orice doctrină pe care o consideră adevărată. Putând chiar necredincioşi; asta îi priveşte personal. Nu există biserică sau capelă în mănăstirile lama, pentru că, aşa cum am explicat, nu au loc manifestări de veneraţie în cadrul adunărilor laice şi nici măcar slujbe.

În afară de sală de adunare, mai există un număr de Ihakhangs (case ale

zeilor). Fiecare este dedicată unei zeităţi sau unei somităţi buddhiste istorice sau mistice. Cei care doresc să facă o vizilă de curtoazie imaginii acestor persoane slăvite, le salută cu trei plecăciuni, apoi ies afară. Deseori sunt solicitate favoruri în timpul acestor vizite, dar nu întotdeauna, căci unele din aceste întâlniri politicoase sunt dezinteresate.

În faţa imaginilor lui Buddha nu sunt exprimate cereri, deoarece Buddhas au trecut dincolo de „lumea dorinţelor” şi, de fapt, dincolo de orice lume. Dar se fac totuşi jurăminte şi se exprimă dorinţe spirituale cum ar *fi*: „Fie că eu, în această lume sau în cealaltă, să pot împărţi pomeni pentru a contribui eficace la bunăstarea multora”, sau „fie că eu să pot înţelege sensul doctrinei lui Buddha şi să trăiesc în concordanţă cu ea”.

Este mult mai mare decât s-ar putea crede numărul celor care, aprinzând o candelă în semn de ofrandă în faţa imaginii lui Buddha, nu cer altceva decât înţelegere spirituală. Totuşi ei depun doar puţin efort pentru a o atinge, ideea mistică de salvare prin iluminaţie rămânând vie printre tibetani.

Libertatea spirituală completă a lamaiştilor este însoţită şi de o libertate materială.

Membrii unei mănăstiri nu trăiesc în comun, ci fiecare în propria sa locuinţă sau apartament şi în acord cu propriile sale concepţii.

Sărăcia nu este agreată de aceştia, aşa cum era în cazul primilor călugări buddhişti. Trebuie să precizez, chiar, că lamas care recurgân mod voluntar la sărăcie nu vor fi apreciaţi pentru asta; ba, dimpotrivă, vor înfrunta opoziţia celorlalţi. Doar pustnicii au mai multă libertate în această măsură de „excentricitate”.

Absolută renunţare, că în India – şi poate că doar în India – însuşita temeinic, nu este un ideal cu totul străin tibetanilor (exemplu ar fi poetul ascetic Milarespa, din secolul XI, cel mai popular sfânt tibetan), dar ci nu cad în greşeala de a omagia o asemenea nobleţe.

Poveştile despre tineri din familii bune, care au renunţat la căminul lor şi au trecut la viaţa de cerşetor religios (mai ales despre Siddharatha Gautama Buddha. Care a renunţat la ngatul său şi la rangul princiar), sunt ascultate cu adâncă admiraţie. Dar aceste poveşti, relatând fapte petrecute cu mult timp în urmă, sunt privite ca aparţinând altor lumi, care nu au nicio legătură cu cea a bogaţilor şi a onoraţilor lama.

Cineva poate fi încadrat în orice grad în ordinul religios fără a deveni

membru al mănăstirii, tot aşa cum se întâmplă des şi să treacă la o viaţă de pustnic doar la vârsta când ştie ce face şi ce doreşte.

Admiterea în gompa nu conferă niciun drept de a locui acolo gratis.

Fiecare călugăr trebuie să-şi construiască locuinţa, să o cumpere, sau cel puţin să o moştenească de la o rudă ori de la propriul său profesor. Călugării săraci închiriază o cameră sau două în casa unui coleg bogat. Studenţilor şi învăţaţilor sau bătrânilor trăpaş, locuinţa li se oferă deseori gratuit în casa bogaţilor lama. Cei mai săraci, care în afară de adăpost mai au nevoie şi de hrană, se angajează în slujba membrilor bogaţi ai mănăstirii. Condiţiile depind de priceperea lor; unii pot fi secretari, alţii bucătari sau grăjdari. Cei care ajung să fie valeţi la un tulku devin deseori persoane importante şi bogate.

Călugării învăţaţi proveniţi din familii sărace îşi pot câştiga existenţa ca profesori, artişti (dacă sunt talentaţi în pictura religioasă), capelani în casele bogaţilor lama sau ale laicilor, ori ţinând slujbe ocazionale în casele oamenilor. Pe lângă alte profesiuni, şi prezicerca, astrologia şi întocmirea horoscoapelor trebuie enumerate ca surse de venit.

Doctorii lama îşi creează situaţii foarte favorabile dacă îşi demonstrează talentul vindecând un număr suficient de mare de oameni distinşi. Dar, chiar şi cu o cantitate redusă de succese, profesia medicală este profitabilă.

Oricum, profesiunea care pare cea mai atractivă din punct de vedere al banilor este comerţul. Marea majoritate a călugărilor lamaişti care nu au preocupări religioase speciale devin comercianţi. Dacă le lipseşte capitalul necesar unei afaceri personale, ei se angajează ca secretari, contabili, sau pur şi simplu servitori la un comerciant.

Până la o anumită limită, tranzacţiile comerciale mai mult sau mai puţin iscrete sunt permise în mănăstiri. Cei care deţin afaceri cu adevărat mari obţin din partea autorităţilor dreptul de a călători cu caravanele lor pentru a deschide magazine şi a înfunţa sucursale oriunde vor.

Unii pot crede că activitatea de comerţ nu se prea potriveşte cu preocupările religioase, dar trebuie să aminlim că un călugăr este liber să-şi aleagă profesia.

Cei mai mulţi au fost aduşi în mănăstiri de când erau copii mici şi nu ar fi corect să le reproşăm că nu dau dovadă de vocaţia mistică, pe care niciodata nu şi-au ales-o.

Comerţul pe scară mare este desfăşurat şi de lamaserii, că mod de a-şi întregi veniturile. Acestea schimbă şi vând produsele agricole şi vitele primite de la arendaşii lor, la care se adaugă şi venitul provenit din marile chete numite kartik. Acestea aveau loc la intervale regulate, în fiecare an, la doi ani, sau la trei ani. Lamas recurg, de asemenea, la solicitări ocazionale – când se construieşte o nouă mănăstire, sau un nou templu într-o lamaserie deja existentă, şi pentru alte scopuri. Micile mănăstiri trimit pur şi simplu călugării în zonele învecinate pentru a cerşi, pe când în marile lamaserii kartik îmbracă toate formele unei expediţii. Grupuri de trampas pot merge din Tibet până în Mongolia, petrecând luni de zile în călătorii de unde se întorc triumfători ca nişte războinici, cu sute de cai. Vite, aur, argint şi bunuri de diferile feluri, toate oferte de la credincioşi.

Lamaiştii au obiceiul de a încredinţa pentru un timp o sumă de bani sau o cantitate de bunuri unui oficial, care va folosi acest capital pentru nişte cheltuieli în afară profitului său. De exemplu, trebuie să aprovizioneze timp de un an sau mai mult mănăstirea cu untul necesar arderii în lămpile de altar, sau trebuie să ofere un anumit număr de ospeţe întregii colectivităţi. Sau să asigure reparaţia clădirilor, sau primirea oaspeţilor, sau multealte lucruri.

La sfârşitul perioadei, fie ea de un an sau trei, capitalul trebuie restituit. Dacă persoana în cauză a fost în stare să obţină un profit mai mare decât era necesar pentru a acoperi cheltuielile, cu atât mai bine. Dacă a cheltuit mai mult decât a câştigat, trebuie să plătească diferenţa din propriul buzunar. Oricum, capitalul trebuie să rămână intact.

Administraţia unei mari mănăstiri este la fel de complicată ca a unui oraş. Pe lângă o populaţie de multe mii de oameni care trăiesc între zidurile lor, aceste gompas deţin întinse moşii de la arendaşi cărora le oferă protecţie şi asupra cărora au dreptul de justiţic. Un nurnăr de oficiali aleşi. Ajutaţi de cler şi de un soi de corp poliţienesc (tot clerici), îşi asumă grijă faţă de asemenea afaceri lumeşti.

Un personaj numit „tsogs chen shalngo” este şeful ales al ănăstini. Lui îi revine aplicarea pedepselor celor care încalcă legile monastice. El este cel care aprobă admiterea sau plecarea din mănăstire. Este asistat de mai mulţi oficiali. Toţi poartă pelerinele ceremoniale, împodobite cu pietre preţioase şi poartă bastoane de argint masiv, încrustate cu ornamente de aur. Turcoaze şi corai.

Poliţiştii, numiţi ci o b ci o b s, merită o atenţie deosebită. Sunt recrutaţi din rândul unor lăudăroşi analfabeţi atletici, ai căror părinţi i-au adus de mici în mănăstiri, chiar dacă locul lor era mai potrivii într-o cazarmă. Viteji, cu nesăbuinţă sălbatică, de fiară, mereu ahtiaţi după ceartă sau discordie, aceşti ticăloşi neruşinaţi au toate însuşirile unor brute medievale. Însemnul meseriei lor este murdăria. Untură, cred ei, sporeşte apariţia marţială a unui om. Un adevărat viteaz nu se spală niciodată, ba, mai mult, îşi înnegreşte faţa cu grăsune şi funingine de pe fundul cazanelor. Până când *în* arată ca un autentic negru.

Uneori sărăcia este cauza hainelor jerpelite purtate de dobciob, dar adesea îşi sfâşie deliberat roba monastică pentru a arăta, crede ei, mai teribil. Aproape de fiecară dată când îşi pune o nouă îmbrăcăminte, prima lui grijă este să o facă unsuroasă. Tradilia o cere. Oricare ar putea fi valoarea matenaiului, ci o b ci o b frământă grăsime în palmă şi o întinde peste hainele sale noi.

Aceşti tipi ciudaţi consideră că nimic nu poate fi mai elegant decât o robă şi o togă care a dovenit strălucitoare cum este catifeaua şi rigidă ca o armură, daiorită atentei şi constantei aplicări de jeg şi murdărie.

Copacul miraculos din Tsong Khapa

Mănăstirea Kum-Bum îşi datorează celebritatea unui copac miraculos. Am extras din cronicile mănăstirii următoarele date în legătură cu acesta:

În anul 1555, reformatorul Tsong Khapa, fondatorul sectei Gelugspa, s-a născut în Amdo, în nord-estul Tibetului, pe locul unde se află acum marea lamascrie Kum-Bum. 1, La scuri timp după naşterea copilului, Lama dubehen Karma Dorje a prezis că viitorul acestuia va fi extraordinar şi i-a sfătuit pe părinţi să păstreze perfect curăţ locul unde a fost născut. Puţin mai târziu. Acolo a început să crească un copac.

Până în zilele noastre, pământul bătătorit slujeşte drept podea în cele mai multe case din Amdo, iar băştinaşii dorm pe peme sau carpete aşternute pe jos. Astfel, este uşor să înţelegem tradiţia populară care spune că acel copac a crescut din sângele scurs în timpul naşterii şi al tăierii cordonului ombili-cal.

La început, acesta nu purta niciun fel de semn particular pe frunzele

sale, dar, datorită originii sale miraculoase, se bucura de faimă şi era venerat de populaţia din împrejurimi. Un călugăr a construit o colibă alături şi a locuit acolo. Acesta a fost începutul actualei mari şi bogate lamaserii.

După mulţi ani, când Tsong Khapa începuse deja activitatea sa reformatoare, mama sa, de care el a fost despărţit un lung timp, şi-a dorit să-l revadă şi i-a trimis o scrisoare prin care îl chema. La acea vreme Tsong Khapa trăia în Tibetul Central. În timpul unei meditaţii mistice, el a înţeles că drumul său la Amdo nu ar folosi nimănui şi de aceea i-a scris doar o scrisoare mamei i?', I.ntreună cu scrisoarea, el i-a înmânat mesagerului două portrete ale sale, destinate mamei şi surorii, un portret al lui Gyalwa Senge, Domn al Ştiinţei şi ai Elocvenţei, patron al intelectualilor, precum şi mai multe portrete ale Demehog, o zeitate a panteonului tantric.

Când aceste obiecte au ajuns în mâinile familiei reformatorului, acesta, exercitând puterile sale magice de departe, a determinat apariţia zeităţilor pe frunzele miraculosului copac. Picturile erau atât de clare şi de perfecte, spun legendele, încât nici cei mai pricepuţi artişti nu le-ar fi putut realiza mai bine.

Odată cu portretele, pe ramurile şi trunchiul copacului au mai apărut variate alte semne, precum şi „scrierea şasc" (formula în şase şilabe: Aum mani padme hum).

Aceasta este originea numelui Kum-Bum (o sută de mii de imagini), prin care mănăstirea a devenit cunoscută. În relatarea călătoriei lor prin Tibet, călugării francezi Huc şi Gabet afirmă că au cilit Aum mani padme humâpe frunzele şi pe trunchiul copacului.

Ce fel de copac au văzut aceşti doi călători? Cronicile mănăstirii spun că după miraculoasă apariţie a imaginilor pe copac, acesta a fost învelit într-o bucată de mătase şi că un templu a fost construit în jurul lui.

Era un templu fără acoperiş?…

Cuvântul ehorten, folosit în text, nu sprijină această posibilitate, deoarece ehorlen este un monument cu vârf ascuţit ca un ac, întotdeauna închis.

Lipsit de căldură şi aer, copacul nu putea decât să se usuce. Deoarece, conform cronicilor, monumentul a fost construit în secolul XVI, călugării francezi Huc şi Gabet puteau, în cel mai bun caz, să vadă doar crengile uscate ale copacului. Dar descrierea lor se referă la unul verde.

Cronicile mai menţionează că miraculosul copac rămâne neschimbat

iarna şi vara, şi că numărul frunzelor sale este mereu acelaşi.

Citim din nou că, odată, s-au auzit zgomote în monumentul unde era copacul. Abatele mănăstirii a intrat, a curăţat locul în jurul copacului şi a găsit lângă acesta o cantitate mică de lichid, pe care l-a băut.

Detaliile par să indice că acest copac era într-o încăpere închisă, dar în care se putea intra, în timp ce ideea păstrării frunzelor în timpul iernii (speciile cărora aparţine copacul din Kum-Bum au frunze căzătoare) poate fi avansată doar în legătură cu un copac verde.

Este greu să găseşti un drum printre aceste relatări contradictorii. Astăzi, un monument de 12 15 în înălţime (în care copacul original, se zice, este păstrat cu evlavic) se ridică în mijlocul unui templu cu acoperiş de aur.

Când am locuit la Kum-Bum, lamas spuneau că acesta a fost construit doar cu câţiva ani în urmă (sau, mai degrabă, a fost reconstruit în urma unui incendiu care l-a distrus).

În faţa acestuia creşte un vlăstar al copacului miraculos, înconjurat de un grilaj şi venerat într-o anumită măsură. Alt arbore mai mare, despre care de asemenea se crede că îşi are originea în pomul miraculos, a fost transplantat într-o mică grădină din faţa templului lui Buddha. Frunzele acestor doi copaci sunt colectate când cad şi suntâmpărţite credincioşilor.

Probabil că unul dintre aceşti doi copaci a fost văzut de părintele Huc şi Gabet. Călătorii străini care vin la Kum-Bum nu cunosc, de regulă, istoria şi nici măcar existenţa copacului ascuns în monument.

Unii europeni rezidenţi în Kansu (provincie chineză lângă graniţa căreia se află Kum-Bum) mi-au spus că ei au citit Aum mani padme hum! pe frunzele copacilor în viaţă. Oricum, pelerinii lamaişti şi călugării mănăstirii (cam 3000 de oameni) nu menţionează nimic particular despre aceste frunze, ba chiar ascultă cu scepticism relatările despre viziunile străinilor.

Totuşi atitudinea lor nu este sprijinită de vechile cronici, care afirmă că toată populaţia din Amdo a văzut miraculoasele imprimeuri pe copac, atunci când au apărut ele, cu vreo patru sute de ani în urmă.

Buddha viu

Pe lângă diferiţi oficiali, există îngompas şi o altă categorie de persoane, care nu iau parte direct la afacerile mănăstirii şi trăiesc mai mult sau mai

puţin izolaţi în somptuoasele lor locuinţe. Aecstia sunt lamas tulkus.

Tulkus ocupă un loc procminent în lamaism, constituind una din cele mai remarcabile trăsături, deosebindu-l de alte secte buddhiste.

Adevăratul caracter al acestor tulkus nu a fost niciodată definit corect de către autorii vestici şi se pare că ei nici măcar nu l-au intuit. Oricum, teoriile referitoare la tulkus merită atenţia noastră. Deoarece sunt foarte diferite de orice credinţe, sau reîncarnare, sau transmiterea entităţii spirituale; aşa cum vom vedea, de se situează la limită cu domeniul fenomenelor psihice.

Aristocraţia religioasă cunoscută sub numele tulkus nu are o origine foarte veche. Ea se dezvoltă sub forma actuală doar după anul 1650 e.n.

Al cincilea Mare Lamă al sectei Gelugspa (Turbanele galbene), Lobzang Gyatso, tocmai fusese înscăunat ca lider spiritual în Tibet de către un prinţ mongol şi recunoscut ca atare de către împăralul Chinei. Dar aceste onoruri pământeşti nu l-au satisfăcut pe ambiţiosul lama, aşa că le-a sporit declarându-se ca fiind el însuşi o emanaţie a lui Bodhisatva Chenrezigs. În acelaşi timp, l-a numit pe profesorul lui de religie că Mare Lamă al Tashilhunpo, afârmând că acesta este un tulku al lui Odpagmed, un Buddha mistic al cărui fiu spiritual este Chenrezigs *.

Exemplul dat de regele Lama a încurajat crearea de tulkus.

Foarte curând, toate mănăstirile de oarecare importanţă şi-au făcul o chestiune de onoare din a avea la conducere o încarnare a unei somităţi.

Totuşi, declarându-se lulku al lui Chenrezigs, Lobzang Gyatso nu a fost întru totul un inovator. Teorii care să-i ofere un supori pot fi depistate în speculaţiile mahâyâniste referitoare la misticii Buddhas şi familia lor spirituală de Bodhistavas şi Buddhas umani, care se spune că au emanat din ei.

Mai mult, de la moartea lui Gedundub (circa 1470 e.n.), discipolul reformatorului Tsong Khalpa, succesorii săi la şefia sectei „Turbanele galbene” erau consideraţi ca fiind reîncarnări ale sale. Deci al cincilea Dalai Lama era

* Chenre/. Igs şi Odpagmed sunt numele tibetane ale fiinţelor mistice numite în sanskrită Alvalokiteshvara şi Aittăhaba. 88

.

Oricum un tulku al lui Gedundub, când a devenit tulku-ul lui Chenrezigs. Rf” Dar chiar mai de timpuriu, în secolul XI e. N., tibetanii credeau în tulku.

Citim din biografia lui Milarespa că unul din discipolii săi, numit Bhiraja, convins că o fiinţă divină era reîncarnată din profesorul său, l-a rugat să-i dezvăluie numele acesteia.

Însuşi Milarespa credea că propriul său dascăl, lama Marpa, îi era tulku Doijec Khang. I se adresă în mod repetat cu acest nume nu numai în r. Jeuâcie sale, ci şi în mod direct.

Aşadar, cu toate că aceste cazuri identificate erau izolate şi nu făceau parte dintr-o succesiune regulată de reîncarnări, ele au bătătorit drumul pentru Dalai Lama, Chenrezigs, şi pentru miile de nobili tulkus ce pot fi întâlniţi astăzi în toate pnuturile lamaiste.

„Buddha viu” este un apelativ curent folosit de străini pentru lama tulku. În ciuda numeroaselor cărţi despre buddhism care au fost publicate în vest, continuă să existe un mare număr de vestici care iau cuvântu! Buddha în sens propriu: numele fondatorului buddhismului. Pentru aceştia, expresia „Buddha viu” sugerează ideea reîncarnării lui Gautama, personajul istoric Buddha.

Nu există tibetan, fie şi printre cei mai ignoranţi ţărani, care să accepte asemenea punct de vedere fals.

Cât despre învăţaţii lamas, ei erau de acord cu toţi ceilalţi buddhişti în ideea că Buddha Gautama (Sakya Thulbpa, cum este numit în Tibet) nu se mai poate reîncarna. Motivul este că Gautama a devenit nirvana – stare care exclude orice posibilitate de reîncarnare. Cine este denumit nirvâna este cu siguranţă eliberat de ciclul de naşteri şi morţi. Cu atât mai mult pentru reîncarnările istoricului Buddha. Nu a mai fost încă unul în trecut şi nu există nici în prezent.

Atunci, pot exista încarnări ale altor Buddha? De fapt, nu. Din acelaşi motiv: Buddhas au devenit nirvana! într-adevăr, ei sunt Buddha deoarece au realizat această condiţie.

Cu toate acestea, în timp ce în ţinuturile buddhiste sudice titlul de „Buddha” este acordat exclusiv persoanei istorice Buddha, presupuşilor săi predecesori şi aşteptatului său succesor, Maitreya – buddhiştii nordici şi-au imaginat un număr de entităţi mistice şi simboâice dintre care unele sunt

intitulate „Buddha”. Despre acestea se spune că se pot încarna, putându-şi asumă şi alte forme decât cea de fiinţă umană.

Rezultă, conform credinţei populare, că tulku este ori reîncarnarea unei personalităţi (sfânt sau învăţat) decedate, sau încarnarea unei entităţi ne-umane. Numărul primilor îl depăşeşte mult pe cel al celor din urmă. Tulkus-ii entităţilor ne-umane se limitează la câteva încarnări de Buddha mistici, Bodhisatvas, sau divinităţi cum ar fi Dalai Lama, Marele Lama din Tashilunpo, Lady Dorje Phagmo şi (ceva mai mici în grad) tulku-şi ai unor zei autohloni cum ar fi Pekar.

Tulkus-ii zeilor, demonilor, apar în special ca eroi ai poveştilor, dar şi unii bărbaţi şi femei în viaţă se bucură de un asemenea renume local. Această categorie de tulkus nu este recunoscută în rândul aristocraţiei lamaisic; se poate crede că originea lor nu este în lamaism, ci în vechea religie a Tibetului.

Cu toate că buddhismul neagă posibilitatea transmigraţiei sufletului şi consideră credinţa într-un „ego” permanent că cea mai dăunătoare greşeală, totuşi marea majoritate a buddhiştilor de rând alunecă spre vechea doctrină indiană care prezintă iva (eul) schimbându-şi învelişul material cu unul nou, aşa cum ne schimbăm noi hainele vechi cu unele noi (Bhagavad Gita n, 22).

Pe baza acestei credinţe, liniile de reîncarnări succesive ale personalităţilor umane trebuie acceptate. Ele sunt numite „colier de naşteri” sau „coliere de corpuri”, deoarece se înşiră că mărgelele pe un colier de mătănii.

*

Când tulku este considerat că încarnarea unui zeu sau emanaţia unei entităţi spirituale ce coexistă cu el, argumentul oferit de „schimbarea învelişului carnal al eului” nu mai explică natura acestuia. Dar mediocrii tibetani nu încearcă să gândească adânc şi pentru toate scopurile practice, iar tulkus-ii personajelor celeste sunt consideraţi adevărate reîncarnări ale predecesorilor acestora.

Strămoşul unei linii tulkus pur umani este numit Ku Kongma şi este – în general, dar nu necesar – un lama.

Printre excepţii pot să-i amintesc pe tatăl şi mama reformatorului Tsong Khapa. Amândoi reîncarnaţi în băieţi, care au devenit călugări şi apoi, în

calitate de lama, au avut locurile lor în mănăstirea Kum-Bum. Lama care este considerat reîncarnarea tatălui lui Tsong Khapa se numeşte Aghia tsang şi este stăpânul mănăstirii. Când am locuit eu la Kum-Bum, el era un băieţel de 10 ani.

Există, de asemenea, călugăriţe care sunt tulkus ale sfintelor doamne decedate, sau ale zeilor.

Aş putea spune că este un prilej de distracţie pentru un obscrvator să remarce câtă inteligenţă şi înţelepciune pare să inspire o succesiune de reîncarnări. Nu este neobişnuit să dai peste un individ absolut prost, că presupus supori material al unui gânditor eminent; sau să vezi un tip preocupat de cele lumeşti recunoscut că reîncarnarea unui pustnic mistic faimos pentru austeritatea lui.

Reîncarnările acestea nu-i surprind pe oamenii care cred în transmigraţia egoului. Potrivit acestei opinii, noi toţi suntem tulkus pentru eurile întruchipate în forma noastră prezentă, care nu puteau să nu existe în trecut sub alte forme. Singura trăsătură specifică pentru tulkus este că ei sunt reîncarnările unor personalităţi remarcabile, că ei îşi amintesc uneori câte ceva despre viaţa lor anterioară şi sunt capabili, în preajma morţii, să ghicească şi să facă cunoscut locul următoarei lor naşteri, precum şi pe viitorii părinţi.

Oricum, unii lamas văd o mare diferenţă între reîncarnarea oamenilor de rând şi cea a iluminaţilor. După opinia lor, oamenii care nu au efectuat o pregătire mentală, care trăiesc ca animalele, uşor influenţabili de către impulsurile lor sunt ca nişte călători care rătăcesc în jurul lumii, fără un scop precis. Un asemenea om vede un lac la răsărit şi, fiind însetat, aleargă spre apă. Când ajunge aproape de mal, simte miros de fum. Asta îi sugerează prezenţa unei case, sau a unui cort. Ar fi plăcut, gândeşte el, să am ceai cald în loc de apă şi adăpost pentru noapte. Aşa că uită de lacul la care încă n-a ajuns şi porneşte spre nord, căci fumul vine din direcţia aceea. În drumul său, înainte de a descoperi vreo casă sau vreun cori, apar fantome înspăimântătoare. Terorizat, rătăcilorul se întoarce şi aleargă pe rupte spre sud. Când crede că a alergat destul pentru a fi în siguranţă, se opreşte pentru a se odihni. Alţi drumeţi în trecere îi vor spune despre o ţară a belşugului şi fericirii, pe care ei vor să o găsească, aşa că vagabondul li se va alătura plin de entuziasm şi vor porni spre vest. Pe drum, el va fi tentat de multe ori să-şi

schimbe direcţia, înainte de a ajunge în încântătorul ţinut. Astfel, hoinărind continuu la întâmplare toată viaţa, nu va ajunge niciodată la o ţintă. Moartea îl va ajunge pe drum, iar forţele conflictuale ale activităţii sale dezordonate se vor împrăştia în cele patru vânturi. Suma coordonată de energie necesară pentru a determina continuitalea unui curs asemănător de forţe, nefiind produsă, nu va apărea niciun tulku. Pe de al ta parte, cei iluminaţi se aseamănă cu un călător conştient de ţinta pe care trebuie să o atingă, bine informat în legătură cu situaţia geografică şi drumurile care duc acolo. Cu gândul neclintit fixat la ţinta sa, indiferent la variatele miraje şi ispite de pe marginea drumului, acest om controlează forţele generate de concentrarea sa mintală pre cum şi activitatea sa trupească. Moartea poate să-i dizolve trupul pe drum, dar energia fizică a aceluia pentru care corpul este totodată creator şi instrument va rămâne coerentă. Acţionând cu consecvenţă spre aceeaşi ţintă, se va înzestra cu un nou instrument material; cum s-ar spune, cu o nouă formă, care este un tulku.

În legătură cu asta întâlnim păreri diferite. Unii lamas consideră că ener-gia ce subzistă atrage elemente de aceeaşi esenţă şi acestea devin nucleul unei noi fiinţe, Alţii spun că forţele dezîntrupate îşi aleg o fiinţă deja existentă, a cărei moştenire materială şi spirituală, dobândită din vieţile anterioare, determină o unitate armonioasă.

Desigur că pot fi aduse unele critici şi obiecţii acestor teorii, dar cartea prezenta este menită a relata doar opiniile lamaisle şi nu a le discuta. Tot ce pot spune este că opiniile menţionate sunt compatibile cu multe legende tibetane ale căror eroi determină printr-un act de voinţă natura renaşterii lor şi modul de evoluţie în noua încarnare. Asta dovedeşte că teorii similare au fost larg răspândite printre tibetani, de mult timp.

În ciuda rolului jucat conştient de lulku în perpetuarea unei linii de descendenţă, trebuie să evităm convingerea că alcătuirea noii personalităţi este produsă arbitrar. Ideca delerminismului este prea adânc înrădăcinată, chiar şi în mintea sălbaticei gloate de tibetani, pentru a permite o asemenea închipuire. Se spune că în timpul întregului proces acţionează L-ki în acord cu atracţia şi repulsia naturală.

Cei mai învăţaţi lama susţin o altă părere în legătură cu natura acestor tulkus. Aceasta este de fapt singura cu adevărat ortodoxă, concordind din plin cu înţelesul precis al termenului tulku.

Acest cuvânt se referă la o formă creată prin magie şi, în acord cu această definiţie, trebuie să considerăm tulkus că pe nişte corpuri-fantome, emanaţii oculte, păpuşi construite de magicieni pentru a servi scopului lor.

Nu pot face altceva mai bun decât să citez aici explicaţia primită de la Dalai Lama.

Aşa cum am relatat în primul capitol, l-am întâlnit pe Dalai Lama în 1912, pe când locuia în Himalaya, şi i-am pus câteva întrebări cu privire la doctrinele lamaiste. Iniţial mi-a răspuns oral, apoi, pentru a evita interpretările greşite, mi-a cerut o listă cu întrebări în problemele ce mi se păreau neclare, la care mi-a răspuns în scris. Citatul de mai jos este extras din materialul cu care m-a onorat Dalai Lama.

„Bodhisatva (fiinţă care atinge un înalt grad de perfecţiune spirituală, apropiată de a unui Buddha) stă la baza nenumăratelor forme magice. Prin forţa generată într-o stare de perfectă concentrare mentală, creează instantaneu şi concomitent propria sa fantomă sprulpa, în sute de milioane de lumi.

Poate crea nu numai forme umane, ci orice forme vrea, chiar şi unele neînsufleţite, cum ar fi dealuri, fortificaţii. Case, păduri, drumuri, poduri ele. El poate produce fenomene atmosferice, precum şi dorinţa de imortalitate. De fapt, nu există limite ale puterii lui de a crea fantome”.

Teoria decretată de cea mai mare autoritate oficială a lamaismului este identică cu cea expusă în literatura mahâyânistă, în care se spune că un Bodhisatva este capabil să efectueze zece feluri de creaţii magice. Puterea de a crea formele magice lulku – sau mai puţin durabile şi mai puţin materializate. Sprulpas (tulpas) – nu aparţine totuşi în exclusivitate acelor fiinţe exaltaie mistic. Orice fiinţă umană, divină sau demonică, poate să o posede, tot ce diferă fiind gradul de putere; iar acesta depinde de forţa de concentrare şi de calitatea minţii respective.

Tulkus entităţilor mistice coexista cu părinţii lor spirituali. De exemplu, în timp ce Dalai Lama (care este lulku lui Chenrezigs) trăieşte în Lhasa, Chenrezigs însuşi – cum cred tibetanii locuieşte în Nankai Potala, o insulă în apropierea coastei Chineze (Insula Pu-to-shang, din arhipelagul Chousham).

Dhyani Buddha Odpagmed, al cărui tulku este Tashi Lama, este rezident în Paradisul vestic (Nub devachen).

De asemenea, oamenii pot coexista cu progeniturile lor mistice. King

Srong bstan g a în o o şi războinicul şef de trib Gesar din Ling, o demonstrează.

În zilele noastre se spune că, atunci când Thasi Lama s-a refugiat din Shigatze, şi-a lăsat în tron o fantomă semănându-i perfect, care şi-a jucat rolul atât de temeinic, încât toţi cei care au văzut-o au fost păcăliţi. Când lama se afla în siguranţă dincolo de frontieră, fantoma s-a dizolvat Cei trei oameni menţionaţi sunt ei înşişi tulkus, dar, potrivit lamaiştilor, aceste circumstanţe nu exclud, pentru mai departe, crearea de emanaţii. Acestea apar una din alta şi există denumiri pentru emanaţii de gradul doi şi trei. (Yang tulku – emanat dintr-un tulku; şigsum tulkucmanat dintr-un tulku al unui tulku).

Se mai întâmplă că acelaşi defunct, multiplicându-se el însuşi post-mortem, să aibă câţiva tulkus recunoscuţi şi care să fie contemporani. Pe de altă parte, există lamas despre care se spune că sunt tulkus ai câtorva entităţi.

Înainte de a părăsi subiectul, este interesant să ne reamintim că urmaşii sectelor precreştine, în perioada creştinismului timpuriu, îl priveau pe Iisus Cristos că pe un tulku. Există interpretarea că cel ce a fost răstignit nu era o fiinţă naturală, ci o fantomă creată de o entitate spirituală, cu scopul de ajuca acel rol.

În contradicţie cu tradiţia ortodoxă care spune că istoricul Buddha Gautama este încarnarea unui Bodhisatva coborât din raiul Tushita, unii buddhişti afirmă că realul Buddha nu a fost niciodată încarnat, dar a creat o fantomă care a apărut în India că Gautama. (După părerea sectei Vetullaka).

În ciuda diferitelor teorii mai mult sau mai puţin subtile acceptate în cercurile tibetanilor învăţaţi, în legătură cu tulkus pentru toate scopurile practice, aceştia sunt consideraţi ca reale reîncarnări ale predecesorilor lor, iar formalilăţile privind depistarea lor au fost…8iâoiiite. În consecinţă.

Se întâmplă frecvent ca un lama – el însuşi dintr-o linie de tulku – să prezică de pe patul de moarte ţinutul unde va renaşte. Uneori adaugă şi detalii despre viitorii părinţi, poziţia casei lor, şi altele.

Contrar părerilor propovăduite în şcolile buddhiste sudice, lamasii cred că un anumit timp, nedeterminat, se scurge între moartea şi renaşterea unei fiinţe pe pământ. În acest interval, conştiinţa esenţială, cea care determină renaşterea, rătăceşte prin Bardo căutându-şi drumul.

De regulă, trec aproximativ doi ani de la moartea unui lama tulku până când trezorierul, majordomul şi alţi oficiali clerici încep să-i caute

reîncarnarea. Aşadar, copilul care este presupusa reîncarnare va fi în vârstă de 1-2 ani. Sunt şi cazuri când reîncarnarea este întârziată, dar asta se întâmplă foarte rar.

Dacă ultimul lama a lăsat indicaţii privind renaşterea sa, călugării ţin cont de ele în căutările lor; dacă asta nu se întâmplă, ei apelează la un lama tulku astrolog, care indică prin şedinţe vagi şi obscure ţinutul în care trebuie să aibă loc cercetările, precum şi diferite semne prin care poate fi recunoscut copilul. Când tulku ce trebuie descoperit este de rang mare, poate fi consultat unul din oracolele statului. Asta se face de obicei pentru reîncarnările lui Dalai Lama şi Tashi Lama.

Uneori un băieţel este repede descoperit, dacă locul naşterii şi alte detalii corespund indicaţiilor date de ultimul lama sau de astrolog. Alteori trec ani fără a găsi niciunul, iar uneori reîncarnările rămân nedescoperite. Este un motiv de mare tristeţe pentru credincioşii acelui tulku, şi chiar mai mare pentru călugării respectivei mănăstiri, care nu va mai atrage acelaşi număr de binefăcători pioşi, donatori de ospeţe şi cadouri. În timp ce unii se lamentează, această stare de plâns poate *fi* cauza unei bucurii secrete pentru un majordom viclean, care, în absenţa unui maestru legitim, dirijează afacerile lui tulku lăsate în grija lui şi poate găsi o cale spre a-şi spori propria avere.

Dacă este descoperit un copil ce a răspuns cerinţelor, un lama clarvăzător este consultat din nou; iar dacă acesta se pronunţă în favoarea copilului, va fi aplicat următorul test final:

Un număr de obiecte (cum ar fi mătănii, obiecte rituale, cărţi, cupe de ceai * etc.) sunt aşezate laolaltă, iar copilul trebuie să le apuce pe cele care i-au aparţinut ultimului tulku, arătând astfel că îşi recunoaşte obiectele ce i-au aparţinut în viaţa anterioară.

Se întâmplă uneori că mai mulţi copii să fie candidaţi pentru un scaun vacant de tulku, căci au fost constatate aceleaşi semnalmente pentru fiecare şi au atins corect obiectele defunctului lama. Uneori e posibil ca doi-trei clarvăzători să se contrazică între ei în legătură cu autenticul lulku.

Asemenea cazuri sunt frecvente când se pune problema succesiunii la una din acele mari funcţii de stăpân al marilor mănăstiri, sau al unor întinse teritorii. Atunci multe familii încearcă să-şi plaseze unul dintre copii pe tronul marelui decedat, ceea ce le va aduce multă preţuire şi profit material.

În general, părinţii lui tulku sunt admişi să trăiască în mănăstire până

copilul se poate lipsi de hrană şi grijă acordată de mama sa. Li se oferă o

* Fiecare tibetan are propria cupă pentru ceai, din care bea doar el. Aceasta poate fi din lemn pentru cei săraci, sau una scumpă, din jad, cu farfurioară de aur şi capac, sau orice material intemtediar, dar nu este nicâodată oferită cuiva pentru a bea.

locuinţă confortabilă pe teritoriul mănăstirii, dar în afara zidurilor gompa. Şi sunt aprovizionaţi din plin cu tot ce le trebuie. Dacă mănăstirea nu dispune de spaţiu de locuit pentru părinţii marelui lulku, aceştia vor fi bine înzestraţi în propria lor casă.

În afară de marele lama lulku. Care este stăpânul mănăstirii. Gompas-urile includ şi alţi câţiva tulku printre membrii lor. În cele mai mari dintre aceste oraşe ecleziastice: număru! lor poate atinge câteva sute. Unii dintre ei au rang înalt în aristocraţia ecleziastică şi, pe lângă scaunul lor în mănăstirea de baştină, ocupa conace şi în alte gompas şi state, în Tibet sau Mongolia.

De fapt, a fi rudă apropiată sau chiar mai puţin apropiată cu aceasta este o relaţie îndeajuns de profitabilă pentru a stârni o asemenea dorinţă în inima oricărui tibetan.

Nenumărale inirigi se ţes în jurul succesiunii unui tulku şi – dacă ne luăm după legendele din ţinutul nordic de graniţă Kham – s-au iscat duşmănii sângeroase din asemenea competiţii psionanle, Prin Tibet circulă numeroase istorisiri în legătură cu extraordinarele dovezi de memorie din viaţa anterioară şi minunile efectuate de tinerii tulku pentru a-şi dovedi identitatea. Găsim în ele obişnuitul amestec tibetan de super/tiţâK viclenie, comedie şi evenimente învălmăşite. Pot relata duzfii de apemenea întâmplări, dar prefer să mă limitez la a relata fapte în legătură cu persoane pe care le-am cunoscut personal.

Lângă conacul lui Pegyai Lama, în care am locuit la Kum-Bum, se atla locuinţa unui tulku de mai mică importanţă numit Agnai tsang. Trecuseră şapte ani de la moartea ultimului stăpân al loeului şi nimeni n-a fost în stare să descopere copilul în care el a fost reîncarnat. Nu cred că majordomul se simţea afectat de aceste circumstanţe. El manevră averea şi părea chiar că prosperă.

Dar s-a întâmplat că, în cursul unei călătorii de afaceri, obosit şi însetat. A intrat într-o fermă pentru a bea şi a se odihni. În timp ce soţia gazdei încea

ceaiul, nierpa (majordomul) scoase o tabacheră de jad şi se pregătea să prizeze o porţie de tutun, când un copil ce se juca într-un coiţ al camerei s-a oprit din joacă şi, punându-şi mânuţa pe tabacheră, întrebă cu reproş:

„De ce foloseşti tabachera mea?”.

Majordomul era înmărmurit. Într-adevăr, preţioasa tabacheră nu era a lui, ci aparţinea decedatului Agnai tsang, şi deci nu se poate spune chiar că a rat-o. El rămase locului tremurând, în timp ce copilul îl privea, cu faţa venită brusc gravă, fără nimic copilăresc în ea.

Cuprins de remuşcări şi în acelaşi timp terorizat şi năucit, superstiţiosul călugăr nu mai putu decât să cadă în genunchi şi să se prosterneze în faţa esirului reîncarnat.

Câteva zile mai târziu, am văzut pe băiat intrând în posesia conacului său. Purta o robă de brocart galben şi călărea un frumos ponei negru, ţinut de căpăstru de către nierpa. La inirarea procesiunii, copilul remarcă:

„De ce o luăm la stânga pentru a ajunge în curtea interioară? Poarta este dreaptă noastră”. Din unele motive, poarta din dreapta fusese zidită, după moartea lui lama, şi o alta a fost deschisă în loc.

Călugării s-au mirat de această nouă dovadă de autenticitate, apoi toată umea a intrat în apartamentul lui, unde era pregătit ceaiul. Băiatui, aşezat pe o pernă mare, privea la cupă cu farfurioară de argint şi capac împodobit cu pietre, care era pe masă, în faţa lui. „Daţi-mi cupa mea de porţelan”, porunci el. Şi o descrise menţionând detaliile decoraţiunilor ei. Nimeni nu ştia de o asemenea cupă, nici măcar majordomul, iar călugării încercară respectuos să-l convingă pe micuţul stăpân că nu există o astfel de cupă în casă.

Asta s-a întâmplat în momentul când, profitând de relaţiile mele prieteneşti cu nierpa, am intrat în cameră. Auzisem despre povestea cu tabachera şi doream să-l văd eu însămi pe remarcabilul meu vecin. I-am exprimat obişnuitele felicitări şi i-am oferit câteva cadouri. Le-a primit cu un zâmbet graţios, dar evident îşi continuă gândul privind la cupă. „Căutaţi mai bine şi o veţi găsi”.

Şi brusc, de parcă o sclipire a memoriei i-ar fi străbătut mintea, adăugă explicaţii amănunţite despre o cutie pictată în anumite culori, care se găsea înU; un anumit loc, într-o debara.

Călugării m-au informat despre ceea ce se întâmplă şi am aşteptat cu interes să văd ce întorsătură vor lua lucrurile.

După mai puţin de o jumătate de oră, cupă, farfurioara şi capacul au fest iţe într-o casetă, pe fundul unei cutii identice cu cea descrisă de copil. „Nu ştiam de existenţa acestei cupe”, îmi spuse majordomul. „Probabil că a pus-o însuşi lama, sau poate predecesorul meu, în acea cutie care nu conţine nimic altceva important şi nu a fost deschisă de ani de zile”.

Eu însămi am fost martoră la o şocantă şi fantastică descoperire a unui tulku, într-un han modest, la câteva mile distanţă de Ansi.

Drumurile care conduc din Mongolia în Tibet se întâlneau în acea regiunt cu marele drum care străbate întregul conţinem, din Peking până în Rusia. Aşadar am fost agasată, dar nu surprinsă când, ajungând la han în amurg, l-am găsit plin de clienţi, datorită unei caravane de mongoli.

Oamenii arălau excitaţi de parcă tocmai s-ar fi întâmplat ceva deosebit Cu obişnuita curtoazie stârnită la vederea hainelor monastice lamaiste pe care le purtam lama Yongden şi cu mine, călătorii ne-au oferit o cameră pentru grupul meu şi o încăpere alăturată în grajd pentru animale.

În timp ce Yongden şi cu mine eram în curte, privind la cămilele mongoleze, s-a deschis uşa unei încăperi şi un tânăr înalt şi chipeş, îmbrăcat sărăcăcios, într-o robă tibetană, a apărut în prag şi ne-a întrebat dacă suntem tibetani. Am răspuns afirmativ. Atunci, un lama mai în vârstă şi bine îmbrăcat a apărut în spatele tânărului şi ni s-a adresat în tibetană. Ca de obicei, am schimbat câteva cuvinte despre locurile de unde venim şi unde mergem. Lama spuse că el intenţionase să meargă la Lhasa pe drumul de iarnă Suehaw. Chiar acum, adăugă el, nu mai era necesar. Servitorii mongoli din suită au confirmaţ, dând din cap.

Mă întrebam cej-ar fi putut determina pe aceşti oameni să-şi schimbe gândurile, dar, fiindcă lama se retrase în cameră, am considerat că nu este politicos să-l urmez pentru a cere explicaţii, dacă nu mi-au fost oferite. Oricum, mai târziu spre seară, când s-au interesat la servitorii noştri despre Yongden şi despre mine, mongolii ne-au invitat la ceai şi am aflat întreaga poveste.

Tânărul era un băştinaş din îndepărtatul ţinut Ngari (din sud-vestul Tibetului). Părea să fie un fel de vizionar. Mă rog, aşa I-ar fi descris cei mai mulţi dintre vestici, dar aici eram în Asia.

Încă din fragedă copilărie, Migyur – acesta era numele lui – nu avea astâmpăr, era frământat de ideea că „nu era ce părea să fie”. Se simţea străin

în satul său, chiar în familia sa. În vise, vedea peisaje care nu există în Ngari: deşerturi de nisip, corturi rotunde, o mănăstire pe un deluşor… Chiar după ce se trezea, aceleaşi imagini subiective îi apăreau, suprapunându-se peste ambianţa materială, creând un perpetuu miraj în jurul său.

*;

Era copil când a fugit de acasă, nemairezistând tentaţiei de a căuta în realitate viziunile sale. De atunci Migyur a devenii un vagabond, lucrând câte puţin ici şi colo, în drumul său, cerşind mai tot timpul, rătăcind la întâmplare, nefiind capabil să-şi controleze neastâmpărul şi să se stabilească undeva, Astăzi, el şosea de la Aric, vagabondând fără ţintă, că de obicei. Văzând hanul, echipamentul caravanei şi cămilele în curte, fără să ştie de ce, a trecut pragul şi s-a trezit faţă în faţă cu lama şi grupul său. Atunci, cu viteza luminii, evenimentele din trecut i-au străfulgerat prin minte. Şi l-a amintit pe acest lama că pe un tânăr, discipolul său, împreună cu el însuşi ca un lama deja bătrân, exact pe acelaşi drum, întorcându-se de la un pelerinaj la locurile sfinte din Tibet, în drum spre mănăstirea de pe deluşor. El îi aminti lui lama toate aceste lucruri, dându-i detalii amănunţite privitoare la călătorie, la viaţa lor în îndepărtata mănăstire şi multe alte amănunte.

Acum, ţinta călătoriei mongolilor era de a-i cere sfatul lui Dalai Lama în legătură cu cel mai bun drum pentru a-l descoperi pe tulku şef al mănăstirii lor, al cărui scaun a rămas neocupat mai mult de douăzeci de ani, în ciuda perseverenteior eforturi de a-i găsi reîncarnarea.

Aceşti oameni superstiţioşi erau dispuşi să creadă că Dalai Lama, prin puterea lui supranaturală, a afiat intenţia lor şi, din bunătate, a determinat întâlnirea cu stăpânul lor reîncaniat.

Tânărul din Ngari a fost supus testului uzual, alegând fără ezitare, dintr-un număr de obiecte sâmilare, pe cele care aparţinuseră ultimului lama.

Nu mai există nicio îndoială în mintea mongolilor. A doua zi dimineaţă, am văzut caravana întorcându-se pe acelaşi drum, mişcându-se în pasul lin al marilor cămile şi dispărând la orizont, în deşertul Gobi. Noul tulku mergea să-şi întâlnească destinul…

Capitolul IV

DESPRE FANTOME ŞI DEMONI

Comuniunea lugubră

Un mare număr de ocultişti tibetani par să se delecteze cu meditaţii şi practici lugubre, în care cadavrele joacă un rol important. Vrăjitorii vulgari speră doar că în acest mod să atragă puterile magice, dar unii din cei mai luminaţi oameni afirmă că învăţăturile esoterice şi un anume fel de antrena ment spiritual sunt ascunse astfel sub vălul simbolurilor şi al limbajului convenţional.

Nu este nevoie să spun că acest misticism respingător nu are nimic cu buddhismul. Este de asemenea străin de adevăratul lamaism, totuşi câţiva lamas se dedau în secrel la aceste bizare atraqii. Originea acestora trebuie căutata în frivolitatea Hinduismului Tantric şi în doctrinele vechilor Bonpo.

Istorisirea următoare va fi suficientă pentru a ilustra această faţă întunecată a ocultismului tibetan. Mi-a fost spusă la Cherku, la numai câţiva ani după moartea celui în cauză şi de către unul care l-a cunoscut personal.

Larna cţare joacă rolul principal era stareţ la Miniagpar Lhakhang. Lângă Taciuenlu, cunoscut sub numele de Chogs Tsang. Este aulorul unor profeţii *în* legătură/cu evenimentele ce se vor produce în Tibet, China şi în întreaga lume. Se consideră că are puteri supranaturale, printre altele şi pe aceea de-a fi capabil să provoace moartea.

Chogs Tsang obişnuia să se poarte într-un mod ciudat, uneori chiar de neînţeles, având şi patimă beţiet. A locuit o vreme cu şeful de trib tibetan de la Tachienlu, care purta titlul de gyaloo (rege).

Odată. Pe când discuta la un pahar de băutură cu gazda, lama i-a cerut-o pe sora maestrului de călărie de soţie. Acest oficial, care s-a întâmplat să fie prezent, nu şi-a dat consimţământul. Lama s-a enervat atât de tare, încât a trântit preţioasa cupă de jad din care bea, spărgând-o în bucăţi, şi blestemă spunând că după două zile acesta va muri.

Regele nu aprobă cererea lui lama şi nici nu credea în blestemul acestuia Maestful de călărie era tânăr şi sănătos. Cu toate acestea, lama l-a ameninţat că va muri şi, într-adevăr, după două zile, omul a decedat.

În această situaţie, gyaloo şi părinţii tânărului înfricoşându-se, îi oferiră în grabă faţa bătrânului lama, dar acesta o refuză. *Fr* „Ar fi fost utilă. Spuse el, pentru a genera ceva ce ar fi folosit unui mare număr de fiinţe; dar acum

oportunitatea a trecut, iar eu nu mai am nevoie de soţie”.

Această poveste seamănă cu cea a lui Dugpa Kunglegs, menţionată în primul capitol. Aceasta este o temă preferată a povestirilor tibetane.

Într-o seară. Acelaşi Hâisgs Tsafig îi chemă pe neaşteptate pe unul din rapas. „Pune şaua pe doi cai, plecăm!” porunci el.

Călugărul îl contrazise spunând că este deja târziu şi ar fi bine să aştepte ineaa. „Nu mă contrazice”, spuse Chogs Tsang, laconic.

„Hai să mergem”.

Porniră călare în noapte şi ajunseră într-o poiană, lângă un râu. Au lăsat caii acolo şi au mers pe jos în lungul malului.

Deşi cerul era complet întunecat, o porţiune de apă era „luminată de razele soarelui”, iar în acel loc luminos plutea pe apă un cadavru mişcân-se contra curentului. După un timp acesta ajunse în apropierea celor doi oameni.

„Scoate cuţitul. Taie o bucată de carne şi mănâncă”, îi spuse Chogs „sang companionului şi apoi adăugă:” Am un prieten în India, care îmi trimite un prânz în fiecare an, la această dată”.

El însuşi începu să taie şi să mănânce.

Însoţitorul, cuprins de teroare, încercă să-şi imite maestrul, dar nu îndrăzni să bage în gură bucată de carne, ci o ascunse în ambag (buzunar a piept, format prin legarea cu o curea a robei largi pe care o poartă tibetanii). S-au întors amândoi la mănăstire, unde au ajuns în zori. Lama îi spuse călugărului:

„Am vrut să-ţi fac favorul de a împărţi cu tine rezultatele excelente ale acestui prânz mistic, dar nu meriţi asta. Căci n-ai îndrăznit să mănânci bucăţica pe care ai tăiat-o şi ai ascuns-o sub haine”. Auzind aceste cuvinte, călugărul regretă lipsa sa de curaj şi băgă mâna în buzunar pentru a lua bucata de cadavru. Dar aceasta nu mai era acolo.

Această poveste fantastică este în acord cu anumite informaţii pe care mi le-au dat cu mari rezerve nişte pustnici aparţinând sectei Dzogschen.

Există, spuneau ei, anumite fiinţe umane care au atins un asemenea grad de perfecţiune spirituală, încât substanţa materială originală a Lrupurilor lor s-a transformat în una mult mai subtilă, care posedă calităţi speciale.

Câţiva oameni pot sesiza schimbarea care apare în aceşti oameni excepţionali. Un fragment din carnea lor, transformată, când este mâncată. Va produce un anume fel de extaz şi conferă cunoştinţe şi puteri supranaturale

persoanelor participante.

Un sihastru mi-a spus că naljorpas, când descoperă prin clarviziune o asemenea fiinţă minunată, îi cer favorul de a fi informaţi despre moartea acesteia, în ideea că ar putea obţine o mică porţie din preţiosul cadavru.

Nu este exclus ca înfocaţii adepţi ai acestor comuniuni macabre să devină prea nerăbdători şi să refuze a mai aştepta moartea naturală a sfântului. S-ar putea ca ei să i-o grăbească.

Unul dintre cei care mi-au dezvăluit acest ritual secret părea să sugereze că aşa ceva s-a întâmplat. Totuşi, a avut grijă să menţioneze circumstanţa atenuantă că victima a fost de acord cu sacrificiul.

Cadavrul care dansează

Un alt ritual misterios este numit rolamg (cadavrul care se ridică în picioare). Tradiţiile şi cronicile vechi relatează că, înaintea introducerii buddhismului în Tibet, acest ritual era practicat de către şamanii Bonpo în timpul ceremoniilor funerare. Oricum, sumarele mişcări ale unui cadavru nu pot fi comparate cu ceea ce se întâmplă în timpul oribilului şi grotescului tete-a-tete pe care îl descriu tibetanii.

Există mai multe feluri de rolamg. Acestea nu trebuie confundate cu gronghiug (trong jug), ritual care determină „spiritul” unei alte fiinţe să treacă într-un cadavru şi să-l reînvie în aparenţă, deşi cadavrul nu este animat de către ocupantul său titular.

Unul din aceste rolang mi-a fost descris după cum urmează de către un ngagspa, care pretinde că l-a practicat el însuşi:

Celebrantul se retrage singur cu cadavrul într-o cameră întunecoasa.

Entru animarea corpului. Vraciul se culcă peste el, gură la gură şi, în timp ce ÎI ţine în braţe, trebuie să repete continuu în minte aceeaşi formulă magică, excluzând orice alte gânduri.

După un anumit timp cadavrul începe să se mişte. Se ridică în picioare şi încearcă să evadeze; vrăjitorul se lipeşte strâns de el, nelăsându-l să se elibereze. Acum cadavrul se luptă mai fioros.

Acesta ţopăie şi sare la mare înălţime, trăgând după el pe vrăjitorul care trebuie să-l ţină îmbrăţişat, păstrându-şi buzele pe gură monstrului şi continuând să repete vorbele magice.

În cele din urmă limba monstrului iese din gură acestuia. Momentul critic a sosit. Vrăjitorul apucă limba cu dinţii şi o muşcă. Cadavrul se prăbuşeşte brusc.

Greşelile în controlarea corpului, după ce a fost trezit, determină cu siguranţă moartea vrăjitorului.

Limba, uscată cu atenţie, devine o armă plină de puteri magice în posesia triumfătorului ngagspa.

Tibetanul care mi-a dat aceste detalii a descris trezirea gradată a cadavrului: primă privire conştientă, care i-a luminat ochii sticloşi, şi slabele mişcări ce deveneau treptat puternice, până când vrăjitorul a devenit incapabil să-i domine sărіturile fără a-şi folosi întreaga foiţă. A descris senzaţia pe care a avut-o când a simţit limba mortului atingându-i buzele şi când a realizat că a sosit teribilul moment în care, dacă ar fi făcut o greşeală, oribilă făptura l-ar fi ucis.

Să fie oare această luptă fantastică pur subiectivă? N-o fi avut loc în timpul uneia din acele transe pe care le experimentează frecvent tibetanii naljorpa? Având dubii, am cerut să văd „limba”. Vrăjitorul mi-a arătat un obiect înnegrit deshidratat, care putea fi o „limbă”, dar asta nu era suficient pentru a dovedi originea hidoasei moaşte.

Orice ar fi aceasta, mulţi tibetani cred că ritualul rolamg are loc în realitate.

În afară cadavrelor animate prin ritualuri speciale, tibetanii mai cred căce alt cadavru este predispus să se ridice brusc pentru a le face rău celor vii. Acesta este motivul pentru care morţii sunt vegheaţi continuu de către vă care recită liturghii ce previn falsele reînvieri.

Un trapa din Sepgon, în apropiere de Salween, mi-a relatat următoarele:

Pe când era novice, i-a însoţit pe trei lama ai mănăstirii sale la o casă unde murise un om. Acolo lamas urmau să practice ritualul, zilnic, până când cadavrul va fi dus la cimitir…

Peste noapte, ci s-au retras într-un colţ al camerei în care era păstrat mortul, înfăşurat în haine şi legat în poziţie şezând.

„Sarcina recitării formulei magice mi-a fost încredinţată mie. La miezul nopţii am fost învins de plictisitoarea repetare continuă şi am moţăit, probabil, câteva minute. Un zgomot slab m-a trezit! O pisică neagră a trecut peste cadavru şi a ieşit din cameră. Apoi am auzit un zgomot ca de haine e: am văzut

cu oroare cadavrul eliberându-se din bandaje.

Înnebunit de frică, am fugit afară din casă, dar mai înainte amd.: „Toma întinzând o mână asupra oamenilor adormiţi.

Dimineaţa, cei trei oameni au fost găsiţi morţi; cadavrul era la locul său, dar bandajele erau rupte, iar hainele zăceau pe jos, în jurul lui”.

Tibetanii au mare încredere în asemenea poveşti.

Atingerea unui rolamg este mortală şi dăunătoarea fantomă nu ratează pe niciunul dintre cei aflaţi în raza ei de acţiune. Doar lamas care îndeplinesc ritualurile mortului se spune că ştiu vorbele magice şi gesturile care înlătură pericolul controlând starea cadavrului şi determinându-l să stea liniştit, când intenţionează să se mişte.

Mi s-a relatat, de asemenea, şi despre rolamgs care au evadat din casele unde au reînviat şi hoinăresc prin ţinut. Uneori se spune că aceştia dispar fără vreo urmă.

Se pot umple cărţi întregi cu istorii care circulă în legătură cu rolamgs, în rândul bunului popor tibetan.

Pumnalul vrăjit

Nu mai este nevoie să precizăm că „limba unui cadavru săltăreţ”, dacă aşa ceva există, este un instrument excepţional al vrăjitorilor. Armele rituale denumite. Phurba – folosite în general de magicienii lamaişti, sunt confecţionate din bronz, lemn sau chiar fildeş, modelate ca nişte pumnale şi adesea frumos cizelate.

Un adevărat iniţiat în legea secretă tibetană sfidează vrăjitoria şi practicile ei dăunătoare. Puterea armelor magice nu depinde, cred aceştia, de materialul din care sunt făcute, ci este insuflată de către mâgician. Astfel, după un ip, o anumită parte din energia acestuia rămâne ataşată de phurba.

Armei sporeşte intens prin folosirea repetată în ritualurile magice practicu ea. Obiectul inert devine „posedat”, aşa cum se întâmplă cu fiinţele vii.

Vom vedea, într-un capitol următor, activităţile în care se angajează gagspas care cultivă asemenea credinţă.

Pe de altă parte, se spune că trusa spirituală care a fost folosită în practicile de constrângere nu trebuie păstrată în casa unui laic, sau a unui

călugăr neiniţiat, de teamă că entităţile periculoase pot utiliza instrumentele împotriva posesorului, dacă acesta nu ştie să se protejeze.

Datorită acestei convingeri, am intrat în posesia câtorva obiecte interesante, pe care cei ce le-au moştenit m-au rugat să le iau pentru a-i scăpa de ele.

Într-o zi, un chilipir de acest fel mi-a ieşit în cale în mod atât de ciudat, încât merită să-l povestesc. În timpul unei călătorii în Tibetul Nordic am întâlnit o micuţă caravană de lamas şiintrând în vorbă cu ei, conform obiceiului pe aceste drumuri cu călători rari – am aflat că transporta o phurba care a devenit o sursă de nenorociri.

Acest accesoriu ritual a aparţinut unui lama, maestrul lor, care murise recent.

Arma începuse să producă necazuri chiar în mănăstire. Doi-trei călugări au atins-o au murit, iar un altul şi-a rupt picioarele căzând de pe cal. Toi s-a rupt catargul pe care era steagul binecuvântării, din curtea lăstirii, lucru considerat ca fiind de rău augur.

Speriaţi, dar neîndrăznind să distrugă phurba de teama unor mari lecazuri, călugării au închis-o într-o cutie. Nu după multă vreme, au început să se audă zgomote ciudate. Bf S-au decis, atunci. Să plaseze obiectul într-o peşteră consacrată unei zeităţi, dar crescătorii de vite din zonă s-au opus cu armele. Aceştia invocau nişte poveşti despre phurba care s-a deplasat prin aer omorând mulţi oameni şi animale. Nimeni nu putea preciza când şi unde s-au petrecut aceste fapte, dar asemenea detalii nu aveau nicio importanţă pentru minţile superstiţioase. Crescătorii de vile nu acceptau phurba în vecinătatea lor, şi gata!

Nefericiţii trăpaş care cărau arma vrăjită, împachetată în multe hârtii imprimate cu farmece, închisă ermetic într-o casetă, nu ştiau ce să mai facă pentru a se descotorosi de ea.

Feţele lor deprimate m-au făcut să nu râd de credulitatea lor. De altfe eram şi eu curioasă să văd arma miraculoasă.

„Lăsaţi-mă să văd phurba, poate că voi găsi o cale să vă ajut”.

N-au îndrăznit să o scoată din cutie, dar, după lungi parlamentări, nt-au lăsal pe mine să o fac.

Phurba era o piesă de artă veche tibetană şi aş *fi* doril mult să o arti dar trăpaş nu mi-ar fi vândut-o pentru nimic în lume.

„Rămâneţi cu noi peste noapte şi lăsaţi phurba la mine. O să nui mai gândesc”.

Cuvintele mele nu le promiteau nimic, dar tentaţia unei mese bune şi a sporovăielii cu oamenii mei i-a decis pe călători să accepte.

La căderea nopţii, am mers la o oarecare distanlă de tabără, ducând ostentativ pumnalul, care, eliberat din cutia sa, i-ar fi terorizat pe credulii tibetani dacă îl lăsam cu ei. Când am ajuns destul de departe, am îngropat pumnalul vrăjit în pământ şi m-am aşezat pe o pătură gândindu-mă la un mod de a-i determina pe călugări să mi-l lase mie.

După mai multe ore, mi s-a părut că văd un lama apărând lângă locul unde era îngropat pumnalul. Înainta aplecându-se precaut. De sub toga cu care era îmbrăcat un trup abia sesizabil, a apărut o mână care se întindea încet spre pumnalul magic. Sărind, l-am înhăţat înainte că hoţul să-l poată atinge.

Deci nu eram singura persoană tentată. Acest om, mai puţin superstiţio decât colegii săi, a recunoscut valoarea obiectului şi probabil că dorea să-i vândă în secret. Mă credea adormită şi era convins că nu voi observa nimic. Dimineaţa, dispariţia pumnalului ar fi fost atribuită unei noi intervenţi” oculte şi o poveste în plus va circula printre credincioşi. Păcat că o schemă atât de isteaţă nu a reuşit iar eu am păstrat pumnalul vrăjit.

Deşi îl ţineam strâns în mână, din cauza nervilor excitaţi de aventură. Sau datorită atingerii bronzului modelat, am avut impresia că pumnalul se mişca uşor în palma mea.

Iar acum, despre hoţ!

În jurul meu câmpia era pustie. Probabil că acesta a dispărut când m-am aplecat să scot pumnalul din pământ.

Am alergat în tabără. Omul care tocmai venise, sau care va sosi după mine, trebuie să fie vinovatul.

L-am găsit şezând şi recitând texte religioase pentru protecţia împotriva puterilor rele. L-am chemat pe Yongden în cortul meu.

„Care călugăr a lipsit de aici?”.

„Niciunul. Sunt pe jumătate morţi de frică. Nu îndrăznesc să iasă destul de departe de cort nici măcar pentru necesităţile naturale şi a trebuit să-i doje-L?

Bun! Am avut „vedenii”, probabil, dar asta mă va pune într-o lumină

bună.

Le-am povestit călugărilor despre iluzia mea şi am mărturisit sincer că m-am îndoit de onestitatea lor.

„Preots a fost Marele Larna”, au exclamat ei. „A vrut să-şi ia înapoi phurba şi te-ar fi omorât, dacă reuşea. Oh! Bşti o adevărată gomehenma, deşi unii oameni îţi spun philing (străin).

Tsawai Lama (părintele spiritual) era un magician puternic; iată că n-a putut să-şi ia phurba de la tine. Păstreaz-o şi nu va mai face nimănui rău”.

Vorbeau toţi odată, excitaţi şi terorizaţi la gândul că magicianul lama – mai înfricoşător că niciodată, de când aparţine altei lumi – a trecut atât de aproape de ei, dar uşuraţi în acelaşi timp că au scăpat de pumnalul vrăjit.

Am participat la bucuria lor, dar din alt motiv. Phurba era acum a mea. Oricum, nu era prea onest să profit de confuzia din minţile lor.

Asta este! O umbră m-a decis. Poate că adormisem pe când şedeam acolo şi am visat. Călugării n-au nicio pretenţie. Lama a venit, eu l-am văzut şi el n-a fost în stare să apuce arma; deci eu, prin puterea mea superioară, am devenit posesorul ei legitim.

Mărturisesc că m-am lăsat uşor convinsă de această logică.

Practici pentru dobândirea curajului – Provocarea fiinţelor demonice

Este greu pentru orice altă ţară să concureze cu Tibetul în materie de bogăpe, varietate şi frumuseţe a folclorului privitor la fantome şi demoni. Dacă ar fi să dăm crezare tradiţiei populare, ar trebui să acceptăm că spiritele rele sunt mult mai numeroase decât populaţia umană din Ţara Zăpezilor.

Se spune că aceste fiinţe malefice locuiesc sub mii de înfăţişări în copaci, văi, stânci, lacuri, izvoare şi în multe alte locuri. Mercu înclinate spre răutate, vânează oameni şi animale pentru a le răpi sufletul şi a se hrăni cu el. Ele rătăcesc din pură plăcere prin păduri, podişuri şi munţi, astfel încât călătorii riscă să-i întâlnească la fiecare cotitură a drumurilor.

Magicienii lamaişti încearcă să le convertească sau să le subjuge, cu scopul de a opri activitatea lor periculoasă şi a le transforma în servitori supuşi. Vrăjitorii le fac concurenţa în această artă, dar aproape mereu folosind puterea fiinţelor răufăcătoare* pe care le îmblânzesc.

În ce-i priveşte pe misticii tibetani, ei patronează un anumit fel de

comerf cu demoni, care este în legătură cu antrenamentul psihic. Acesta constă în întâlniri deliberate solicitate de discipoli, pentru provocarea fiinţelor demonice, sau pentru a le împărţi pomeni. Ritualurile sunt foarte diferite de cele descrise la începutul acestui capitol. Totuşi şi acestea pot părea uneori ridicole, sau chiar respingătoare, după părerea noastră, trezind sentimente de milă nemărginită care au rolul de a completa detaşarea şi a conduce, în Final. La iluminarea spirituală.

Se întâmplă, nu rar, că cei ce cred cu convingere în existenţa miilor de demoni să apeleze la un mistic lama şi, din dorinţa de a urma o viaţă religioasă, îl roagă să-i primească drept discipoli.

Aceşti neghiobi nu sunt trimişi toţi înapoi, în satele lor, cu sfaturi bune privind moralitatea şi practicarea binelui. Unii dintre ei (aceia care par capabili de progrese în sensul iluminării) pot fi favorizaţi cu învăţături mai ample.

Dacă lama este un adevărat adept al „Drumului Scurt”, prima lui grijă va Fi de a le oferi discipolilor ocazia „autoeliberării” de frică de diferiţi demoni. Noianul de demonstraţii şi explicaţii în legătură cu greşelile posibile nu fac parte dintre metodele profesorilor mistici. Ei plasează pur şi simplu discipolii în condiţiile cerute pentru senzaţiile şi evenimentele ce le vor trezi reflexele şi le vor permite să obţină cunoştinţe diferite. Amploarea acestor experienţe, ca şi profitul scontat, depind de inteligenţa învăţăceilor.

Un tânăr din suita mea fusese trimis de către profesorul său – un lama din Amdo – la o râpă pustie şi întunecoasă, presupusă a fi bântuită de fiinţe rele, neumane. I s-a spus să se lege de un copac sau de o stâncă în timpul nopţii, chemându-i pe ferocii Towos, (pe care pictorii tibetani îi înfăţişează mâncând creiere umane) şi provocându-i.

*

Oricât de terorizat de frică ar fi fost, el trebuia să reziste tentaţiei de a se dezlega şi de a o lua la fugă. Era obligat să stea la postul său până la răsăritul soarelui.

Aceasta este o practică aproape clasică, fiind considerată de mulp novici tibetani că primul pas pe drumul misticismului.

Uneori discipolii trebuie să rămână legaţi trei zile şi trei nopţi, sau chiar

mai mult, postind, neadormiţi, trăind condiţiile completei istoviri care favorizează halucinaţiile.

Astfel de exerciţii au, desigur, uneori consecinţe tragice.

În timpul călătoriei incognito în Lhasa, Yongden a auzit o poveste în acest sens, de la un bătrân lama din Tsarong. În calitate de „mamă fără importanţă” pe care o personificam la acea vreme, stăm aşezată într-un colţ al camerei şi nu scăpam o vorbă.

În tinereţea Ior, acest lama şi fratele său mai mic, numit Lodo, au părăsit mănăstirea pentru a-l urma pe un ascetic rătăcitor din alt ţinut, care se stabilise pentru un timp ca pustnic pe un deal numit Phagri – un loc renumit pentru pelerinaje, nu departe de Dayul.

Sihastrul poruncise tânărului frate să se lege de un copac într-un loc împădurit, cunoscut în popor ca fiind bântuit de Thags yang, un demon care apare de obicei cu înfăţişarea de tigru şi căruia îi sunt atribuite instinctele feroce ale acestui animal.

Odată legat ca victimă la locul de sacrificiu, omul trebuia să-şi imagineze că este o vacă lăsată acolo că ofrandă de îmbunare a lui Thags yang. Concentrându-şi gândurile asupra acestei idei şi mugind când şi când, pentru o mai bună identificare, va ajunge într-o asemenea stare de transă, încât, uitând de propria sa personalitate, va trăi chinurile unei vaci aflate în pericol de a fi devorată.

Experienţa trebuia să dureze trei zile şi trei nopţi. A trecut şi a patra zi, dar novicele nu s-a întors. În dimineaţa celei de a cincea zile, maestrul îi spuse fratelui mai mare:

„Am avut un vis ciudat. Mergi după fratele tău”.

Călugărul se supuse.

În pădure îl aştepta o privelişte îngrozitoare. Cadavrul lui Lodo, sfâşiat şi pe jumătate devorat, rămăsese o parte legat de copac, în timp ce bucăţi însângerate zăceau împrăştiate printre lufişurile din jur.

Terorizat, omul strânse rămăşiţele în toga monastică şi se întoarse în grabă la guru. Când ajunse la colibă în care locuise acesta împreună cu cei doi discipoli, călugărui o găsi goală. Lama plecase, luând cu ei tot avutul său: două cărţi religioase. Câteva accesorii rituale şi bastonul de călătorie cu trident! a capăt.

„Simţeam că înnebunesc”, spuse bătrânul tibetan. „Această plecare

neaşteptată m-a şocat mai mult decât descoperirea cadavrului fratelui meu”.

„Ce a visai profesorul nostru 7 Cunoştea destinul groaznic al discipolului său? De ce a plecat?… „.

Fără a înţelege cu nimic mai bine decâtândureraiul călugăr ce motive i-au determinat pe lama să fugă, totuşi mi-am închipuit că, văzând că trece timpul şi discipolul nu se mai întoarce, s-a temut de eventualitatea unui accident petrecut tânărului în pădurca bântuită de fiare sălbatice. Probabii că a primit cu adevăra’ în v: s. Vw; n oi de informaţie misterioasă despre tragicul eveniment şi a considerat prudent să fugă de mânia şi răzbunarea familiei victimei.

Cât priveşte moartea tânărului novice, ea poate fi explicată foarte natural. Panterele sunt frecvent întâinite în această zonă; uneori, şi leoparzi. Eu însămi am întâlnit doi, cu câteva zile înainte de a auzi această poveste. Una din aceste fiare, pe care probabil călugărul a atras-o cu mugetele sale, s-ar putea să-l fi ucis înainte ca el să-şi poată desface legăturile pentru a se apăra.

O interpretare cu totul diferită a fost dată însă, de către omul care mi-a povestit totul şi de către cei din jurul nosiru. După părerea lor, demonul-tigru a atacat ofrandă prezentată imprudenL Tânărul discipol, spun ei, a ignorat cuvintele şi gesturile magice care I-ar fi putut proteja.

În acest sens, greşeala profesorului său era foarte gravă, căci nu trebuia să-şi trimită discipolul pentru a-l provoca pe demon fără să-l înarmeze cu formulele rituale, care sunt instrumente eficace în asemenea cazuri.

Dar, în adâncul sufletului său, îmboldit de dragostea de frate, călugărul avea o idee şi mai teribilă, pe care şi-a expus-o cu o voce joasă şi tremurătoare.

„Cine ştie – spuse el – dacă acest ciudat lama nu era însuşi demonul-tigru care a luat înfăţişare umană pentru a-şi ademeni victima? El nu i-ar fi putut ucide pe sărmanul meu frate pe când era om, dar în timpul nopţii, când eu dormeam, şi-a reiuat înfâjişarea de tigru şi a alergat în pădure, pentru a-şi satisface ferocitatea”.

Ultimele cuvinte ale omului au fost urmate de o tăcere deplină. Probabil că el povestise de multe ori acest episod din tinereţea lui, dar audienţa a fost

E profund impresionant o dată în plus.

Oare nu s-ar mai putea întâmpla aşa ceva oricând? Thangs yang şi

numeroase alte diferite fiinţe continuă să bânruie în preajma satelor şi îi urmăresc pe călători, pentru a se năpusti asupra celor mai puţin protejaţi.

Toată lumea crede în asta.

În bucătăria spaţioasă, luminată slab de flăcările care pâlpâie când şi când în vatră, o femeie îşi ridică ochii instinctiv spre farmecele protectoare fixate pe perete, ca şi când ar fi vrut să se convingă de existenţa lor.

Bunicui trecu în camera alăturată, unde candeia ardea pe altarul familiei şi aprinse bastonaşe de tămâie, al căror miros dulceag ne calmă nervii.

De altfel, se poate presupune că un număr de accidente, de origine aparent ocultă, se mai întâmplă şi astăzi în timpul practicării acestor ritualuri, dar sunt cu totul excepţionale. Pare a fi logic că – după petrecerea unui anumit timp în locuri bântuite şi provocând spirite rele care nu mai apar discipolul să înceapă a se îndoi de existenţa acestora.

Am discutat cu câţiva lamas despre acest subiect.

„Neîncrederea survine uneori”, răspunse un Geshes din Derge. (Geshes este un titlu din ierarhia social-religioasă, iar Derge, o localitate din provincia Kham, în Tibetul Estic). „Într-adevăr, acesta este ultimul scop al profesorului mistic, dar dacă discipolul atinge această stare înainte de timpul potrivit, el pierde ceva ce aceste exerciţii încearcă să dezvolte, acest ceva fiind neînfricarea.

Mai mult, profesorii nu aprobă simplă neîncredere. O consideră neprielnică adevărului. Discipolii trebuie să înţeleagă că zeii şi demonii chiar există (pentru cei care cred în existenţa lor) şi că aceştia posedă puterea binecuvântării sau a năpăstuirii celor care îi venerează sau cărora le este teamă deci.

Oricum, foarte puţini devin increduli în prima parte a antrenamentului. Cei mai mulţi novici văd apariţiile înfricoşătoare”.

Nu mă voi aventura să contrazic această din urmă opinie, căci o serie de exemple mi-au dovedit că este bine înrădăcinată. Întunericul, aspectul sălbatic particuiar al locurilor alese pentru a întâlni fiinţele înfricoşătoare, capacitatea acestor orientali de a-şi vizualiza gândurile, sunt suficiente pentru a toroduce halucinaţii. Dar trebuie să clasificăm fiecare fenomen mărturisit de oficianţii acestor ritualuri curioase ca fiind halucinaţii? Tibetanii afirmă că nu trebuie.

Am avut ocazia să discut cu un gomehen din Ga (estul Tibetului), numit

Kushog Wanchen, despre morţile subite care intervin în timpul provocării demonilor.

Acest lama nu părea înclinat spre superstiţie şi am considerat că va fi de acord cu opinia mea în această problemă.

„Cei care au murit au fost ucişi de frică. Viziunile lor au fost create de propria lor imaginaţie. Cei ce nu cred în demoni, nu vor fi niciodată ucişi de către aceştia”.

Am fost foarte surprinsă când acesta îmi răspunse, pe un ton şăgalnic:

„În consens cu asta, eu ar trebui să adaug că un om care nu crede în existenţa tigrilor poate fi sigur că aceştia nu-l vor răni, chiar dacă un asemenea om ar fi confruntat cu o astfel de fiară”…

Şi apoi continuă:

„Vizualizarea ereaţiilor mentale, voluntară sau nu, este un proces foarte misterios. Ce rezultă din aceste creaţii? N-ar putea fi ceva asemănător cu copiii care se nasc din carnea noastră; copii ai minţii noastre, care ne scapă de sub control şi îşi joacă propriul lor rol?…

N-ar trebui, de asemenea, să considerăm că nu suntem singurii capabili de a crea asemenea entităţi? Şi dacă asemenea alte entităţi există în lume, nu suntem noi oare apţi de a veni în contact cu ele, din dorinţa crealorului, sau din alte motive? Unul dintre aceste motive nu poate fi acela că, prin gândi-rea sau acţiunea noastră materială, întrunim condiţiile în care aceste entităţi sunt capabile de a manifesta vreun fel de activitate?

Îţi voi da un exemplu. Dacă locuieşti pe un loc uscat, la o anumită distanţă de malul unui râu, peştii nu se vor apropia niciodată de tine. Dar sapă un canal între râu şi locuinţa ta şi fă un mic lac. Atunci, odată cu apă, peştii vor veni şi ei, iar tu îi vei putea vedea.

Doar că este prudent să te fereşti de a săpa asemenea canale fără precauţia cuvenită. Unii, într-adevăr, sunt neîncrezători în conţinutul marelui depozit al lumii cu care în mod inconştient au relaţii de schimb. Trebuie să ştii să te aperi de tigrii creaţi de altcineva. La fel ca şi de cei născuţi din alţi tigri”.

Înspăimântătorul Banchet Mistic

Aceste teorii şi altele, înrudite cu ele, au determinat alegerea locurilor considerate propice pentru luptele mentale cu adversari oculţi, la fel ca şi

pentru alte ritualuri speciale care se practică în aceste ocazii.

Cel mai fantastic dintre ele este numit gehoci (se cileşte e h 6d şi înseamnă „tăierea”). Este un soi de „mister” jucat doar de un actor – oficiantul; şi este atât de bine tieluit, încât se vorbeşte despre unii novici care au înnebunit sau chiar au murit pe când erau angajaţi în acest ritual.

Un cimitir – sau orice loc sălbatic al cărui aspect trezeşte senzaţii de teroaie – este considerat un loc propice. Locul este cu atât mai favorabil cu cât este asociat cu vreo legendă teribilă, sau dacă acolo s-a petrecut cât mai recent un eveniment tragic.

Motivul acestei preferinţe este că efectul practicii gehoci şi al riturilor înrudite nu depinde numai de sentimentele trezite în mintea oficiantului prin textul aspru al incantaţiei, ci şi de ambianţa înspăimântătoare. De asemenea, are scopul de a stârni forţele oculte sau fiinţele conştiente care, după părerea tibetanilor, pot exista în asemenea locuri, generate de faptele actuale, sau de concentrarea gândurilor mai mulior oameni asupra unor întâmplări imaginare.

Rezultă că în timpul ritualului gehoci, pe care îl compar cu o dramă jucată de un singur actor, se întâmplă că oficiantul să se vadă înconjurat brusc de actori ai lumilor oculte, jucând roluri neaşteptate, Oricum, autosugestia şi vizualizarea care fac parte din aceste fenomene sunt foarte apreciate că asigurând un bun rezultat al antrenamentului. Dar testul se dovedeşte prea aspru pentru nervii unor învăţăcei naljorpas, aceştia fiind cei în rândurile cărora survin accidente cum ar fi nebunia sau chiar moartea.

Ca orice alt actor, omul care vrea să practice ritualul gehoci trebuie să-şi înveţe mai întâi rolul. Apoi trebuie să execute dansul ritual, paşii formând figuri geometrice, piruete, tropăieli şi sărituri, în ritmul incantaţiei liturgice. În final, trebuie să înveţe să mânuiască, pouivit regulii, clopoţelul (d o r j), şi pumnalul magic (phurba), să bată ritmic un soi de tobă mică (d a în a r u) şi să sufle într-o trompetă făcută dintr-un femur uman (K am g I i n g).

Sarcina nu este uşoară; eu mi-am pierdut respiraţia nu o dată, în timpul uceniciei mele.

Profesorul lama care conduce excrciţiul trebuie să fie un fel de maestru de balet. Dar în jurul său nu se pot vedea balerine zâmbitoare, îmbrăcate în roz. Dansatorii sunt tineri asceţi, vlăguiţi de austeritate, îmbrăcaţi în robe zdrenţuite, cu feţele nespălate, luminate de ochi fermi, extaziaţi. Ei sunt convinşi că se pregătesc pentru o acţiune periculoasă, iar gândul la banchetul

înspăimântător, în timpul căruia trebuie să-şi ofere corpurile spre a *fi* devorate de demonii flămânzi, le cuprinde minţile…

În asemenea condiţii, această repetiţie", care ar putea fi comică, este mai degrabă lugubră.

Lipsa spaţiului mă împiedică să traduc în extenso textul gehoci. Textul cuprinde lungi preliminarii mistice, în timpul cărora oficiantut naljorpa îşi calcă în picioare toate pasiunile şi îşi dispreţuieşte egoismul.

Oricum, partea esenţială a ritualului constă într-un banchet, care poate fi descris cam aşa:

Oficiantul sună din osul-trompetă chemând demonii flămânzi la ospăţul pe care intenţionează să-l ofere. El îşi imaginează că o zeitale feminină, personificând propria lui voinţă, îi iese prin creştetul capului şi stă în faţa lui cu o sabie în mână. Dintr-o singură lovitură această zeitate îi taie capul lui naljorpa.

Apoi, în timp ce turme de vampiri se adună pentru ospăţ, zeiţa îi tăie membrele, îl jupoaie şi îi spintecă burta. Măruntaiele ies, sângele curge ea un râu, iar hidoşii oaspeţi muşcând de ici, de colo, mestecă zgomotos, în timp ce oficiantul îi excită şi îi îmboldeşte cu cuvinte liturghice care sugerează deplină să abandonare:

„De secole, în cursul naşterilor succesive, am împrumutat de la nenumărate fiinţe vii – cu preţul prosperităţii şi al vieţii lor – mâncare, haine şi tot felul de alte servicii, pentru a-mi înireţine corpul, pentru a-mi acorda confort şi pentru a-l feri de moarte. Astăzi îmi plătesc datoria, oferind spre distrugere acest corp, pe care l-am îndrăgit atât de mult. Îmi ofer carnea flămânzilor, sângele, însetaţilor, pielea ca îmbrăcăminte celor dezbrăcaţi. Oasele drept combustibil celor ce suferă de frig.

Ofer fericirea mea celor nefericiţi. Îmi dau sufletul pentru a readuce muribundul la viaţă.

Să-mi fie ruşine dacă ezit să mă ofer! Ruşine vouă, nenorocitelor fiinţe demonice, dacă nu îndrăzniţi să primiţi oferta mea!".

Acest act al „Misterului" este numit „ospăţul roşu".

El este urmat de „ospăţul negru", a cărui semnificaţie mistică nu este dezvăluită decât discipolilor care au atins un înalt grad de iniţiere.

Viziunea banchetului demonic se destramă, râsetele şi ţipetele vampirilor se pierd. Absolută singurătate într-un peisaj sumbru succede orgiei

mistice.

Exaltarea produsă în naljorpa prin sacrificiul său dramatic scade tat.

Acum, el trebuie să-şi imagineze că a devenit o mică grămadă de oase umane arse, care pluteşte la suprafaţa unui lac de noroi – noroiul mizeriei, al decăderii umane şi al faptelor rele pe care s-a complăcut să le facă în timpul nenumăratelor vieţi, a căror origine se pierde în negura timpului. El trebuie să realizeze că adevărata idee a sacrificiului este doar o iluzie, o consecinţă a orbirii şi a mândriei neîntemeiate. De fapt el nu are nimic de oferit, pentru că el nu este nimic. Aceste oase nefolositoare, simbolizând distrugerea fantomei „Eu”, se pot scufunda în lacul noroios, căci nu au nicio importanţă.

Această tăcută renunţare a ascetului, care pricepe că nu deţine nimic ce ar utea ceda şi care abandonează complet mândria izvorâtă din ideea sacrificiului, încheie ritualul.

Unii lamas întreprind turnee pentru a practica gehoci lângă 108 lacuri şi 108 cimitire. Ei dedică ani acestor exerciţii, nu numai pe cuprinsul Tibetului. Ci şi în India, Nepal şi China.

Al (îi se retrag în locuri pustii pentru a practica zilnic gehoci, un timp mai lung sau mai scurt.

Gehoci are un aspect fascinant, care nu poate fi perceput dintr-o lectură seacă, într-un cadru total diferit de cei în care se desfăşoară ritualul.

Ca şi alţii, am cedat atracţiei deosebite a acestui auster simbolism şi pentru că eram impresionată de fantasticul fundal natural al Tibetului sălbatic.

Prima dată când am pornit singură pentru o asemenea ciudată peregrinare, m-am oprit lângă un lac limpede, înconjurat de maluri stâncoase. Peisajele înconjurătoare, complet sterile, excludeau orice sentiment de teamă sau siguranţă, de bucurie sau tristeţe. Acolo poţi să le scufunzi într-un abis de indiferenţă fără fund.

5 Seara întunecase luciul oglinzii lacului, în timp ce eu meditam la ciudatul popor care a inventat gehoci şi multe alte practici sinistre.

6 Fantastică procesiune de vampiri, luminată de lună, mărşăluia în lungul crestelor muntoase învecinate şi cobora prin văi, înconjurându-mă cu o armată de fantome nebuloase. Una dintre ele înainta păşind singură pe o potecă de lumină aşternută brusc peste apa întunecată, că o carpetă, în faţa

aşilor săi. Gigantul transparent, ai cărui ochi erau două slele, gesticula cu braţul său lung, care ieşea dintr-o robă vaporoasă. Mă chema? Mă alunga?... N-aş putea să spun.

Apoi a venit mai aproape, părând atât de real. Atât de viu, încât am închis ochii pentru a alunga halucinaţia. M-am simţit învăluită de o mantie a cărei răceală mă pătrundea ca un fior...

Ce viziuni stranii pot avea fiii acestor sălbatici posedaţi, acei novici cuprinşi de superstiţii, trimişi de părinţii lor spirituali, singuri-singurei. Prin noapte, cu imaginaţia excitată de ritualurile înnebunitoare! De câte ori în furtună care mătură platourile înalte, ei trebuie să asculte răspunsurile provocării şi să tremure de groază în micul lor cort, la mile şi mile distanţă de orice fiinţă umană!...

Înţeleg foarte bine spaimele trăite de unii oficianţi gehoci, cu toate că am crezut că sunt mult exagerate poveştile despre efectele tragice ale acestui ritual şi le-am tratat cu o neîncredere considerabilă.

Cu trecerea anilor, am strâns date care m-au determinat să acord mai multă atenţie acestor poveşti.

Iată un exemplu:

Pe vremea aceea mă aflam cu cortul în Tibetul Nordic, prin deşert şi câmpie. Mă stabilisem în vecinătatea a trei corturi negre, locuite de păstori care îşi petreceau vara, cu catârii lor, într-o largă depresiune cu păşuni.

Şansa – puţin spus! — m-a adus acolo în timp ce umblam în căutare de unt. Cei câţiva păstori erau din întâmplare oameni buni. Prezenţa mea că lady-lama şi că o posibilă sursă de obţinut bani. Nu le-a displăcut, în cele din urmă. S-au oferit să ina caii şi măgarii noştri împreună cu oile lor, ceea ce ne-a scutil de o parte din treburi, aşa că am hotărât să ne oferim o săptămână de odihnă.

La două ore după sosirea mea, ştiam totul despre zonă. Într-adevăr, nu era prea mult de spus...

Imensitatea goală a câmpiei puştii se întinde spre cele patru zări, întreruptă doar de râuri şi lanţuri de munţi solitari, iar peste toate se întinde nesfârşitul cer, luminos şi gol.

Totuşi era ceva interesant în acest deşert: auzisem că lama care venea de undeva din nord, dintr-un trib mongol, şi-a ales o grotă în apropiere pentru meditaţie în lunile de vară.

Cu el – spuneau păstorii – erau doi trapa s, discipolii săi, care locuiau

într-un mic cort lângă locuinja ascetului. În afară de ceai, aceştia nu au nimic altceva de făcut şi îşi petrec timpul în exerciţii religioase.

Deseori hoinăreau noaptea şi. Fără îndoială, voi auzi câteodată sunetul de damarus, hanglings şi clopoţei, acompaniind slujbele nocturne, ici-colo, prin munţi.

Cât despre lama, al cărui nume era Rabjoms Gytaso, acesta nu şi-a părăsit grota de când a sosit, cu trei luni în urmă.

Din aceste informaţii am dedus că lama era angajat în practicarea ritualului dubthab sau în alte practici magice. A doua zi, pe înserat. Am pornit spre acea grotă.

R* Voiam să ajung în timp ce trăpaş erau ocupaţi, în corturile lor, cu rugăciunea de dimineaţă. Sperăm că, nefiind văzută de către aceştia, să mă pot apropia de călugăr pe neaşteptate pentru a vedea ce face. Acest lucru nu era conform etichetei, dar, fiind deprinsă cu obiceiurile tibetanilor, îmi era teamă că Rabjoms Gyatso ar *ri* refuzat să mă vadă dacă îi ceream mai întâi permisiunea.

Urmând indicaţiile păstorilor, am găsit cu uşurinţă grotă pe o înălţime ce domina vâlceaua din care izvora un pârâiaş. Un zid scund, clădit din pietre, gazonul şi o draperie din păr de yak îi confereau puţin confort şi ascundeau de ochii trecătorilor preistorică locuinjă a călugărului lama.

Stratagema mea s-a soldat cu un eşec. Urcând spre grotă, am întâlnit un individ cu alură bolnăvicioasă, cu părul încâlcit, îmbrăcat într-o robă murdară, care m-a oprit. Am avut dificultăţi în a-l convinge să meargă la maestrul său şi să ceară pentru mine permisiunea unui interviu. Răspunsul pe care mi l-a dat a fost politicos, dar negativ. Lama spunea că nu mă poate primi acum, dar că, dacă voi veni peste două săptămâni, îmi va sta la dispoziţie.

Deja plănuisem să rămân în zonă pentru încă o săptămână şi, pentru că eram grăbită să-mi continui călătoria, nu aveam motive să nu prelungesc această şedere. Pe de altă parte, nu ştiam dacă merită să aştept atât. I-am transmis că s-ar putea să mă întorc la el, dar nu promit asta.

De două ori pe zi, unul dintre discipoli trecea pe lângă cortul meu pentru a lua lapte de la păstori. Tânărul care mă oprise lângă grotă mi-a atras atenţia prin aspectul său nenorocit. Credeam că îl pot ajuta cu ceva medicamente şi mi-am propus să stau de vorbă cu el. De la primele cuvinte în legătură cu un tratament medical, a negat că ar suferi de vreo boală. Deşi l-am

presat cu întrebări referitoare la aspectul lui bolnăvicios şi la expresia de teroare din ochii lui, mi-a fost imposibil să obţin vreo explicaţie de la el. I-am pus pe servitori să încerce a afla ceva de la colegul lui, dar rezultatul a fost acelaşi.

Spre deosebire de majoritatea tibetanilor, care sunt oameni vorbăreţi, aceştia erau, amândoi, neobişnuit de tăcuţi. După încercarea mea, ei mergeau la corturile păstorilor pe un drum ocolit, pentru a evita cortul meu. Fiindu-mi clar că nu vor să stea de vorbă cu mine nici măcar spre binele lor, i-am lăsat în pace.

Eram acolo de şapte zile când am fost informată că a murit un om dintr-un grup de păstori stabiliţi la o distanţă de o milă. Acest lucru m-a decis să-mi amân plecarea, pentru a urmări funeraliile rustice.

Doi călăreţi au fost trimişi în grabă la o tabără lama, sau banag gompa – cum o numesc păstorii adică o aglomerare de corturi negre care constituie o mănăstire, situată la o distanţă de două zile de mers.

Ei urmau să solicite serviciul ritual pentru mort, prestat de doi călugări.

Numai ecleziaştii aparţinând mănăstirii cu care un lamaist este în legătură (credincios sau suporter material) sunt îndreptăţiţi să-i solicite acestuia asistenţă post mortem.

Între timp, însă, cei doi discipoli ai străinului lama din vecinătatea noastră au mers pe rând şi au citit cărţi religioase la căpătâiul defunctului.

Aflând tristă veste, câţiva prieteni ai celui decedat au sosit din diferite direcţii, aducând cadouri pentru a consola familia îndoliată, iar cei doi călăreţi au sosit cu doi călugări şi câţiva însoţitori laici.

Incantaţia, sunetul clopotelor, bătaia tobelor, mâncarea copioasă, băutura, au continuat conform obiceiului, în preajma cadavrului în descompunere, legat în multe cârpe şi aşezat într-un cazan mare. În cele din urmă, când totul era gata, corpul a fost cărat pe un mic platou în munţi, tăiat în bucăţi şi abandonat acolo, că o supremă pomană pentru vulturi.

Pentru a-i impresiona pe păstori cu obiceiul străvechi al oficianţilor naljorpa, al căror costum îl purtăm, am îmbrăcat o togă „zen” şi am plecat la Iocul în care a fost dus corpul neînsufleţit, pentru a-mi petrece acolo noaptea, în meditaţie. Era aproape lună plină, luminând încântător imensă câmpie ce se întindea de la picioarele dealurilor pe care pe care le urcasem şi până la un îndepărtat lanţ muntos. Plimbările nocturne în aces-te solitudini au un farmec

particular. Puteam să mă plimb de plăcere toată noaptea, dar cimitirul, care era ţinta mea, se afla la mai puţin de o oră de mers de la cortul meu.

*

H, Apropiindu-mă. Am auzit un sunet ciudat, răguşit şi ascuţit în acelaşi timp, care a spart liniştea perfectă a deşertului. S-a repetat apoi de câteva ori, părând să sfâşie atmosferă calmă în care se întindea slepa adormită. A urmat sunetul tobei damaru.

Acest limbaj era limpede pentru mine. Cineva – fără îndoială, unul dintre discipolii lama – a venit în locul acesta pentru a practica gehoci lângă cadavru. Configuraţia terenului mi-a permis să ajung neobservată la o ridicăturăşi să mă ascund în conul de umbră produs de aceasta în lumina lunii. De acolo l-am putut observa bine pe cel care celebra gehoci.

Era trapa cel slab şi bolnăvicios la înfăţişare, căruia îi oferisem medicamente. Purta obişnuita îmbrăcăminte neglijentă de naljorpa: un soi de fustă plisată de culoarea granatului, o cămaşă galbenă cu mâneci largi şi o vestă fără mâneci, de model chinezesc. Acum, toga monastică era aruncată deasupra şi, cu toate că era la fel de jerpelită ca şi restul îmbrăcăminţii, faldurile ci dădeau un aer demn şi impresionant călugărului înalt şi slab.

Când am ajuns, tânărul ascet recita mantra de laudă lui Prajnaparamita.

„O, înţelepciune care s-a dus, s-a dus, s-a dus dincolo şi dincolo de dincolo svihă!… „.

Dangătul monoton al tobei cu sunet jos a devenit mai rar şi în îmal încetă, tânărul părând scufundat în meditaţie. După un răstimp, se înfăşură mai strâns în toga „zen”. Cu trompetă din femur (kangling) în mâna stângă şi toba (damaru) ţinută sus cu mâna dreaptă, bătând un stacato agresiv, omul stătea într-o poziţie provocatoare, înfruntând, parcă, un inamic invizibil.

„Eu, neînfricatul naljorpa – exclama el – dispreţuiesc individul, zeii şi demonii”.

Vocea lui sună tot mai tare!

„Lamas, profesori spirituali, eroi de legendă, Khadomas cu miile, veniţi împreună cu mine la dans!”.

Apoi începu dansul ritual. Întorcându-se succesiv spre cele patru zări, recita: „Strivesc demonul mândriei, demonul mâniei, demonul desfrâului,

demonul prostiei”.

Fiecare exclamaţie, „strivesc”, era acompaniată de o tropăială şi de o vociferare rituală „tsemshestsem!”, care răsuna din ce în ce mai tare – ultima fiind că un tunet asurzitor.

Îşi rearanjă toga care atârna la pământ şi, lăsând la o parte damaru şi osul trompetă, întinsc cortul, ţinând într-o mână un ţăruş şi în cealaltă o piatră cu care bătea ţăruşii, în timp ce cânta liturghia.

Cortul instalat era mic, făcut din pânză de bumbac. Fusese cândva alb, dar, văzut în lumina lunii, părea gri. Era ornamentat cu cuvintele Aum, A, Hum, decupate din material albastru şi roşu şi cusute pe cele trei laturi închise. Câteva zorzoane din cele cinci culori mistice – roşu, albastru, verde, galben şi alb – atârnau de pe micul acoperiş. Totul era decolorat şi jerpelit.

Aparent agitat de gânduri neliniştitoare, ascetul privi la bucăţile de cadavru împrăştiate pe pământ. Apoi îşi roti privirea, inspectând parcă împrejurimile. Părea să ezite. Apoi, având o viziune, îşi trecu de două trei ori mâna peste frunte. Scuturându-şi corpul pentru a-şi face curaj, apucă trompetă kamgling, suflând de un număr de ori, la început mai rar, apoi accelerând ritmul că pentru o chemare exasperată. După aceea intră în cort.

Peisajul nocturn ce fusese animat de ritual şi-a recăpătat liniştea.

Ce aveam de făcut? Ştiam că naljorpa nu-şi va părăsi cortul înainte de zori. Nu mai era nimic de văzut. Nu aveam niciun chef de meditaţie, aşa că puteam să plec, dar nu era nicio grabă. Am continuat să ascult.

La anumite intervale auzeam câteva cuvinic din ritual, apoi murmure şi gemete nedistincte.

Era inutil să mai rămân acolo. Am ieşit cu precauţie din ascunzătoarea mea şi, după ce am făcut doar câţiva paşi, am auzit un mârâit. Era un lup, care trecu repede prin faţa mea. Zgomotul produs de naljorpa l-a ţinut departe, iar acum, când era linişte, a îndrăznit să se apropie de ospăţul întins acolo pentru cei de felul lui.

Când am început să înconjur movila pentru a coborî, o exclamaţie bruscă mă opri.

„Îmi plătesc datoriile”, ţipa naljorpa. „Aşa cum m-am hrănit eu din tine, hrăneşte-te şi tu din mine, la rândul tău!

Veniji voi, cei flămânzi, şi voi, cei ce nu recunoaşteţi plăcerea chinului!

În acest banchet, oferit prin compasiunea mea, carnea mea se va

transfor-mă, devenind obiectul lăcomiei voastre.

Iată, vă ofer câmpii fertile, păduri verzi, grădini înflorite, hrană albă şi şic, haine, leacuri, medicamente!… Mâncaţi! Mâncaţi!…”.

Excitatul ascet suflă furios din trompetă, scoase un ţipăt şi sări cu atâta forţă, încât se lovi cu capul de acoperişul jos al cortului, producând prăbuşirea acestuia. Se luptă un timp sub înveliş, apoi ieşi cu o grimasă pe distorsionată, că a unui nebun, urlând convulsiv, cu gesturi care sugerau imensă durere psihică.

Acum am putut înţelege ce înseamnă ehoci pentru cei care îl practică până devin hipnotizaţi de acest ritual. Nu există niciun dubiu că omul simţea dinţii vreunui vampir invizibil înfigându-se în corpul său.

Privea în jur în toate direcţiile şi se adresă martorilor oculari nevăzuţi, de parcă ar fi avut un soi de viziune groaznică.

Totul era foarte interesant, dar nu puteam asista în totală indiferenţă. Sârmanul tânăr putea să se sinucidă prin acest ritual macabru. Descoperisem secretul înfăţişării sale bolnăvicioase şi motivul pentru care a refuzat medicamentele mele că nefolositoare în cazul său.

Îmi era şi mai teamă să-l trezesc din coşmar. Ezitam deoarece ştiam că intervenţia niea ar fi fost împntriva regulii. Cei care sunt angajaţi în asemenea practici trebuie să se lupte fără a *fi* ajutaţi.

Stând astfel pe gânduri, am auzit din nou mârâitul lupului, Acesta se oprise în vârful colinei. De acolo, că pietrificat, într-o atitudine de intensă teroare, animalul privea fix în direcţia cortului dărâmat, ca şi când şi el ar fi fost cuprins de o viziune îngrozitoare.

Naljorpa continua să geamă, în agonie. Nu mai puteam suporta. M-am repezit spre sărmanul individ nebun, dar de cum a luat act de prezenţa mea mă strigă, chemându-mă cu gesturi vehemente: R „Vino, flămândule, hrăneşte-le cu carnea mea… bea-mi sângele!”.

Fra, într-adevăr. Absurd! Mă lua drept fantomă! În ciuda milei pe care o resimţeam. Aproape că am râs.

„Fii liniştit, nu este niciun demon aici. Eu sunt lady-lama, pe care tu o cunoşti”.

Nu părea să-mi audă vocea, continuând să mi se adreseze cu expresii rituale.

Am presupus că toga cu care eram îmbrăcată îmi dădea aspectul unei

fantome. Am aruncat toga la pământ, vorbindu-i din nou. Iată. Acum mă recunoşti?”.

N-a folosit la nimic. Sărmanul novice era complet ieşit din minţi. Îşi întinse braţele spre nevinovata mea togă (zen) şi i se adresă de parcă ar fi fost un nou venit în trupă de fantome.

De ce nu l-oi fi lăsat în pace, plecând, fără să mă amestec în ritualul său? N-am făcut decât să încure lucrurile. Aşa cum am presupus, tânărul, care începu să meargă clătinându-se în jurul cortului, se împiedică într-un ţăruş şi se prăbuşi la pământ. Rămase imobil de parcă ar fi leşinat şi am rămas prâvindu-l pentru a vedea dacă îşi revine; dar nu am îndrăznit să mă apropii, de teamă să nu-l înfricoşez mai rău. După un timp s-a mişcat şi am considerat că e mai bine să dispar înainte de a mă vedea din nou.

Am hotărât să-l informez pe lama în legătură cu cele întâmplate discipolului său. Presupun că acesta din urmă ajungea deseori într-o asemenea stare în timpul practicii ehoci şi probabil că maestrul său nu ignoră asta – totuşi s-ar părea că a înnebunit de-a binelea în noaptea aceasta. Rabjoms ar putea trimite un alt trapa pentru a-l aduce, scutindu-l astfel pe sărmanul tânăr de câteva ore de suferinţă. Nereuşind să-l ajut în mod direct, nu vedeam o cale mai bună.

Am coborât spre t h am g. Tot drumul am continuat să aud, din când în când, sunetul trompetei (kamgling), căreia uneori îi răspundea urletul lupilor. Apoi zgomotul descrescu până nu se mai auzi deloc şi am pătruns în marea linişte aducătoare de pace a deşertului.

Lumina tremurătoare a unei lămpi de altar, că o micuţă stea pe vârful colinei, îmi indica locuinţa lui lama.

Am ocolit cortul în care servitorul părea să fi adormit şi am urcat repede spre grotă.

Rabjoms Gyatso medita şezând cu picioarele încrucişate. Fără a se mişca, îşi ridică doar privirea când am tras draperia şi i-am vorbit. În câteva cuvinte, i-am redat situaţia în care l-am lăsat pe discipolul său.

Zâmbi vag:

„Pari a cunoaşte ehoci. Este, oare, adevărat…?”. „Da, am răspuns, l-am practicat chiar eu.” Nu răspunse.

După un timp, în care lama rămase tăcut, părând că a uitat de mine, am încercat din nou să-i solicit milă.

**

Vă previn în mod serios. Am ceva cunoştinţe medicale. Discipolul îşi periclitează grav sănătatea şi poate înnebuni datorită terorii pe care o practică.

„Fără îndoială – răspunse lama, cu acelaşi calm – dar nu ştie că el însuşi este pericolul. Poate că va învăţa asta, mai târziu”…

Am vrut să răspund, argumentând că s-ar putea ca tânărul novice, între timp. Să ofere altor candidaţi ai legii secrete posibilitatea de a practica ehoci lângă propriul cadavru. Probabil că lama a ghicit ce doream să spun, căci, fără fă-mi da timp să rostesc măcar o vorbă, îmi spuse, ridicând uşor vocea: i „Insinuezi că ai avea ceva antrenament în Drumul Scurt. Maestrul tău spiritual nu ţi-a atras atenţia în legătură cu pericolul şi nu ai acceptat să înfrunţi cele trei riscuri: boală, nebunia şi moartea?”.

„E greu să eliberezi pe cineva de autoamăgire, continuă el, să ştergi miră-le din lumea imaginară şi să înlături credinţele fantastice din mintea cuiva. Duminarea este o piatră rară şi trebuie cumpărată la un preţ. Ridicat. Metodele de a atinge iharpa (supremă eliberare) sunt numeroase. Poţi urma altă, inferioară celei alese de omul care îţi stârneşte milă, dar sunt convins că dru-mul tău va fi la fel de greu ca al discipolului meu. Dacă e uşor, înseamnă că rgreşit.

Acum întoarce-te în tabăra ta. Poţi să mă vizitezi mâine după arniază, dacă doreşti”.

Era inutil să mai spun ceva. Ideile exprimate de lama erau curente în rândul tibetanilor lama.

M-am înclinat în faţa interlocutorului şi am plecat la cortul meu.

M-am folosit de permisiunea pe care mi-a dat-o Rabjoms Gyatso de a-l vizita şi, în cursul celor câteva zile pe care le-am petrecut în acele locuri, l-am vizitat de câteva ori. Nu era un mare savant, dar avea o intuiţie pătrunzătoare în ceea ce priveşte unele subiecte, astfel că am fost încântată că l-am întâlnit.

Tţ Tendinţele mele înnăscute de neîncredere m-au ferit să acord credit orb multor poveşti macabre spuse de tibetani cu privire la practică chod. Îmi menţin convingerea că ritualuri atât de dramatice că cel pe care am avut şansa să-l văd sunt excepţionale.

Atingerea senzaţiei de a fi devorat în timpul practicării ritualului ehoci, precum şi distrugerea psihică şi fizică a novicelui nu sunt apariţii foarte rare. Am cunoscut personal două-trei cazuri în afară de cel relatat şi, asemeni lui Rabjoms Gyatso, maeşirii acestor nefericiţi candidaţi naljorpas evitau să-i ajute pe discipoli lămurindu-i asupra naturii subiective a senzaţiilor lor Mai mult, cum am mai arătat, un număr de asemenea maeştri pretind că aceste senzaţii nici nu sunt subiective.

Se spune că textul liturgic chod, precum şi partea sa ştiinţifică, ar fi opera unui anume lama Padma Rigdzin, şef al sectei Dzogschen*, care a trăit cu vreo 200 de ani în urmă.

În 1922 l-am vizitat pe succesorul acestuia (sau, mai curând, după credinţa tibetană, chiar pe el însuşi), care, murind şi reîncarnându-se de câteva ori, continuă să ocupe scaunul de şef a) Dzogschen gompa, Aspectul sălbatic al locului unde se află mănăstirea, la graniţa imensulut pustiu nordic, este un bun accesoriu pentru a determina înclinaţii spre fantastic, spre meditaţii sumbre.

Padma Rigdzin însă, care a fost gazda mea. Nu se complăcea în contemplaţii melancolice. Mintea lui era ocupată cu scheme comerciale şi tot felul de toane copilăreşti. M-a întrebat de distanţele până în Franţa, Indochina şi Burma, interesându-se despre importul şi exportul în aceste ţări. Voia să ştie. În special, dacă ar putea să obţină papagali de acolo, căci dorea foarte mult să strângă asemenea păsări în mica lui colecţie de animale vii.

De asemenea, departe de somptuosul apartament al lui lama tulku, mici locuinţe adăposteau călugări ale căror priviri grave şi ţinută misterioasă dădeau mai multă armonie priveliştii.

Câteva din aceste tsam khangs (case de recluziune) erau locuite de indivizi în strictă izolare, care nu intrau în contact cu nimeni. Printre ei, unii urmăresc să obţină facultăţi psihice supernormale sau puteri magice, pe când alţii erau absorbiţi în contemplaţii mistice care (potrivit concepţiei sectei lor), îi vor conduce la iluminare spirituală.

De mult timp mănăstirea Dzogschen a devenit faimoasă ca centru unde metodeie secrete ale antrenamentului psihic sunt experimentate asiduu.

Cei care au atins perfecţiunea în ehoci se pot lipsi de latura teatrală a acestui ritual. Este suficientă doar chemarea mentală în cursul meditaţiilor silenţioase, iar în curând nici măcar acest exerciţiu nu mai este necesar.

* „Secta Marii împliniri”, ulterioară sectei „Turbanele roşii” în zilele noastre. Că este divizată în două ramuri:

— Sudică (cea originală), cu un şef care îşi are reşedinţa în mănăstirea Mindoiing, lângă malul râului Brahmaputra;

— Nordică, cu tulku oi Padma Rigdzin drept şef.

Totuşi. Fie că se amuzau reamintindu-şi prin această practică exerciţiile din zilele noviciatului. Fie din alte motive numai de ei ştiute, anumiţi gomehens se întâlnesc uneori pentru a celebra ehoci împreună. Dar atunci sumbrul ritual îşi schimbă caracterul, devenind un spectacol mistic în care exaltaţii naljorpas se bucură de absolută libertate.

Am avut rară ocazie să urmărese câţiva asemenea asceţi, bărbaţi înalţi din Kham, îmbrăcaţi în veşminte pitoreşti de pustnici, cu pletele căzându-le pe picioare. Sub cerul înstelat, dansau pe muzica stranie a tobelor şi trompetelor-femur, în acele sălbăticii majestuoase ce se întind pe culmile globului nostru. Pe feţele lor extaziate strălucea bucuria mândră de a se *fi* eliberat de simţămintele care înfierbântă mintea prin teamă şi speranţă, prin usetea arzătoare „. Prin” jainica cursă printre miraje”. Apoi aceştia se cufundă în nesfârşite meditaţii care îi reţin până târziu după apus, şezând cu picioarele încrucişate, cu corpul drept, cu privirea coborâtă. Nemişcaţi, ca nişte statui. Era o privelişte de neuitat.

Capitolul V DISCIPOLI DE ALTĂDATĂ ŞI MAEŞTRII LOR

Incidentele care însoţesc admiterea unui discipol de către un maestru mistic în primul an de noviciat, testele impuse acestuia, circumstanţele particulare în care iluminarea spirituală coboară asupra lui, ar putea în multe cazuri să constituie material suficient pentru un roman din cele mai interesante.

Sute de asemenea legende minunaie, fie antice, fie de dată recentă, răspândite de tradiţia orală, scrise în biografiile faimoşilor lamas, sau chiar povestite de martori în viaţă, circulă prin tot Tibetul.

Traduse în limbi străine şi citite în ţări ale căror obiceiuri, aspecte psihice şi gânduri sunt atât de diferite de cele ale Tibetului, farmecul acestor stranii „Legende de Aur”, se pierde în mare măsură. Darmite când sunt istorisite cu accente patetice de credincios, în clar-obscurul unei chilii

monastice, sau sub acoperişul de stâncă a unei grote-sihăstrie; întregul suflet ai Tibetului renaşte în toată originală sa putere mistică, artist al ştiinţelor oculte şi al vieţii spirituale!

Voi relata mai întâi, pe scurt, fantastică şi simbolică legendă a iniţierii lui Tilopa. Deşi era un băştinaş din Bengal şi n-a traversal graniţa Tibetului, el este considerat strămoşul spiritual al uneia din cele mai importante secte a „Turbanelor Roşii" – Kagyudpas.

Aş mai adăuga, de exemplu, că lama Yongden şi-a început noviciatul la vârsta de 8 ani într-o mănăstire a acestei secte.

Tilopa şedea citind un tratat filosofie, când o bătrână cerşetoare apăru în spatele său, citind sau prefăcându-se că citeşte câteva rânduri peste umărul său. Îl întrebă, brusc: „Înţelegi ceea ce citeşti?

Tilopa fu indignat. Ce insinuează vrăjitoarea punând întrebarea asta impertinentă? Dar femeia nu-i lăsă timp să-şi exprime gândurile. Scuipă pe carte.

De data aceasta Tilopa sări în picioare. Cum poate, nenorocita dracului, să scuipe pe Scriptură Sfântă?

Ca răspuns la reproşurile sale vehemente, femeia scuipă din nou, rosti un cuvânt pe care Tilopa nu-l înţelese şi dispăru.

În mod ciudat, acel cuvânt, care pentru el nu era decât un sunet neinteligibil, calmă brusc mânia lui Tilopa. O senzaţie neplăcută se instală în făptura sa. Neîncrederea, dubiul în legătură cu cunoştinţele sale, i se înfiripară în minte. De fapt, poate că e adevărat că n-a înţeles doctrina expusă în tratat, sau niciun fel de altă doctrină, deci nu e altceva decât un ignorant.

Ce a spus acea stranie femeie? Ce cuvânt a pronunţat, încât nu a fost în stare să-i prindă înţelesul? Dorea să afle asta. Simţea că trebuie să afle asta.

Astfel, Tilopa porni în căutarea bătrânei. După o îndelungală rătăcire şi căutare, o găsi într-o noapte, într-o pădure pustie (unii spun că într-un cimitir). Şedea singură, ochii săi roşii* lucind ca nişte cărbuni aprinşi, în întuneric.

În timpul conversaţiei care urmă, Tilopa a fost îndrumat să meargă în ţara acestor Dakinî, pentru a o cunoaşte pe regina lor. Pe drum, pericole de tot felul îi vor apărea în faţă: prăpăstii, torenţi vijelioşi, animale feroce, miraje înşelătoare, apariţii fantomatice, demoni flămânzi.

Dacă se va lăsa copleşit de frică, sau va rătăci mică potecă ce străbate

teribilă regiune, va cădea pradă monştrilor. Dacă, determinat de sete sau de foame, va bea din izvoarele limpezi, sau va mânca din fructele copacilor de pe drum, dacă va ceda farmecelor fecioarelor ce îl vor pofti să petreacă cu ele în grotele plăcerilor, se va dezorienta şi nu va mai fi stare să-şi continue drumul.

Pentru protecţia sa, femeia i-a dat o formulă magică. Trebuia s-o repete încontinuu, tot drumul, păstrându-şi mintea complet concentrată asupra ei, fără să spună nimic, fără să asculte nimic.

Unii cred că, de fapt, Tilopa era dominat de fantasmagorii. Alţii, mai bine informaţi în legătură cu evenimentele ce pot surveni în timpul unor anumite stări de transă, văd în aceasta un aspect al fenomenelor psihice.

Oricum, Tilopa a înfruntat numeroasele pericole şi îmbieri înşelătoare, s-a luptat traversând munţi stâncoşi şi râuri învolburate, a simţit cum degeră prin zăpezi, şi-a ars tălpile prin nisipuri fierbinţi, dar nu s-a clintit din concentrarea lui asupra formulei magice.

În cele din urmă a ajuns la castelul ale cărui ziduri de bronz erau incandescente.

* Bătrâna ciudată era o ciakini. Tibetanii le numesc Khadoma, dar în terminologia mistică se foloseşte frecvent termenul sanskrit ciakin! sau prescurtarea ciakî. Este un soi de zână care joacă un rol important în lamaism, de profesor al doctrinelor secrete, purtând titlul de „mamă”. Apare de obicei sub înfăţişarea de femeie bătrână şi semnul distinctiv este că are ochii verzi sau roşii. Există două feluri de Khadoma: cele spirituale, care nu aparţin lumii noastre şi se numesc „Khadoma Înţelepciunii”, şi altele care, fie că sunt sau nu încarnate în femei, aparţin lumii noastre.

Femele gigantice, monstruoase, căscau gurile spre a-l devora. Copaci care ţineau arme în crengi îi barau drumul. Reuşi să intre în palatul fermecat. Acolo, numeroase camere somptuoase formau un labirint. Tilopa îşi găsi drumul prin el şi ajunse la apartamentul reginei.

Încântătoarea zână era aşezată pe tronul său împodobit cu pietre preţioase, zâmbindu-i îndrăzneţului pelerin care trecea pragul. Acesta, neafectat de drăgălăşenia ei, a urcat treptele tronului continuând să repete mantra, i-a smuls bijuteriile strălucitoare, a călcat în picioare ghiriandele de flori, i-a sfâşiatroba preţioasă, din mătase şi aur, şi a violat-o pe tronu ei devastat.

Asemenea cuceriri ale unei ciakini, fie prin simplă violenţă. Fie prin procedee magice, sunt teme frecveme în literatura mistică tibetană. Ele sunt o alegorie referitoare la realizarea adevărului şi la unele procedee psihice de dezvoltare spirituală.

Tilopa i-a transmis doctrina sa lui Narota (un învăţat din Kashmir), iar un elev tibetan al acestuia lama Marpa – a adus-o în propria sa ţară. La rândul său, unui dintre discipolii lui Marpa, faimosul poet Milarespa, a comunicat-o lui Dagpo Lhajee. Succesiunea liniară continuă în zilele noastre sub numele de secta Kagyudpa.

Găsim în biografia lui Narota o descriere amuzantă – nu atât de fantastică pe cât se poate presupune – a testelor ticluite de un profesor al „Drumului Scurt" pentru a pregăti şi îndemna discipolii, Un scurt rezumat vă va da o idee asupra acestora.

Narota (sau Naropa, cum îl numesc tibetanii) era un Brahman din Kashmir, care a trăit în secolul X e.n. Pe lângă faptul că era un foarte învăţat filosof, era considerat şi un adept al magiei. Fiind ofensat profund de către un rajah căruia îi era capelan, se hotărî să-l omoare pe acesta printr-un procedeu ocult.

Pentru aceasta, s-a retras într-o casă izolată şi a început dragpoi dubthab (ritual magic care aduce moartea).

În timp ce practica ritualul, o „mamă zână" apăru şi îi întrebă dacă se simte capabil să trimită spiritul rajahului într-un loc fericit, în cealaltă lume. Sau să-l aducă înapoi în corpul pe care tocmai i-a părăsit, şi să-l reînvie Magicianul nu putu răspunde decât că ştiinţa să nu merge atât de departe.

Atunci zâna se încruntă şi îi reproşa aspectul criminal al intenţiei sale. I-a spus că nimeni nu are dreptul să distrugă ceea ce nu poate reface măcar aşa cum a fost, dacă nu chiar într-o stare mai bună. Consecinţa gândurilor criminale, adăugă ea, va fi propria sa renaştere într-un purgatoriu. Cuprins de teroare, Naropa se interesă cum ar putea scăpa de această soartă teribilă.

Khadoma (zâna) îl sfătui să-l caute pe învăţatul numit Tiiopa şi să-i solicite iniţierea în doctrina secretă: „ts i chig luş chig sangyai s".

Aceasta este doctrina mistică a „Drumului Scurt", care eliberează omul de consecinţele acţiunilor sale, oricare ar fi ele, prin relevarea adevăratei lor naturi, şi asigură dobândirea tainei buddha „într-o singură viaţă". (În mod normal, acest lucru se realizează în sute de ani, printr-o succesiune de morţi şi

renaşteri).

Dacă va trece apoi la pătrunderea esenţei acestei învăţături, nu se va mai reîncarna şi, totodată, va scăpa de viaţa chinuită în purgatorii.

Naropa întrerupse practicarea ritualului şi porni grăbit spre Bengal, unde locuia Tilopa.

Tilopa, a cărui fantastică iniţiere de către o ciakin! tocmai am relatat-o, se bucura de o mare reputaţie pe vremea când Naropa porni în căutarea lui. Aparţinea unei secte tantrice şi era unul dintre acei avadhutas*, spre care se spune că „nu le place nimic, nu urăsc nimic, nu se ruşinează nimic, nu glorifică nimic, sunt complet detaşaţi de toate, nu întreţin relaţii de familie, sociale sau religioase* *”. Cât despre Naropa, istoria îl prezintă ca pe un om rafinat, doctor în ştiinţe, ferm convins de superioritatea sa ca membru al castei Brahmane. Întâlnirea acestor două caractere diferite implică o serie de incidente care nouă ni se par mai degrabă nişte glume grosolane, dar care trebuie să fi constituit o dramă sfâşictoare pentru Naropa.

Prima întâlnire a lui Naropa cu Tilopa avu loc în curtea unei mănăstiri buddhiste. Cinicul ascet, dezbrăcat (sau aproape dezbrăcat), şedea pe pământ lâncând peşte. Pe măsură ce mânca, aruncă în jurul său oasele. Pentru a nu-şi pângări puritatea de castă, Naropa era pe punctul de a trece la o oarecare distanţă de cel ce mânca, în momentul în care un călugăr începu să-i reproşeze lui Tilopa etalarea lipsei de compasiune faţă de animale (căci hrana era obţinută prin uciderea peştilor), în imediata apropiere a unei mănăstiri

1 Un ascetic care a rupt legăturile cu lumea şi a renunţat la toate regulile sociaie şi morale. Încredinţat că a atins o asemenea stare de iluminare încât distincţia dintre zeu şi demon nu mai există ** Mahonirvâna tantra. Este o devetiere curentă a înţeleptului, care este întâlnită în numeroase tte buddhiste. Drept urmare, îi ceru să plece imediat.

Tilopa nici nu catadiesi să răspundă. Murmură câteva cuvinte magice*. Pocni din degete şi… minune! Oasele de peşte erau din nou acoperite de carne, iar peştii, mişcându-se ca şi când ar fi fost vii, se ridicară în aer şi. După scurt timp, au dispărut. Pe pământ n-a rămas nicio urmă care să dovedească prânzul.

Naropa a rămas împietrit, dar, brusc, îi fulgeră prin minte o idee: acest fiicător de minuni era, fără îndoială, Tilopa, cel pe care îl căuta el.

Se grăbi să se intereseze despre el, iar informaţiile date de călugări îi confirmară presupunerile, astfel că alergă după yoghin, dar acesta nu mai era de găsit.

Atunci, din dorinţa de a învăţa doctrină care să-l salveze de purgatoriu. Naropa, rătăci din oraş în oraş, cu acelaşi rezultat: ajungea în Iocul unde se spunea că se află Tilopa. Cu puţin timp după ce acesta tocmai plecase.

Este foarte posibil ca biografii lui Naropa să fi lungit şi exagerat peregrinările acestuia, dar cu siguranţă că înşiruirea este bazată pe fapte reale.

Uneori – spune legenda – Naropa a întâlnit că din întâmplare în drumul său fiinţe singuratice, care nu erau decât fantome create de Tilopa. Odată. Bătând la uşa unei case pentru a cere hrană, apăru un om şi îi oferi vin Naropa, simţindu-se ofensat, refuză cu indignare băutura necurată (Brahmanii ortodocşi nu beau niciodată băuturi alcoolice. A le oferi vin înseamnă să-i tratezi ca pe o castă inferioară şi deci să-i insulţi). Casa şi stăpânul său dispărură imediat. Mândrul brahman rămase singur în drumul pustiu şi o voce batjocoritoare râse: „Omul acela am fost eu, Tilopa”.

În altă zi, un ţăran îl rugă pe Naropa să-l ajute să jupoaie un animal. O astfel de muncă este încredinţată în India doar persoanelor inferioare, care nu fac parte din caste. Simplă apropiere a unui astfel de om ar pângări un hindus ce aparţine unei caste pure.

Naropa fugi, adânc dezgustat, iar invizibilul Tilopa îl zeflemisi: „Acel om eram eu însumi”.

* Asemenea învieri sunt teme favorite în poveştile orientale. Putem citi în biografia lui Milarespa cum lama Chosrdor din Gnog a reînviat în acelaşi fel nişte păsări omorâte de furtună. O şi mai ciudată poveste mi-a fost spusă de un coreean. Un sfânt călugăr, spune legenda, a întâlnit lângă rău un om care tocmai fierbea o ciorbă cu peştii prinşi. Călugării, fără să scoată un cuvânt, luă vasul şi sorbi dintr-o înghiţitură lichidul fierbinte, iar omul îl ironiză pentru lăcomie (călugării buddhişti chinezi şi coreeni nu mănâncă hrană animală). Dar călugărul, în deplină linişte, intră în apa râului şi vomă. Astfel, peştii au ieşit vii şi au plecat înotând în apele râului.

Tot aşa, călătorul văzu un soţ brutal, care îşi trăgea soţia de păr, iar când interveni, acesta îi spuse: „Mai bine m-ai ajuta, căci vreau s-o ucid, sau cel puţin vezi-ţi de drum şi lasă-mă să-mi văd de treabă”. Naropa nu mai

ascultă nimic. Trânti omul la pământ şi eliberă femeia şi… o dată în plus fantasmagoria dispăru şi nişte voci repetau ironic: „Eu am fost acolo, eu: Tilopa”.

Aventurile au continuat în acelaşi fel.

Treptat, Naropa ajunse în pragul nebuniei, dar dorinţa de a deveni discipolul lui Tilopa devenea tot mai puternică. Cutreieră la întâmplare întregul ţinut, strigându-l pe Tilopa cu voce tare. Ştiind din experienţă că un guru este capabil să-şi asume orice formă, se prosterna la picioarele oricărui trecător şi în faţa oricărui animal pe care se întâmpla să-l întâlnească în drumul său.

Într-o seară, după o lungă hoinăreală, el ajunse la un cimitir. Un rug funerar sfărâmat mocnea într-un colţ. Din timp în timp, flăcări roşii se ridicau din el luminând rămăşiţele carbonizate. Licăririle îi permiseră lui Naropa să distingă un om întins pe rug. Privi la el şi… un râs batjocoritor răspunse curiozităţii sale. A înţeles şi s-a prosternat, luând în mâini picioarele lui Tilopa şi punându-le pe capul său. De data aceasta yoghinul nu dispăru. De-a lungul mai multor ani, Naropa l-a urmat pe Tilopa fără să i se dea de către acesta nicio importanţă. Maestrul nu-l învăţa nimic, dar îi testă credinţa prin 12 încercări grele şi 12 încercări uşoare.

Spaţiul ne lipseşte pentru a descrie toate cele 24 de teste, care, de fapt, deseori, repetă aceleaşi detalii. Mă voi limita la câteva.

Potrivit obiceiurilor aseceticilor indieni, Naropa a plecat la cerşit. Întorcându-se la maestrul său, îi oferi orezul şi alte alimente primite de pomană. Regula spune că discipolul mănâncă doar după ce guru se satură: dar, departe de a lăsa ceva pentru urmaşui său, Tilopa mâncă întreg conţinutul vasului, declarând chiar că mâncarea i-a plăcut aşa de mult încât, într-una din viclenele lui apariţii, Tilopa luă înfăţişarea unui iepure. A fi în stare să apari sub diferite forme este una din puterile supranaturale cu care tibetanii îi acreditează pe marii naljorpa. Se relatează că Milarespa s-a arătat sub înfăţişarea unui leopard al zăpezilor şi a unei ciori oamenilor veniţi să-l viziteze în sihăstria sa de gheaţă de la Lachi Kangs. Legenda lui Gesar din Link conţine numeroase asemenea relatări. Sugestia, fără îndoială, joacă un rol important în vizualizarea unor astfel de lucruri care nu sunt, toate, simple poveşti. Eu însămi am avut ocazia să văd unele dintre ele.

Ar mai mânca o porţie.

Fără a aştepta dispozifii mai concrete, Naropa luă vasul şi porni spre casă al cărei generos stăpân îi oferise o asemenea pomană gustoasă. Din nefericire, când ajunse acolo găsi uşa închisă. Plin de zel, devotatul dis cipol nu se lăsă oprit de atâta lucru.

Deschise uşa cu piciorul, descoperi nişte orez şi diferite mâncăruri ţinute la cald în bucătărie şi se servi singur cu ceea ce lui Tilopa i-a plăcut atât de mult. Stăpânul casei se întoarse locmai când Naropa băga lingura prin oale şi îi trase o bătaie zdravănă.

Snopit în bătaie, acesta se întoarse la guru, care nu manifestă nicio compasiune pentru suferinţa sa.

„În ce aventură ai intrat din cauza mea”, spuse ei, calm şi ironic. „Nu regreţi că ai devenit discipolul meu?”.

Cu toată forţa pe care i-o permitea starea lui jalnică, Naropa protestă spunând că, departe de a regreta că urmează un asemenea guru, consideră că privilegiul de a-i fi discipol nu poate fi plătit îndeajuns nici cu preţul vieţii.

În altă zi, Tilopa, trecând pe lângă o canalizare deschisă, îi întrebă pe discipolii care mergeau cu el: „Care dintre voi ar bea această scursoare, dacă i-aş cere eu?”.

Trebuie înţeles că nu era doar o chestiune de dezgust natural faţă de lichidul infect, ci şi de a fi defăimat, potrivit legilor religioase hinduse. Desigur că, în timp ce colegii lui ezitau, Naropa alergă şi bău tot lichidul.

Un alt test a fost şi mai crud.

Maestrul şi discipolul locuiau, la acea dată, într-o colibă lângă pădure. Odată, întorcându-se din sat cu prânzul pentru Tiiopa, Naropa a observat că în timpul absenţei sale acesta confecţionase un număr de ace lungi, de lemn. Foarte mirat, l-a întrebat pe Tilopa la ce vrea să folosească aceste obiecte.

Yoghinul zâmbi straniu.

„Ai putea suporta dureri, dacă mi-ar face mie plăcere?”.

Naropa îi răspunse că îi aparţine în întregime şi, deci, poate să facă ce vrea cu ei.

„Bine, întinde mâna”. Şi când Naropa se conformă, îi înfipse câte un ac sub fiecare unghie, la fel şi la mâna cealaltă, terminând cu degetele de la picioare. Apoi îl împinse pe torturatul Naropa în colibă, îi porunci să stea acolo până se va întoarce el, închise uşa şi plecă. Au trecut mai multe zile până s-a întors. L-a găsit pe Naropa aşezat pe pământ, cu acele înfipte în

carne.

„La ce te-ai gândit, cât ai fost singur? N-ai început să crezi că sunt un maestru crud şi că ar fi bine să mă părăseşti?”.

„M-am gândit la tenebroasa viaţă de torturi de care voi avea parte în purgatoriu, dacă nu voi reuşi, prin mila ta, să devin un iluminat în doctrina mistică, salvându-mă astfel”.

Odată cu trecerea anilor. Naropa s-a aruncat de pe acoperişui unei case, a trecut prin foc, realizând o serie de fapte fantastice, care adesea i-au pus viaţa în primejdie.

În final, voi relata încă unul dintre aceste curioase teste, mai ales că întâmplarea este cu adevărat amuzantă.

Maestrul şi discipolul hoinăreau pe o stradă, când s-a întâmplat să întâinească o procesiune care însoţea o mireasă spre locuinţa soţului.

„O doresc pe femeia aceea”, îi spuse Tilopa lui Naropa. „Du-te şi adu-mi-o”.

Abia termină de vorbit şi Naropa porni în urmărirea cortegiului.

Văzând că este vorba de un brahman, nuntaşii i-au permis să se apropie de mireasă, crezând că vrea s-o binecuvânteze. Dar, când au văzut că o ia în braţe şi vrea să plece cu ea, au apucat ce au găsit – bastoanele lecticii, torţe pentru iluminat sau alte obiecte – şi I-au bătut zdravăn pe sărmanul Naropa. Atât de zdravăn a fost ciomăgit, încât a ieşinat şi a rămas locului, ca mort.

Tilopa nu a mai aşteptat sfârşitul spectacolului şi şi-a văzut liniştit de drum.

Când şi-a revenit şi s-a târât în dureri până şi-a ajuns din urmă bizarui guru, acesta, în loc de bun venit, i-a adresat obişnuita întrebare:

„Nu-ţi pare rău?”… Şi, tot ca de obicei, Naropa protestă spunând că şi o mie de morţi ar însemna pentru el o nimica toată în schimbul privilegiului de a-i fi discipol.

În cele din urmă Naropa îşi primi răsplata pentru tot ce a îndurat. Dar nu sub formă directă, de cunoaştere şi inmere. Dacă ar fi să dăm crezare tradiţiei folclorice, se pare că Tilopa a folosit, în această ocazie, o metodă de genul celor folosite de chinezii din secta Ts’an. Fără îndoială că, deşi în aparenţă era analfabet, Naropa a fost în stare să dobândească o serie de cunoştinţe din doctrina „Drumul Scurt” în timpul îndelungatei sale perioade de probe. Oricum, maniera în care a devenit pe deplin iluminat este relatată

astfel:

„Naropa şedea lângă un foc sub cerul liber, împreună cu maestrul său. Pe neaşteptate, acesta din urmă îşi scoase una din sandale şi lovi puternic faţa discipolului cu ea. Naropa văzu toate stelele cerului. Dar odată cu ele, în mintea lui sclipi şi înţelesul lăuntric al doctrinei „Drumul Scurt”.

Naropa a avut, după aceea, un mare număr de discipoli. Potrivit tradiţiei populare. A fost un maesiru deosebit, renunţând la „testele” dureroase cu care el însuşi fusese amarnic încercat.

Îmbătrânind, a părăsit mănăstirea al cârci reputal învăţat era, retrăgându-se în solitudine şi devotându-se – timp de doisprezece ani consecutivi unei contemplări neîntrerupte. Se spune că el a atins, în final, „excelentul succes”, adică starea de Buddha.

Naropa este cunoscut în Tibet mai ales ca profesor spiritual al lui Lama Marpa, care, la rândul său. A fost profesorul poetului ascetic Milarespa, ale cărui cântece religioase suiH cele mai popuiare în tot Tibetul.

Dacă Naropa apare ca un profesor spiritual blând. Acesta nu era cazul lui Marpa, care l-a torturat pe sărmanul Milarespa ani de zile. Poruncindu-i să construiască o casă fără ajutor; iar când aceasta era aproape gală, trebui să o dărâme pentru a o construi din nou. Şi asta de mai multe ori…

Milarespa trebuia să spargă pietrele singur şi să le care în spate. Rosăturile repetate ale acestora i-au produs răni care s-au infectat din cauza prafului şi a murdăriei. Marpa îi pretindea discipolului să ignore acest martiriu. Când, în sfârşit. Cedând rugăminţilor soţiei sale Dagmedma (Marpa era un lama însurat. Căci a trăit înainte de reformă lui Tsong Khapa), lama a acceptat să se uite la spatele însângerat al lui Miiarespa, l-a sfătuit cu răceală să şi-l acopere cu o bucată de pâslă care îi va proteja rănile.

În acest mod obişnuiesc tibetanii să protejeze rănile de pe spatele animalelor de povară.

Casa construită de Milarespa există şi astăzi, la Lhobrag, în Tibetul de Sud.

Tibetanii nu au nici cel mai mic dubiu privitor la autenticitatea unor asemenea legende. Chiar dacă nu le putem împărtăşi credinţa. Nu trebuie să considerăm ca pură ficpune toate înşiruirile tradiţionale de exerciţii ale novicilor naljorpa. Este, de asemenea, greşit să se creadă că asemenea fapte aparţin trecutului şi nu se mai petrec în zilele noastre. Mentalitatea tibetană

nu s-a schimbat de pe vremea lui Marpa. În casele multor lama am recunoscut exact ambianţa şi obiceiurile casei lui Marpa. Aşa cum erau ele descrise în literatura tibetană. În timp ce însuşi Marpa îmi apărea personificat de către stăpânul casei.

Tânărul călugăr, urmând un ghid spiritual, preia imaginea predecesorului său. Chiar dacă nu sunt egali în zel cu Naropa şi Milarespa (care au fost caractere excepţionale ale tuluror timpurilor), totuşi discipolii sunt gata să suporte dificultăţi neobişnuite, să facă o seamă de sacrificii şi să vadă multe miracole. Şi astfel, fantastică aventură a discipolilor de altădată se repetă în fiecare zi, în cele patru colţuri ale „Ţării Zăpezilor”.

Oricât de barbare ar putea părea încercările fizice cu care pustnicii obişnuiesc să încerce calitatea discipolilor, ele sunt, fiiră discuţie, partea cea mai uşoară a antrenamentului. Adevărata triere îngrozitoare este cea pur mentală. Totul începe atunci când în mintea discipolului încolţeşte prima idee de a solicita îndrumarea unui puternic mistic. Se şoptesc atât de multe lucruri despre aceşti gomeheni, viaţa lor este atât de misterioasă, apariţia lor şi puţinele cuvinte rostite sunt atât de ciudate – încât pe tibetanii deja înclinaţi spre superstiţii aceştia îi înfricoşează de mii de ori mai mult decât demonii şi zeii. Într-adevăr, aşa trebuie să fie, căci gomehenii sunt creditaţi cu puterea de a înrobi zeii şi demonii. Călătorii şi vânătorii rătăciţi au relatat de mai multe ori că, în timp ce cutreierau înălţimile solitare, au avut viziunea unor fiinţe neumane care îi serveau pe aceşti pustnici.

A te oferi unui asemenea maestru, a-ţi pune viaţa prezentă şi soarta de apoi în mâna lui, înseamnă, într-adevăr, a-ţi asuma un risc.

Sunt uşor de imaginat ezitările, simţămintele conflictuale şi teamă care chinuie mintea unui aspirant la legea secretă.

Marile distanţe pe care în general candidaţii le parcurg prin deşert pentru a ajunge la sihăstriile maeştrilor pe care i-au ales, măreţia sălbatică a ambianţei în care sunt situate de obicei acestea, totul contribuie din plin la adânca impresie creată asupra tinerilor călugări.

Într-o asemenea dispoziţie, într-un asemenea peisaj şi cu asemenea maeştri, antrenamentul psihic nu poate fi decât fantastic. În jurul unui discipol abandonat în prelungite meditaţii solitare, cerul şi pământul se cutremură şi se învârt şi nu îi oferă un sprijin ferm. Zeii şi demonii îşi bat joc de el cu viziuni mai întâi îngrozitoare, apoi ironice (când acesta este cuprins de frică).

Înnebunitoarea succesiune de apariţii imposibile poate continua timp de zece sau douăzeci de ani. Aceasta îl poate tortura pe discipol până la moarte, în afară de cazul când el se trezeşte din coşmar înţelegând ceea ce era de înţele s". Atunci, aplecându-se la picioarele impasibilului maestru, îl părăseşte fără să-i mai solicile învăţătura.

Printre poveştile pe care le-am auzit de la pustnici sau naljorpas referitor la iniţierea lor, următoarea este tipică pentru Tibet:

Atunci când a apelai la un lama gomehen, Ycshes Gyatso nu era chiar novice în practică mistică. El petrecuse câteva perioade destul de lungi în izolare completă, urmărind să afle răspunsul la o întrebare care îl frământa.

Ce este mintea? se întreba el. Şi încerca să studieze şi să-şi analizeze propria minte. Dar nu reuşea să-şi „prindă" mintea, căci aceasta îi scăpa mereu, „că apa pe care un copil încearcă să o ţină în păime, cu degetele răsfirate".

Guru său, un lama din mănăstirea de care aparţinea Yeshes, văzându-l torturat de eforturile să! e f? ră succes, îl îndrumă la un pustnic pe care îl ştia el.

Călătoria n-a fost foarte lungă. Doar vreo trei săptămâni – acesta este considerat un timp scurt, în Tibet – dar cărarea traversa o regiune de deşert şi trecători aflate la 6000 în altitudine. Ycshes porni. Cărând în spinare câteva cărţi, o pătură şi proviziile obişnuite: pâine de orez, unt şi ceai. Era în a doua lună a anului tibetan (martie). O zăpadă groasă acoperea pământul şi, pe tot parcursul drumului, călătorul putea privi aceste peisaje îngheţate, înspăimântătoare, ale marilor înălţimi ce par să aparţină altei lumi.

Într-o seară, la asfinţit, Yeshes a ajuns la pustnicia gomehenului: o peşteră mare, în faţa căreia se întindea o mică terasă naturală. Care fusese închisă printr-un zid. La o oarecare distanţă mai jos, câteva colibe îi adăposteau pe discipolii care, pentru scurt timp. Fuseseră admişi în preajma sa. Locuinţele pustnicilor se înălţau pe cele mai mari înălţimi ale unui munte formal din stânci negricioase, dominând panorama apelor de un verde-smarald ale unui lac liniştit.

Am sosit odată acolo, în amurg, aşa cum Yeshes o făcuse cu mulţi ani înainte, şi, privind scena dezolantă luminată de crepuscul, am putut înţelege ce impresie puternică a produs aceasta asupra lui.

Yeshes îi ceru unuia dintre discipoli să solicite pentru el permisiunea de

a fi admis la maesuru.

Gomehen – ul nu-i permise să urce la peştera sa. Acesta era un lucru obişnuit, aşa că nu l-a mirat pe Yeshes, care nici nu se aştepta să lic primit imediat. Împărţi chilia cu un novice şi aşteptă.

După o săptămână, lăsând la o parte timiditatea, se încumetă să-i amintească pustnicului cererea sa. Răspunsul veni prompt: I s-a poruncit să părăsească imediat locul, spre a se întoarce la mănăstirea sa.

Şi-a strigat disperarea pentru urechile maestrului, s-a prosternat la picioarele stâncii, dar niciun răspuns n-a spart tăcerea de mormânt a deşertului. Yeshes trebui să plece.

În aceeaşi seară, o furtună a izbucnit peste lan) ul muntos pe care el trebuia să-l străbată. Văzu clar fantome ameninţătoare, pierdu drumul în întuneric şi rătăci toată noaptea. Zilele următoare i-au adus doar necazuri. S-au epuizat proviziile, apele au crescut şi era aproape să se înece pe când traversă un torent, astfel că cel ce ajunse în cele din urmă la gompa nu mai era decât o biată victimă a deznădejdii şi a disperării. * Totuşi, credinţa intuitivă în asprul gomehen arămas nezdruncinată. Peste trei luni a pornit din nou. Ca şi în timpul precedentei călătorii, a înfruntal furtuni teribile în trecătorile înalte, pe care credulul Yeshes le-a atribuit unor cauze supranaturale. Sau – credea el – lama a eliberat vânturile pentru a-i testa tenacitatea; ori spiritele rele s-au năpustit pentru a-l împiedica să ajungă la sihăstrie şi a nu se putea iniţia în doctrina mistică.

Această a doua călătorie nu a fost încununată de mai mult succes decât prima. Nu numai că nu a fost admis să se prosterneze la picioarele pustnicului, dar chiar a fost trimis imediat înapoi.

Yeshes a mai făcut două călătorii la pustnic în timpul anului care a urmat, iar în cea de-a doua a fost, în sfârşit, primit de acesta. „Eşti nebun, fiule”, îi spuse gomehen-ul.

De ce eşti aşa de încăpăţânat? Nu primesc noi discipoli. Am strâns; câteva informaţii despre tine; tu ai urmat deja studii filosofice şi ai petrecut mult timp în meditaţii. Ce speri să obţii de la un bătrân ignorant?

Dacă doreşti cu adevărat să înveţi secretă lege mistică, mergi la lama N… din Lhasa. El este familiarizat cu toate operele celor mai învăţaţi autori şi. Este pe deplin iniţiat în tradiţiile esoterice. Un astfel de maestru este ceea ce îi trebuie unui tânăr cult, ca tine”.

Yeshes ştia că acest mod de a vorbi este uzual pentru guru. Este o cale de a testa încrederea şi stima de care se bucură în ochii candidatutui. Oricum, el era plin de credinţă.

Rămase deci pe poziţie şi fu verificat în numeroase feluri, dar dovedi devotament şi ascultare, aşa că fu acceptat de către lama.

Un alt călugăr pe care l-am cunoscut căuta un profesor pustnic deoarece nu era în temă cu preocupările filosofice sau mistice. Voi relata cazul său pentru că este în total contrast cu cel al lui Yeshes şi ilustrează un alt aspect al mentalităţii tibetane.

Karma Dorjee era de origine modestă. De mic copil, în mănăstirea unde era geyok (novice sărac, nevoit să se înireţină singur, prin muncă), era ţinta bătăii de joc a tinerilor novici de vârsta sa, care aparţineau unor ciase sociale mai înalte. Aceasta l-a ambiţionat şi mi-a mărturisit că abia împlinise zece ani când a jurat că se va ridica deasupra celor ce l-au umilit.

Când crescu mare, colegii săi au fost nevoiţi în cele din urmă să se abţină de la manifestarea prea făţişă a batjocurii lor, dar o sugerau destul de clar prin tăcerea şi rezerva lor. Karma Dorjee era mândru şi, fiind un tip tenace, se străduia să-şi ţină jurământul din copilărie. Condiţia lui socială modestă, precum şi faptul că era călugăr, nu-i permiteau decât o singură cale pentru a-şi atinge ţinta. Trebuia să devină un faimos naljorpa, un magician, unul dintre aceia care obligă demonii să-l slujească. În acest fel se va putea răzbuna pe cei care l-au chinuit, făcându-i să tremure în faţa lui.

Cu acest mod de a gândi, nu tocmai pios, Karma Dorjee ceru şefului mănăstirii permisiunea de a lipsi doi ani, cu scopul de a se retrage în pădure pentru meditaţie. Permisiune despre care ştia că nu se refuză niciodată.

Karma a urcat sus, pe munte, a găsit un loc convenabil, lângă un izvor. Şi a construit acolo o colibă din ramuri şi pământ. Imediat, în ideea de a-i imila pe reskyangpas (naljorpas care au dobândil puterea prin tumo, căldura internă, şi poartă doar o cămaşă de bumbac reskiang – sau umblă complet dezbrăcaţi), îşi scoase hainele şi îşi lăsă părul să-i crească. Chiar şi pe timp de iarnă, cei care îi aduceau uneori provizii îl găseau şezând cu picioarele încrucişate şi dezbrăcat, cufundat într-o transă adâncă.

Lumea a început să vorbească despre el, dar era încă departe de faimă pe care şi-o dorea. Realiză că pustnicia în pădure şi goliciunea nu erau suficiente pentru aceasta. Reveni în mănăstire şi ceru de data aceasta

permisiunea de a părăsi pnutul în căutarea unui profesor spiritual. Nimeni nu se strădui să-l reţină.

Peregrinările lui Karma au fost mult mai bogate în incidente decât cele ale lui Yeshes, pentru că acesta din urmă ştia unde merge şi pe lângă care lama dorea să practice viaţa mistică, în vreme ce Karma habar nu avea de nimic şi rătăci la întâmplare.

După o vreme, nedescoperind un magician pe care să-l creadă capabii de a-l conduce pe culmile legii secrete, se hotărî să caute prin metode oculte.

Karma era un credincios ce credea în zei şi demoni. Ştia pe de rost istoria lui Milarespa care, cu ajutorui lor, a determinat prăbuşirea unei case peste duşmanii săi şi îşi amintea multe istorii despre zeităţi teribile care au adus capetele însângerate de care era nevoie în Kyilkhor (diagrama magică) construită de către magician.

Dobândi el însuşi câteva cunoştinţe în legătură cu kyilkhor. Deci desenă o asemenea diagramă cu pietre, într-un loc îngust (chei), şi începu rugăciunea în speranţa că puternicul, furiosul Towos, îl va conduce spre unul din maeştrii pe care îl slujesc demonii.

În a şaptea noapte, un pârâu de munte care curgea prin acele chei începu brusc să crească cu mare rapiditate. O enormă cantitate de apă – probabil datorită ruperii unui zăgaz natural, sau unei ruperi de nori undeva, în amonte linundă repede întregul defileu, iar tânărul călugăr fu măturat împreună cu liagrama să magică şi sumarul bagaj pe care îl avea. Rostogolit printre stânci, Karma a fost destul de norocos pentru a scăpa de înec şi eşuă la ieşirea din defileu, într-o vale imensă. Când se lumină de ziuă, el zări la o oarecare distanţă o r i 16 ci (sihăstrie) care se înălţa la adăpostul unei stânci ca un zid, pe culmea unui munte.

Soarele se ridică strălucitor, aşa cum se întâmplă în podişul Central Asiatic, iar micuţa casă zugrăvită în alb apărea, luminoasă, sub primele raze. Karma putu să distingă cu claritate razele de lumină care ţâşneau din ea şi se opreau pe creştetul său.

Cu siguranţă, lungul său drum în căutarea unui maestru se termină aici. Ajutorul zeităţilor, prin răspunsul la invocările sale, era neîndoielnic. El intenţiona să străbată defileul în amonte pentru a traversa lanţul muntos, dar apele l-au întors din drum purtându-l la vale, spre ritod. Intervenţia s-a desfăşurat într-un mod cam brutal, admitea Karma – dar atribuia asta unei;

auze care îi flata vanitatea. Towos, gândea el, n-a putut rezista forţei conjuraţiei mele; înţelegând ce magician puternic voi deveni după ce-mi voi însuşi învăţătura adecvată, a devenit furios la ideea eventualităţii de a-mi deveni sclav.

Bucurându-se de viitorul său glorios, Karma nu dădu nicio importanţă pierderii proviziilor şi hainelor care fuseseră duse de apă. Doarece se dezbrăcase complet pentru a semăna cu Heruka (zeitate care reprezintă un ascetic nud) când a oficiat k yi Ikhor, acum porni spre pustnicie în pielea goală.

Pe când se apropia, un discipol al sihastrului coborî pentru a lua apă de la pârâu. În momentul când zări strania apariţie, Trapa scăpă găleata pe care o ducea.

Climatul tibetan diferă mult de cel din India şi, dacă acolo sunt legiuni întregi de ascetici sau pseudoascetici dezbrăcaţi, aici, în Ţara Zăpezilor, lucrurile stau altfel. Doar câţiva naljorpa adoptă această postură şi. Deoarece ei locuiesc departe de drumurile umbiate, în munţii sălbatici, localnicii au foarte rar ocazia să dea ochii cu ei.

„Cine locuieşte în acest ritod?”, întrebă Karma.

„Maestrul meu geshes (grad înalt de călugăr învăţat) Tobsgyas”, răspunse trapa.

Aspirantul magician nu mai puse o altă întrebare. Ce altceva ar mai fi avut de aflat? Ştia, acum, tot ce dorea. Zeităţile l-au condus la cel mai nimerit tsawau lama (ghid spiritual).

„Spune-i lui lama că Choskyongs (zeităţi care protejează Buddhismul şi buddhiştii) i-au adus un discipol”, spuse călătorul în pielea goală.

Total năucit, sacagiul transmise vorbele sale pustnicului, care îi porunci. Să-l introducă pe ciudatul vizitator.

Lama Tobsgyais era un om cult, fiul cel mare al unui oficial chinez şi al soţiei sale tibetane. Potrivit descrierii făcute de Karma, era un nobil agnostic, care probabil că a adoptat viaţa de pustnic din dorinţa de a studia fără a fi deranjat de lumea gălăgioasă şi dintr-o înclinaţie aristocratică pentru solitudine. Astfel de pustnici sunt destul de frecvenţi în Tibet. De fapt Karma ştia foarte puţine lucruri despre guru-ul său. După cum povesteşte el însuşi, nu l-a văzut prea des. Cele câteva detalii pe care mi le-a putut da despre părinţi şi despre caracterul său, le ştia de la doi discipoli care i-au fost colegi.

În situarea sa, pustnicia lui Kushog Tobsgyais urma regulă prevăzută de Scripturile Buddhiste:

„Nu prea departe de sate. Nu prea aproape de sate”. Prin mica să fereastră pustnicul vedea o vale nelocuită, în timp ce dincolo de dealul pe care se află locuinţa era un cătun, situat la o jumătate de zi de mers.

Dotarea sihăstriei era de o simplitate ascetică, dar o mare bibliotecă şi câteva minunate scoarţe pictate pe pereţi dovedeau că pustnicul nu era nici sărac, nici ignorant.

Karma Dorjee, un tip atletic, acoperit doar de părul său lung, stând drept în faţa rafinatului savant pe care mi l-a descris, trebuie să fi fost o imagine curioasă.

După ce s-a înclinat în faţa lui lama cu multă fervoare, s-a recomandat din nou că discipol adus de zeităţile invocate până la picioarele maestrului.

Lama l-a lăsat să relateze povestea cu kyilkhor, cu miraculosul torent şi aşa mai departe, fără să-l întrerupă. Dar când Karma repetă din nou afirmaţia că zeităţile l-au adus la „picioarele sale”, Kushog Tobsgyais remarcă pur şi simplu că locul până unde l-a adus apa era, totuşi, destul de departe de el. Apoi îl întrebă pentru care motiv umblă dezbrăcat. Când Karma, plin de importanţă, i-a vorbit despre Heruka şi despre cei doi ani pe care i-a petrecut dezbrăcat în pădure, pustnicul l-a privit un timp în tăcere, apoi a chemat un servitor şi i-a spus calm:

„Ia-l pe acest sărman la bucătărie, să stea lângă foc şi să bea un ceai fierbinte. Caută şi o robă veche, să se îmbrace, căci a tremurat timp de doi ani”.

Karma a îmbrăcat cu plăcere roba jerpelită. Focui plăpând şi ceaiul cu unt din belşug l-au înviorat agreabil, după baia nocturnă. Dar confortul fizic a fost diminuat de schingiuirea mândriei sale.

Lama, gândea el, nu l-a primit atât de bine cum se aştepta, că discipol adus în mod „miraculos”.

Oricum, intenţiona că, după ce-şi va potoli foamea şi se va odihni puţin, să-l facă pe gomehen să priceapă cine este el şi ce aşteaptă de la un profesor. Dar Kushog Tobsgyais nu-i dădu ocazia unor explicaţii. Părea chiar că a uitat complet de prezenţa lui în ritod, deşi, fără îndoială, dăduse instrucţiuni în privinţa sa, căci cei doi discipoli continuau să-l hrănească bine şi exact acelaşi loc de lângă foc îi era mereu pus la dispoziţie.

Zilele şi săptămânile au trecut, iar Karma începu să fie îngrijorat. Bucătăria, oricât de confortabilă ar fi fost ea, semăna acum cu o închisoare. El dorea să lucreze, să meargă după apă şi lemne, dar discipolii nu-i permiteau să părăsească pustnicia. Ordinul lui lama era clar: trebuia să mănânce şi să se încălzească. Asta era datoria lui.

Karma se simţea din ce în ce mai ruşinat de faptul că era tratat ca un animal răsfăţat, care nu trebuia să facă nimic pentru mâncarea pe care o primea.

Încă de la început i-a rugat în repetate rânduri pe companioni să-i amintească lui lama că aşteaptă o audienţă, dar aceştia s-au eschivat mereu, spunând că nu îndrăznesc să-l tulbure pe lama şi că, dacă Rimpoche (titlul cel mai reverenţial adresat lui lama) ar fi vrut să-l vadă, ar fi trimis după el.

După un timp, Karma renunţă la întrebări. Singura lui plăcere era să pândească apariţiile lui lama într-un mic balcon, sau să-l asculte atunci când, la intervale lungi de timp, acesta explica discipolilor săi ori unor vizitatori ocazionali, vreun tratat filosofic. În afara acestor rare licăriri, orele goale se târau în timp ce învârtea în gând diferitele circumstanţe care l-au adus acolo unde era.

Trecuse ceva mai mult de un an. Karma căzuse pradă disperării. Ar fi preferat cele mai crude încercări la care să-l supună lama, în locul acestei complete uitări, care o înnebunea.

Deşi în timpul primei şi ultimei sale întrevederi cu. Pustnicul a evitat să-i spună ceva cu privire la condiţia să socială joasă, se temea acum că acesta, prin puterea să supranaturală, a descoperit acest lucru. Prin asta explică el modul în care era tratat. Probabil că maestrul îl dispreţuia, nu-l considera demn de a fi instruit şi îl hrănea doar din milă. Pe zi ce trecea, această idee prindea tot mai mult rădăcini în mintea mândrului Karma şi îl tortură.

Rămânând convins că un miracol l-a adus la lama Tobsgyais şi că pentru el nu există un alt guru pe lume, nu se gândea să pornească într-o altă călătorie, pentru a-şi găsi un alt maestru – dar gândul sinuciderii îi venea deseori în minte.

Tibetanii cred că, pe măsura înaintării pe drumul mistic, cineva poate să-l întâlnească pe adevăratul tsawai lama, adică profesorul spiritual care l-a avut deja ca novice în timpul unei vieţi anterioare; sau, dacă acesta nu poate fi inventat, măcar pe acel lama căruia i-a fost rudă apropială, admirator sau

servitor credincios. Lanţul astfel format este cel al „morţilor trecute”, cum le numesc tibetanii (sngonlas).

Karma era cuprins de descurajare, când un nepot al pustnicului sosi la ritod. Vizitatorul era un lama iulku, stareţ al unei mănăstiri, şi călătorea cu o suită numeroasă.

Îmbrăcat într-o robă strălucitoare de brocart galben, cu un turban cu străluciri aurii ce părea o pagodă, lama şi servitorii săi se opriră pe câmpia de la picioarele pustniciei. Au fost înălţate corturi încântătoare şi – după ce s-a relaeul cu ceaiul pe care pustnicul i l-a trimis într-un vas de argint enorm tulku urcă la locuinţa unchiului său.

În zilele următoare tulku remarcă figura stranie a lui Karma, în roba sa jerpelită şi cu părul care aproape atingea pământul. Îl întrebă de ce stă mereu lângă foc, fără să facă nimic. Aspirantul magician îl privi un timp. În sfârşit, primea favorul zeităţilor. Fără îndoială că acestea au inspirat interesul pentru el în mintea lui tulku.

Se prezentă cu toate titlurile, povesti despre lunga sa reiragere în pădure, dezbrăcat, despre kyilkhor şi rugăciunea din defilcu, despre viitură şi despre razele de lumină ce porneau din pustnicie şi se opreau pe creştetul său. Încheie relatând despre completă uitare a lui Kushog Tobsgyais şi îl rugă pe tulku să pledeze în favoarea sa.

Din câte am înţeles, se pare că lama căruia Karma i-a povestit istoria sa era la fel ca unchiul său. Nu părea să fie deloc mişcat de suferinţele călugărului şi se interesă despre felul de învăţătură pe care interlocutorul o aştepta de la pustnic.

Întrebarea l-a bucurat pe Karma. Găsise pe cineva căruia să-i vorbească despre problema pe care o avea pe suflet. Declară, îndrăzneţ, că dorea să dobândească puteri magice; de exemplu, să zboare prin aer, să producă cutremure de pământ… Dar se feri, prudent, să spună de ce dorea să facă minuni.

Tulku (Karma înţelese asta mai târziu) se amuză ascultându-i ambiţiile copilăreşti, dar îi promise că va transmite cererea sa lui Kushog Tobsgyais. Apoi, timp de două săptămâni, cât a durat vizită, nici măcar nu s-a mai uitat spre locul unde stătea tânărul.

Veni ziua când tulku îl părăsi pe unchiul său. Karma privea trist la servitorii trăpaş de la poalele colinei, care ţineau de frâu caii luxos înşeuaţi,

gata de drum. Omul pe care îl considerase protector trimis al cerului urma să plece fără a fi obţinut de la el vreun răspuns la cererea sa. Ca şi Kushog Tobsgyais, nu-i acorda niciun favor. Disperarea îl copleşi din nou…

Tulku păşi pragul casei şi Karma se pregătea să-l salute cu obişnuita triplă plecăciune, când primi un ordin laconic:

„Urmează-mă!”.

Karma Dorjee rămase mut de uimire. Nu i-a cerut să-i facă vreun serviciu.

Ce ar putea dori lama?

Când a ajuns la picioarele colinei, tulku s-a întors spre el:

„I-am transmis lui Kushog rimpoche dorinţa ta de a dobândi puterile magice pe care le-ai menţionat, iar răspunsul său a fost că nu deţine aici cărţile pe care trebiuie să le studiezi tu. În mănăstirea mea există o singură colecţie, aşacă Rimpoche mi-a permis să te iau cu mine, pentru a te apuca de treabă. Avem un cal pentru tine şi vei călători împreună cu trăpaş”.

Apoi îl părăsi pe Karma şi urmă micul grup de demnitari ai mănăstirii care îl însoţeau în călătoric. Întors cu faţa spre pustnicie, plin de respect i se pleacă în semn de rămas bun invizibilului sihastru, sări în şa şi porni la trap. Karma rămase năuc, nemişcat. Un trapa îi dădu un brânci şi îi puse frâul unui cai în mână… Se trezi în şaua calului, mergând în trap iute, împreună cu servitorii, înainte de a fi înţeles ce se întâmpise.

În a patra zi după sosirea sa în gompa, un trapa îl informă pe Karma că, potrivit ordinelor lui tulku, colecţia de cărţi menţionate de Kushog Tobsgyais a fost dusă într-o cameră de recluziune. Poate să-şi înceapă studiul imediat. Mâncarea îi va fi trimisă regulat, de la mănăstire.

Karma îl însoţi şi a fost. Condus pe o colină, la o micuţă casă albă, într-o ambianţă plăcută.

Prin fereastră putea privi în jos spre mănăstirea cu acoperişurile sale aurite, dincolo de care se întindea o vale mărginită de înălţimi împădurite. În chilie, lângă un mic altar, îl aşteptau treisprezece volume (potis), care erau cu grijă prinse în mapele lor (nabzah – se citeşte namza – un fel de mape din pânză de bumbac sau mătase, în care sunt introduse foile dreptunghiulare, nelegate, ale cărţii) şi legate apoi între coperţile gravate.

Un val de mândrie învălui mintea lui Karma. În sfârşit, cineva a începui să-i trateze cu respectul ce i se cuvenea…

Trapa l-a informat că tulku nu doreşte ca el să stea în strictă izolare. Putea trăi cum dorea, să-şi ia apă de la pârâul din apropiere şi să iasă oricând şi oriunde ar fi vrut. Lăsat singur, Karma se adânci în lectură. A învăţat pe dinafară un mare număr de formule magice, a întocmit teancuri de diagrame kyilkhor, folosind în acest scop mai multă făină şi mai mult unt decât pentru a se hrăni. A practicat de asemenea, citientele meditaţii descrise în cărţi.

Timp de vreo 18 luni zelul nu i-a slăbit deloc. A ieşit doar pentru a lua apă. Nu a vorbit niciun cuvânt cu trapa care de două ori pe lună venea să-i aducă hrană şi lemne de foc şi nu a aruncat nici măcar o privire pe fereastră, spre lumea de afară.

Apoi, treptat, gânduri care niciodată nu l-au preocupat s-au furişat în mintea sa, în timpul meditaţiilor. Anumite cuvinte din cărţi, anumite fâguri din diagramele mistice îi apăreau pregnant cu semnificaţii pregnante, altădată nebănuite. A început să stea în faţa ferestrei, privind călugării care ieşeau din mănăstire. În cele din urmă a făcut plimbări pe dealuri, examinând plantele şi pietrele, privind norii trecători pe cer, apa care izvora, jocul luminilor şi al umbrelor. A petrecut ore în şir privind satele aşezate în vale, ţăranii lucrând în câmp, animalele domestice în turme, precum şi cele care cutreierau libere, prin păşuni.

În fiecare seară, după ce aprindea lampa din altar, Karma Dorjee se adâncea în meditaţii, dar a renunţat să urmârcască practicile descrise în cărţi. Rămânea în transă până noaptea târziu, fără simţire, fără cuget, văzându-se că pe un ţăran care privea mareea unui ocean alb, luminos, ce era gata să-l inunde.

Au trecut mai multe luni şi, într-o zi – sau într-o noapte, nu mai ştie precis – Karma Dorjee a simţit cum corpul său se ridică de pe perna pe care şedea. Fără a-şi schimba poziţia obişnuită de meditaţie (cu picioarele încrucişate), a trecut prin cadrul uşii şi a călătorit îndelungat, plutind prin aer. În cele din urmă a ajuns în ţinutul său de baştină, în mănăstirea sa. Era dimineaţă, iar călugării tocmai ieşeau din sala de adunare. Îi recunoscu pe câţiva: oficiali, tulku, unii dintre foştii săi colegi. Păreau obosiţi, preocupaţi, cu feţe posomorâte şi mers greoi. Karma i-a examinat cu curiozitate. Ce mici şi neînsemnaţi păreau, de la înălţimea unde se afla el! Ce uimiţi şi şocaţi ar fi, dacă le-ar apărea întronat în aer! Şi cum s-ar mai prosterna şi ar tremura în faţa triumfătorului dubtob, a magicianului care sfidează legile aparente ale

naturii, toţi aceia care au tratat cu dispreţ joasă lui condiţie socială!

Apoi, pe măsură ce se instală această idee de victorie, se trezea în mintea lui dispreţul, iar mândria îi scăzu. Zâmbi în derâdere la ideea răzbunării pe asemenea păpuşi mizerabile. Nu-l mai interesau… Gândurile sale au revenit la plăcerea de a urmări mareea crescândă a ciudatului ocean alb, luminos şi nemişcat.

Nu, el nu se va arăta călugărilor. Acel Karma Dorjee care a suferit în mănăstire era tot atât de demn de dispreţ că şi toţi cei care l-au umilit. Îi renegă pe toţi!

Astfel gândind, era pe punctul de a părăsi acel loc când, brusc, clădirile mănăstirii s-au clătinat şi s-au cutremurat. Munţii din jur s-au clătinat şi s-au zdruncinat derutant, vârfurile lor lovindu-se unul de altul, în timp ce apăreau altele noi. Soarele a străbălut cerul ca un fulger şi s-a prăbuşit pe pământ; un alt soare a răsărit luminând raiul, iar ritmul fantasmagoriei continuă cu viteză crescândă. Până când Karma nu mai putu discerne decât un fel de torent vijelios, ale cărui valuri înspumate erau alcătuite din toate fiinţele şi toate lucrurile de pe lume.

Viziunile de acest fel nu sunt foarte rare printre misticii tibetani. Ele nu trebuie confundate cu visele, căci vizionarii nu sunt adormiţi Deseori, în ciuda peregrinărilor lor imaginare, a senzaţiilor şi scenelor pe care le resimt, ei rămân conştienţi de ambianţa reală şi de personalitatea lor. Alteori, ei cad într-o transă din care pot fi întrerupţi şi speră că nimeni să nu vină pentru a le vorbi sau a-i deranja în vreun fel. Deşi sunt incapabili să vorbească sau să se mişte, ei aud şi înţeleg tot ce se petrece în jurul lor; doar că nu simi legătura cu niciun obiect material, întregul lor interes fiind absorbit de evenimentele şi senzaţiile transei. Dacă această stare este brusc întreruptă de către un factor extern, sau dacă însuşi cel care o practică reuşeşte asta printr-un mare efort, şocul care se produce este deosebit de periculos şi dă o stare prelungită de discomfort.

Pentru a evita aceste efecte neplăcute şi consecinţele lor asupra sănătăţii celui care le suportă, regulă cere întreruperea meditaţiilor extatice, sau chiar a meditaţiilor ordinare, dacă durează prea mult timp.

De exemplu, unii sunt sfătuiţi să-şi rotească încet capul dintr-o parte în alta, să-şi maseze fruntea şi creştetul capului, să-şi întindă mâinile până îşi cuprind palmele la spale şi să se apicce pe spate. Există un număr mare de

exerciţii similare şi fiecare şi-l alege pe cel care constată că îi face bine.

Urmaşii sectei Zan din Japonia, care meditează în comun într-o sală, au un soi de intendent a cărui sarcină este să descopere când un călugăr este cuprins de oboseală. El îl înviorează şi îi reface energia celui obosit lovindu-l peste umăr, cu un baston greu. Toţi cei care au trecut prin asta sunt de acord că senzaţia care apare este o foarte plăcută relaxare a nervilor.

Când se întoarse din ciudată să călătoric. Karma Dorjee s-a găsit pe el însuşi aşezat în obişnuitul loc din chilic. A inspectat curios obiectele din jurul său. Mica lui cameră, cu cărţile în raft, altarul, vatră, totuI era la fel ca în ziua precedentă; nimic nu s-a schimbat de-a lungul anilor petrecuţi de el în această tshams Khang. I Se înalţă şi privi pe geam. Mănăstirea, valea. Pădurile, aveau înfăţişarea obişnuită. Nimic nu s-a schimbat şi, totuşi, era ceva diferil… Karma aprinse focul şi, când acesta se înteţi, îşi lăic părul şi îl aruncă în foc. Apoi îşi făcu ceai, bău şi mâncă fără grabă, îşi puse ceva provizii pentru drum şi plecă, închizând eu grijă uşa casei în urma sa.

Ajuns la mănăstire, merse drept la locuinţa lui tulku şi, întâlnind un servitor în curte, îi spuse să-l informeze pe maestrul său că pleacă şi să-i transmită mulţumiri pentru călduroasa ospitalitate. Părăsi apoi gompa.

Merse o bucată de drum, când auzi pe cineva strigându-l. Unul dintre tinerii călugări care făceau parte dintre servitorii lui tulku aleniu după el.

„Kushog rimpoche doreşte să te vadă”. Karma Dorjee se reîntoarse cu el.

„Ne părăseşti?”, întrebă lama, politicos. „Unde vei merge?”… „Să mă închin la picioarele guruului meu şi să-i mulţumesc”. Tulku rămase tăcut un timp, apoi spuse, trist: „Minunatul meu unchi a trecut în lumea cealaltă, cu şase luni în urmă”. Karma Dorjee nu mai scoase un cuvânt.

„Dacă doreşti să mergi la sihăstria lui – continuă lama – îţi voi da un cal, ca dar de plecare. Îl vei găsi pe unul din discipolii lui Kushog Tobsgyais locuind acolo”.

Karma mulţumi gazdei, dar nu acceptă nimic.

După câteva zile, se oprea din nou lângă micuţa căsuţă albă din care văzuse cândva ţâşnind o rază de lumină.

Intră în camera unde fusese primit doar o singură dată, râmase îndelung prosternat în faţa scaunului pustnicului decedat şi îşi petrecu noaptea în meditaţie.

Dimineaţa, îşi luă rămas bun de la succesorul maestrului său. Acesta îi dădu o togă monastică ce a aparţinut pustnicului, păstrată special pentru a fi înmânată lui Karma dacă se va întoarce, conform dorinţei lui Kushog Tobsgyais.

De obicei, Karma Dorjee şi-a petrecut viaţa ca un întinerant ascetic călător, ceva în genul lui Milarespa, pe care l-a venerat profund. Când s-a întâmplat să-l întâlnesc era deja bătrân. Dar nu părea să intenţioneze a se stabili undeva.

Sunt puţini pustnici sau naljorpa al căror noviciat s-a dovedit a fi atât de ciudat că cel al lui Karma. Tocmai pentru aceasta am dedicat un spaţiu atât de mare relatării acestui caz. Desigur, antrenamentul spiritual al unui discipol cuprinde întotdeauna un număr de incidente curioase. Multe descrieri stranii, pe care le-am auzit şi cunoscut din propria mea experienţă că discipol pe înărţimile „Ţării Zăpezilor", mă fac să cred că cele mai multe dintre aceste situaţii sunt perfect autentice.

Capitolul VI

SPORTURI PSIHICE

Alergătorii Lung-gom-pas

Tibetanii includ în termenul generic lung-gom un mare număr de practici care combină concentrarea mintală cu diferite mişcări respiratorii, pentru a obţine diferite rezultate de natură fizică sau spirituală.

Dacă acceptăm autosugestia în masă în rândul tibetanilor, va trebui să înţelegem maniera de desfăşurare a acestei ciudate practici. Investigaţiile riguroase nu ar conduce la rezultate entuziasmante privind dobândirea de puteri oculte, dar ar fi o croare să tăgăduim faptul că unele fenomene autentice sunt produse de adepţii lung – gom.

Deşi efectele atribuite practicii lung – gom variază considerabil, termenul este folosit în special pentru un tip de antrenament despre care se spune că ar dezvolta o neobişnuită agerime şimai ales – că ar conferi adepţilor posibilitatea de a efectua marşuri extraordinar de lungi, cu viteze uimitoare.

Credinţa într-un asemenea antrenament şi în eficacitatea să există de

mulţi ani în Tibet, iar oameni care circulă cu viteză supernormală sunt menţionaţi în multe legende.

Astfel, în biografia lui Milarespa găsim afirmaţia că pe lângă casa unui lama care l-a învăţat magia neagră există un trapa mai rapid decât un cal.

Milarespa avea puteri similare şi se spune că odată a străbătut în câteva zile o distanţă care, înainte de acest antrenament, i-ar fi luat mai mult de o lună. El atribuie acest dar controlului înţelept al „aerului intern".

De fapt, performanţele scontate sunt caracterizate printr-o rezistenţă deosebită, nu prin viteză de sprint. În aceste cazuri nu se aleargă pe distanţe mici cu viteză maximă, că în concursurile noastre sportive, ci se mărşăluieşte cu pas rapid şi fără oprire timp de mai multe zile şi nopţi.

Pe lângă faptul că am adunat informaţii în legătură cu metodele folosite în pregătirea lung-gom-pas, am avut norocul să întâlnesc trei dintre adepţi. Asta a însemnat mare lucru, căci – deşi un număr cu adevărat mare de călugări practică diferite feluri de lung – gom, foarte puţini ating rezultatele dorite. De fapt, adevăraţii lung-gom-pas sunt extrem de puţini.

Primul lung-gom-pas l-am întâlnit în Chang Thang-ul din Tibetul de Nord.

Spre sfârşitul după-amiezii, Yongden. Servitorii noşiri şi cu mine călătoream fără grabă de-a lungul unui platou pustiu. La un moment dat am remarcat în faţa noastră o pată neagră mişcătoare, care se deplasa cu o viteză remarcabilă. Privită cu binoclul, s-a dovedit a fi un om. Am fost uimită, căci întâlnirile nu prea sunt frecvente în zonă. În ultimele 10 zile nu văzusem nicio fiinţă umană, darmite un om singur, mergând pe jos.

Cine putea fi ciudatul călător?

Unul dintre servitori sugeră că ar putea să facă parte dintr-o caravană de negustori atacată şi împrăştiată de bandiţi. Probabil că şi-a salvat viaţa fugind, iar acum s-a rătăcit în pustiu.

În acest caz l-am fi luat cu noi pe singuraticul om până la vreo tabără de păstori, sau până unde ar fi vrut el să meargă, dacă nu era prea departe de ruta noastră.

Continuând să-l obscrv prin binoclu, am remarcat că omul înainta într-un mod neobişnuit şi, mai ales, cu mare iuţeală. Deşi oamenii mei îl priveau cu ochiul liber şi nu puteau vedea decât o pată neagră, mişcându-se pe câmpie, şi ei au constatat viteza cu care se mişca. Le-am dat binoclul iar unul dintre ei a

murmurat:

„Lama lung-gomp-pa chig da” (arată ca un lama-gompa).

Aceste cuvinte mi-au trezit interesul. Auzisem o mulţime de lucruri despre isprăvile acestor oameni şi eram familiarizată cu teoria antrenamentului. Aveam chiar la activ câteva experienţe practice, dar nu văzusem niciodată un adept lung gom efectuând una din acele prodigioase călătorii despre care se vorbeşte în Tibet. Eram, oare, atât de norocoasă pentru a fi martoră oculară a unei asemenea performanţe?

Omul continua să avanseze spre noi, iar viteza sa ciudată devenea tot mai evidentă. Ce aveam de făcut, dacă era cu adevărat un lung – gom? Aş fi vrut să iau contact cu el, să discutăm, să-i pun câteva întrebări, să-l folografiez… voiam multe Iucruri. Dar, la primul cuvânt pe care l-am rostii despre intenţiile mele, omul care l-a recunoscut ca lama lung-gom-pa excalmă:

„Înălţimea ta nu-l va opri pe lama, nici nu-i va vorbi. Când călătoresc, aceşti lama nu trebuie să-şi întrerupă meditaţia. Zeul care sălăşluieşte în ci fuge, dacă încetează să repete ngags; iar dacă acesta îl părăseşte înainte de timpul potrivit, îi şochează atât de tare, încât mor”.

Prezentată astfel. Îngrijorarea părea simplă superstiţie. Fără îndoială, însav nu trebuia ignorată. Din câte ştiam cu despre „tehnica” fenomenului, omul mergea într-un fel de transă. Desigur, o trezire bruscă, deşi mă îndoiam că-i poate pricinui moartea, i-ar fi putut zdruncina dureros nervii alergătorului. Cât de mare putea fi amploarea şocului nu ştiam şi n-am vrut să-l fac pe lama obiectul unui experiment mai mult sau mai puţin crud. Mai erau şi alte motive care m-au împiedicat să-mi satisfac curiozitatea. Tibetanii m-au acceptat că pe o lama, ei ştiau că am profesat buddhismul lamaist. Tibetanii de rând ignoră complet faptul că termenul Buddhism include diferite secte şi opinii. Deci, în ideea de a onora respectul pe care mi l-au dat veşmintele religioase, eram obligată să mă conformez obiceiurilor tibetane, mai ales celor religioase. Din punct de vedere ştiinţific, asta constituia un mare inconvenient în ceea ce privea cercetările mele, dar acesta era preţul pe care a trebuit să-l plătesc pentru că am fost admisă în tărâmul păzit mai cu grijă decât teritoriul material al Tibetului.

Şi de data aceasta a trebuit să-mi reprim dorinţa de investigare şi să mă mulţumesc a-l privi pe neobişnuitul călător. A trecut aproape de noi; am putut vedea clar calmul de pe faţa sa şi ochii larg deschişi, cu privirea fixată pe un

obiect invizibil, depărtat, situat undeva, în spaţiu. Omul nu alerga. Părea că pluteşte, fiind înzestrat cu elasticitatea unei mingii şi sărind, de fiecare dată când picioarele sale atingeau pământul. Paşii lui aveau regularitatea unui pendul. Purta obişnuita robă monastică şi togă, ambele jerpelite. În mâna stângă ţinea un fald al togei, iar în dreapta, o phur b a (pumnal magic). Mâna dreaptă se mişca încet, la fiecare pas, ca şi când s-ar fi sprijinit într-un baston – de parcă phurba, al cărei vârf era departe de pământ, ar fi atins solul fiind un suport real.

Servitorii mei au descălecat şi s-au plecat cu capetele la pământ, când lama trecu prin faţa noastră, dar el îşi văzu de drum, de parcă nici nu ne-ar fi văzut.

Am considerat că făcusem destul pentru a mă încadra în obiceiurile locului. Mă încercau deja uşoare regrete, aşa că am considerat că trebuie cu orice preţ să aflu mai multe despre misteriosul călător. Se îndepărtase destul de mult şi nu am încercat să-l ajungem din urmă, dar, nelăsând distanţa să crească, fiul meu şi cu mine l-am urmărit în permanenţă, prin binoclu sau cu ochiul liber.

Nu-i mai puteam distinge faţa, dar puteam constata uimitoarea regularitate a paşilor săi sprinteni.

L-am urmărit vreo două mile, până când a părăsit poteca, urcând o pantă abruptă şi dispărând în munţii care mărgineau câmpia. Călăreţii nu puteau urma acel drum, astfel încât obscrvaţiile au Iuat sfârşit.

Ne-am întors şi am continual călătoria.

M-am întrebat dacă lama a observat sau nu că îl urmăream. Deşi ne afiam la o oarecare distanţă, orice om normal ar fi sesizat prezenţa unui grup de şase călăreţi. Dar, precum spuneam, călătorul părea a fi în transă şi n-aş putea spune dacă s-a prefăcut doar că nu ne vede şi a escaladat panta pentru a scăpa de privirile noastre iscoditoare, sau dacă, într-adevăr, nu ne-a văzut şi a luat-o pe acolo doar pentru că acela era drumul său.

In dimineaţa celei de-a patra zile după întâlnirea cu acel lung-gom-pa, am ajuns în teritoriul numit Thebgyai, unde se aflau numeroase tabere de ci o k o aş (păstori). N-am omis să le povestesc despre întâlnirea unui lung-gom-pa pe drumul care duce la păşunile lor. Câţiva dintre ei îl văzuseră deja când adunau catârii, la apusul zilei dinaintea sosirii noastre. Pornind de la această informaţie, am făcut o socoteală aproximativă.

Luând în calcul numărul de ore pe care le-am parcurs cu viteza obişnuită a cailor noştri, scăzând orele de popas, am ajuns la concluzia că, pentru a ajunge înaintea noastră, omul a trebuit să meargă o zi şi o noapte cu aceeaşi viteză ca atunci când l-am văzut noi.

Să mergi 24 de ore încontinuu nu poate fi considerat un record pentru muntenii din Tibet, care sunt excelenţi în acest sens. Chiar lama Yongden şi cu mine, în timpul călătorici din China în Lhasa, am mers uneori timp de 19 ore fără să ne oprim sau să ne refaecm în vreun fel.

Unul din aceste marşuri a inclus şi traversarea înaltei trecători Deo, afundaţi în zăpadă până la genunchi. Dar mersul nostru încet nu poate fi comparat cu cel al săltăreţului lung-gom-pa, care părea purtat de aripi. În plus, acesta din urmă nu pornise din Thebgyai. De unde venea şi cât de mult a mai mers, după ce l-am văzut noi? Era un mister! Păstorii presupuneau că putea veni de la Tsang, nişte mănăstiri din acea provincie având reputaţia de „colegii” pentru antrenamentele de rapiditate lung gom. Dar nici ei nu au vorbit cu călătorul. Iar în teritoriul Thebgyai, se întretaie o mulţime de drumuri…

Investigaţiile metodice sunt imposibile în această solitudine, sau ar necesita mai multe luni de căutări fără certitudinea unui rezultat satisfăcător. Cât despre a-l urmări, nici nu putea fi vorba. Am amintit de mănăstirile din Tsang, care sunt renumite pentru exerciţiile de iuţeală. Există o legendă care relatează împrejurările în care cea mai importantă dintre ele – Shalu gompa – a fost desemnată pentru a urmări instruirea şi antrenarea alergătorilor lung-gom-pas.

Eroii acestei legende sunt doi lama foarte importanţi: Yungion Dorje Pal Şi Buston (personaj istoric).

Primul era faimos ca magician puternic, specializat în pedepsirea zeităţilor rele. Născut prin anul 1284 e.n., se spune că era a şaptea reîncarnare sucesivă a lui Subhuti (discipol al istoricului Buddha), linie ale cărei reîncarnări au continuat apoi cu Tashi Lamas, cel prezent fiind a şaisprezecea. Yungion Dorje Pal a trăit un timp la curtea împăratului dinastiei mongole, care conducea pe atunci China. Guru său, se spune că era un lama mistic numit Zurwang Senge, despre care nu se ştie nimic precis, decât prin legende şi folclor fantastic. Yungion Dorje Pal a murit la 92 de ani.

Buston s-a născut la Thophug, în apropiere de Shigatze, în anul 1288

e.n. A scris strudii de istorie şi a aranjat scripturile buddhiste traduse din sanskrită, în colecţia numită în prezent Kahgyur.

Magicianul Yungion s-a decis să execute un solemn dubthab pentru a-l pedepsi pe Shinjed (zeul Morţii). Ritualul trebuie realizat timp de 12 ani, în caz contrar zeitatea urmând să ucidă ziinic câte o fiinţă, pentru a-şi satisface foamea. Efectul constă în a-l pune sub controlul magicianului pe Shinjed, pentru a-i smulge sub jurământ promisiunea de a renunţa la omucideri timp de 12 ani. I se oferă unele jertfe în timpul ritualului şi veneraţie zilnică, ce vor trebui să înlocuiască vieţile la care acesta renunţă.

Buston a aflat de intenţia lui Yungion şi dorea să se asigure dacă prietenul său deţine cu adevărat puterea de a determina comportarea zeităţilor. Porni deci spre templul acestuia, însoţit de alţi doi învăţap lama.

Acolo au aflat că Shinjed a răspuns deja ameninţării lui Yungion. Fricâ sa era „mare cât cerul”, spune legenda.

Magicianul le-a spus că au venit la timp pentru a-şi dovedi dragostea şi compasiunea. După câte spunea el, l-a pedepsit pe zeu pentru că a terorizat omenirea, iar acum este necesar să-l hrănească pentru a-l mulţumi – sugerând că unul dintre lamas să se ofere că viclimă.

Cei trei companioni s-au eschivat sub diferite motive şi au plecat grăbiţi. Buston a rămas singur cu Yungion şi a declarat că, dacă succesul ritualului reclama cu adevărat un sacrificiu uman, care să oprească uciderea zilnică a oamenilor timp de 12 ani, el este gata să păşească în gura deschisă a lui Shinjed.

La această propunere generoasă, magicianul a replicat că poate asigura ritualul fără sacrificarea vieţii prietenului său. Îi va încredinţa însă, îni şi succesorilor săi, sarcina de a îndeplini ritualul prescris la fiecare 12 ani. Buston a acceptat responsabilitatea şi Yungion, prin puterile sale magice, a creat nenumăraţi porumbei fantomă şi i-a trimis în gura lui Shinjed.

De atunci, succesivele reîncarnări ale lui lama Buston – care au condus Shalu gompa au perpetuat celebrarea ceremoniei hrănirii. Se pare că, odată cu trecerea timpului, Shinjed şi-a mai făcut nişte colegi, căci astăzi se vorbeşte despre mulţi demoni care sunt invocaţi cu această ocazie.

Era nevoie de un alergător care să-i adune pe aceşti demoni din diferite locuri. Alergătorul era numit Maheketamg. Numele „Mahe” provine de la taurul pe care călătoreşte Shinjed. Acest animal este neînfricat şi consecvent

în provocarea spiritelor rele. În fine, aceasta este explicaţia oferită la Shalu.

Alergătorul ales este, alternativ, un călugăr de la Nyang tod kyid phug. Sau de la Samding.

Cei care aspiră să joace rolul lui Maheketang urmează un antrenament preliminar în una sau alta din mănăstirile menţionate. Antrenamentul constă în exerciţii de respiraţie practicate în strictă izolare, la întuneric, timp de trei ani şi trei luni.

Dintre exerciţii, următorul se bucură de cea mai mare trecere în rândul numeroşilor ascetici tibetani, care nu sunt prea înzestraţi intelectual:

Elevul stă cu picioarele încrucişate pe o pernă mare şi groasă. Inspiră încet, prelung, de parcă ar vrea să-şi umple tot corpul cu aer. Apoi, ţinându-şi respiraţia, sare cu picioarele încrucişate fără a se ajuta de mâini şi cade înapoi pe pernă, rămânând în aceeaşi pozifie. Repetă acest exerciţiu de un număr de ori în cadrul fiecărei şedinţe. Unii lama reuşesc, în final, să sară foarte sus în acest fel. Sunt şi unele femei care se antrenează în aceeaşi manieră.

Scopul acestui antrenament nu este saltul acrobatic, cum s-ar putea crede. Prin această metodă, polrivit tibetanilor, corpul celor care exersează ani de zile devine excesiv de uşor, aproape fără greutate. Se zice că astfel de oameni sunt în stare să se aşeze pe un spic de orz fără a-i îndoi paiul, sau să se urce pe o grămadă de grăunţe fără a le mişca. De fapt, se urmăreşte levitaţia.

Este impus un test ciudat, iar elevul care îl trece cu succes este considerat capabil să execute cele mai sus menţionate, sau, cel puţin, are perspective pentru aşa ceva…

Se sapă o groapă de aceeaşi adâncime cu înălţimea candidatului. Deasupra se construieşte un soi de cupolă a cărei înălţime atinge, şi ea, înălţimea candidatului. În vârful cupolei se află o mică deschidere. Astfel, între omul aşezat cu picioarele încrucişate pe fundul gropii şi deschidere se află o distanţă egală cu dublul înălţimii omului.

Testul constă în a sări cu picioarele încrucişate – aşa, că în timpul antrenamentelor – şi a ieşi prin mică deschidere din vârful cupolei.

Am auzit oameni declarând că în ţinuturile lor s-au comis asemenea fapte, dar eu n-am asistat niciodată la aşa ceva.

Potrivit informaţiilor pe care le-am strâns la faţa locului, testul final care consacră succesul candidaţilor „Taurilor provocatori” (Maheketang) se

desfăşoară puţin mai altfel.

După izolarea lor în întuneric timp de trei ani, călugării care se cred în stare să treacă testul cu succes merg la Shalu, unde sunt zidiţi într-o colibă-mormânt, că cea descrisă mai sus. La Shalu, deschizătura este laterală şi candidatul nu mai trebuie să sară prin vârful acoperişului. Îi este lăsat un scăunel, aşa că se poate căţăra afară din groapă unde a stat şapte zile.

Trebuie să se strecoare afară prin gaura pătrată, care se află lateral. Dimensiunea găurii este calculată în funcţie de şchioapa între al doilea deget şi degetul mare al candidatului.

Cel care reuşeşte este calificat pentru a deveni Maheketang. Este greu de înţeles cum un antrenament care constrânge omul la nemişcare timp de ani de zile, poate duce la dobândirea unei asemenea mobilităţi. Oricum, acesta este antrenamentul special la Shalu, iar în alte părţi am întâlnit meuxie diferite şi aparent mai raţionale, inclusiv practici actuale de marş. Trebuie subliniat însă că metoda lung-gom nu urmăreşte pregătirea elevilor prin întărirea muşchilor, ci face posibile aceste marşuri teribile prin dezvoltarea stării psihice.

Maheketang porneşte în a unsprezecea zi a celei de-a zecea luni a anului tibetan (corespunzătoare lunii noiembrie); după vizitarea oraşelor Lhatsa, Samye şi a altor câtorva locuri, se reîntoarce la Shalu în a douăzecişicincea zi a aceleiaşi luni. Porneşte imediat din nou, mergând la Shigatze, prelungind turul în ţinuturile înalte din Tsang (Tsang tod) şi întorcându-se la Shalu după o lună.

Apoi succesorul direct a lui Buston oficiază ritualul ispăşirii, invitarea demonilor de către Maheketang fiind, după toate aparenfele, acceptată fără obiecţii.

Din întâmplare, am mai avut o întâlnire cu un lung-gom-pa în regiunea locuită de triburi independente de origine tibetană Szetchuanese (în vestul Tibetului). Dar de data aceasta nu l-am văzut mergând.

Călătoream printr-o pădure. Eu şi Yongden mergeam pe jos în faţa servitorilor şi a animalelor noastre, când la o cotitură, am văzut un om dezbrăcat, cu lanţuri de fier înfăşurate în jurul corpului.

Şedea pe o piatră şi părea adânc cufundat în gânduri, astfel încât nici nu ne-a văzut. Ne-am oprit, miraţi. După ce ne-a privit un moment, s-a dovedit dintr-odată alarmat de prezenţa noastră şi a sărit între tufişuri, mai repede

decât o căprioară. Zgomotul produs se lanţurile care zăngăneau pe trupul său se pierdu treptat în desişuri, până se făcu din nou linişte.

„Acel om este un lung-gom-pa”, spuse Yongden. „Am mai văzut unul ca el. Poartă lanţurile pentru a-şi mări greutatea, căci cei ce practică lung gom devin atât de uşori încât sunt mereu în pericol de a se trezi plutind prin aer”.

Cea de-a treia întâlnire a mea cu lung-gom-pa s-a petrecut în Ga, o regiune din Kham, în estul Tibetului. Călătoream, şi atunci, cu mica mea caravană. Omul ne apăru sub aspectul obişnuit prin partea locului, al unui naljorpa, adică un pelerin sărac, ce îşi cară bagajul în spinare. Mii de asemenea indivizi pot fi văzuţi pe toate drumurile în Tibet, aşa că nu am dat prea mare atenţie unuia dintr-o categorie atât de numeroasă.

Aceşti nevoiaşi şi simpatici drumeţi au obiceiul să se alăture unei caravane de comercianţi sau unui călător bogat pe care se întâmplă să întâlnească în drumul lor, şi să îi urmeze. Ei merg împreună cu animalele de povară, sau, dacă acestea sunt atât de puţine şi de uşor încărcate încâl aleargă împreună cu călăreţii, atunci rămân în urmă şi merg până se realătură grupului, la tabăra de seară. Nu le este prea greu să facă asta, deoarece caravanele tibetane pornesc la răsăritul soarelui şi se opresc la amiază, căci trebuie să se odihnească şi să pască animaiele.

Efortul pe care îl face naljorpa grăbindu-se în urma călăreţilor sau dând vreun ajutor ocazional servitorilor este compensat prin cina pe care o primeşte zilnic şi, din când în când, prin câte un ceai sau nişte făină de orz, de la călători.

Potrivit acestui obicei, omul pe care l-am întâlnit s-a ataşat caravanei noastre. Am aflat de la el că era din mănăstirea Pabong şi mergea în ţinutul Tsang. Mergând pe jos, fără grabă, o călătorie atât de lungă ar putea dura trei-patru luni.

Totuşi, mii de pelerini tibetani întreprind asemenea marşuri.

Companionul nostru petrecuse deja câteva zile cu noi când, în urma unei mici pauze (era deja amiază) am pornit din nou la drum. Considerând că măgarii cu bagajele vor întârzia la traversarea unei creste ce se întindea înaintea noastră, am pornit înainte, cu fiul meu şi cu un servitor, pentru a căuta o păşune unde să putem campa la noapte.

Când stăpânul merge înainte, omul care îl însoţeşte duce un vas pentru ceai şi câteva provizii, astfel încât lama să se poată hrăni în timp ce aşteaptă

sosirea caravanei, cu bagaje şi corturi. Servitorul meu nu a uitat să se conformeze acestui obicei şi acest lucru – neînsemnat, în esenţă – a determinat etalarea abilităţii lui lung gom – pa.

Drumul prin trecătoare a fost mai lung decât mă aşteptam şi am realizat curând că măgarii nu vor atinge culmea crestei înainte de căderea nopţii.

Nu-i puteam lăsa să încerce coborârea pe întuneric, aşa că, găsind un loc cu iarbă bună lângă un pârâiaş, ne-am oprit acolo. Băusem deja ceaiul şi strângeam bălegar uscat pentru a înteţi focul, când l-am văzut pe naljorpa escaladând muntele la o oarecare distanţă sub noi, înaintând cu o viteză extraordinară. Când a ajuns mai aproape, am putut vedea că mergea cu acelaşi pas săltăreţ pe care l-am remarcat la lung-gom-pammthegyai.

Când ne-a ajuns, omul a rămas liniştit un timp, privind fix înainte. Nu era complet leşinat, dar părea doar pe jumătate conştient şi nu putea să vorbească sau să se mişte. Starea de transă se risipi treptat şi naljorpa reveni la normal. Răspunzând întrebărilor mele mi-a spus că a început pregătirea lung – gom pentru agerime cu un gomehen lângă mănăstirea Pabong. Deoarece maestrul a părăsit ţinutul, intenţionează să meargă la mănăstirea Shalu, în Tsang.

Nu mi-a spus mai mult şi păru trist toată scara. Dimineaţa, i-a mărturisit la Yongden că transă i-a venit involuntar şi a fost produsă de unul dintre cele mai vulgare gânduri.

Mergând cu servitorii mei în urma catârilor a început să se impacienteze. Mergeau atât de încet, gândea el – iar în timpul acesta noi, fără îndoială, pregăteam la foc mâncarea pe care văzuse că a luat-o servitorul meu. Când ceilalţi trei servitori şi cu el ne vor ajunge, vor avea de ridicat corturile, de îngrijit animalele, aşa că nu vor mai avea timp pentru mâncat şi băut ceai decât înainte de culcare.

El vizualiză micul nostru grup. Văzu focul şi mâncarea pe jar şi, treptat, adâncindu-se în contemplare, deveni inconştient de ce era în jurul său. Apoi, împins de dorinţa de a participa la masa noastră, acceleră pasul şi astfel, în mod mecanic, se pomeni în plin mers de lung-gom-pa. Obişnuinţa de a asocia acest tip de mers cu cuvintele magice învăţate de la maestrul său a determinat recitarea mentală a formulei. Aceasta a impus reglarea ritmului respiraţiei şi a urmat starea de transă. Neîndoielnic, concentrarea gândurilor sale asupra mâncării de pe foc a dominat totul.

Novicele se consideră un păcătos. Amestecul lăcomiei cu sfintele formule mistice şi exerciţiile lung – gom i se părea un sacrilegiu.

Fiul meu lama nu a îndrăznit să-mi povestească toate acestea. Fiind interesată, i-am pus novicelui câteva întrebări. Nu era dispus să răspundă, dar am obţinut totuşi nişte informaţii, care au confirmat ceea ce ştiam deja. El mi-a spus că apusul şi nopţile senine erau condiţii favorabile şi că era obişnuit să se antreneze privind la cerul înstelat.

Am presupus că, aşa cum fac cei mai mulţi tibetani, a jurat să nu divulge învăţătura împărtăşită de maestrul său şi de aceea l-au deranjat întrebările mele.

În a treia zi după performanţa sa, când ne-am trezit, în zori, nu mai era în cort. A dispărut în timpul nopţii, folosindu-se, probabil, de puterile lung-gom. De data aceasta, desigur, cu un scop mai înalt decât lăcomia…

Informaţiile pe care le-am obţinut din diferite surse privind practică specială lung – gom, pot fi rezumate astfel:

Primul pas înainte de a trece la antrenament este, că de obicei, dobândirea puterii prin ritualul amgkur. Apoi, timp de mai mulţi ani, sub îndrumarea unui profesor experimentat, urmează o autoinsiruire în diferite felun de respiraţie. Doar în momentul când discipolul a atins un grad suficient de perfecţionare, se va putea aştepta la realizarea performanţei propriu-zise. În acest studiu, urmează un nou angkur, iar maestrul îi va împărtăşi novicelui o formulă magică. Acesta din urmă va fi sfătuit să-şi concentreze gândurile la recitarea mentală cadenţată a acestei formule cu care, în timpul mersului, inspiraţiile şi expiraţiile trebuie să fie în ritm; paşii. Respiraţia şi silabele formulei trebuie să fie sincronizate. Drumeţul nu trebuie nici să vorbească, nici să se uite într-o parte sau alta. Trebuie să-şi menţină privirea fixată pe un obiect îndepărtat şi să nu permită distragerea atenţiei de către nimic altceva.

Când se ajunge la transă, deşi conştiinţa normală este în mare măsură suprimată, rămâne suficient discernământ pentru că omul să evite obstacolele din drum şi să aibă în minte direcţia de mers şi locul de destinaţie.

Spaţiile goale ale pustiurilor, platourile, mai ales pe înserat, creează condiţii favorabile pentru aceste performanţe. Chiar dacă cineva a mărşăluit pe tot parcursul zilei şi se simte obosit, transa se obţine relativ uşor la asfinţit. Oboseala nu se va resimţi, iar drumeţul poate să-şi continue mersul pe mile întregi.

Primele ore ale dimineţii sunt de asemenea favorabile, dar în măsură mai mică.

Amiază şi după-amiaza devreme, văile înguste, terenurile împădurite şi zonele denivelate sunt considerate nefavorabile şi numai adepţii perfecţionaţi lung gom sunt capabili să domine influenţele adverse emanate de acestea.

Aceste explicaţii par să indice că uniformitatea peisajului şi lipsa oricărui reper care să distragă atenţia sunt de ajutor în atingerea stării de transă.

Este sigur că o câmpie goală, din pustiu, oferă mai puţine ocazii de distragere a atenţiei de la formulă şi ritmul respiratoriu decât o râpă pe jumătate astupată cu stânci şi tufişuri, cu pârâuri zgomotoase ele. Cât despre regularitatea paşilor, aceasta nu e uşor de păstrat pe un teren accidentat.

Din puţina mea experienţă practică am dedus că şi pădurile cu qopaci înalţi şi drepţi, lipsite de subarboret şi străbătute de poteci acceptabile, sunt foarte favorabile transei – poate tot datorită uniformităţii peisajului. Oricum, aceasta este ideea mea personală şi se bazează pe o singură observă ţie, pe care am făcut-o în pădurile virgine din Poyul.

Orice noapte senină pare potrivită pentru antrenamentul începătorilor, dar strălucirea puternică a stelelor este deosebit de favorabilă. Unii sunt învăţaţi să-şi fixeze privirea pe o stea anume. Asta pare să aibă legătură cu efectul hipnotic şi mi s-a povestit că printre novicii care se antrenează în acest fel sunt unii care se opresc din mers atunci când „steaua lor” apune sau se ridică deasupra capului, pe bolta cerească. Alţii, dimpotrivă, nu remarcă dispariţia ei. Căci, în timp ce steaua iese din raza lor vizuală, ei îşi formează o imagine subiectivă a acesteia, care rămâne fixă în faţa lor.

Unii iniţiaţi în legea secretă afirmă că, drept rezultat al multor ani de practică, după ce au călătorit o anumită distanţă, picioarele lui lung-gom-pa nu mai ating pământul şi el alunecă prin aer, cu mare viteză.

Lăsând la o parte exagerările, am convingerea – din mica mea experienţă şi din cele auzite de la unii lamas de încredere – că se poate ajunge la situaţia în care un lung-gom-pa nu-şi mai simte greutatea propriului corp. Un fel de anestezie atenuează durerile produse prin lovirea de pietre sau de alte obstacole din drum şi se poate merge ore în şir cu o viteză neobişnuită, cu o uşoară ameţeală agreabilă, bine cunoscută motocicliştilor sportivi.

Tibetanii fac o distincţie clară între marşurile prelungite realizate de

lung-gom-pas şi cele ale pawos-ilor – medium-uri posedate, care intră în transă involuntar şi merg fără a avea o ţintă precisă.

Intelectualii lama nu neagă realitatea fenomenelor care apar în timpul lungilor curse prin metoda lung – gom, dar le ignoră.

Alitudinea lor ne reaminteşte de cea atribuită lui Buddha, într-o legendă veche.

Se spune că Buddha călătorea odată, cu unii dintre discipolii săi, şi a întâlnit un yoghin sleit de puteri, într-o colibă din pădure.

Maestrul s-a oprit şi s-a interesat cât timp a locuit acel om acolo, în austeritate. „Douăzecişicinci de ani", răspunse yoghinul.

„Şi ce putere ai dobândit printr-un atât de lung şi greu efort?", întrebă Buddha. „Sunt capabil să traversez un râu păşind pe suprafaţa apei", răspunse, mândru, pustnicul.

„Sărmanul meu amic!", spuse Buddha cu compătimire. „Chiar ai irosit atâţia ani pentru un fleac? De ce? Podarul te-ar trece pe malul celălalt pentru o mică monedă".

Arta autoîncălzirii fără foc, sus, în mijlocul zăpezilor

Să-ţi petreci iarna într-o grotă, printre zăpezi, la o altitudine cuprinsă între 3500 în şi 6000 m, îmbrăcat cu veşminte subţiri sau chiar dezbrăcat, şi să nu răceşti – este, într-adevăr, o realizare deosebilă. Totuşi numeroşi pustnici tibetani trec în fiecare an cu bine prin această încercare. Rezistenţa lor este atribuită puterii pe care o deţin de a genera tumo.

Cuvântul tumo înseamnă căldură, dar nu este folosit în limba tibetană pentru a desemna căldura obişnuită. Este un termen tehnic al terminologiei mistice, iar efectele acestei călduri nu se limitează la a-i încălzi pe pustnicii care o pot produce.

Adepţii tibetani ai legii secrete disting mai multe feluri de tumo.

Tumo exoteric, care apare spontan, în cursul unui extaz particu-lar, şi îl îmbracă treptat pe mistic în „mantia moale şi caldă a zilei".

Tumo esoteric, care menţine pustnicii într-o stare de confort, în Imunţii înzăpeziţi.

Mistic tumo, ce nu revendică decât o vagă şi simbolică legătură cu căldura. Este vorba de experienţa „beatitudinii paradisiace" în această lume.

În învăţătura secretă, tumo este focul subtil care încălzeşte fluidul generativ şi conduce energia prin el, până cuprinde tot corpul în lungul disstelor canale ls aş (vene, artere şi nervi).

Supersliţiile şi ideile filosofice bizare au contribuit la a da naştere multor poveşti extraordinare în legătura cu acest subiect, dintre care voi relata una, pe scurt.

Din dorinţa anxioasă de a deveni un erudit, faimosul ascetic Reschungpa l-a părăsit pe maestrul său Milarespa, împotriva sfaturilor acestuia, pentru a studia literatura filosofică la Lhasa. Lipsindu-i binecuvântarea părintelui său spiritual, lucrurile au luat o întorsătură proastă pentru el, din punct de vedere religios, un bogătaş, entuziasmat de învăţătura şi priceperea tânărului la în privinţa legii oculte şi dorind să-l aducă în casa sa, i-o dăduse pe singura sa fiică de soţie. Aceasta se petrecea înainte de reformă lui Tsung Khapa, când toţi lama aveau dreptul să se căsătorească. Fata nu împărtăşea admiraţia tatălui său pentru Reschungpa, dar a fost obiigată să se supună şi – spre a se răzbuna – îi făcea viaţa cu adevărat grea sărmanului ei soţ, astfel că acesta regreta că a cedat atracţiei averii.

Blândeţea cu care suporta tratamentul dur nu înduioşa inima soţiei. Ea a mers până acolo încât l-a lovit cu un cuţit Şi, ce să vezi! În loc de sânge, a ţâşnit lichid generativ. Prin practici tumo – spune cu absolută convingere lama care mi-a povestit legenda – corpul lui Reschungpa s-a umplut cu spermă.

Pentru a le face dreptate tibetanilor, trebuie să adaug că un alt lama a zeflemisit povestea şi pe cel ce a spus-o. Într-adevăr, prin practici tumo îţi poţi umple corpul cu o forţă generativă care permite creaţii psihice, dar aceasta este o energie subtilă, invizibilă (Shugs), şi nu o masă de substanţă materială.

Oricum, doar câţiva, în cercurile mistice, sunt într-adevăr familiarizaţi cu aceste tipuri de tumo, în timp ce minunatul efect tumo care încălzeşte şi menţine în viaţă pustnicii în sălbăticiile înzăpezite este cunoscut de fiecare tibetan. Asta nu înseamnă că proceasul prin care este produsă misterioasă căldură le este familiar tuturor. Dimpotrivă, el este păstrat în secret de lamas care îi învaţă doar pe novici şi care atrag atenţia că informaţiile obţinute din cărţi sau auzite nu au niciun rezultat practic fără experienţa şi învăţătura obţinute sub îndrumarea unui maestru care este, el însuşi, un adept.

Mai mult: numai cei ce sunt pregătiţi pentru antrenamente pot spera să

se bucure de rezultate. Cea mai importantă pregătire cerută este: să fii deja iscusit în diferite practici legate de respiraţie; să fii capabil de o perfectă concentrare a minţii; mergând până acolo încât să realizezi transă în care gândurile sunt vizualizate; să deţii adevăratul amgkur de la un lania înzestrat cu puterea de a-l conferi. (angkur – ritual prin care o anumită putere este comunicată discipolului de către maestrul său).

Iniţierea tumo este precedată de o lungă perioadă de verificări.

Prin aceste verificări cred că se urmăreşte testarea robusteţii candidatului. Cu toată marea mea încredere în metoda tumo, mă îndoiesc că ea poate fi practicată în siguranţă de către persoane cu o consutuţie firavă. Probabil că de aceea profesorii tumo urmăresc cu înţelepciune să evite greşelile care pot pricinui necazuri discipolilor neadecvaţi şi să le diminueze lor reputaţia.

Nu-mi dau seama dacă, cedând insistenţelor mele de a-mi scurta perioadă de probare, venerabilul lama care m-a „împuternicit” a vrut doar să scape de mine sau nu.

El mi-a cerut pur şi simplu să merg într-un loc singuratic, să mă îmbăiez într-un pârâu îngheţat de munte, apoi, fără să mă şterg, să pun haine pe mine, să-mi petrec noaptea acolo, nemişcată, în meditaţie. Iarna nu începuse încă, dar la altitudinea de 3500 m, unde era situat locul indicat, nopţile erau cu adevărat geroase şi am fost foarte mândră că nu am răcit.

Am mai făcut baie în acest fel şi după aceea, involuntar, când am alunecat la trecerea printr-un văd al râului Mekong, lângă Rakshi, în Tibetul denord.

Când am ajuns la mal, în câteva minute hainele au îngheţat pe mine… Nu aveam altele, de schimb.

Este uşor de înţeles că tibetanii, care sunt mereu expuşi accidentelor datorate climei aspre, deţin o metodă care îi protejează în mare măsură de răceală.

Odată iniţiat, oricine poate să renunţe la hainele călduroase de lână şi nu va trebui niciodată să se apropie de un foc, pentru a se încălzi.

După o scurtă perioadă în care exersează sub îndrumarea atentă a unui; maestru, novicele trebuie să se retragă într-un loc foarte izolat, situat la mare înălţime (în Tibet, asta înseamnă la mult peste 3500 m). Potrivit profesorilor şi adepţilor tumo, nu se vor face exerciţii într-o casă, sau lângă locuri populate.

Se consideră că aerul poluat de fum şi diferite mirosuri, împreună cu diferite cauze oculte, vor împiedica succesul, ba chiar vor proluce râu candidatului. Odată instalat convenabil, discipolul nu trebuie să mai vadă pe nimeni în afară de lama care îl tutelează şi care îl poate vâzita ocazional, sau căruia trebuie să-i mai repare sihăstria, la intervale lungi.

Novicele trebuie să-şi înceapă antrenamentele în fiecare zi înainte de apus şi să sfârşească exerciţiile speciale tumo înainte de răsărit, căci, de regulă, el trebuie să execute anumite meditaţii la acea oră. Practică se desfăşoară afară; iar novicele trebuie să fie dezbrăcat, sau să poarte un veşmânt subţire, de bumbac.

Începătorii pot sta pe o saltea de paie (dacă au), pe o bucată de pânză de sac, sau pe un trunchi de lemn. Discipolii ceva mai avansaţi vor sta pe iânt, iar la un grad mai mare de perfecţiune pe zăpadă sau pe suprafaţa îngheţată a unui lac sau unui râu. Ei trebuie să nu mănânce şi să nu bea, mai ales băuturi calde, înainte de începerea exerciţiilor.

Sunt permise două poziţii. Ori cea obişnuită pentru meditaţii, cu picioarele încrucişate; ori aşezate în ştii european, cu fiecare mână pe genunchiul corespunzător, având degetul mare, arătător şi cel mic întinse, iar degetul mijlociu şi inelar îndoite sub palmă.

La început sunt practicate diferite exerciţii de respiraţie, cu scopul de a curăţa căile de acces ale aerului prin nări.

Apoi mândria, mânia, ura, lăcomia, lenea, prostia, vor fi respinse mental, cu exerciţii ritmice.

Toate binecuvântările sfinţilor, spiritul lui Buddha, cele cinci înţelepciuni, tot ce este bun şi demn pe lume, va fi atras şi asimilat în timpul inspiraţiilor.

Acum, realizând pentru un timp alungarea tuturor gândurilor şi grijilor, devenind perfect căim, omul îşi imaginează că în corpul său se află un lotus de aur, la nivelului ombilicului. În acest lotus, strălucind ca soarele, stă silabă ram. Desupra se află silabă mă, iar din această emană Dorjee Naljorma (o zeitate feminină).

Aceste silabe mistice, numite „sămânţă”, nu trebuie privite ca simple caractere scrise sau reprezentări simbolice ale lucrurilor, ci că fiinţe erecte, înzestrate cu forţă motrică. De exemplu, ram nu este numele mistic al focului, ci este sămânţa focului.

Hinduşii acordă o mare importanţă pronunţării corecte a acestor „formule sămânţă” (bia mantra s).

Ei cred că puterea acestora rezidă din sonoritatea lor, pe care o consideră creatoare. Anumiţi mistici tibetani sunt de acord că ram, pronunţat corect, poate produce foc, deşi aceste silabe mistice nu sunt în general folosite în Tibet că sunete, ci mai curând că reprezentări ale elementelor, zeităţilor etc.

Tibetanii, identificând ram cu focul, consideră că cei ce ştiu să folosească mental imaginea subiectivă a acestui cuvânt pot face orice lucru să ia foc, sau chiar să producă foc fără combustibil aparent.

De îndată ce a imaginat-o pe Dorjee Naljorma răsărind din silabă în a, practicantul trebuie să se identifice cu ea. Când „devine” zeitate, omul îşi imaginează litera A plasată în ombilic, iar litera Ha pe creştetul capului.

Inspiraţii adânci, lente, lucrează ca nişte foale şi stârnesc limbi de foc de forma şi dimensiunea unor mingii mici (în originală literatură tibetană: de forma şi dimensiunea bălegarului de capră). Acest foc există în A. Fiecare respiraţie produce senzaţia unei adieri de vânt ce pătrunde în abdomen la nivelul ombilicului şi înteţeşte forţa flăcărilor. (în alte exerciţii tumo, trebuie imaginate picături de ulei care cad din Ha în focul situat în A, pentru a-l alimenta).

Apoi, fiecare respiraţie este urmată de o apnee. Treptat, timpul de reţinere a respiraţiei creşte tot mai mult. Gândurile continuă să urmărească apariţia focului care urcă de-a lungul venei uma, răsărind în mijlocul corpului.

Tibetanii au împrumutat din India cele trei nadis (artere, vene) mistice care joacă un rol important în antrenamentele psihice yoga. În limba tibetană nadis se numesc ts a s, respectiv: roma, Kyangma şi uma.

Aceste aşa-zise „artere” nu sunt presupuse a *fi* adevărate artere, conţinând sânge, ci un fel de nervi deosebit de fini care distribuie curenţi de energie psihică. Cele trei ts aş menţionate sunt cele mai importante, dar există nenumărate altele.

Totuşi, misticii iluminaţi consideră sistemul tsa ca fiind lipsit de orice suport material. Potrivit opiniei lor, este vorba de o imagine simbolică.

Exerciţiile continuă apoi trecând prin 10 stadii diferite, dar fără pauze între ele. Diferite viziuni subiective, ca şi senzaţiile care le însoţesc, se succed cu modificări gradate. Inspiraţiile, apneele şi expiraţiile continuă ritmic şi o

formulă mistică este repetată mereu. Mintea trebuie să rămână concentrată şi fixată pe viziunea focului şi a senzaţiei de căldură care se degajă.

Cele 10 stadii pot fi descrise, pe scurt, în felul următor:

1. Artera centrală uma este imaginată şi văzută subiectiv – la fel de subţire ca aţa sau că firul de păr, plină de flăcări în ascensiune şi străbătută de curentul de aer produs de respiraţie.

2. Artera creşte în grosime şi devine groasă că degetul mic.

3. Ea continuă să crească şi atinge dimensiunea unui braţ.

4. Artera umple tot corpul; sau, mai bine zis, corpul devine el însuşi ls a – un fel de tub plin cu foc şi aer.

5. Forma corpului încetează să mai fie percepută. Lărgită peste măsură, artera cuprinde întregul pământ, iar naljorpa se simte că o furtună de flăcări printre valurile aprinse ale unui ocean de foc.

Începătorii a căror minte nu este acomodată cu meditaţii prelungite trec mai repede prin aceste cinci stadii decât cei avansaţi, care progresează lent, adânciţi în contemplare. Totuşi, chiar şi cei mai grăbiţi discipoli au nevoie de aproximativ o oră pentru a ajunge la al cincilea stadiu.

Acum, viziunile subiective se repetă în ordine inversă.

6. Vântul furtunos se domoleşte, valurile înflăcărate se micşorează şi devin mai puţin agitate, oceanul sclipitor se restrânge şi este absorbit de trup.

7. Artera, redusă la dimensiunea unui braţ, este vizualizată din nou plină defoc.

8. Artera descreşte până la dimensiunea unui deget.

9. Devine subţire ca firul de păr.

10. Dispare complet; focul încetează să mai fie perceput, la fel ca toate

celelaite forme, toate reprezentările, absolut totul. De asemenea, se risipeşte orice idee despre vreun obiecL

Mintea cade în marea „Goliciune”, unde dualitatea subiect-obiect perceput nu mai există. Este o transă care, în funcţie de evoluţia spirituală şi psihică a discipolului, poate fi mai mult sau mai puţin prelungă.

Exerciţiul, cu sau fără ultimele cinci stadii, poate fi repetat în timpul zilei, sau oricând cineva suferă de frig. Antrenamentul propriu-zis se face doar imediat după apus.

Probabil că Milarespa a recurs la această tehnică atunci când s-a întâmplat să *fie* blocat de zăpezi într-o grotă din Lachi Kang (lângă Everest) şi s-a văzut obligat să aştepte acolo primăvara. A făcut din aventura să subiectul unui poem, din care voi prezenta o parte în traducere liberă.

Dezgustat de viaţa lumească, Am căutat singurătatea pe vârful Lachi Kang.

Cerul şi pământul se sfătuiră

Şi mi-au trimis solie o vijelie.

Elementele apei şi ale aerului, împreună cu norii întunecaţi ai sudului, Au ascuns lună şi soarele

Ajungând de pe cer micile stele

Şi le-au aruncat în ceaţă pe cele mari.

Apoi, a nins continuu nouă zile şi nopţi.

Fulgii cei mari, cât lâna de la oaie, Veneau zburând ca o pasăre.

Cei mici, cât boabele de muştar şi mazăre, Veneau în jos rostogolindu-se.

Măreţia ninsorii era dincolo de orice închipuire.

Sus, a acoperit crusta de gheaţă a munţi lor; Jos, a îngropat până la vârf copacii pădurilor.

Înălţimile negre păreau pictate în alb, îngheţul a netezit suprafaţa unui lac, iar albastrele pâraie curgătoare erau ascunse sub gheaţă.

Munţii şi văile erau nivelate şi păreau o câmpie, Oamenii erau prizonieri în sate, Animalele domestice sufereau de foame, Păsările şi fiarele posteau, Şoarecii şi şobolanii erau închişi sub pământ ca nişte tezaure în timpul acestei calamităţi.

Zăpada, vântul îngheţat şi hainele mele subţiri de bumbac se luptau pe

muntele alb.

Zăpada, căzând pe mine, se topea într-un şiroi, Urletul vântului se spărgea în roba mea subţire, care conţinea căldură de foc, Viaţa şi moartea se înfruntau în lupta ce avea loc, iar eu, ieşind biruitor, am lăsat un semn pustnicilor, demonstrând marea virtute a tehnicii tumo.

Miiarespa îşi descrie impresiile ca un poet, dar, în afară de faptul că a fost cuprins peneaşteptate de zăpezi, fiind lipsit de provizii şi de un adăpost adecvat, nimic nu este excepţional în experienţa sa. Mulţi tibetani petrec iarna în împrejurări asemănătoare celor descrise de el.

Nu vreau să compar „plimbările" mele hibernale prin munţii Tibetului cu încercările pustnicilor din categoria lui Milarespa, dar scene că cea povestită de el îmi sunt familiare.

Am locuit şi eu în grote sau în colibe la mari înălţimi. Deşi am avut suficiente alimente şi provizii de combustibil pentru a aprinde un foc când dormeam, cunosc totuşi dificultatea acestui fel de viaţă. Dar îmi amintesc, de asemenea, liniştea perfectă, încântătoarea singurătate şi minunată pace în care era scufundată sihăstria mea şi nu cred că cei ce duc un asemenea mod de viaţă au nevoie de milă. Mai curând aş spune că trebuie invidiaţi.

În afară de exerciţiile amintite, mai există şi alte moduri de a produce tumo. Oricum, ele sunt mai mult sau mai puţin asemănătoare. Procedeele combină întotdeauna reţinerea îndelungată a respiraţiei şi vizualizarea focului. Aceasta, de fapt, semnifică autosugestia.

Se spune că una dintre cele şase doctrine oculte predate de Narota include tumo.

Avem o variantă prescurtată a metodei lui Narota.

Trebuie să avem însă în vedere că – aşa cum am arătat deja – aceste exerciţii sunt destinate discipolilor care s-au antrenat asiduu ani de zile în exerciţii de respiraţie pregătitoare şi alte gimnastici.

Poziţia corpului este descrisă astfel:

Stând ghemuit, cu picioarele încrucişate, cu braţele trecute pe sub femure şi palmele prinse una de alta.

În această poziţie, discipolul trebuie (1) să-şi întoarcă stomacul de trei ori de la dreapta la stânga şi apoi de la stânga la dreapta; (2) să-şi agite stomacul cât mai tare cu putinţă; (3) să-şi scuture corpul „ca un cal sălbatic" şi să execute o mică săritură menţinându-şi picioarele încrucişate. Aceste trei

exerciţii trebuie repetate de trei ori şi să fie încheiate cu o săritură cât mai sus posibil. Nu mi se pare de necrezut ca un om să se simtă rău după ce face aşa ceva… Exerciţiul este împrumutat din practica indiană hatha yoga, dar în acele tratate nu se face Iegâtura cu niciun fel de tumo cunoscut în Tibet.

Procesul continuă prin ţinerea respiraţiei până când abdomenul capătă formă de cupă". (Exact aceeaşi expresie am auzit-o la pustnicii tibetani).

Urmează vizualizarea lui Dorjee Naljorma, că în exerciţiul anterior. Apoi este imaginat câte un soare în paima fiecărei mâini, în talpa fiecărui picior şi sub buric.

Frecând unul de altul sorii din palme şi din tălpi, focul pâlpâic şi atinge soarele de sub ombilic, iar acesta, la rândul său, se înflăcărează şi umple tot corpul cu foc.

Odată cu fiecare expiraţie, lumea întreagă este vizualizată ca fiind cuprinsă de foc.

Exerciţiul se sfârşeşte cu 21 de sărituri mari. (din „Chos drug bsdus pahi zin bris – Tratatul celor şase doctrine", atribuit lui Narota).

Deşi există anumite asemănări în imaginile vizualizate de aceste două metode, diferenţele între ele sunt remarcabile; căci, în timp ce a doua include sărituri şi gesticulaţii, prima reclama completă imobilitate.

Este posibil ca aici, că în multe alte cazuri, anumite elemente ale antrenamentului să fie împrumutate de la ocultiştii Bonpos. Unul dintre aceştia mi-a spus odată că vizualizarea focului (mai curând decât exerciţiile de respiraţie) este cea care produce căldura în timpul meditaţiei. Eu nefiind de acord, a adăugat: „Un om poate fi ucis prin puterea minţii şi poate să se sinucidă prin propria sa imaginaţie. Dacă moartea poate fi produsă în acest fel, cu atât mai uşor poate fi generală căldura".

Inspiraţia, apneea şi expiraţia sum realizate mecanic, în ordinea prescrisă de către cei ce sunt deja bine antrenaţi în practică lumo. Ei nu-şi distrag atenţia de la mirajul focului, nici de la continua repetare a formulei mistice care însoţeşte contemplaţia. Aceşti discipoli avansaţi nu fac niciun efort de imaginaţie pentru a vedea crescând intensitatea focului. În cazul lor, procesul se desfăşoară de la sine, ca rezultat al obişnuinţei dobândite, şi un sentiment plăcut de căldură se răspândeşte treptat în tot corpul, ceea ce constituie şi scopul ritualului.

Uneori antrenamentele discipolilor tumo se încheie printr-un fel de

examen.

Pe o noapte geroasă de iarnă, cei ce se consideră capabili să treacă testul cu succes sunt duşi pe malul unui râu sau ai unui lac. Dacă toate râurile din zonă sunt îngheţate, se face o copcă în gheaţă. Este aleasă o noapte cu lună, când bate şi un vânt puternic. Asemenea nopţi nu sunt rare în Tibet, în timpul lunilor de iarnă.

Neofiţii se aşează dezbrăcaţi, direct pe pământ, cu picioarele încrucişate. Nişte cămăşi sunt udate în apă înghejată, fiecare îmbracă una dintre ele şi trebuie s-o usuce pe corpul său. De îndată ce cămaşa s-a uscat, este udată din nou şi pusă pe corpul novicelui, pentru a o usca iar. Operaţiunea continuă în acest fel până dimineaţa. Atunci, cel care a uscat cel mai mare număr de cămăşi este recunoscut că învingător în competiţie.

Se spune că unii reuşesc să usuce 40 de cămăşi pe noapte. Alţii sunt, însă, prea îngăduitori cu exagerările, sau poate cu dimensiunile cămăşilor, care devin uneori atât de mici încât sunt doar simbolice. Totuşi, eu am văzut câţiva respa uscând câteva cămăşi de dimensiunile unui şal mare…

Potrivit legilor vechi, un om trebuie să usuce cel puţin trei cămăşi pentru a fi un adevărat respa, învrednicit să poarte roba de bumbac alb, efigia perfecţiunii în tumo. Dar mă îndoiesc că această lege mai este respectată în zilele noastre.

Respa desemnează pe cei ce poartă doar un simplu veşmânt de bumbac, în orice sezon şi la orice altitudine. Totuşi, nu puţini sunt acei respas care poartă haine călduroase pe sub roba de bumbac. Ei sunt impostori, sau călugări care au efectuat într-adevăr antrenamentele tumo, dar nu destul de insistent pentru a obţine rezultate depline.

Neîndoielnic, deşi există impostori şi mediocrităţi, unii adepţi tumo sunt mai ceva decât respa, ei renunţând şi la veşmintele de bumbac şi trăind complet dezbrăcaţi, în grotele munţilor înalji, perioade lungi de timp.

Uneori o viaţă întreagă.

Tibetanii se simt foarte mândri de asemenea fapte şi nu scapă prilejul de a-i lua peste picior pe yoginii indieni dezbrăcaţi, pe care îi întâlnesc atunci când merg în pelerinaj, în India. Ei nu înţeleg că, în cazul indienilor, goliciunea este un simbol al renunţării absolute şi nu o etalare a unei extraordinare rezistenţe fizice.

S-a întâmplat ca unul dintre aceşti super-respa, care s-a antrenat în

tumo lângă Kang-Tise (numele tibetan al muntelui Kailas, în Tibetul de Vest), în timp ce călătorea peste câmpiile Indiei, cu încă un respa şi un servitor laic, să întâlnească un prezentabil sadhu care stătea întins, dezbrăcat, şi făcea plajă pe o rogojină.

„Bătrâne, dacă ai sta dezbrăcat astfel pe malul lacului Mophang (un loc sacru din munţii Kalis! a altitudinea de 5000 m), atunci cu siguranţă ai impresiona pe cineva”, spuse, ironic, pustnicul tibetan. Indianul, desigur. N-a înţeles limba acesiuia şi nici de ce călătorii au izbucnit într-un râs ireverenţios la adresa lui.

Toate acestea mi-au fost relatate de însuşi pustnicul care, la bătrâneţe, continua să se amuze de glumă făcută în anii tinereţii sale.

De fapt, la începutul antrenamentelor, fenomenul de creştere a temperaturii – sau probabil, în unele cazuri, senzaţia subiectivă de căldură – se menţine doar în timpul practicării exerciţiilor. Când concentrarea mentală şi exerciţiile de repiraţie încetează. Frigul se reinstalează treptat. Pe de altă parte se spune că, în cazul celor ce au perseverat în antrenament mulţi ani, producerea căldurii devine o funcţie naturală a organismului, care lucrează de la sine de îndată ce vremea se răceşte.

În afară de uscarea cămăşilor ude pe corpul candidatului, există diferite alte teste pentru a stabili gradul de căldură pe care neofitul este în stare să o radieze. Unul dintre aceste leşte constă în şederea pe zăpadă. Canlitatea de zăpadă topită sub corpul său, ca şi distanţa la care se topeşte zăpada în *jev* sunt luate că măsuri ale abilităţii sale.

Este greu să oferim o idee corectă despre dimensiunea rezultatelor obţinute prin tumo, dar unele dintre aceste fapte sunt autentice. Pustnicii chiar trăiesc dezbrăcaţi, sau purtând un simplu veşmânt de bumbac, toată iarnă, în regiunile înalte pe care le-am menţionat. Nu sunt singura care i-a văzut. S-a relatat că membrii unei expediţii în Everest au avut o întâlnire ocazională cu unul dintre aceşti pustnici dezbrăcaţi.

În încheiere, trebuie să vă spun că eu însămi am obţinut rezultate remarcabile prin mica mea experienţă tumo.

Mesaje trimise „prin vânt”.

Misticii tibetani nu sunt vorbăreţi. Cei care acceptă discipoli îi învaţă prin metode în care discursurile nu au o prea mare importanţă. Discipolii pustnicilor contemplativi îşi văd arareori maestrul şi numai la intervaie

determinate de pregătirea spirituală şi nevoile novicelui.

Pot trece chiar câteva luni sau câţiva ani între întâlniri. Dar, în ciuda aparenţei lor singurătăţi, maestrul şi discipolii – mai ales discipolii avansaţi – nu duc lipsă de metode de comunicare atunci când consideră că e necesar. Telepatia este o ramură a legii secrete tibetane, şi se pare că în Ţara Zăpezilor că joacă rolul pe care l-a dobândit în vest. În timp ce telegraful fără fir îşi pune aparatele la dispozifia publicului, modul subtil de a transmite mesaje „prin vânt" rămâne privilegiul unei minorităţi, al adepţilor acestei arte din Tibet.

Telepatia nu este o mare noutate pentru vestici. Societăţile de cercetări psihice au atras atenţia în repetate rânduri asupra fenomenului telepatic. Se pare că, totuşi, el survine din întâmplare, autorul nefiind conştient de rolul pe care îl joacă. Astfel, el trimite în spaţiu unde misterioase care întâlnesc, la o distanţă mai mare sau mai mică, un receptor uman; dar nu face asta conştient şi cu un scop anume.

Pe de altă parte, experienţele de transmitere voită a mesajelor telepatice au dat rezultate îndoielnice, deoarece ele nu au putut fi repetate cu succes garantat.

Lucrurile stau altfel în cazul tibetanilor. Ei pretind că telepatia este o ştiinţă, care poate fi învăţată că oricare alta, de către cei ce deţin cunoştinţele necesare şi sunt apţi pentru a aplica teoria în practică.

Sunt menţionate diferite căi de dobândire a forţei telepatice, deşi adepţii Ubetani ai legii secrete sunt unanimi în atribuirea telepatiei unei intense concentrări mentale.

Se poate remarca faptul că ceea ce a fost obscrvat şi studiat în ţările vestice privitor la telepatie coincide în interpretare cu părerile tibetanilor.

Profesorii mistici declară că măiestria în telepatie implică un control perfect asupra activităţii mentale, în ideea de a produce, la dorinţă, o puternică „focalizare" a gândurilor, de care depinde întregul fenomen.

Rolul receptorului conştient, gata mereu să vibreze la şocul subtil al undelor telepatice, este considerat la fel de dificil ca şi cel al emiţătorului. În primul rând, receptorul trebuie să *fie* „reglat pe frecvenţă" cu cel de la care aşteaptă mesajut.

Perfectă concentrare voită a minţii asupra unui obiect, până când orice alt obiect „dispare" din sfera conştiinţei, este baza antrenamentului spiritual lamaist, iar acest antrenament include excrciţii psihice care au ca scop

dezvoltarea capacităţii de a detecta diferiţii „curenţi de energie” ce se încrucişează în diferite direcţii.

Unii afirmă că telepatia, la fel ca tumo şi alte diferite aptitudini, este un produs natural al antrenamentului psihic şi, în consecinţă, nu trebuie studiată separat. Aceasta ar explica şi forţa cu care marii gomehens şi duehens (individ înzestrat cu puteri supranaturale. Echivalentul termenului european „magician”) sunt creditaţi de a comunica cu discipolii lor, oricare ar fi distanţa care îi separă. V

Totuşi, unii văd lucrurile în altă lumină. Deşi sunt de acord că perfecţionarea prin antrenamente psihice implică şi dobândirea de aptitudini minore (cum ar fi telepatia), ei consideră că cei ce nu sunt capabili să atingă un grad înalt în misticism pot, totuşi, să practice telepatia separat.

Maeştrii mistici sunt oarecum de acord cu această părere şi, de fapt, unii dintre ci îşi pregătesc discipolii în telepatie.

Unii pustnici tibetani au devenit capabili, fără aprofundarea unui antrenament special, să recepţioneze mesaje de la guru. Aceasta este considerată. De obicei, o dovadă a marii lor devotări. Câţiva dintre ei au dobândit, spon tan, chiar şi puterea de a emite mesaje.

Esenţa anirenamentului celor ce cultivă telepatia poate fi schiţată astfel:

Pentru început este necesară trecerea prin toate practicile menite să producă transă „focalizării”: concentrarea gândurilor asupra unui singur obiect şi completă ignorare a altor lucruri.

Trebuie, de asemenea, să se efectueze practicile complementare care constau în „golirea” minţii de orice raţiuni, instaurând vidul şi liniştea.

Urmează discernerea şi analizarea diferitelor influenţe care detremină brusc şi, aparent, inexplicabil – senzaţii psihice şi chiar fizice cum ar fi sentimente adânci de bucurie, melancolie sau teamă şi, de asemenea, amintirea spontantă a unor persoane, lucruri sau evenimente aparent fără legănjră cu ceea ce se petrece în jur.

După ce elevul a exersat o vreme singur, el poate începe în linişte meditaţia cu maestrul său, într-o cameră întunecoasă – gândurile celor doi fiind concentrate asupra aceluiaşi obiect. La sfârşitul unei perioade date, elevul îi povesteşte profesorului fazele meditaţiei sale şi acestea sunt comparate cu ale maestrului; concordanţele şi discrepanţele se notează.

Blocându-şi pe cât posibil activitatea minţii, golind-o de orice idee, de orice reflecţie şi reprezentare mentală, novicele urmăreşte gândurile care răsar involuntar şi neaşteptat, fără a fi aparent legate de niciuna dintre preocupările ori simţămintele sale prezente. Notează imaginile subiective care apar. Apoi, la sfârşitul meditaţiei, gândurile şi imaginile sunt aduse la cunoştinţa profesorului lama, care verifică dacă ele corespund sau nu celor pe care le-a suge-rat discipolului său.

Urmează etapa în care profesorul îi transmite ordine discipolului, care se află la mică distanţă de el. Dacă acestea sunt recepţionale şi discipolul acţionează în conformitate cu ele, exerciţiul continuă, distanţa dintre ei fiind treptat mărită.

În Tibet există credinţa că dubehens sunt capabili să citească gândurile altora, după dorinţă. Maestrul fiind creditat cu o astfel de putere, este absurd să antreneze pe cineva în transmiterea mesajelor. Orice intenţie de a transmite va fi detectată de către ei înainte ca mesajui să fie transmis. Indiferent dacă această putere este reală sau nu, maestrul este acceptat că şi cum ar poseda-o. În consecinţă, discipolii practică schimbul de mesaje între ei. Doi sau mai mulţi novici se asociază în acest scop, sub supravegherea maestrului lor, iar antrenamentul seamănă mult cu cel descris mai sus.

Novicii îşi verifică progresele prin transmiterea neaşteptată de mesaje telepatice unul altuia, în momentele în care persoană desemnată pare obosită şi nu se concentrează pentru recepţionare.

Ei încearcă, de asemenea, să transmită mesaje oamenilor cu care n-au fost niciodată în legătură în timpul antrenamentelor şi care nu ştiu nimic despre telepatie. Unii fac chiar experimente cu animalele.

Ani întregi sunt dedicaţi acestor practici.

Este imposibil de ghicit câţi dintre elevii care urmează acest studiu obţin cu adevărat rezultate bune.

Oricare ar fi roadele culese, majoritatea miraculoşilor profesori mistici nu încurajează acest soi de eforturi, ele fiind considerate nişte neinteresante jocuri de copii.

Pare a fi dovedit faptul că pustnicii contemplativi sunt în stare să comunice prin telepatie cu discipolii lor (după unii, chiar cu orice fiinţă simţitoare), dar acea putere – cum am mai arătat – nu este decât un bio-produs al aprofundării legilor psihice şi al perfecţiunii spirituale.

Se spune că – atunci când, datorită iluminării dobândite prin diferite meditaţii contemplative, cineva încetează să mai considere „Eul” său şi pe al altora ca fiind entităţi complet distincte şi lipsite de orice pun ţi de legătură – telepatia este practicată cu uşurinţă.

Descoperirea – în timpul îndelungatelor introspecţiuni – a acestor punţi de legătură, duce la o situaţie în care individualizarea ilinţelor dispare şi doar schimbul continuu mai este perceput.

Sunt experienţe psihice şi mistice pe care cuvintele nu le pot descrie. Este inutil să discutăm gradul de adevăr şi de imaginaţie cuprins în aceste povestiri.

Se poate afirma însă un lucru: comunicarea dintre maeştrii mistici şi discipoli prin mijloace pur materiale (cum ar fi scrisorile care cad din lavan sau biletele găsite sub pernă) sunt necunoscute în cercurile lamaiste. Când li se pun întrebări privitoare la faptele pomenite mai înainte pustnicilor contemplativi, erudiţilor lama sau înalţilor demnitari lamaişti, aceştia nu prea cred că cel interesat este un om scrios şi nu un giume» T obrazinic.

Ii’ni aiimiichi remarcă amuzantă a unui lama din Tashihunpo, când i-am vorbit despre faptul că unii englezi cred în asemenea modalităţi de comunicare cu cei morţi, sau chiar cu profesorii mistici tibetani. „Şi ăştia sunt oamenii care au cucerit India!”, exclama el, uimit de atâta simplicitate la aceşti englezi redutabili, de altfel.

Fe baza observaţiilor efectuate de-a tungul unui mare număr de ani, aş îndrăzni să afirm că Tibetul pare să ofere în mod particular condiţii favorabile pentru telepatie, ca şi pentru celelalte fenomene psihice, în general. Care sunt aceste „condiţii”?

Aş da dovadă de aroganţă încercând să le definesc atâta vreme cât adevărala natură a fenomenelor psihice rămâne încă un mister.

Poate că altitudinea mare este una dintre condiţii… Putem lua, de asemenea, în considerare liniştea deplină în care este scufundată acea regiune, liniştea extraordinară care – dacă-mi pot permite o asemenea expresie – aş spune că se „aude”, dominând vacarmul celor mai vijelioşi torenţi.

Apoi, poate fi pusă la socoteală solitudinea, prin absenţa aglomerărilor umane, a căror activitate mentală creează multe vârtejuri de energie psihică ce perturbă eterul. Probabil că şi placiditatea tibetanilor – a căror minte nu

este plină, că a noastră, cu griji şi gânduri – este una dintre aceste condiţii favorabile.

Oricare ar fi modalităţile de realizare, transmisiile telepatice, fie ele conştiente sau nu, par a avea loc foarte frecvent în Tibet.

Cât priveşte experienţa mea sunt sigură că am primit în mai multe rânduri mesaje telepatice de la acel lama cu care practicăm antrenamente mentale sau psihice. S-ar putea chiar că numărul acestor mesaje să fie mai mare decât bănuiesc cu. Oricum, am reţinut doar cazurile în care lama s-a interesat ulterior dacă am înţeles ce a vrut să spună la timpul respectiv.

Pe lângă comunicările pe aceste probleme spirituale – care poate că nu se datorează pe de-a întregul telepatiei, ci unei anumite identităţi de gândire existentă între maestru şi elevul său – voi relata două incidente de o cu totul altă natură.

Unul dintre ele s-a petrecul în valea râului Dainshin, în timpul călătoriei mele spre Lhasa. Lama, care a prexius ceea ce mi s-a părut mie a fi o transmisie telepatică tipică, aparţinea mănăstirii Chosdzong.

Yongden şi cu mine ne-am petrecut noaptea sub cerul liber* dormind într-un şanţ săpat de ape în anotimpurile ploioase, care atunci era uscal şi întărit de îngheţ. Lipsa combustibilului ne-a silit să începem marşul nostru zilnic fiiră să bem obişnuitul ceai cald, cu unt. Deci, obosiţi şi însetaţi, am mers până după-amiază, când am văzut, aşezat pe carpeta de călătorie (tibetanii călătoresc pe o şa acoperită cu o carpetă, pe care în timpul popasurilor o aştern pe pământ şi se aşează pe ea), lângă drum, un lama respectabil, care tocmai îşi termină prânzul. Împreună cu el erau trei tineri trapa cu aer distins, care păreau mai curând discipoli ce îşi însoţeau maestrul, decât servitori de rând. Patru cai legaţi încercau să pască iarba uscată, lângă grup.

Călătorii cărau o legătură cu lemne cu ei şi au aprins focul, iar un vas cu ceai mai aburea pe cărbuni.

Conform tradiţiei noastre asumate, de pelerini cerşetori, l-am salutat respectuos pe lama. Pe feţele noastre se citea clar dorinţa trezită de vederea vasului cu ceai cald. Lama murmură: „Sărmanii” Şi ne spuse cu voce tare să ne aşezăm şi să dăm castronaşele noastre pentru ceai şi tsampa.

(călătorii tibetani au mereu asupra lor un castronaş de lemn, în buzunarul format prin legarea robei cu o curea. Călătorii de rang înalt

păstrează bolul într-o cutie purtată de un servitor).

Un trapa a turnat ceaiul rămas în bolurile noastre şi a pus un sac cu tsampa lângă noi, plecând apoi să-şi ajute colegii, care începuseră să înşeueze caii şi să se pregătească de drum. Brusc, unul dintre căi s-a eliberat şi a fugit. Aşa ceva se întâmplă frecvent şi unul dintre trapa fugi după el, cu o frânghie.

Lama nu era vorbăreţ. Privea la calul care fugise în direcţia unui cătun şi nu spunea nimic. Am continuat şi noi să mâncăm în linişte. Am remarcat un vas de lemn gol, care era mânjit de lapte prins şi am ghicit că lama îl luase de la o fermă care se vedea la o oarecare distanţă.

Regimul zilnic de tsampa, fără altceva, punea la încercare stomacurile noastre – aşa că profităm de orice şansă pentru a ne procura lapte. Am şoptit la urechea lui Yongden: „După ce pleacă lama, te duci la fermă să ceri puţin lapte prins”.

Cu toate că am vorbit foarte încet şi nu şedeam prea aproape de lama, se părea că a auzit vorbele mele. Mi-a aruncat o privire pătrunzătoare şi murmură din nou, cu voce joasă: „Sărmanii!”.

Şi-a întors apoi faţa în direcţia în care alerga calul. Animalul nu s-a dus departe, dar avea chef de joacă şi nu i-a permis servitorului să-l captureze prea uşor. În cele din urmă l-a lăsat să-i pună frânghia în jurul gâtului şi l-a urmat. Liniştil.

Lama a rămas nemişcat, privind fix la omul care înainta spre noi. Brusc, acesta din urmă se opri, privi în jur şi merse spre fermă. După un timp l-am văzut revenind la calul său, ducând ceva cu el. Când a ajuns la noi, acel „ceva” s-a dovedit a fi un vas cu lapte prins. Nu i l-a dat lui lama ci, ţinându-l în mână, a privit interogativ la maestrul său ca şi când ar *fi* întrebat: „Asta este ceea ce ai dorit? Ce trebuie să fac cu acest lapte prins?”.

La întrebarea lui nerostită, lama a răspuns printr-un gest afirmativ şi i-a spus servitorului să ni-l dea nouă.

Celălalt incident pe care îl voi relata nu s-a petrecut în Tibet, ci în teritoriile limitrofe, care au fost anexate provinciilor chineze Szetchuan şi Kansu.

La liziera imensei păduri virgine ce se întinde de la Tagan până la Ixecdioarea Kunka, şase călători s-au alăturat micului meu grup. Regiunea este renumită ca fiind bântuită de tâlhari tibetani, aşa că cei care trebuie s-o străbată folosesc orice prilej pentru forma grupuri cât mai mari şi mai bine

înarmate. Cinci dintre noii mei tovarăşi erau negustori chinezi, iar al şaselea era un magician Bonpo (ngagspa), un om înalt, al cărui păr lung, strâns într-o fâşie de pânză roşie, alcătuia un turban voluminos.

Preocupată să surprind tot ce puteam în legătură cu religia locului, l-am invitat pe acest om să ia parte la masa noastră, cu intenţia de a găsi un prilej de discuţie. Am aflat că mergea să-şi întâlnească maestrul, un magician Bonpo, care îndeplinea un ritual ciubtah pe unul dintre dealurile învecinate. Obiectul acestui ritual era îmblânzirea unui demon rău, care teroriza un mic trib ce trăia în acea zonă. După un preambul diplomatic, mi-am exprimat dorinţa de a-i face o vizită acelui magician, dar discipolul său a declarat că acest lucru este absolut imposibil. Maestrul nu poate fi deranjat timp de o lună – acesta fiind, de altfel, timpul necesar practicării ritualului.

Am înţeles că era inuitl să-l contrazic, dar am plănuit să-l urmăresc atunci când ne va părăsi, după traversarea trecătorii. Dacă voi sosi pe neaşteptate, probabil că voi avea o întrevedere cu magicianul şi cu anturajul său mistic. În consecinţă, am ordonat servitorilor să fie cu ochii pe ngagspa, astfel încât acesta să nu poată pleca neobservat.

Probabil că au vorbit prea tare între ei despre aceasta, căci ngagspa a înţeles trucul pus la cale în legătură cu guru şi mi-a spus să nu mă aştept la niciun rezultat.

Am replicat că nu am nicio intenţie rea împotriva maestrului său şi că vreau doar să discut cu el, din consideraţie pentru înţelepciunea sa.

Aşadar, am poruncit să nu fie scăpat din ochi companionul nostru. Ngagspa era îngrijorat că a devenit prizonier. Dar a înţeles că nu i se face niciun rău şi, fiind bine hrănit – lucru la care tibetanii sunt foarte sensibili – a considerat amuzantă aventură.

„Să nu vă temeţi că voi fugi”, mi-a spus el. „Puteţi să mă legaţi cu frânghii, dacă vă place. Nu am nevoie să v-o iau înainte pentru a-mi anunţa maestrul de venirea voastră. El ştie deja toate astea. I-am trimis un mesaj prin vânt”.

Ngagspa au obiceiul să se laude cu diferite şi miraculoase puteri, astfel încât n-am dat nicio atenţie acestor vorbe.

De data aceasta, însă, am greşit.

După trecătoare, am intrat într-o zonă de păşune. Bandiţii nu mai constituiau un pericol în astfel de locuri deschise. Negustorii chinezi, care

stăteau cu noi zi şi noapte în pădure, şi-au recăpătat curajul şi ne-au părăsit. Eu mai intenţionam încă să-l urmăresc pe ngagspa, când o trupă de peste o duzină de călăreţi apăru de după o ridicătură de pământ. Călăreau cu toată viteza spre mine. M-au salutat ceremonios şi mi-au oferit în dar unL

După demonstraţia de politeţe, un om mai în vârstă mi-a spus că sunt trimişi de marele Bonpo ngagspa care mă roagă să renunţ la intenţia mea de a-l vizita, pentru că nimeni în afară de un discipol iniţiat nu are voic să se apropie de locul unde şi-a construit un secret îi magic kyilkhor.

A trebuit să renunţ la planul meu. Se pare căngagspa îi transmisesc cu adevărat maestrului său un mesaj prin vânt. Nu ar mai fi folosit la nimic să insist.

Chiar dacă, în ciuda dovezii de abilitate stranie pe care mi-a dat-o discipolul său, m-aş fi îndoit că puterea ocultă a maestrului este destul de mare pentru a mă opri, nu puteam ignora trupă de păstori înarmaţi care mă înconjura. Aceştia erau plini de respect, dar atitudinea lor se putea schimba dacă încăpăţânarea mea ar fi pus în pericol succesul unui ritual ce interesa tot tribul. L-am dat deci o eşarfă şi nişte arginţi lui ngagspa, pentru maestru! său, i-am felicitat pe tibetani pentru şansa de a se bucura de servici-ile unui magician de primă clasă şi ne-am despărţit în termeni prieteneşti.

Telepatia vizuală pare, de asemenea, să fie cunoscută în Tibet. Dacă e să dăm crezare poveştilor spuse de tibetani despre faimoşii lama, găsim în ele exemple de astfel de fenomene. Dar în aceste legende se împletesc până la contopire adevărul şi ficţiunea, ceea ce mă face să pun la îndoială realitatea anumitor evenimente.

Există, totuşi, în zilele noastre, oameni care afirmă că au avut viziuni transmise lor printr-un fel de proces telepatic. Acestea sunt cu totul diferite de cele avute în vise.

Uneori imaginile apar în timpul meditaţiilor, dar alteori sunt văzute în timp ce observatorul este ocupat cu treburile curente.

Un lama tsipa (astrolog) mi-a povestit că odată, pe când îşi lua masa, a văzut un gyuci lama (membrul unui colegiu de ritual magic), un prieten al său pe care nu-l mai întâlnise de mulţi ani.

Gyud lama stătea în uşa casei sate, alături de un trapa tânăr care avea un bagaj în spate, pregătit pentru a porni într-o călătorie. Călătorul s-a

înclinat adânc la picioarele lui lama, iar acesta spuse, zâmbind, câteva cuvinte arătând cu mâna spre nord. Trapa s-a întors în acea direcţie şi s-a înclinat de trei ori.

Când se ridică, îşi aranjă toga monastică şi tsipa remarcă faptul că aceasta era foarte ruptă la un capăt. Apoi viziunea dispăru.

După câteva săptămâni, acelaşi tânăr pe care l-a văzut sosi de la gyud lama, care dorea ca el să-l înveţe metodele de calcul astrologic.

Trapa i-a povestit cum, luându-şi rămas bun de la maestrul său, după ce s-a înclinat, acesta i-a spus: „Fiindcă mergi la noul tău profesor, ar fi bine să-i faci şi lui plecăciuni”, şi a arătat cu mâna spre nord, locuinţa lui tsipa fiind situată în aceea direcţie.

Lama a observat şi ruptura largă din toga elevului său, pe care deja o remarcase în viziunea avută.

Am întrebat dacă gyud lama a vrut astfel să-l anunţe pe prietenul său de venirea tânărului trapa. Nu mi-a putut răspunde la întrebare, căci evenimentul se petrecuse recent şi de atunci tsipa nu a mai avut ocazia să schimbe vreun mesaj cu gyuci lama.

Se poate spune că tibetanii de rând sunt mai în măsură decât noi să investigheze fenomenele psihice. Ei le iau drept întâmplări neobişnuite, dar nu extraordinare. Nu sunt deranjaţi de asemenea fenomene tocmai fiindcă nu au idei fâxe în legătură cu legile naturii, sau cu ce este sau nu este posibil. Educaţi sau ignoranţi, toţi admit că orice le este cu putinţă celor ce ştiu cum trebuie să procedeze. În consecinţă, faptele supernormale, de regulă, nu stârnesc emoţii deosebite dincolo de admiraţia pentru făcătorii de minuni competenţi.

Capitolu! VII

TEORIILE MISTICE ŞI ANTRENAMENTUL SPIRITUAL

Viaţa religioasă a Tibetului, în general vorbind, este divizată în două categorii. Prima îi include pe cei ce propovăduiesc strictă respectare a preceptelor morale şi a regulilor monastice că metodă salvatoare, iar a doua este alcătuită din cei care preferă o metodă intelectuală care îi eliberează pe adepţi de toate legile, oricare ar fi ele.

Desigur că nu există o diviziune precisă între aceste două categorii. Totuşi teoriile lor constituie subiecte favorite pentru controversele între adepţii celor două şcoli; se întâmplă des că unul să se ridice în poziţia de adversar rigid al celor din tabăra opusă.

Chiar şi călugării ataşaţi moralităţii recunosc că viaţa în virtute şi disciplină monasticărecomandabilă, de altfel – nu este decât o simplă pregătire pentru marele pas.

Prin urmare, şi adepţii celui de-al doilea sistem cred cu toţii în rezultatele benefice ale credinţei, în legile morale şi regulile stabilite pentru membrii ordinului religios.

E) e altminteri, toţi sunt unanimi în a declara că prima metodă este mai sigură decât a doua. O viaţă curată, faptele bune, dreptatea, compasiunea, detaşarea de toate grijile lumeşti, singurătatea şi liniştea, acţionează – spun ei – ca un proces de curăţire care, treptat, înlătură „praful care ocupă ochii minţii" ducând la iluminarea care este salvarea însăşi.

Cât despre metoda pe care misticii o numesc „Drumul scurt" („Drumul direct") ea este considerată ca fiind cea mai hazardată. Potrivit maeştrilor care o practică, este ca şi când, în loc de a urma un drum în serpentine, cineva încearcă să atingă culmea de-a dreptul, căţărându-se pe stânci şi traversând prăpăstiile cu frânghia. Numai echilibriştii şi atleţii de primă mână, care nu ameţese, pot spera în reuşită. Chiar şi cei mai capabili se pot speria brusc, sau pot ameţi. Atunci, inevitabil, urmează o cădere în care alpiniştii înfumuraţi şi-ar rupe oasele.

Prin această metaforă tibetanii sugerează o cădere spirituală adâncă şi gravă, într-o aberantă şi perversă condiţie de demon.

Am auzit un lama afirmând că teoriile îndrăzneţe privitoare la completa eliberare intelectuală şi ignorarea tuturor regulilor (care sunt expuse de cei mai avansaţi adepţi ai „Drumului scurt") sunt ecouri slabe ale învăţăturilor existente din timpuri imemorabile în Asia Centrală şi de Nord.

Lama era convins că aceste doctrine erau în acord complet cu învăţăturile cele mai înalte ale lui Buddha, aşa cum reieşea din diferite pasaje ale discursului său.

Oricum – ne-a spus lama – Buddha era perfect conştient că majoritatea ar face bine să se bazeze pe legile menite să abată efectele groaznice ale ignoranţei lor şi să-i conducă pe drumul ferit de primejdii. Tocmai din acest

motiv, atotştiutorul Maestru a stabilit reguli înţelepte pentru laici şi călugări.

Acelaşi lama avea dubii serioase în legătură cu originea ariană a lui Buddha. El credea mai degrabă că strămoşii acestuia aparţineau rasei galbene şi era convins că aşteptatul succesor Buddha Maitreya va apărea în nordul Asiei.

De unde aceste idei? N-am fost în stare să aflu. Discuţiile cu misticii orientali sunt dificile. Dacă apucă să răspundă: „Am văzut asta în meditaţiile mele" – mai rămân puţine speranţe în obţinerea unor explicaţii ulterioare.

Am mai întâlnit asemenea idei la Newars, în Nepal. Argumentul lor era că ţinutul natal al lui Buddha era tocmai ţara lor. „Marele Învăţat al Indiei" spuneau ei – aparţine aceluiaşi neam ca şi noi. Cât despre noi, suntem din aceeaşi rasă cu chinezii.

Desigur că nu numai învăţ. Aţii lama mistici susţin teoriile menţionate, privitor la „Drumul legilor" şi „'DrumuI scut".

Dar în Tibet, că peste tot, învăţaţii şi filozofu sunt puţini. Astfel, în timp ce partizanii „legilor" veghează prin mănăstiri, doctrina „completci eliberări" oferă raţiunea de a fi nenumăraţilor oameni cu greu capabili să atingă o culme, dar a căror originalitate nu poate fi negată.

Cei mai mulţi magicieni se mobilizează sub steagul acestei din urmă grupări. Nu la fel de mul ţi ating rapid o realizare spirituală. Ceea ce îi atrage pe „Drumul scurt" este eliberarea de canoanele disciplinei, precum şi permisiunea de a purcede la orice fel de experiment care ar putea ajuta la evoluţia lor. Formularea este destul de vagă, pentru a permite interpretări care să hrănească tot felul de caractere.

O primă clasificare a magicienilor şi discipolilor în magie îi împarte pe aceştia în două categorii.

Prima îi include pe cei ce nu urmăresc supunerea directă a naturii, ci doar puterea de a domina anumiţi zei şi demoni, pentru a-i folosi. Cei ce practică această metodă cred cu adevărat în existenţa reală a fiinţelor din alte lumi, ca entităţi complet distincte faţă de ei. Ei consideră, de asemenea, că propria lor abilitate şi forţă sunt inferioare personalităţilor pe care doresc să le înrobească. De aceea vor fi capabili să obţină rezultatele dorite prin propriile lor eforturi. În tot ce fac, ei folosesc vrăji, farmece etc. Şi, implicil, recunosc că puterea – deşi pusă în mişcare prin omul care foloseşte farmecele şi vrăjile – nu emană din el!

În a doua categorie sunt cuprinşi doar un număr mic de adepţi.

Aceştia adoptă, uneori, exact aceleaşi metode ca şi colegii lor mai puţin iluminaţi; dar o fac din motive diferite…

Ei susţin părerea că diferitele fenomene pe care vulgarii le consideră miracole sunt produse chiar de magician, prin energia ce o emană, şi depind de cunoştinţele sale asupra adevăratei esenţe intime a lucrurilor. Cei mai mulţi dintre ei sunt oameni retraşi, chiar pustnici, care nu fac paradă în niciun fel. Nu încearcă să-şi dovedească puterea şi deseori rămân necunoscuţi. Dimpotrivă, magicienii din primul grup se complac în tot felul de spectacole şi excentricităţi. Printre aceştia pot fi întâlniţi vrăjitori, ghicitori, necromani şi ocultişti, de la cea mai sărmană condiţie socială, până la cei situaţi în elită. Un amator de discursuri şi fapte ciudate se poate amuza ascultând teoriile privitoare la „libertatea totală”, care sunt curente într-o asemenea societate. Dar, dincolo de aceste absurde extravaganţe, există domeniile de cunoaştere referitoare la tradiţiile vechi, istoriile uitate şi manipularea forţelor care trebuie atinse. În aceste cercuri, însă, că peste tot în Tibet, marea dificultate este să pătrunzi.

— Nu este necesar să fii călugăr pentru a intra în „DrumuI scurt al eliberării”. Potrivit adepţilor doctrinei, numai cei iniţiaţi vor fi admişi. Deci orice lamaist, dacă dovedeşte dorinţa unei astfel de ascensiuni spirituale, poate *ri* acceptat de un mistic şi în scurt timp va fi iniţiat. Aceeaşi regulă se aplică şi studenţilor în magie. Desigur că cei mai mulţi mistici şi magicieni şi-au început cariera de tineri, în Ordinul religios.

Alegerea maestrului care va ghida discipolul pe drumul mistic, greu şi plin de miraje înşelătoare, este o decizie importantă pentru candidatul la iniţiere.

Cursul vieţii sale depinde în mare măsură de caracterul maestrului ales.

Pentru a ajunge din nou la uşa de la care au fost alungaţi, mulţi au înfruntat aventuri fantastice. Totuşi, dacă tânărul călugăr se mulţumeşte să solicite îndrumarea spirituală a unui lama care nu este nici puternic şi niciun „exponent” al „Drumului scurt” – atunci noviciatul său nu vă include, probabil, niciun incident tragic.

În timpul unei perioade de probă, de o extindere nedeterminată, maestrul va testa caracterul noului său discipol. Apoi îi va explica pur şi simplu nişte tratate filosofice şi înţelesul unor diagrame mistice (K y i 1 k h o

r), învăţându-l meditaţiile pentru care acestea sunt folosite.

Dacă lama îl crede capabil pe discipol să meargă mai departe, îi va expune programul antrenamentului mistic.

Acesta include trei stadii:

Tawa – a privi, a examina.

Gompa – a gândi, a medita.

Chyod pa – a practica, a realiza. Acesta este rezultatul realizării primelor două stadii.

O altă enumerare, mai puţin curentă, utilizează patru termeni ce conduc la acelaşi înţeles:

Primul stadiu:

Ton – „înţeles", „raţiune", investigarea naturii lucrurilor, originea lor, sfârşitul lor, cauzele de care depind ele.

Lob – „Studiul" variatelor doctrine.

Al doilea stadiu:

Gom – gândirea, sau meditarea asupra a ceea ce cineva a descoperit sau învăţat. Practicarea meditaţiei introspective.

Al treilea stadiu:

Togs – înţelegerea.

În ideea că novicele să poată practica în perfectă linişte diferitele exercifii pe care le implică acest program, este aproape sigur că lama îi va cere să se închidă în întshan (Tsam).

Cuvântul Ts a în semnifică o barieră, graniţa unui teritoriu. În limbaj religios „a sta în tsam" înseamnă a locui în izolare, a se retrage dincolo de o barieră care nu trebuie să fie trecută.

Această „barieră" poate fi de diferite feluri.

În cazul misticilor avansaţi, ea devine pur psihică, asta însemnând că aceşti mistici nu au nevoie de sprijin material pentru a se izola în timpul meditaţiilor.

Există mai multe categorii de tsam, ilecare având un număr de variante.

Trecând de la cele mai simple la cele mai severe forme, ele se prezintă cămaşa:

Un lama sau un laic credincios se retrage într-o cameră sau un apartament. El nu va ieşi afară, sau o va face la date stabilite, pentru a efectua anumite practici evlavioase cum ar fi plimbarea în jurul edificiului religios,

prosternarea în faţa obiectelor sacre, sau altceva asemănător.

Potrivit regulii adoptate de către el, cel ce se retrage în tsam poate sau nu să fie văzut de alţii. În primul caz, în general va permite scurte discuţii cu membrii casei, cu rudele sau servitorii şi chiar primirea unor musafiri. În al doilea caz el va putea fi văzut doar de cei care îl servesc. Dacă va fi admis un vizitator, acesta va trebui să asculte din afara camerei. O draperie acoperă intrarea şi interlocutorii vor rămâne invizibili unul altuia, aşa, că în unele ordine contemplative romano-catolice de călugăriţe.

Numeroşi tibetani recurg ocazional la una sau alta din aceste blânde forme de recluziune din motive nereligioase, din dorinţa de a nu *fi* deranjaţi în timpul studiilor de gramatică, filosofie, astrologie, medicină etc.

Urmează izolaţii care nu văd decât un servitor.

Cei care renunţă la comunicarea prin grai şi îşi fac cunoscute necesităţile prin scris.

Cei care îşi acoperă parţial fereastră, astfel încât nu văd peisajele înconjurătoare şi nici alt obiect exterior, ci doar cerul.

Cei care renunţă la vederea cerului, acoperind complet fereastra sau locuind în camere lipsite de ferestre, ce admit pătrunderea indirectă a luminii zilei.

Cei ce nu văd absolut pe nimeni.

În ultimul caz, dacă sunt folosite mai multe camere, mâncarea este adusă în una din ele pe când cel izolat se află în altă cameră. Când este vorba de o singură cameră, mâncarea este pusă la intrare. Cineva bate la uşă pentru a-l informa pe cel dinăuntru că cele dorite sunt gata, apoi părăseşte coridorul pentru a permite ieşirea celui retras, fără să fie văzut. Orice obiect este restituit în acelaşi mod, atrăgând atenţia prin bătăi în uşă sau printr-un sunet de clopoţel.

Unii dintre cei care practică acest mod special de recluziune solicită cele necesare pentru scris, dar alţii renunţă la această facilitate. Desigur că, în acest caz, nu-şi mai pot face cunoscute dorinţele. Chiar dacă servitorii uită să le aducă prânzul, ei vor răbda în linişte.

În general, retragerea în propria locuinţă nu durează prea mult, mai ales în cazurile mai stricte. Un an pare a fi o perioadă excepţională. De obicei auzim despre oameni care au stat în izolare trei luni, o lună sau doar câteva zile. Lamaşii se retrag rar în apartamentele lor pentru mai mult de o lună.

Este uşor de înţeles că retragerile prelungite şi severe nu pot fi practicate într-o locuinţă obişnuită. Acolo, cu toată grijă, mişcarea oamenilor ocupaţi cu treburile lumeşti şi zgomotul ajung inevitabil în interior, prin firavă barieră a uşii sale închise.

Liniştea şi pacea de care poţi beneficia în mare măsură în mănăstiri nu sunt suficiente pentru unii, aşa că multe gompas îşi construiesc mici case speciale pentru membrii care doresc să trăiască în strictă izolare.

Aceste case sunt numite tsamskhang. Ele sunt situate numai în locuri depărtate de orice drum, între zidurile mănăstirii, dar cel mai frecvent sunt înălţate izolat, pe o înălţime, la o mică distanţă de incinta mănăstirii. Nu este surprinzător să întâlneşti grupuri de asemenea căsuţe în zone solitare, la câteva zile de mers de mănăstire.

Planurile după care sunt construite corespund regulilor diferite şi necesităţilor menţionate mai sus.

De la ferestrele unora dintre ele, cei izolaţi se pot bucura de vederea unor peisaje încântătoare, în timp ce altele sunt înconjurate de ziduri care împiedică vederea din toate părţile. În acest caz, împrejmuirea formează deseori o curte interioară, sau o terasă, unde pot avea loc plimbări în aer liber, fără a fi văzut sau a vedea ceva din lumea de afară. Cele mai multe asemenea case sunt împărţite în două camere; în una locuieşte şi doarme cel izolat, iar cealaltă serveşte drept bucătărie, unde poate locui şi un servitor. Când nu poate fi văzut de nimeni şi se respectă regulă liniştii, servitorul va locui într-o colibă separată. Atunci se practică un ghişeu în perete sau în uşa camerei de recluziune, pentru a se transmite pe acolo mâncarea.

Hrană solidă se serveşte în general o dată pe zi, dar ceai cu unt de mai multe ori. Dacă lama aparţine unei secte a „Turbanelor roşii”, berea va alterna cu ceaiul. (Deşi băutura alcoolică este strict prohibită de buddhism. Tibetaniiturbanelor Roşii” declară că Padmasambhava, fondatorul lor, o permite. Desigur că unii dintre ci o ştiu mai bine. Padmasambhava, spun ei, a permis băutura alcoolică în timpul practicării anumitor ritualuri şi atunct cantitatea băută va fi cuprinsă în căuşul palmei. Padmasambhava, care era un indian din vest şi un adepi al tantrismului, i-a învăţat pe convertiţii tibetani formă de veneraţie a sectei sale şi – ca în cazul celor mai mulţi tantrikas cele două înghiţituri de vin băute în postură sacramentală au dus la obişnuinţa beţiei. Un proverb indian spune: „Puţină băutură pentru a practi-ca un ritual

şi puţin ritual pentru a trage o beţie”. Dar tibetanii beţivi nu caută în religie scuze mai mult decât fraţii lor vestici întru beţie).

Tibetanii au obiceiul de a âne la îndemână un mic pachet cu făină de orz. Deci izolatul are libertatea de a mânca ceva cu ceai sau bere, oricând doreşte.

Doar membrii ordinului religios se retrag în case special construite, cu destinaţia de case de meditaţie.

Unii rămân închişi mai mulţi ani consecutiv. Intervalul canonic este de trei ani, trei luni. Trei săptămâni şi trei zile. Unii repetă lunga retragere de două sau de trei ori în timpul unei vieţi, iar alţii se retrag în tsam pentru toată viaţa.

Mai există o formă austeră de tsam: aceea a relragerii în întuneric complet.

Meditaţia în întuneric nu este o practică rară în lamaism. Ea este cunoscută în toate ţinuturile buddhiste. Am văzut în Burma diferite tipuri de camere special construite în acest scop şi am folosit cu însămi una, în timpul şederii la Sagain hills. Dar în timp ce la Burma se petrec doar câteva ore, din când în când, în aceste camere – asceticii tibetani se scufundă în întuneric pentru ani întregi, uneori pentru toată viaţa. Oricum, aceste cazuri sunt extrem de rare.

Când se intenţionează şederea în tsam, pe întuneric, pentru o perioadă mai IungăT meditaţia are loc într-o grotă sau o locuinţă săpată în pământ. Ventilală prin canale consiruite în aşa fel încât să nu permită pătrunderea luminii în cameră. De obicei, însă. Se practică aerisirea naturală a sihăstriilor – destul de imperfectă – prin fisuri. Cu toate că prin aceste fisuri pătrunde şi puţină lumină împreună cu aerul, această lumină este mai mult teoretică. Deoarece în asemenea sălaşuri obscure este imposibil să distingi vreun obiect. Totuşi, după un timp ochii se obişnuiesc cu întunericul şi se pot zări vag împrejurimile.

Polrivit celor auzite de la cei care au petrecut perioade de relragere în întuneric, aceştia au la un momeni dat iluminări minunate. Celula lor se umple de lumină, sau, în întuneric. Fiecare obiect este ci senat cu un contur de lumină; sau răsar în jur fantasmagorii cu fiori, peisaje şi personaje diferite.

Desigur că fenomenele optice de acest fel sunt frecvente, căci ele mi-au fost descrise şi la Burma, de către cei ce practicau meditaţia în întuneric.

Presupun că oricine poate avea asemenea „miraje” în timpul nopţii.

Tibetanii consideră aceasta un mod de a testa gradul de fixitate atins de minte. Mirajele caleidoscopice sunt considerate de ei pe de-a întregul subiective, apărând datorită agitaţiei necontrolate a minţii. Când aceasta este liniştită, fantasmagoriile dispar. Atunci rămâne doar un spot colorat sau un mic glob de lumină. La început acest spot se mişcă, iar scopul practicii este de a-l fixa.

Stadiul în care spotul rămâne nemişcat, fără să apară schimbări în dimensiuni, culoare etc. Este momentul în care misticul este capabil să-şi concentreze gândurile asupra oricărui obiect doreşte, fără nicio altă idee care să-i distrugă „fixitatea” minţii. Următorul stadiu este marcat de dispariţia spotului, care se dizolvă în întuneric.

Acesta nu este atins întotdeauna. Mulţi continuă să se bucure de scenele feerice, considerând cu mândrie că au obţinut o privelişte a paradisului, în afară salisfacţiilor de acest fel, pustnicul mai are la îndemână şi alte distracţii subtile. Acestea, potrivit profesorilor religioşi, constau în întinderea de capcane discipolilor săraci cu duhul, care se aventurează pe drumul mistic.

Când pustnicul ce a petrecut un timp îndelungat în întuneric este aproape de sfârşitul perioadei, va începe să se obişnuiască treptat cu lumina zilei. Pentru aceasta, va fi practicată în mortarul peretelui o gaură de dimensiunea unui ac de păr care va fi mărită în fiecare zi până atinge dimensiunea unei terestre. Operaţia poate dura câteva luni şi va fi efectuată chiar de pustnic sau de o altă persoană: un guru sau un prieten. Cu cât a fost mai lungă perioadă de întuneric, cu atât mai încet va fi admisă lumina în celulă.

De obicei, novicii care se retrag complet pentru prima dată primesc instrucţiuni de la guru în timpul izolării.

Lama le vorbeşte de afară, prin ghişeul făcut pentru transmiterea mâncării. Guru-ul celui care nu trebuie să vadă pe nimeni închide uşa celulei acestuia cu propriul său sigiliu. Cu acest prilej are loc o ceremonie religioasă, iar o alta va avea loc atunci când maestrul va rupe sigiliul şi discipolul va păşi afară.

Dacă tsam ul nu este de categorie severă, poate fi plasat un steag în faţa uşii, pe care sunt scrise numele persoanelor a căror intrare este permisă: servitori sau vizitatori acceptaţi de către maestru.

O ramură uscată este înfiptă în pământ, sau este pusă pe un loc de lângă sihăstria celui retras pentru toată viaţa.

Termenul tsam Khang este în general atribuit caselor de meditaţie construite în vecinătatea mănăstirilor. Celor construite în locuri mai solitare li se spune Rikhord (se citeşte ritod). Acestea nu se construiesc în văi, ci pe înălţimi, iar alegerea locului se face respectând unele reguli speciale. Două binecunoscute versuri tibetane descriu condiţiile speciale reclamate:

Roci montane în spate

Lac montan în faţă.

Aceasta înseamnă că sihăstria va fi construită pe un versant cu fundament stâncos (de preferinţă folosind stânca drept perete), orientată spre un lac sau măcar spre un râu. Se impun şi diferite alte reglementări, în funcţie de necesităţile categoriei spirituale de antrenament psihic. Astfel, unele locuinţe trebuie să permită o privelişte atât de largă încât pustnicul să vadă apusul soarelui.Pe cât posibil, zgomotul produs de apă curgătoare sau de vânt trebuie să fie amortizal. Este indicată vecinătatea pădurii sau a unui peisaj sterp etc.

Ritodoas nu rămân mereu retraşi în casele lor. În afară perioadelor de strict tsam, cei mai mulţi dintre ei ies afară între orele pe care le dedică meditaţiilor sau altor practici.

Potrivit regulii impuse de guru (sau autoimpuse), li se permite sau nu să discute cu vecinii în timp ce iau apă, strâng combustibil sau se plimbă în jurul casei. Meditaţia în aer liber este uneori permisă de către ghidul spiritual, sau unii o practică din proprie inijiativă.

De fapt termenu! ritod semnifică „un grup de sihăstrii”, dar este atributul curent tuturor sălaşurilor izolate: peşteri sau colibe.

Locuinţele în care se retrag credincioşii naljorpas, a căror intă este căţărarea pe rocile aspre ale înălţimilor spirituale, sunt de regulă primitive şi depărtate de regiunile locuite.

La intervaie mari de timp, cei care sunt în stagiu de novici călătoresc până la guru pentru a-i relata experienţele lor psihice, ideile care au apărut în timpul meditaţiilor şi, de asemenea, pentru a primi sfaturi şi comunicarea puterii spirituale (angkurrite). Între două asemenea întâlniri se pot scurge mai mulţi ani.

Cât despre pustnicii care sunt profesori, unii permit câtorva începători

înzestraţi să locuiască în vecinătatea lor.

„Vecinătatea” este, oricum, un termen vag. Discipolui poate locui pe acelaşi deal cu maestrul său, pe un loc situat ceva mai jos, sau la câteva zile de marş.

Ne putem imagina uşor că nu toţi ocupanţii acestor tsam khan şi r i i o ci sunt sfinţi sau înţelepţi.

Pretenţiile false şi misticismul prefăcut s-au furişat de multe ori în lumea pustnicilor tibetani. Ipocriţii pot fi întâlniţi până şi pe culmile muntoase înzăpezite.

Sub înfăţişarea de gomehen, lăudându-se cu cunoştinţe secrete şi puteri supernormale, ci înşală ţăranii sau păstorii. Pentru un vestic poate să pară că ei plătesc scump avantajele materiale sau faima de care se bucură, ducând viaţa aspră, de pustnic. Dar trebuie să privim chestiunea din punct de vedere tibetan şi nu vestic…

Tibetanii sunt oameni robuşti şi rezisten i. Frigul, dormitul sub cerul liber, singurătatea şi multe alte lucruri în faţa cărora vesticii s-ar da înapoi, nu îi sperie deloc. Foarte puţini sunt aceia care – chiar şi în clasele sociale înalte – nu au experimentat ceva în genu! acesta, în timpul călătoriilor sau cu alte ocazii. Aventuroşii şarlatani clerici, adesea analfabeţi şi cu pretenţii modeste, care nu se pot aştepta la un loc în mănăstirea lor, se bucură de o viaţă mult mai bună în ritod, decât în orice alt loc.

Cei mai ambiţioşi dintre ei suportă într-adevăr o austeritate neobişnuită, în ideea de a câştiga reputaţie, dar renunţă la toate astea după câţiva ani, atunci când faima lor este încetăţenită. Ei se stabilesc într-un sălaş particular, profitând de cadourile laicilor, care le permit să-şi petreacă zilele în confort.

Alţii nu se aşteaptă să atragă atenţia asupra lor înşile. Mai curând preferă să se slabilească într-o peşteră sau într-o cabană situată la câteva mile distanţă de un sat prosper sau de terenul unui trib de păstori. Lucrurile pot merge greu la început, iar mâncarea poate să nu fie mereu îndestuătoare, căci tibetanii nu se pripesc în a le acorda încredere. Dar dacă omul este isteţ şi cunoaşte „drumul”, va avea treptat succes. Desigur că va trebui să facă pe prezicătorul şi să alunge demonii care produc boala. Dacă şansa îi surâde, unele dintre preziceri se vor dovedi adevărate şi oamenii sau animalele se vor însănătoşi, după ce el va alunga spiritele rele. De acum încolo nu-i mai trebuie nimic altceva pentru a-şi asigura o perspectivă strălucitoare.

Presupun că puţini vestici s-ar complace în viaţa de pseudo-asceţi în sălbăticiile tibetane, dar tibetanii o fac. Şarlatanii de genul acesta sfârşesc prin a crede în propriile şiretlicuri. Desigur că nu se aşteaptă la iluminarea pe care o ating adevăraţii mistici, dar trăiesc liberi, respectaţi, fără a trebui să muncească şi primesc destul ceai, unt şi tsampa pentru necesarul zilnic. În plus, orice baracă sau grotă sărăcăcioasă, amenajată că o locuinţă, satisface pretenţiile nesofisticate ale acestor ingenioşi şi totuşi simpli vagabonzi.

Mulţi dintre ei sunt departe de a avea un caracter rău şi nu sunt deloc antipatici. Aproape întotdeauna m-au impresionat prin simţul lor practic, iar umorul pe care l-am găsit în şiretenia lor naivă m-a făcut să nu-i judec prea aspru.

Ideea curentă în vest este că omul nu poate menţine recluziunea sau solitudinea absolută un timp prea îndelungat.

Se consideră că astfel de privaţiuni determină zdruncinarea creierului, ducând, în final, la tâmpenie şi nebunie.

Probabil că acesta este adevărul în legătură cu indivizii la care a fost studiat felul izolării: paznici de faruri, călători aruncaţi de naufragiu pe insule pustii, exploratori pierduţi în regiuni nelocuite, prizonieri, etc.

Dar asemenea observaţii nu sunt valabile în cazul pustnicilor tibetani. Aceştia, după zece sau douăzeci de ani de izolare tsam khang sunt departe de a fi nesănătoşi. Se poate discuta despre teoriile pe care le-au emis în timpul meditaţiilor, dar nu le poate fi pusă la îndoială sănătatea.

Nu este nimic cu adevărat remarcabil în asta. Aceşti oameni sunt pregătiţi pentru singurătate. Înainte de a se retrage în tsam sau de a locui în ritod, ci acumulează în minte un stoc de idei care le vor âne companie. Mai mult: ei nu vor fi inactivi în timpul izolării, oricât ar dura ea. Zilele lor sunt ocupate cu exerciţii metodice de antrenament spiritual, cercetarea datelor oculte sau meditaţii pe probleme filosofice. Astfel, fiind interesaţi cu pasiune de aceste variate investigaţii şi introspecţii, ci sunt foarte ocupaţi şi suportă uşor solitudinea.

N-am auzit niciodată un pustnic tibetan spunând că a suferit, fie şi la începutul izolării sale, de lipsa relaţiilor cu oamenii. În general, cei care au încercat viaţa de pustnic consideră că e greu, dacă nu imposibil, să reînceapă viaţa printre oameni sau să se bucure de relaţiile sociale normale.

Doar cei neobişnuiţi cu solitudinea o consideră complet lipsită de

farmec.

Cuvintele nu pot exprima dulcca voluptate a simţămintelor trăite când închizi uşa unui tsam khang, sau când priveşti în jos la prima zăpadă a iernii, adunându-se în văi, creând, pentru luni de zile, un bastion al b şi rece, de netrecut, în jurul sihăstriei.

Doar cei care au trecut ei înşişi prin asta pot înţelege irezistibilă atracţie pe care viaţa de pustnic o exercită asupra majorităţii orientalilor.

Practicile la care recurg tibetanii solitari sunt multe şi felurite. Nu se poate întocmi o listă completă deoarece probabil că nimeni în lume nu le cunoaşte pe toate.

Putem întâlni în literatura mistică tibetană descrieri mai mult sau mai puţin detaliate ale câtorva practici, dar, de regulă, aceasta este reticentă în ce priveşte chestiunea care ne interesează pe noi: scopul acestora.

Informaţii demne de încredere putem obţine doar de la cei care sunt la curent cu învăţăturile tradiţionale orale pentru fiecare excrciţiu în parte. Ar fi greşit să ne mulţumim cu interpretările primite de la un singur iniţiat, căci acestea variază nu numai de la o sectă la alta, ci şi de la un profesor la ahul.

Nu trebuie să-i considerăm pe toţi tibetanii care trăiesc în tsam khang sau se izolează în solitudine ca fiind dotaţi cu o inteligenţă neobişnuită şi preocupaţi de problemele transcendentale.

Am vorbit deja despre impostorii gomehen care şi-au făcut o protesiune din viaţa religioasă. De asemenea, există un mare număr de neghiobi bine intenţionaţi şi oameni mediocri, care aduc superstiţiile lamaismului popular în adăposturile lor.

Dintre aceştia, cei mai mulţi îşi petrec timpul izolării repetând de mii sau de milioane de ori o singură formulă; în general, o mantră în limba sanskrită, care este neinteligibilă pentru ei. Alţii recită un text tibetan, dar ade-sea nu-i pricep înţelesul mai mult decât dacă ar declama într-o limbă străină.

Cea mai obişnuită formulă este binecunoscută aum m-am i padme hum! Am spus „binecunoscută”, deoarece am găsit-o în numeroase cărţi. Asta nu înseamnă, însă, că înţelesul ei le este clar.

Călătorii laici şi chiar orcintaliştii se pripesc uneori să declare Upsit de sens ceea ce ei nu au reuşit să înţeleagă imediat. Autorii eruditi traduc, chiar în zilele noastre, primul cuvânt al formulei (aum) prin exclamaţia noastră AH!;

iar hum, ultimul cuvânt, prin amin.

În India există o înireagă literatură dedicală explicării cuvântului mistic aum. Acesta are înţelesuri exoterice, esoterice şi mistice. Ar putea semnifica cele trei persoane ale Trinităţii hinduse: Brahma, Vishnou, Shiva.

Se poate referi la Brahmanul „Cel fără egal” al filosofiei ad waita. Apare ca simbol al absolutului inexprimabil: ultimul cuvânt de rostit în misticism, după care urmează doar liniştea. Este, după Shri Sankarâcharya, „suportul meditaţiilor”: sau, după cum declară el în textul Mundakopanishad, „este arcul după sensul căruia personalitatea individuală atinge personalitatea universală”.

(Pranavanumele silabei sacre Aum – este arcul; Atman – personalitatea individuală este săgeata, iar brahman personalitatea universală – Absolutul se spune că ar fi ţinta).

Aum este sunetul creator, ale cărui vibraţii au creat lumile. Când misticul este capabil să audă ta un loc nenumăratete voci, cântece, strigăte şi zgomote ale tuturor fiinţelor şi lucruritor care există şi se mişcă, el va percepe doar sunetul aum. Acelaşi aum vibrează şi în adâncul cutui său. Cel care poate pronunţa acest sunet cu tonul corect este capabil să facă minuni, iar cel ce ştie să-l rostească în linişte atinge supremă emancipare.

Tibetanii – care au preluat cuvântul aum din India, împreună cu formulele mantra cărora le este asociat – nu par a fi la curent cu multiplele înţelesuri date lui de vecinii din sud şi nu cunosc nici locul proeminent pe care acesta îl ocupă în filosofia şi religia indiană.

Aum este repelat de lamaişti împreună cu alte formule sanskrite, fără a avea vreo importanţă specială prin el însuşi, pe când alte silabe mistice (cum ar fi hum! şi, mai ales phat!) sunt creditate cu putere mare şi sunt mult utilizate în ritualurile magice sau mistice.

Cam atât, despre primul cuvânt al formulei!

Mani padme este termenul sanskrit care înseamnă „nestemata din lotus”. În cazul său se pare că ne apropiem de un sens intetigibit imediat, deşi interpretările curente nu prea au legătură cu acest înţeles simplu.

Oamenii de rând cred că recitarea lui aum mani padme hum! te va asigura o renaştere fericită în Nubdewachen (Paradisut vestic al marii fericiri).

Cei mai „învăţaţi” au spus că cele şse silabe ale formulei sunt tegate de

cele şase clase de fiinţe simţitoare şi sunt atribuite unei culori mistice, astfel:

Aum – alb, este în relaţie cu zeii (Iha).

Mă – albastru, în relaţie cu ne-zeii (Ihamaym). Un fel de titani în conflict cu zeii.

Ni – galben, în relaţie cu oamenii (m i).

Pad – vorde, în relaţie cu animalele (tudo).

Me – roşu, în relaţie cu ne-oamenii (Ydag sau alt mi-ma-yin*).

Hum – negru, în legătură cu locuitorii purgatoriului.

Există mai multe opinii asupra efectului recitării acestor şase silabe. Tradiţia populară declară că cel ce repetă frecvent formula va renaşte în Paradisul vestic al marii fericiri. Alţii, care se consideră mai învăţaţi, afirmă că recitarea formulei te poate elibera de renaşterea în vreunul dintxc cele şase domenii.

Aum mani padme hum! este folosită ca suport pentru o meditape specială, care poate fi descrisă aproximativ astfel:

Se începe prin identificarea celor şase feluri de animale cu cele şase silabe, colorate în modut arătat mai sus. Ele formează un soi de lanţ fără sfârşit, care circulă prin corp, purtat de respiraţia care intră pe una din nări şi iese prin cealaltă.

Pe măsură ce concentrarea minţii se apropie de perfecţiune, se poate vedea mental creşterea lungimii lanţului. Acum, când ies cu respiraţia, silabele mistice sunt duse departe, înainte de a fi absorbite din nou, cu următoarea inspiraţie. Totuşi lanţul nu se rupe, ci mai degrabă se lungeşte, ca un elastic, rămânând permanem în contact cu omul care meditează.

Treptat, înfăţişarea literelor tibetane dispare şi cel ce „obţine fructul” acestei practici percepe cele şase silabe că pe nişte tărâmuri unde apar, se mişcă, se bucură, suferă şi apo* dispar nenumărate fiinţe, aparţinând celor şase categorii.

Mediatorului nu îi mai rămâne decât să realizeze că cele şase tărâmuri (întreaga lume fenomenală) sunt subiective; sunt o adevărată creaţie a minai, care le imaginează şi în care se pierd.

Misticii avansaţi ating, cu ajutorul acestei practici, o transă în care literele formulei, la let că fiinţele şi activitatea lor, sunt absorbite de acel e e v a pe care, din lipsa unui termen mai bun, buddhiştii Mahâyanişti l-au numit „Deşertăciune”.

* Corpul unui Yidag este mare cât un deal. Iar gâtul este subţire ca o aţă. Aceste fiinţe mizerabile sunt permanent chinuite de foame şi de sete. Când se apropie de apă pentru a bea, aceasta se transformă în flăcări. În fiecare dimineaţă lamas le oferă apă sfinţită, pentru a le alina suferinţa. Căci aceasta nu se transformă în flăcări la apropierea lor. Mi mă yin eme o categorie care include senu-/fi. Genii şi spirite de diferite feluri. Bune sau rele.

Realizând „vidul”, ei se vor elibera de iluziile lumeşti şi, în consecinţă, vor scăpa de renaşterile care nu sunt decât fructul acestor amăgiri creatoare.

O altă interpretare a formulei aum mani padme hum! ignoră diviziunea în şase silabe şi o consideră potrivit înţelesului ci: „o nestemată într-un lotus”. Aceste cuvinte sunt considerate simbolice. Cea mai simplă interpretare este: în lotus (care este lumea) există nestemata învăţăturii lui Buddha.

Alte explicaţii iau lotusul drept minte, în adâncul minţii, prin meditaţie introspectivă, poate fi găsită nestemata ştiinţei, adevărului, realităţii, eliberării, nirvana – aceşti diferiţi termeni fiind variatele denumiri ale aceluiaşi lucru…

Ajungem acum la o semnificaţie atribuită unor doctrine ale buddhiştilor Mahâyânişti.

Potrivit lor, nirvana, supremă salvare, nu este separată de samsara, lumea fenomenală, dar misticii o găsesc pe prima în miezul celei de-a doua, aşa cum „nestemata” poâte fi găsită în „lotus”. Nirvana (nestemata), există atunci când există iluminarea. Samsara (lotusul) există atunci când există amăgirea, care înveleşte nirvana aşa cum petalele lotusului învelesc nestemata ce se cuibăreşte între ele.

Hum! la sfârşitul formulei, este o expresie mistică de mânie, folosită pentru supunerea zeităţilor feroce şi subjugarea demonilor. Cum a fost alipită la „nestemata din lotus” şi la indianul Aum? — iată o întrebare penU’1 „există nenumărate răspunsuri.

Hum! este un fel de strigăt de luptă. Rostirea lui înseamnă provocarea adversarului. Cine este inamicul? Fiecare şi-l imaginează în felul său; un diavol puternic, sau o trinitate cu tendinţe rele, care ne determină lanţul de renaşteri, numită: pasiune, ură şi prostie. Gânditorii mai subtili văd ina micul că pe „Eu”. Hum! ar avea, de asemenea, semnificaţia unei minţi lipsite de

conţinut obiectiv etc. Etc.

Mai există şi o altă silabă, care este adăugată de o sulă opt ori pe un şirag de mătănii pentru a încheia raportarea lui Aum mani padme hum! Este vorba despre silabă hril – pe care unii o înţeleg că semnificând o realitate lăuntrică ascunsă sub aparenţe, că bază a existenţei lucrurilor.

În afară de Aum mani padme hum hri! mai sunt repetate şi alte formule, cum ar fi Aum vajra sattva! Asta ar însemna „Aum, cea mai grozavă fiinţă”. Se înţelege că este vorba despre Buddha. Membrii sectei „Turbanele Roşii” repetă adesea: „Aum vajra gum padma siddhi hum!”, ca un omagiu fondatorului lor, Padmasambhava. Aceste cuvinte ar însemna” Aum, cel mai puternic guru Padma, făcător de minuni, Hum!”.

Printre cele mai lungi formule, una dintre cele mai populare este „Kyabdo” (Refugierea). Este o formulă tibetană, fără mixturi sanskrite şi cu o semnificaţie clară, dar rafinată. Textul sună astfel:

„M-am retras în toate refugiile sfinte. Da, taţi şi mame (strămoşi) care cutreieraţi în ciclul de renaşteri sub înfăţişarea celor şase feluri de fiinţe simţitoare. Pentru a obţine învăţătura lui Buddha, starea de fără teamă şi regrete, lăsaţi gândurile voastre să *fie* conduse spre iluminare”.

Deseori această formulă le este dată începătorilor în prima perioadă de tsam. Cuvintele sunt binecunoscute şi oricine poate să le repete fără să se retragă în tsam.

Ele sunt considerate merituoase şi eficace în orice situaţie. Din acest motiv, eu le-am ales în umpul călătoriei mele spre Lhasa, pentru a rupe monotonă repetare Aum mani padme hum! atunci când am considerat prudent să par absorbită de exerciţii pioase pentru a evita discuţii sau întrebâxi ce puteau să-mi pună în pericol incognito-ul.

De obicei „kyabdo-tsam” constă în rămânerea în izolare într-o colibă sau în propria cameră, repetând formula sus menţionată de o sută de mii de ori, şi făcând, în tot acest timp, tot atâtea mătănii. Orice formulă poate fi repetată în acest fel, cu o sută de mii de prosternări.

Tibetanii se închină în două feluri. Unul seamănă mult cu chinezescul kow tow. Diferenţa este că, înaintea îngenunchierii, se ridică braţele deasupra capului, cu palmele unite, şi apoi se aduc pe rând în dreptul frunţii, a gurii şi a inimii.

Reverenţele de genul acesta sunt repetate de trei ori când se salută

imaginile din temple, un lama de mare rang, pe primul guru, precum şi cărâtl: ; sau edificiile sacre.

Al doilea tip de plecăciune este numit Kyang chag. Se realizează după moda indiană, cu corpul întins la pământ şi se utilizează doar în câteva exerciţii foarte devoţionale, cum ar fi practică Kyabdo.

Cel care doreşte titlul de ehagbum, repetă de o sută de mii de ori formula kyabdo. Prosternându-se tot de atâtea ori, cu fruntea atingând la propriu podeaua.

Contactul cu suprafaţa tare produce un cucui, sau chiar o rană – iar din aspeclul particular al acestei răni experâi în materie înţeleg dacă obiectivul ritualului a fost atins sau nu.

Cel ce se consideră deasupra practicii kyabdo practică exerciţiile de respiraţie. Acestea constau în luarea unor poziţii diferite, adesea extraordinare, în timp ce se antrenează în inhalaţii, exhalaţii, ţinerea aerului în plămâni şi menţinerea plămânilor goi, în diferite feluri.

Descori ls a moa se instruieşte complet dezbrăcat, iar aspectul burţii sale este un semn care arată gradul de eficienţă atins de discipol.

Afară de rezultatele fizice (unele au şi fost descrise într-un capitol precedent), tibetanii afirmă că prin mijloace de respiraţie pot fi înlăturate toate pasiunile şi mânia, la fel că poftele carnale, şi se poate ajunge la o stare de linişte pregătind mintea pentru meditaţie, trezind energia spirituală.

„Respiraţia este calul de luptă, iar mintea este călăreţul”, spun misticii tibeani. Este esenţial, deci, că acest cal de luptă să fie antrenal. Dar respiraţia, la rândul ei, întlucnţează activitatea trupului şi a minţii. În consecinţă, au fost definite două metode: cea mai uşoară dintre ele linişteşte mintea prin controlarea respiraţiei, iar cea dificilă constă în regularizarea respiraţiei controlând mintea.

Adeseori, excrciţiilorde respiraţie repetate mai multe zile le sunt asociate meditaţii contemplative realizate cu kyilkhor. Acestea (kyilkhor) sunt foarte importante în ritualurile mistice numite dubthab.

Kyilkhor sunt nişte diagrame desenate pe hârtie sau pe pânză, gravate pe piatră, metal sau lemn. Altele sunt alcătuite din mici steguleţe. Lămpi de altar, beţişoare de tămâie şi vase conţinând diferite lucruri cum ar fi grâu, apă etc. Personalităţile reprezentate în kyilkhor şi recuzita lor sunt reprezentate prin turte piramidale, numite t o r în a.

Diagramele se desenează de asemenea, cu pulberi colorate, pe pereţii templelor. Am văzut câteva care măsurau peste doi metri în diametru.

Cuvântul kyilkhor înseamnă „cerc”, dar printre numeroasele tipuri de diagrame există forme tetragonale, iar cele utilizate în magia neagră, sau pentru supunerea ori distrugerea entităţilor rele, sunt triunghiulare.

Călugării care vor să devină maeştri în aceste arte petrec ani de zile studiind legile acestora. Unul dintre cele patru mari colegii care există în toate mănăstirile importamte predă arla de a picta kyilkhor, care este parte din ritualul lamaist oficial.

Cât despre legile secrete – legate de pregătirea mistică sau de magia neagră – fiecare discipol trebuie să le înveţe în particular, de la propriul său profesor.

Cea mai mică greşeală în desenarea unui kyilkhor, sau în plasarea Lurtelor tormasân consirucţie, poate avea cele mai teribile consecinţe, deoarece kyilkhor este un instrument magic ce poate produce rău celui care îl mânuieşte neîndemânatic.

Mai mult: nimeni nu va construi un kyilkhor dacă nu a fost împuternicit s-o facă printr-o adevărată iniţiere, iar fiecare varietate de kyilkhor necesită o iniţiere corespunzătoare. Activitatea unui neiniţiat nu poate fi animată şi rămâne fără efect.

Cât despre adevărata înţelegere a simbolurilor şi teoriilor care explică utilizarea diagramelor kyilkhor în antrenamentul psihic – puţini sunt cei care reuşesc acest lucru. Nu mai este nevoie să spunem că diagramele mari şi elaborate nu pot fi realizate în tsam-khang. Acolo, ele sunt foarte mult simplificate.

La începutul educaţiei sale spirituale, novicele trebuie să fie învăţat de către profesorul său modul de a construi diagrame care se folosesc ca suport pentru fixarea atenţiei în timpul meditaţiei.

Unul dintre exerciţiile general utilizate în această fază a antrenamentului (cu sau fără un kyilkhor) este următorul:

Este imaginată o zeitale; ea va fi contemplată la început singură, apoi din corpul său apar forme. Uneori identice cu zeitatea însăşi. Alteori diferite. De obicei este vorba de patru astfel de forme, dar în unele meditaţii ele devin sute, chiar nenumărate.

Când toate personajele apar clar în jurul figurii centrale, ele vor fi

absorbite de aceasta pe rând. Apoi zeitatea originală rămâne din nou singură şi, treptat, începe să dispară. La început dispar picioarele, apoi tot corpul, iar în final dispare şi capul. Rămâne doar un punct, care poate fi colorat sau doar luminos. Maeştrii mistici interpretează aceasta ca pe un semn care arată gradul de progres spiritual atins de discipolul lor.

După aceea punctul se mişcă spre omul care l-a realizat şi se contopeşte cu el. Se poate nota partea din corp în care se pare că a dispărut.

Acestui exerciţiu (care poate *fi* repetat iar şi iar, ori de câte ori doreşte subiectul) îi urmează o perioadă de meditaţie.

Poate fi de asemenea imaginat un lotus. Acesta îşi deschide încet petalele şi fiecare devine un Bodhisatva, unul dintre ei întronându-se în centrul florii. După un timp, lotusul începe să-şi strângă petalele încet, fiecare emiţând o rază de lumină care se focalizează în centrul florii; iar când aceasta este închisă complet, lumina evadează penetrând omul aflat în meditaţie.

Există numeroase feluri de practici similare.

Mulţi novici nu merg mai departe.

Descrise atât de sec, aceste viziuni nu pot părea decât absurde. Totuşi ele constituie un soi de amestec fascinant de imagini diferite şi neaşteptate care ţi se înfăţişează după o anumită perioadă de antrenament.

Ele oferă celui izolat spectacole ce rivalizează cu cele mai frumoase spectacole care pot fi văzute pe scenă. Chiar şi cei perfect conştienţi de natura lor iluzorie le gustă. Cât despre cei care cred în realitatea actorilor divini, aceştia sunt de-a dreptul vrăjiţi.

Totuşi, aceste exerciţii nu au fost inventate pentru a-i amuză pe pustnici. Scopul lor real este să-l facă pe discipol să înţeleagă că lumile şi totalitatea fenomenelor pe care el le percepe nu sunt decât miraje ale imaginaţiei noastre.

„Ele emană din minte

Şi în minte se vor pierde”.

De fapt, aceasta este învăţătura fundamentală a misticilor tibetani.

Dacă luăm în considerare cazul unui călugăr care în loc să apeleze la îndrumarea unui lama, membru al unei mănăstiri, se aventurează să solicite învăţătura unui pustnic contemplativ naljorpa, antrenamentu! va avea un alt aspect. Metodele devin ciudate, uneori crude; le-am relatat într-un capitol

precedent.

Trilogia Examinare-Meditaţie-înţelegere are o importanţă specială pentru adepţii „Drumului scurt” iar activitatea intelectuală a discipolilor este îndreptată exclusiv către aceste rezultate.

Uneori înţelesurile folosite par extravagante, dar, la o investigare amănunţită, se poate observa că obiectivui vizat este întru totul rezonabil. Este de asemenea clar că inventatorii acestor curioase metode au înţeles perfect mentalitatea confraţilor întru religie, procedând în consecinţă.

Se spune că Padmasambhava ar fi descris stadiile drumului mistic astfel:

I. Lectura unui mare număr de cărţi despre diferite religii şi filosofii.

Audierea mai multor specialişti în diferite doctrine. Experiment personal prin numeroase metode.

II. Alegerea uneia dintre numeroasele doctrine studiate şi renunţarea la restul, aşa cum vulturul ia o singură oaie din turmă.

III. Rămânerea într-o condiţie modestă, smerit, fără a încerca să pari important în ochii Iumii; dar, dincolo de aparenţa insignifiantă, să permiţi minţii să se avânte deasupra tuturor puterilor şi gloriilor lumeşti.

IV. A fi indiferent la toate. Ca un câine sau un porc care mănâncă ceea ce îi oferă şansa. A nu face nicio alegere între lucrurile pe care le întâlneşti. A te abţine de la orice efort de a dobândi sau a avea ceva. A accepta cu egală indiferenţă ceea ce ţi se întâmplă – bogăţia sau sărăcia, aprecierea sau dispreţul – neglijând distincţia între virtute şi viciu, onoare şi ruşine, bine şi rău. A nu fi nici mâhnit, şi nici să nu regreţi ceea ce ai făcut; iar, pe de altă parte, niciodată să nu fii mândru de ceea ce ai realizat.

V. A privi cu calm şi detaşare opiniile contrare şi diferitele manifestări ale activităţii fiinţelor. A înţelege că aceasta este natura lucrurilor, modul inevitabil de acţiune al fiecărei entităţi, şi a rămâne calm (liniştit). A privi lumea că şi cum te-ai afla pe cel mai înalt munte, contemplând văile şi înăijimile mai mici şi risipite în jurul tău. (După Dhammapada, lucrare aparţinând Scripturilor canonice buddhiste, în limba Păli).

VI. Se spune că stadiul VI nu poate fi descris în cuvinte. Acesta corespunde realizării „Vidului”, care, în terminologia lamaistă, înseamnă „realitatea inexpresibilă” (realitatea ne-existenţei cului permanent, potrivit formulei tibetane curente: „Persoană este lipsită de e u; toate lucrurile sunt lipsite de e u”).

În ciuda acestor programe, este imposibilă stabilirea unei ordini „ierarhice” în multitudinea practicilor născocite de misticii tibetani. În practică, aceste variate exerciţii sunt combinate. Mai mult: fiecare lama adoptă o anumită metodă şi sunt rare cazurile când pot *fi* întâlniţi doi discipoli ai aceluiaşi maestru urmând exact acelaşi drum.

Trebuie să ne împăcărn cu ideea acestui aparent haos – rezultat firesc al diferitelor tendinţe şi aptitudini naturale pe care adepţii „Drumului scurt” refuză să le pună în ordine. „Libertatea” este cuvântul de ordine pe înălţimile „Ţării Zăpezilor”, dar, în mod ciudat, discipolii pornesc pe drumul eliberării absolute prin supunerea oarbă faţă de conducătorul spiritual. Totuşi ascultarea necesară este acordată numai în ceea ce priveşte exerciţiile psihice şi spirituale, precum şi modul de viaţă prescris de maestru. Nicio dogmă nu este impusă. Discipolul poate să creadă sau să renege orice, în funcţie de simţămintele personale.

Am auzit un lama spunând că rolul unui maestru adept al „Drumului scurt” este de a supraveghea purificarea”. El trebuie să-l incile pe discipol să se autoelibereze de credinţe, idei, obiceiuri dobândite şi tendinţe înnăscute, care îi ocupă mânica şi s-au dezvoltat în cursul succesivelor vieţi a căror origine se pierde în negura timpului. *

Pe de altă parte, maestrul trebuie să-l prevină pe discipol împotriva acceptării de noi credinţe, idei şi obiceiuri, la fel de nefireşti şi iraţionale ca şi cele abia înlăturate.

Discipolului de pe „Drumul scurt” îi este interzis să-şi imagineze unele lucruri. Când imaginaţia este interzisă în medita (îi contemplative, este pentru a demonsira, prin aceste creaţii conştiente de senzaţii şi percepţii, natura iluzorie a acelora pe care noi le acceptăm ca reale, deşi ele se bazează tot pe imaginape. Singura diferenţă fiind că, în cazul acestora din urmă, creapa este un act inconştient.

Reformalorul tibetan Tsong Khapa defineşte meditaţia că „îzvor de autoîmputernicire pentru renunţarea la toate gândurile imaginative, împreună cu germenii lor”. (citat din lucrarea The Lamp of the Way. O definiţie similară găsim în Yoga sutras de Patanjali).

Această rupere de gândurile imaginative prezente şi distrugerea germenilor acestora – astfel încâl nicio idee imaginară să nu mai poată apărea constituie „purificarea” despre care tocmai am vorbit.

Două exerciţii sunt în mod special prescrise de adepţii drumului mistic:

Primul constă în obscrvarea cu mare atenţie a activităţii mentale, iară a o opri.

Aşezat într-un loc liniştii, discipolul se abune pe cât posibil de la fixarea conştientă a gândurilor sale într-o anumită direcţie. Notează apariţia spontană a ideilor, amintirilor, dorinţelor etc. Şi observă cum, înlocuite de unele noi. Acestea dispar în aseunzişurile întunecare ale minţii.

El urmăreşte, de asemenea. Cum imaginile subiective – aparenţ nelegate de vreun gând sau vreo senzaţie – apar în timp ce stă cu ochii închişi: oameni, animale, peisaje, lurme în mişcare etc.

În timpul acestui exerciţiu el nu va face cugetări asupra spectacolului pe care îl urmăreşte, privind pasiv la scurgerea continuă a şuvoiului de gânduri un şi imagini mentale care se învălmăşesc, se izbesc, se luptă şi apoi dispar.

Se spune că discipolul este în posesia rezultatului acestui exerciţiu atunci când părăseşte poziţia fermă de spectator, pe care a deţinut-o până atunci, el însuşi devenind un actor pe tumultuoasa scenă. Introspecţia sa, toate acţiunile şi gândurile sale, precum şi suma a tot ce consideră a fi „eul” său nu sunt decât balonaşe efemere într-un vârtej format dintr-o cantitate infinită de spumă, adunate pentru momeni, apoi împrăştiate, distruse şi formate iar, urmând un ritm anumit.

Cel de-al doilea exerciţiu are drept scop oprirea rălăcirii minţii, pentru a putea fi concentrată asupra unui obiect.

Antrenamentul care tinde să dezvolte o perfectă concentrare a minţii este considerat necesar tuturor discipolilor, fără deosebire. Cât despre observarea activităţii mentale, aceasta este recomandată doar discipolilor mai inteligenţi.

Antrenamentul pentru „fixarea” minţii se practică în toate sectele buddhiste.

În ţinuturile buddhiste sudice – Ceylon, Siam, Burma – se foloseşte în acest scop un anumit K aş i n a s, care constă din discuri de argilă colorate, sau o suprafaţă rotundă acoperită cu apă (ori un foc) la care se priveşte fix, printr-un paravan care are o gaură rotundă.

Oricare dintre aceste cercuri sunt privile până când sunt văzute la fel de clar cu ochii închişi, ca şi când ar fi deschişi.

Procesul nu are ca scop pnxlucerea unor transe hipnotice (aşa cum

afirmă unii europeni), dar duce la obişnuinţa concentrării minţii. Faptul că imaginea subiectivă devine identică cu cea obiectivă – potrivit celor care sprijină această metodă – indică realizarea „Tixării” minţii.

Tibetanii consideră fără importanţă natura obiectului ales pentru antrenament. Este preferat orice atrage şi reţine mai uşor gândurile discipolului.

Există o istorie binecunoscută în lumea religioasă tibetană, care ilustrează succesul realizat din această practică:

Un tânăr solicilă îndrumare spirituală unui pustnic mistic Acesta îi cere să înceapă prin a-şi excrsa concenU*area minţii.

„Cu ce te ocupi de obicei?”, îi întreabă el pe novice.

„Păzesc yaks, pe dealuri”, răspunse omul.

„Foarte bine. Meditează la un yak”.

Novicele se retrase într-o grotă primitiv amenajată pentru a servi de locuinţă – astfel de adăposturi pot fi mereu întâlnite în zonele locuite de păstori – şi se stabili acolo.

După un timp. Maestrul veni acolo şi îşi strigă discipolul să iasă afară.

Acesta auzi vocea gomehenului şi vru să iasă prin deschizătura primitivei sale locuinţe. Dar meditaţia să îşi atinsese scopul.

El se identifică cu obiectul asupra căruia gândurile îi fuseseră concentrate. Îşi uită propria personalitale şi se consideră un yak. Intrarea. Destul de largă pentru a permite trecerea unui om, era prea mică pentru un animal mare – aşa că, luptându-se cu piedicile imaginare, tânărul răspunse:

„Nu pot ieşi afară din cauza coarnelor”.

Cu tot adâncul respect acordat celor legate de religie, tibetanii au şi simţul umorului. Ei nu uită să remarce efectul comic pe care îl produc asemenea practici, când sunt prestate de novici înceţi la minte.

Următoarea poveste mi-a fost spusă în cursul unei călătorii cu un naljorpa din Gartog:

— După ce a petrecut un timp cu guru, pentru a primi instrucţiuni, un discipol zelos a revenit la sihăstria sa. Mergând, a început să mediteze şi potrivit unui binecunoscut obicei reverenţios, şi-l imaginã pe venerabilul maestru aşezat pe capul său. După un timp, intră într-o transă în care era perfect sigur că îl cară pe lama.

O piatră (sau un astfel de obstacol) îl făcu să cadă. Dar gândurile sale

erau atât de concentrate, încât şocul nu îl trezi. Se ridică, cerându-şi scuze:

„lertare, Sfinţia Ta! Îmi pare atât de rău că te-am făcut să cazi. Sper că nu te-ai lovit… Unde eşti acum?… „.

Şi bunul discipol se grăbi să caute într-o râpă din apropiere, în eventualitatea că lama s-ar fi rostogolit acolo.

Altă poveste cu „un lama pe cap” mi-a fost spusă de un lama Duş: pa (băştinaş din Buthan). Glumă este mai trivială decât prima şi reflectă mentalitatea voinicilor munteni Dugpa.

O călugăriţă a fost sfătuita de părintele ei spiritual să şi-l imagineze pe cap, în timpul meditaţiilor sale. Aşa a şi făcut, dar succesul a fost atât de mare încât greutatea venerabilului lamacare era un om bine făcut, înalt şi voinic – îi produse o mare durere. Dar femeile de pretutindenitrebuie să recunoaştem – sunt deosebit de isteje în a găsi o ieşire din toate încurcăturile.

Când l-a vizitat din nou pe guru, acesta a întrebat-o dacă a respectat instrucţiunile şi dacă şi l-a imaginat stând pe capul ei.

„Da, Sfinţia Ta – răspunse călugăriţa – dar greutatea ta a devenit greu de suportat, astfel încât am schimbat locul cu tine şi am stat eu pe capul tău”.

Un alt fel de exerciţii de concentrare constă în alegerea unui soi de peisaj – o grădină. De exemplu – ca subiect al meditaţiei.

La început discipolul examinează grădina în detaliu: florile, speciile lor diferite, modul în care sunt grupate, copacii, înălţimea lor, forma ramurilor, tipul frunzelor etc. Fără a scăpa niciun amănunt.

După ce şi-a format o imagine subiecuvă a grădinii (adică atunci când o vede distinct, cu ochii închişi, ca şi atunci când o priveşte), discipolul începe să climinc unul câte unul detaliile.

Treptat, florile îşi pierd culoarea, formă, se sfărâmă în mici bucăţi care cad şi dispar. De asemenea, copacii îşi pierd frunzele, crengile se scurtează şi par a fi absorbite de trunchiuri. Acestea devin tot mai subţiri, ajung ca nişte fire, până când dispar.

Rămâne terenul gol, din care novicele trebuie să înlăture pietrele şi pământul. Terenul, la rândul său, dispare…

Se spune că, prin asemenea exerciţii, se poate ajunge la climinarea din minte a oricărei idei de formă şi materie. Apoi, treptat, se ating diferite stări de conştiinţă, că cea a „spaţiului nemărginit, pur”, sau cea a „conştiinţei nemărginite”.

În final se ajunge la „sferă de vid”, iar apoi la sferă în care „nici conştiinţa, nici inconştiinţa” nu sunt prezente. (Adică o stare indescriptibilă, la care nu pot fi aplicate noţiunile obişnuite de conştiinţă şi inconştiinţă).

Aceste patru meditaţii contemplative sunt adesea menţionate în Scripturile buddhiste timpurii şi sunt recunoscute de toate sectele că făcând parte din antrenamentul spiritual. Ele sunt denumite „contemplaţii fără formă”.

Există multe metode care duc la aceste particulare stări mentale. Uneori ultimele stări sunt produse printr-o contemplare absolut lipsită de cugetări, în timp ce alteori au loc o serie de introspecţii amănunţite ori sunt rezultatul unor prelungite investigaţii şi reflecţii asupra lumii exterioare. În fine, se spune că există oameni care realizează brusc una sau alta dintre aceste patru stări mentale fără nicio pregătire prealabilă, în orice loc şi în timpul oricărei preocupări. „Exerciţiul următor a fost deja descris sumar în povestea cu omul care se credea yak. Totuşi, acesta cuprinde şi evenimente necunoscute eroului acelei poveşti.

De exemplu, novicele a ales un copac drept obiect al meditaţiei şi s-a identificat cu el. Asta înseamnă că şi-a pierdut conştiinţa propriei sale personalităţi şi experimentează senzaţiile speciale care pot fi atribuite unui copac. Se simte alcătuit dintr-un trunchi rigid, cu ramuri, şi percepe senzaţia vântului care îi mişcă frunzele. Remarcă activitatea rădăcinilor hrănindu-l din subsol, simte seva răspândindu-se prin tot copacul. Şi aşa mai departe.

Apoi, devenind mental un copac (care a ajuns astfel subiect), el trebuie să privească la omul aşezat în faţa lui (care a devenit acum obiect de studiu) şi trebuie să examineze acest om în detaliu.

După aceea discipolul îşi plasează din nou conştiinţa în om şi contemplă copacul că mai înainte, trecându-şi apoi conştiinţa din nou în copac, şi aşa mai departe…:

Acest exerciţiu se practică adesea în camere închise, folosind un baston numit gomshing (baston asupra căruia se fixează privirea pentru a obţine concentrarea atenţiei). Este folosit, de asemenea, un baton arzând de tămâie, într-o cameră obscură, sau în una complet întunecată. Pentru a predispune mintea la concentraţie.

Insist din nou asupra faptului că nu se urmăreşte producerea unei stări de hipnoză.

Pregătirea pentru meditaţie este numitaă niampar jagpa şi constă în liniştirea completă a minţii; iar contemplarea punctului luminos de foc, la capătul batonului de tămâie, ajută producerii acestei stări de calm.

Oamenii care practică în mod obişnuit contemplaţii metodice au adesea senzaţia că au lăsat jos o greutate purtată, sau că au dezbrăcat o haină grea şi au pătruns într-o zonă de linişte şi calm îmbietor. Aceasta este impresia de eliberare pe care misticii tibetani o numesc niampar jagpa, „a egaliza", „a nivela" – adică o calmare a rururor cauzelor agitaţiei care îşi rostogolesc „valurile" prin minteacuiva.

Alt exerciţiu care este practicat uneori constă în „deplasarea conştiinţei cuiva în propriul său corp". Aceasta se explică în felul următor:

Noi ne simţim conştiinţa în „inima" noastră. Braţele par a fi accesorii ale corpului, iar picioarele par nişte părţi distincte ale persoanei. De fapt. Braţele, picioarele, precum şi alte părţi ale corpului nostru, sunt privite ca şi când ar fi obiecte de studiu pentru cineva situat în altă parte.

Discipolul se va strădui să-şi determine „conştiinţa" să-şi părăsească locul obişnuit şi să o transfere. De exemplu. În mână; apoi îşi va închpui că el are înfăţişarea unei păime cu cinci degete, situată la extremitatea unui lung accesoriu (braţul). Care o uneşte cu o mare structură mişcătoare (corpul).

Cum s-ar spune. Cl trebuie să experimenteze senzaţia pe care am avea-o dacă ochii şi creierul, în loc să fie în cap, ar fi în palmă, iar palma ar fi capabilă să examineze capul şi corpul, inversând procesul normal de privire în jos pentru a examina mâinile şi capul.

Ce se mai poate obţine prin astfel de exerciţii ciudate? Cel mai frecvent răspuns pe care l-am primit pare nesatisfăcător, deşi probabil că este foarte corect.

Unii lama spun că rostul acestor practici poate fi explicat cu greu, deoarece nimeni din cei care nu i-au simţil personal efectul nu-i înţelege explicaţiile.

Prin aceste excrciţii stranii se poate ajunge la o stare psihică complet deosebită de cea obişnuită. Ea ne poate face să trecem dincolo de limitele ficţiunii pe care o atribuim „Eului". Rezultatul este că începem să înţelegem că „Eu-l" este un compus nepermanent şi că. De fapt, el nu există ca atare.

Unul dintre aceşti lama a profitat de o remarcă pe care am făcut-o, ca argument în sprijinul teoriei sale.

Când vorbea despre inimă că sălaş al gândurilor şi al minţii, am spus că europenii mai curând ar plasa gândurile şi mintea în creier.

Interlocutorul îmi răspunse prompt:

„Mintea poate fi simţită în locuri diferite. În timp ce străinii o simt în creier, cu o simt în inimă, iar altcineva poate crede că e perfect posibil să o simtă în picioare. Dar toate acestea sunt doar senzaţii (ara legătură cu realitatea. Mintea nu este nici în inimă, nici în creier şi nici în afară corpului în mod separat şi străină de el. Lar practicile noastre, aparent ciudate, au scopul de a ajuta la înţelegerea acestei idei.

Aici întâlnim din nou procesul de „purificare”. Toate aceste exerciţii urmăresc să distrugă noţiunile obişnuite, acceptate prin rutină, fără investigaţii personale. Scopul este de a face pe cineva să înţeleagă că alte idei pot fi puse în locul lor. Se speră că discipolul să conchidă că nu poate exista un adevăr absolut în idei ce derivă din senzaţii ce pot fi înlăturate, în timp ce altelechiar contradictorii – le vor lua locul.

Felurite teorii sunt profesate de urmaşii sectei chinezeşti T s* a n. Ei le exprimă în sentinţe enigmatice, cum ar fi:

„Iată! Un nor de praf se ridică din ocean, iar clipocitul valurilor se aude deasupra uscatului”.

„Merg pe jos, dar iată-mă călărind pe spinarea unui bou.”.

„Când am trecui podul, iată! apa nu curgea, dar curgea podul”.

„Am pornit cu mâinile goale şi, ce să vezi! mânerul spadei este în mâna mea”.

Şi aşa mai departe.

Doctrina sectei Ts’an a fost definită de unul dintre adepţi că „arta de a percepe steaua polară în emisfera australă”. Această exprimare paradoxală seamănă cu cea a lui lama, care mi-a spus: „Trebuie să descoperi albul din negru şi negrul din alb”.

Voi cita o întrebare curentă în Tibet, pe care misticii, ca şi filosofii din mănăstiri, o pun discipolilor:

„Fâlfâie un steag. Ce se mişcă?

— Sleagul sau vântul?”.

Răspunsul este că nici steagul, nici vântul nu se mişcă. Mintea este cea care se mişcă.

Adepţii sectei Ts’an atribuie originea acestei întrebări celui de-al şaselea

patriarh al sectei lor. Odată, în curtea mănăstirii, acesta văzu doi călugări privind la un steag ce fâlfâia. Unul declară: „Steagul se mişcă”. Celălalt afirmă: „Vântul este cel care se mişcă”. Atunci maestrul le explică faptul că senzaţia de mişcare pe care o trăiesc ei nu se datorează, în realitate, nici steagului, nici vântului, ci este produsă de ceva care se află în ei înşişi.

Ne îndoim că un asemenea mod de a gândi a fost importat în Tibet din India sau din China. Oricum, pot expune opinia exprimată de un lama: „Bonoos au spus astfel de lucruri cu mult înainte de venirea lui Padmasambhava în Tibet” (adică înainte de răspândirea buddhismului în Tibet): „Renunţând la investigaţiile amănunţite asupra rezultatului transcendental al transferării minţii cuiva în diferite părţi ale corpului, trebuie să remare că, în timpul acestor exerciţii, este resimţită o senzaţie particulară de căldură în partea unde a fost „transportată conştiinţa”.

Este deosebit de greu de stabilit dacă fenomenul constă într-o reală creştere de temperatură, sau dacă este doar o senzaţie subiectivă. Tocmai ideea de a face o asemenea investigaţie va distrage atenţia şi va înlătura cauza care produce căldura. Cât despre a face obscrvaţii asupra altora, este la fel de imposibil. Pustnicii tibetani şi discipolii lor nu au nimic în comun cu „medium-urile” europene. Care lucrează pentru bani şi deci ne permit să examinăm fenomenele pe care le produc. Cel mai neînsemnat discipol al unui gomehen ar fi uimit dacă i s-ar face o asemenea propunere. Parcă îl aud răspunzând: „Nu-mi pasă dacă dumneata crezi sau nu în aceste fenomene şi nu intenţionez să te conving. Nu sunt un jongleur, care să dea reprezentaţii de circ”.

Adevărul este că orientalii, cu excepţia şarlatanilor vulgari, nu fac un spectacol din cunoştinţele lor mistice, psihice sau filosofice. Este foarte greu să le obţii confidenţa în această problemă. Un călător în căutare de informaţii poate fi oaspetele unui lama timp de câteva luni. Bând zilnic ceai cu el şi plecând convins că oaspetele său este un ignoranl. În timp’ce – din contră lama i-a răspuns la toate întrebările, chiar dându-i mai multe date decât ar fi sperat.

Indiferent dacă această căldură este reală sau subiectivă, excrciţiul mi-a încălzit – nu o dată picioarele, dându-mi posibilitatea unui somn reconfortant când îmi petreceam noaptea în cort, în zăpadă. În afară de cazul celor bine antrenaţi. Timp îndelungat, în această practică, este nevoie însă de eforturi

extenuante pentru a obţine rezultate bune.

În concluzie, trebuie să atrag atenţia asupra faptului că termenii pe care i-am tradus prin „conştiinţă” şi „minte” nu au aceeaşi semnificaţie în limba tibetană că în limba engiczǎ (sau română).

Tibetanii disting până la unsprezece feluri de „conştiinţă” şi au trei cuvinte în limba lor. Pe care sunlem obligaţi să le traducem prin „minte”, deşi fiecare dintre ele are un sens filosofic specific.

Un mod frecvent de a evalua gradul de concentrare a minţii constă în plasarea unei lămpi aprinse pe capul novicelui, care trebuie să rămână singur în timpul meditaţiei.

Lămpile tibetane constau dintr-o cupă de metal sau argilă; la partea superioară au forma unei alte cupe, întoarsă cu gura în jos. Aceste lămpi sunt umplute cu grăsime topită, iar printr-o gaură practicată în acest scop este introdus un fitil. Când grăsimea se răceşte, lampa este gata pentru a fi aprinsă.

„Această lampă stă cu uşurinţă pe creştetul capului atât timp cât se păstrează o imobilitate absolută, dar cade la cea mai mică mişcare. Deoarece o perfectă concentrare produce imobilitate completă, orice greşeală este dovedită de căderea lămpii.

Se spune că un lama care pusese o lampă pe creştetul unui novice l-a găsit în ziua următoare şezând în meditaţie, dar cu lampa alături de el, fără niciun pic de grăsime în ea. Răspunzând întrebării maesirului, noviccie care nu a înţeles scopul exerciţiului a replicat:

„Lampa n-a căzut, ci am pus-o eu jos, când s-a terminat grăsimea şi s-a stins”.

„Cum puteai şti că lampa s-a stins, sau că aveai o lampă pe cap, în momentul când ai realizat o reală concentrare a minţii?” – l-a întrebat, atunci, maestrul.

Uneori, în loc de lampă este folosit un bol cu apă.

Unii maeştri le pretind discipolilor că, înainte sau imediat după perioada de meditaţie, să ducă dintr-un loc în altul un vas plin cu apă până la refuz. Acest exerciţiu testează gradul de liniştire a minţii. Cea mai mică agitaţie a minţii, orice ar cauza-o – bucurie, tristeţe, amintiri, dorinţe etc. Este în stare să determine o mişcare a corpului. Cea mai mică tremurătură a degetelor este suficientă pentru a scutura bolul şi o cantitate de apă se va vărsa ori de câte

ori se va repeta accidentul, evidenţiind tresăririle mai mult sau mai puţin violente ale minţii. Aceasta este teoria pe care se bazează exerciţiul.

Această teoric, precum şi exerciţiile care au rezultat din ea, sunt recunoscute peste tot în Est. Indienii deţin poveşti drăguţe în legătură cu acestea. Iată una:

Un rishi (un învăţat posedând de obicei puteri supranormale) avea un discipol pe care îl consideră foarte avansat că dezvoltare spirituală. Dorind ca acesta să primească învăţături suplimentare de la învăţatul regal de mare reputaţie Janaka, l-a trimis pe tânăr la el. La început Janaka l-a lăsat pe noul venit să aştepte câteva zile la poartă, fără să-i permită intrarea în curte. Desigur, bine-pregătitul discipol, deşi era de viţă nobilă, nu a dat nici cel mai mic semn că ar fi fost ofensat de acest tratament umilitor.

Când a fost în sfârşit primil, i s-a dat la uşă un vas plin cu apă şi i s-a cerut să meargă cu el în mână în jurul sălii.

Janaka, deşi îi erau complet indiferente toate lucrurile lumeşti, era înconjurat de adevărate splendori orientale. Aurul şi pietrele preţioase împodobeau pereţii sălii, curteni ce purtau bijuterii scumpe îl înconjurau pe suveranul lor, iar dansatoare drăguţe, sumar îmbrăcate, îi zâmbeau tânărului când trecea prin dreptul lor.

Desigur, discipolul a trecut proba fără să verse nicio picătură de apă. Nimic din ce i s-a oferil privirii n-a putut să-i producă nici cea mai mică tresărire a minţii.

Janaka l-a limis înapoi la guru său, spunând că nu are nevoie de nicio lecţie.

Tibetanii sunt familiarizaţi cu teoria privitoare la khorlos (roţi), care este clasică în rândul adepţilor Tantrismului Hindus. Probabii că ea a fost importată din India sau Nepal, dar interpretarea dată de lamas diferă, din unele puncte de vedere, de cea care este curentă în cercurile hinduse.

Se spune că aceste „Khorlo-s” ar fi centre de energie situate în diferite părţi ale corpului. De obicei, ele sunt numite „lotus”. Scopul general al antrenamentului în care sunt implicate khorlos este de a dirija curentul de energie spre cel mai înalt lotus: dabtong (lotusul cu 1000 de petale), care este situat în vârful capului. Diferite tipuri de exerciţii urmăresc utilizarea energiei naturale, exprimată în manifestările animale legate de sex, pentru a dezvolta inteligenţa şi puterea supernormală.

Lamas-ii aparţinând sectei Dzogschen sunt, practic, singurii maeştri ai acestei învăţături.

Anumi ţi discipoli sunt avizaţi să contemple cerul şi, uneori, să se dedice numai acestei practici. Unii slau întinşi pe spate, afară, pentru a privi cerul fără a avea un alt obiect în raza vizuală. Se spune că aceste contemplaţii, precum şi ideile pe care le stârnesc, determină o anumită transă, în care noţiunea de personalitate este uitată şi se instalează o senzaţie indeseriptibilă, decontopire cu universul.

Toţi lamas sunt de acord în privinja utilităţii majorităţii acestor abile metode de antrenament. Totuşi, citind anumite tratate despre ele (sau ascultând explicaţiile date de maeştrii mistici), se constată o nerăbdare reţinută.

Profesorul care ne instruieşte pare să spună: Da, toate acestea sunt necesare, poate chiar indispensabile majorităţii novicilor, dar numai că exerciţii pregătitoare. Esenţialul este în altă parte. Hai să ne grăbim, pentru a termina cu aceste procese preliminare!

Metoda de mai jos este mai apropiată de scop şi, în orice caz, desfăşurarea ci este mai uşor de înţeles:

Maestrul îi porunceşte discipolului să se retragă în tsam şi să mediteze – luând un Yidam (zeitate tutelară) ca obiect al contemplării.

Novicele, care locuieşte în izolare strictă, îşi concentreazătoategândurile pe Yidam, imaginându-l sub tbrma şi aspectul descris în cărţi şi desene. Repetarea anumitor formule mistice şi construirea de diagrame Kyilkhor sunt părţi ale acestui exerciţiu care are ca scop determinarea lui Yidam să-i apară idolatorului său. Cel puţin. Acesta este scopul pe care maestrul îl indică începătorului.

Novicele întrerupe contemplarea doar atât timp cât îi trebuie ca să mănânce şi în timpul somnurilor foarte scurte. Uneori, cel retras nu se întinde pentru a dormi, ci doar moţăie în una din aceste gomti pe care le-am descris în capitolul II.

Pot trece. Astfel, luni şi chiar ani de zile. Din când în când, maestrul se interesează de progresul discipolului. În cele din urmă. Vine şi ziua în care discipolul îl poate informa pe maesiru că a atins scopul exerciţiului: Yidam a apărut!

De regulă viziunea este nebuloasă şi persistă puţin timp. Maestrul

declară că acesta este un succes încurajator, dar nu este rezultatul final. Prin urmare. Ar fi de dorit că izolatul să se bucure de o mai îndelungată companie a viziunii protectorului său.

Învăţăcelul naljorpa nu are încotro şi continuă eforturile. Va trece iar un timp îndelungat, după care y i ci a în va fitixal" – dacă putem folosi acest termen. Acesta locuieşte în tsam Khamg, iar pustnicul îl vede în permanenţă în mijlocul diagramei Kyilkhor.

„Bravo! — răspunde maestrul atunci când este informat asupra faptului dar trebuie să obţii o favoare şi mai mare. Trebuie să continui meditaţia până când vei fi în stare să atingi cu fruntea picioarele lui Yidam, până când te va binecuvânta şi îţi va vorbi".

Deşi stadiile anterioare au necesitat un timp îndelungat pentru a fi efectuate, ele pot fi considerate ca fiind partea cea mai uşoară a procesului. Următorul stadiu este mult mai greu de atins şi doar o mică minoritate de novici reuşesc asta.

Ei îl văd pe Yidam prinzând viaţă. Simt distinct atingerea piciorelor lui atunci când, prosternaţi, le ating cu capul. Simt greutatea mâinilor lui. Atunci când îi binecuvântează. Ochii şi buzele se mişcă, vorbeşte… şi iată! păşeşte afară din kyilkhor şi se plimbă prin tsam Khang.

Este un moment periculos. Când mâniosul semizeu sau demon a fost invocat în acest fel, nu trebuie să i se permită să iasă din kyilkhor, al cărui cadru magic îi ţine prizonier. Eliberându-se, el se va răzbuna pe cel care l-a obligat să intre în această „închisoare". Totuşi, în ciuda aparenţei de răutate şi a puterii sale înfricoşătoare, Yidam poate să nu fie vindicativ, deoarece pustnicul i-a câştigat bunăvoinţa. Prin urmare. El poate să se mişte cum vrea prin sihăstrie. Cliiar mai mult: poate să-i treacă pragul şi să se mişte în aer liber. Urmând sfaturile profesorului său, novicele trebuie să afle dacă zeitatea este dispusă a-l însoţi în plimbările sale pe afară. Această sarcină este mai grea decât celelalte. Căci apare dilema: oare, vizibilă şi tangibilă în obscuritatea sihăstriei, unde influenţa psihică se naşte din prelungită concentrare a gândurilor, forma lui Yidam va dăinui în împrejurări total diferite, sub lumina străluciloare a soarelui, expusă unor influenţe care, în loc să o sprijine, vor acţiona ca să o dizolve?

Are loc, astfel, o nouă triere a novicilor. Cei mai mulţi Yidam refuză să-şi urmeze supuşii în aer liber. Rămân, încăpăţânaţi, într-un colţ întunecos, iar

uneori devin furioşi şi se eschivează de la experimentele lipsite de respect la care sunt supuşi.

Unora dintre pustnici li s-au întâmplat accidente ciudate, dar alţii reuşesc în încercarea lor şi sunt însoţiţi, oriunde s-ar duce, de venerabilul protector.

„Ai atins ţinta dorită”, spune atunci guru, „Nu mai am ce să te învăţ. Ai obţinut favorurile unui protector mai puternic decât mine”.

Anumiţi discipoli îi mulţumesc maestrului şi, mândri de fapta lor, se întorc la mănăstire sau se slabilesc într-o sihăstrie, petrecându-şi restul vieţii jucându-se cu fantoma.

Alţii dimpotrivă, tremurând într-o agonie mentală, se prostemează la picioarele mestrului mârlurisind nişte păcate groaznice. În mintea lor se nasc dubii pe care, în ciuda eforturilor epuizante, nu le pot stăpâni. Despre Yidam, chiar atunci când acesta le vorbeşte sau îi atinge, consideră că este mai degrabă o fantasmagorie creată de ei înşişi.

Maestrul pare a fi afectat de aceste mărlurisiri. Necredinciosul trebuie să se reîntoarcă în tsam khang pentru a relua antrenamentul de la capăt, pentru a-şi învinge incredulitatea nerecunoscătoare în Yidam ul care l-a favorizat.

Odată subminată, rareori credinţa mai recâştigă teren. Dacă marele respect pe care orientalii îl acordă profesorilor religioşi nu-i va reţine, discipolii increduli vor ceda probabil tentaţiei de a renunţa la viaţa religioasă.

Îndelungatul lor antrenament sfârşindu-se în materialism.

Dar aproape toţi vor continua. Căci, chiar dacă se îndoiesc de realitatea zeităţii lor protectoare, niciodată nu se vor îndoi de înţelepciunea maestrului lor.

După un timp. Discipolul va repela aceeaşi mărturisire. Aceasta va fi chiar mai fermă decât prima dată. Dubiul nu mai poate fi discutat; el este convins că Yidam este produsul minţii sale şi că nu mai are nicio altă existenţă, decât cea pe care i-a conferit-o el.

„Este exact ceea ce trebuia să realizezi”, îi spune maestrul. „Zei, demoni, întregul univers, nu sunt decât miraje care există în minte, create de minte şi absorbite de minte”.

Capitolul VIII

FENOMENE PSIHICE ÎN TIBET – CUM LE EXPLICĂ TIBETANII

Am menţionat deja unele întâmplări care pot fi considerate fenomene psihice. Voi relua subiectul datorită faimei de care se bucură tibetanii în lume, pe considerentul că în Tibet minunile sunt numeroase că florile de câmp.

Orice ar crede unii despre asta, evenimentele stranii nu sunt chiar frecvente şi trebuie subliniat faptul că observaţiile pe care le-am rezumat în aceste câteva pagini sunt rezultatul a peste 10 ani de cercetări.

Fascinaţia exercitată de Tibet, că sălaş al învăţaţilor şi al magicienilor, datează de mult timp. Chiar înainte de Buddha, indienii priveau cu veneraţie smerită Himalaya, iar legendele extraordinare despre misteriosul ţinut nordic împresurat de nori, care se întinde dincolo de piscurile îngheţate, erau numeroase.

Chinezii, de asemenea, păreau impresionaţi de strania sălbăticie tibetană. Printre altele, legenda marelui filosof mistic Lao-tze realatează că, la sfârşitul lungii sale cariere, maestrul, călărind pe un bou, a pornit spre ţinutul misterios, a trecut frontieră şi nu s-a mai întors. Acelaşi lucru se spune despre Boddhidharma şi despre unii discipoli chinezi, adepţi ai sectei buddhiste a meditaţiei (Ts’an).

Chiar în zilele noastre putem întâlni adesea pelerini indieni pe potecile care urcă spre trecătorile prin care se poate pătrunde în Tibet, târându-se de-a lungul lor ca într-un vis, hipnotizaţi, se pare, de o viziune copleşitoare. Întrebaţi despre motivul călătoriei lor, majoritatea pot răspunde doar că vor să moară pe pământ tibetan. Cei mai adesea, climatul rece, altitudinea mare, oboseala şi inaniţia îi ajută să-şi realizeze acest vis.

Cum putem explica această atracţie magnetică exercitată de Tibet?

Fără îndoială că reputaţia de care se bucură „Ţara Zăpezilor” se datoreşte faptului că ea este ţinutul magicienilor, un teritoriu pe care miracolele au loc zilnic. Aceasta este principala cauză a atracţiei exercitate asupra credincioşilor. Dar ne mai putem întreba: pentru care motiv Tibetul este creditat ca fiind ţinutul ales pentru forţele oculte şi fenomenele supernormale?

Probabil că motivul cel mai evident este cel deja menţionat: singurătatea teriloriului, înconjurat de formidabile lanţuri muntoase şi

deşerturi imensc.

Oamenii siliţi să abandoneze idealurile incompatibile cu ambianţa aspră şi prozaică sunt dornici să le transfere într-o mai favorabilă ţară de basm. Cu un ultim efort, ei construiesc grădini în cer şi paradise superterestre, care să le adăpostească visele: dar cu mult mai bucuroşi ar fi dacă ar avea posibilitatea să le plaseze într-un ţinut pământean. Tibetul oferă o astfel de posibilitate. El are însuşirile fizice ale unei adevărate ţări a minunilor. Nu cred că exagerez dacă afirm că peisajele sale le depăşesc pe cele închipuite de imaginarii arhitecţi ai lumilor zeilor şi demonilor.

Nicio descriere nu ne poate da o imagine completă a măreţiei solemne, a trumuseţii serene, a sălbăticiei înspăimântătoare, a farmecului decorurilor tibetane.

Adesea, călătorind peste înălţimi solitare, ai senzaţia că eşti un intrus. Inconştient, îşi domoleşti pasul, coborî vocea, iar cuvintele de scuze pentru vreo îndrăzneală nepermisă stau gala să fie rostite la vederea unui maestru superuman pe al cărui teren te afli.

Tibetanii obişnuiţi, ţărani şi păstori, deşi născuţi aici şi deprinşi cu asemenea peisaje, sunt totuşi puternic influenţaţi de de.

Traduse de mintea lor primitivă. Aceste impresii iau forma acelor fantastici semizei şi spirite de sute de feluri, cu care au populat dens solitudinile Tibetului şi ale căror ciudate comportări constituie inepuizabila temă a unui bogat folclor.

Pe de altă parte, la fel ca ciobanii Chaldeeni din antichitate – care, observând cerul înstelat pe malul Eufratului, au pus bazele astronomiei – tot aşa pustnicii tibetani şi şamanii nomazi au reflectat îndelung asupra misterelor fermecatului lor ţinut şi au notat fenomenele care găseau aici un teren favorabil. O artă stranie îşi are originea în contemplaţiile lor şi, cu multe secole în urmă, magicienii din zonele nordice transhimalayene erau deja cunoscuţi şi respectaţi în India.

În ciuda izolării sale, Tibetul nu este cu totul inaccesibil. Pot argumenta uşor aceasta. Am atins platourile din sud de mai multe ori prin diferite trecători himalayene, am călătoril ani de zile prin provinciile estice şi prin Changihang (marea câmpie pustie dintre Tibet şi Turkestan), iar în timpul ultimei mele călătorii am străbătut întregul ţinut, de la graniţa sud-estică, până la Lhasa. Orice bărbat sau femeie în putere, care nu se teme de greutăţi,

ar putea face acest lucru.

Este sigur că, mai ales la apariţia buddhismului, numeroşi indieni, nepalezi, chinezi şi alţi călători au vizitat Tibetul, au văzut priveliştile sălbatice şi au auzit despre puterile supernormale cu care sunt creditaţi dublobs. Câţiva dintre ei. Probabil, i-au abandonat pe lamas ori pe magicienii Bonpas. Audiind doctrinele mistice ale pustnicilor contemplativi.

Istorisirile lor, (care, în mod inevitabil, s-au dezvoltat pe măsură ce au circulat) trebuie să fi avut o mare contribuţie – împreună cu cauzele pe care le-am menţionat şi altele mai puţin aparente la crearea în jurul Tibetului a atmosferei fascinante de care acesta se bucură.

Putem conchide oare că renumele Tibetului. De ţinut al minunilor. Este bazat în întregime pe înşelătorie?

Aceasta ar fi o greşeală la fel de mare ca şi dacă am accepta fără discernământ toate legendele populare sau pe cele ulterioare, concepute de minţile fertile ale unor europeni glumeţi.

Cel mai bine ar fi să ne ghidăm după surprinzătoarea opinie a tibetanilor înşişi, cu privire la evenimentele miraculoase. Nimeni, în Tibet, nu neagă că astfel de întâmplări ar putea avea loc – dar ele nu sunt considerate miracole în sensul acceptat de europeni, adică fapte supranaturale.

Într-adevăr, tibetanii nu recunosc niciun agent supranatural. Aşa-zisele minuni, consideră ei, sunt la fel de naturale că orice întâmplare banală, cotidiană, ele depinzând de manipularea inteligentă a unor legi şi forţe puţin cunoscute.

Toate faptele care în alte ţări sunt considerate miraculoase, (sau, altfel spus, sunt atribuite interferenţei arbitrare a fiinţelor aparţinând altor lumi) sunt înţelese că fenomene psihice de către tibetanii adepţi ai „legii secrete”. (Nu este vorba de o doctrină buddhistă esoterică. Ci de erudiţie şi de metode tradiţionale, folosite în scopuri nu neapărat spirituale).

În general, tibetanii disting două categorii de fenomene psihice:

1. Fenomenele produse inconştient, de către unul sau mai mulţi indivizi.

În acest caz, autorul (sau autorii) fenomenului, acţionând inconştient, desigur că nu urmăresc un rezultat precis.

2. Fenomenele produse conştient, în vederea obţinerii unui rezultat

prestabilit. Este vorba, în general – dar nu întotdeauna – despre opera unei singure persoane.

Acea „persoană” poate fi un om, sau poate să aparţină uneia dintre cele şase clase de fiinţe simţitoare pe care lamaiştii le acceptă că existente în lumea noastră.

Oricare ar fi autorul, fenomenul este produsul aceluiaşi proces, în acord cu nişte legi naturale; nu este niciun miracol.

Merită remarcat faptul că tibetanii sunt nişte determinişti convinşi. Voinţa fiecăruia, cred ei, este impusă de un număr de cauze, de care unii sunt foarte aproape, pe când alţii pot fi foarte îndepărtap.

Nu voi insista asupra acestei chestiuni, care este în afara subiectului.

Oricum, viitorul trebuie să reţină că, potrivit tibetanilor, fiecare fenomen, generat conştient sau inconştient, la fel ca orice acţiune mentală cotidiană a noastră, este rodul unor cauze divers combinate.

Printre aceste cauze, prima şi cea mai uşor de decelat este aceea care apare în mânica autorului faptei: conştientizarea voinţei de a acţiona. Tibetanii adaugă acestei cauzalităţi şi puterea ocultă, fără determinare conştientă, de a pune în mişcare forţele ce îl vor face să treacă la acţiune. Ambele sunt numite gyu „cauza imediat principală”.

Apar apoi cauzele externe (care nu provin din interiorui autorului), ce pot ajuta la execularea acţiunii. Acestea sunt numite Kyen (ex. Sămânţa este gyu – pentru plantă, în timp ce solul şi variatele substanţe ce există în el, apă, aerul, soarele, grădinarul ce pune sămânţa etc. Sunt kyen).

Cauzele mai îndepărtate sunt adesea reprezentate prin „descendenţi” (ex. Laptele este prezent în unt sau brânză, sămânţa este prezentă în copacul crescut din ea). Aceşti „descendenţi” sunt, de fapt, condiţiile prezente care există ca efecte ale acţiunilor fizice sau spirituale prestate în trecut, dar nu neapărat prestate în acţiunea prezentă, de către aulor însuşi.

Astfel, când concentrarea gândurilor va fi prezentată mai jos drept cauză directă a unui fenomen, U/ebuie să reţinem: în primul rând că, potrivit misticilor tibetani, această concentrare nu este spontană, ci determinată; apoi că, pe lângă această cauză directă aparentă, mai există, în subsidiar, un număr de cauze secundare, necesare în egală măsură realizării fenomenului.

Secretul antrenamentului psihic, aşa cum îl concep tibetanii, constă în dezvoitarea unei puteri de concentrare a minţii cu mult peşte chiar ceea ce

reprezintă omul, care – prin natura să – este cel mai doiat în această privinţă. Maeştrii mistici afirmă că printr-o asemenea concentrare mentală se produc „valuri” de energie care pot fi folosite în diferite feluri. Termenul „valuri” îmi aparţine. L-am folosit pentru o mai bună clarificare şi pentru că, aşa cum veţi vedea* misticii tibetani se referă chiar la nişte „curenţi” sau „valuri” de forţă.

De fapt ei spun pur şi simplu shugs sau rtsal, adică „energie”. Această energie, în opinia lor, este produsă de fiecare dată când are loc o activitate psihică sau mentală (Activitate a minţii, a vorbirii sau a corpului, potrivit clasificării buddhiste). Producerea fenomenului psihic depinde de forţa acestei energii şi de direcţia în care se canalizează.

1. Un obiect poate fi încărcat cu aceste valuri. El devine astfel ceva asemănător cu acumulatorii electrici şi poate restitui într-un fel sau altul energia înmagazinată. De exemplu, se zice că măreşte vitalitatea celui care îl atinge, îi insuflă curaj etc.

Practicile bazate pe acestă teorie şi având bune rezultate, sunt frecvente în Tibet.

Numeroşi lama prepară pastile, apă sfinţită, eşarfe înnodate, farmece imprimate pe hârtie sau pe textile, care se presupune a *fi* aducătoare de forţă şi sănătate, îndepărtând accidentele, spiritele rele, tâlharii, gloanţele etc.

Lama trebuie întâi să se autopurifice printr-o dietă adecvată, concentrându-şi apoi gândurile asupra obiectului pe care intenţionează să-l împuternicească, încărcându-l cu influenţe bune. Pentru aceste pregătiri sunt necesare săptămâni sau chiar luni de zile. Totuşi, dacă este vorba doar de eşarfe fermecate, ele sunt înnodate şi si’iniiic în câteva minute.

2. Energia care este comunicală unui obiect induce în acesta un fel de viaţă. Acest obiect neanimat devine capabil să se mişte şi să efectueze anumite acţiuni, la comanda celui care l-a determinat.

Ngagspas, se spune, aparţin acestei practici, rănind sau ucigând fără a trezi nicio suspiciune în legătură cu implicarea lor.

Iată un exemplu al modului în care procedează vrăjitorul: Luând cu el un obiect ce urmează a fi animat – să zicem, un cuţit destinat uciderii cuiva ngagspa se retrage în izolare pentru o perioadă care poate dura mai multe luni. În tot acest timp el stă aşezat, concentrându-şi gândurile asupra cuţitului

care se află în faţa sa, străduindu-se să-i transfere obiectului neanimat dorinţa sa de a-l ucide pe individul a cărui moarte este plănuită.

Adesea sunt practicate diferite ritualuri, în legătură cu concentrarea mentală a lui ngagspa. Acestea ajută la concentrarea energiei pe care vrăjitorul este capabil s-o genereze şi s-o transfere cuţitului. Fiinţele considerate mai puternice decât vrăjitorul sunt fie determinate să coopereze de bunăvoie cu el, fie reprimate şi silite să permită transferarea energiei lor în armă.

Aceste „fiinţe” sunt adesea din categoria demonilor. În cazul în care. Însă, crimă apare ca o acţiune justiţiară, de obicei în folosul multora, pot fi solicitate benevol, că ajutoare, şi entităţile nobile. Acestea sunt implorate respectuos şi nimeni nu încearcă să le constrângă. Unii ngagspas consideră necesar ca arma să fie adusă în contact cu cel care urmează a fi ucis, sau cu diferite obiecte aflate în folosinţa acestuia.

Alţi adepţi ai artelor negre iau în râs o asemenea practică puerilă şi declară că aceasta denotă o crasă ignoranţă cu privire la cauzele ce pot duce la omorârea sau rănirea care să pară accidentală. *

Când vrăjitorul consideră că pumnalul este gata să-şi îndeplinească misiunea, acesta este plasat în apropierea celui ce urmează să-i devină victimă, astfel încât, de cele mai multe ori, omul este tentat să-l folosească. Apoi, de îndată ce este atins, cuţitul se mişcă, dă un impuls subit mâinii care îl ţine. Iar omul împotriva căruia a fost pregătit se sinucide.

Se spune că arma pregătită în acest fel poate deveni periculoasă pentru ngagspa însuşi, care, dacă nu deţine suficiente cunoştinţe şi înţelepciune pentru a se autoapăra, poate să-i cadă victimă.

Autosugestia poate apărea ca rezultat al meditaţiilor prelungite şi al ritualurilor complexe practicate de vrăjitor în perioada de izolare şi nu trebuie să ne surprindă faptul că acestuia i se poate întâmpla un accident. De? tr că, făcând abstracţie de poveştile cu demoni şi spirite, poate fi vorba de «n fenomen similar celui despre care se spune că are loc atunci când fantoma creată de un magician scapă de sub controlul acestuia.

Anumiţi lama şi câţiva Bonpas mi-au spus că este greşit să crd: i în astfel de situaţii, pumnalul se animă şi omoară omul. Ei afirmă că esi care acţionează este chiar omul respectiv, prin autosugestia care este rezultatul concentrării gândurilor vrăjitorului.

Cu toate că ngagspa urmăreşte doar să animeze cuţitul, mul împotriva căruia este practicat ritualul este strâns asociat, în mintea sa, cu ideea de armă. Putând fi un bun receptor al „valurilor” oculte generate de vrăjitor – în timp ce cuţitul nu este – omul cade inconştient sub influenţa acestora. Apoi, odată cuţitul pregătit, vederea şi aţi igerea lui pun în mişcare sugestia existentă – subeonştient în mintea victimei, care se va înjunghia.

De altfel, există convingerea că, fără niciun obiect material intermediar, adepţii versaţi ai legii secrete pot sugera oamenilor sau altor fiinţe ideea sinuciderii chiar şi de la distanţă, într-un fel sau altul.

Toţi sunt de acord cu faptul că asemenea intenţii nu pot avea succes împotriva unui adept al antrenamentului psihic, deoarece acesta detectează „valurile” de forţă dirijate asupra sa şi este în stare să deosebească natura lor, respingându-le pe cele dăunătoare.

3. Fără ajutorul vreunui obiect material, energia generată prin concentrarea gândurilor poate fi deplasată spre puncte mai apropiate sau mai îndepărtate. Acolo, această energie se poate manifesta în diferite forme.

De exemplu:

Poate produce fenomene psihice.

Poate străpunge ţinta prevăzută, transferând astfel puterea generată, altundeva.

Se spune că maeştrii mistici folosesc acest procedeu în timpul ritualurilor anskur.

Se pot spune multe despre aceste ritualuri şi spiritul în care se practică. Spaţiul limitat al acestui volum nu permite însă o enumerare exhaustivă a tuturor teoriilor şi practicilor lamaismului mistic, astfel încât a trebuit să omit, cu regret, o serie de subiecte interesante. Mă voi limita, deci, la câteva cuvinte pe acestă temă.

Angkur-ul lamaist nu este o „iniţiere”, deşi, din lipsa altui termen, am folosit uneori acest cuvânt în prezentul text. Variatele angkurs nu vin să dezvăluie nişte doctrine esoterice, cum erau iniperile la greci sau la alte popoare.

Ele au un caracter pronunţat psihic. Este vorba despre „energia” care poate fi transmisă de la maestru – sau de la altă forţă ocultă – la discipolul care este apt să „înregistreze” valurile psihice.

Potrivil misticilor lamaişti, în timpul practicării ritualului amgkur o forţă este pusă la îndemâna discipolului. Prinderea şi asimilarea acestei forţe este lăsată pe seama abilităţii sale.

În discuţiile avute pe această temă cu iniţiaţii mistici, ei au definit angkur că pe un „prilej special” oferit discipolului pentru „a se încărca energetic”.

Se spune că. Prin aceeaşi meiodă, maeştrii mistici sunt în stare să expedieze valuri mistice care. În caz de nevoie, pot înviora starea psihică şi fizică a discipolilor aflaţi la distanţă.

Procesul nu are întotdeauna drept scop îmbogăţirea energetică a ţintei spre care sunt dirijate valurile, Dimpotrivă, uneori menirea lor este că, atingându-şi ţinta. Să absoarbă o parte din energia acesteia. Apoi, revenind cu acestă pradă furată, o depun în „postul” din care au fost expediate şi în care sunt resorbite.

Se pare că unii magicieni beneficiază de o puternică regenerare (sau chiar îşi prelungesc viaţa) încorporând asemenea energie furată.

4. Misticii tibetani afirmă, de asemenea, că adepţii bine antrenaţi în concentrarea mentală sunt în stare să vizualizeze formele imaginale de ei şi pot crea astfel orice fel de fanlome: oameni, zeităţi, animale, obiecte, peisaje şi aşa mai departe.

Cititorul îşi va reaminti cele spuse pe această temă în referirile la tulku (cap. III) şi nenumăratele fantome, care, după spusele lui Dalai Lama, pot fi generate deun chanchub sempsa (persoană cu o spiritualitate foarte dezvoltată, apropială de perfecţiunea unui Buddha).

Imaginile astfel create sunt înzestrate cu toate facultăţile şi calităţile naturale proprii fiinţelor sau obiectelor a căror aparenţă o au.

De exemplu, fantoma unui cal tropăie şi nechează. Fantoma călăreţului poate descăleca pentru a sla de vorbă cu un alt călător pe drum şi se poate comporta, în orice situaţie, că o persoană reală. Fantoma unei case vă găzdui drumeţi reali etc.

Asemenea întâmplări abundă în poveştile tibetane şi mai cu seamă în faimoasa operă a Regelui Gesar din Ling. Marele erou s-a automultiplicat. A produs o caravană fantomă, cu corturi, sute de cai, lamas, comercianţi, servitori, fiecare jucându-şi rolul său. În bătălii, el a creat armate-fantomă,

care şi-au ucis duşmanii ca şi când ar fi fost alcătuite din războinici autentici.

Toate acestea par să fie de domeniul fantasticului şi pe bună dreptate un european poate crede că 99 din istorisiri sunt ficţiune pură. Şi totuşi, apar incidente care I-ar pune în încurcătură, mărturii care nu pot fi contestate. Explicaţiile vor trebui găsite chiar de către observator, dacă refuză să le accepte pe cele oferite de tibetani.

Adesea aceste explicaţii ale tibetanilor, în contextul primitivismului lor ştiinţific. Stârnesc curiozitatea devenind ele însele obiectul unor investigaţii.

Călătorii vestici care au atins graniţele Tibetului şi şi-au format o idee superficială asupra superstiţiilor populare ar fi foarte surprinşi atlând părerile ciudat de sceptice şi raţionale despre „miracole”, pe care aceşti oameni, aparent simpli şi creduli, le nutresc în adâncul minţii lor.

Această afirmaţie poate fi ilustrată prin două legende foarte cunoscute şi apreciate în tot Tibetul. Dacă faptele relatale sunt autentice sau nu, asta n-are importanţă pentru noi. Interesul este îndreptăţit prin explicaţiile date cauzelor miracolului şi prin spiritul care predomină întreaga poveste.

Odată, demult, un comerciant călătorea cu caravana pe furtună şi căciuia i-a fost luatăde vânt.

Tibetanii consideră că a ridica de jos o căciulă care a căzut în astfel de circumstanţe, în cursul unei călătorii, ar aduce ghinion. Ţinând la această superstiţie, negustorul îşi abandonă căciula.

Aceasta era din felru moale, cu lobi îmblăniţi, care puteau fi răsfrânţi în sus, sau puteau acoperi urechile, după cum era vremea. Adâncită printre mărăcinii în care a fost trântită de vâni, căciula şi-a schimbat înfăţişarea, devenind greu de recunoscut. După câteva săptămâni, un om care trecea pe acolo în amurg a remarcat o formă distinctă ce părea ghemuită printre tufişuri. Nefiind prea curajos, el grăbi pasul văzându-şi de drum. Dimineala, le povesti unor ţărani că a văzut „ceva ciudat”, la mică distanţă de potecă. Alţi călători au remarcat şi ei, în acelaşi loc, un obiect deosebil a cărui natură nu au putut-o stabili, povestind despre asta ţăranilor. Apoi alţii şi alţii, văzând nevinovată căciulă, au atras atenţia populaţiei din zonă.

Desigur că ploaia, soarele şi praful au contribuit la transformarea căciulii într-un obiect şi mai misterios. Fetrul a devenit de culoare maron-gălbuie, iar lobii îmblăniţi aduceau vag a urechi de animal.

Comercianţii şi pelerinii, poposind în sat, erau avertizaţi că la marginea

pădurii se află „ceva”, nici om nici fiară, care stă ascuns. Deci, să fie atenţi! Cineva a sugerat că acel „ceva” ar putea fi un demon, astfel că în curând obiectul – neanimat, până atunci – a fost promovat la rangul de diavol.

Trecând lunile, tot mai multă lume a aruncat o privire temătoare spre vechea căciulă, s-au povestit tot mai multe despre ca şi întregul ţinut vorbea acum despre demonul ascuns în liziera pădurii.

Într-una din zile, nişte trecători au văzut ceva mişcându-se. În altă zi această a încercat să iasă dintre spinii care au crescut în jur şi, în final, s-a luat după un grup de drumeţi care au rupt-o la fugă, cuprinşi de panică, pentru a-şi salva viaţa.

Căciula a fost animată de numeroasele gânduri concentrate asupra ei.

Această poveste, despre care tibetartii afumă că ar fi autentică, este dată ca exemplu al puterii de concentrare a minţii – chiar când este efectuată inconştient – fără a atinge un rezultat prestabilil.

Despre cea de-a doua legendă s-ar putea spune că a fost inventată de un ticălos glumeţ pentru a-i ridiculiza pe credincioşi, dar nu este aşa. Nimeni, în Tibet, nu o găseşte caraghioasă sau jignitoare. Faptul relatat este acceptat că revelator al strictului adevăr asupra tuturor cultelor. Oricare ar fi el, obiectul venerat este doar împuternicit cu forţa oferită prin concentrarea gândurilor şi încrederea credincioşilor.

Bătrâna mamă a unui comerciant care mergea în fiecare an în India, i-a cerut fiului său să-i aducă o relicvă din Ţara Sfântă (India – leagănul buddhismului). Acesta a promis, dar, preocupat de afacerile sale, a uitat.

Bătrâna a fost foarte tristă. În anul următor, caravana fiului ei a pornit din nou, iar ea şi-a reînnoit cererea.

Comerciantul a promis din nou, dar a uitat iar. Acelaşi lucru s-a întâmplat şi a treia oară. Totuşi, de această dată, comerciantul şi-a amintit înainte de a ajunge acasă şi a fost foarte tulburat de ideea că va înşela din nou aşteptările mamei sale.

Gândindu-se la un mod de a-şi repara greşeala, zări un fragment de craniu de câine la marginea drumului.

Brusc, îi veni o idee. Desprinse un dinte din maxilar, îl curăţă de pământ şi îl înveli într-o bucată de mătase. Apoi, ajungând acasă, îl oferi bătrânicii, declarând că este o foarte preţioasă relicvă, un dinte al marelui Saripulra (un proeminent discipol al lui Buddha).

Cu inima plină de veneraţie, bună femeie puse dintele într-o casetă din altarul familiei. În fiecare zi îl venera aprinzând candele şi arzând tămâie. I s-au alăturat şi alţi credincioşi, iar după un timp au răsărit raze de lumină din dintele de câine promovat la rangul de relicvă.

Din această legendă rezultă un proverb tibetan care spune: „Dacă există veneraţie, până şi un dinte de câine emite lumină”.

Observăm din nou că toate teoriile tibetane asupra fenomenelor au aceeaşi esenţă. Ele sunt bazate pe puterea minţii, logică valabilă doar pentru cei care consideră universul – aşa cum am văzut – a nu fi decât o viziune subiectivă.

Puterea de a deveni invizibil la dorinţă, prezentată de numeroşi magicieni în legendele tuturor naţiunilor, este atribuită de către ocultiştii tibetani încetării activităţii mentale.

Într-adevăr, legendele tibetane povestesc despre aspectul material al producerii invizibilităţii. În ele aflăm despre „dipshing”, care apare în foarte multe istorisiri. Este acel fabulos lemn care ascunde o ciudată hoardă în el. Cea mai mică aşchie a lui asigură completă invizibilitate a omului sau altui animal care o deţine, sau se află în apropiere. Dar marii naljorpas şi dubehens nu au nevoie să posede niciun implement material pentru a se face invizibili.

Din câte am reuşit să înţeleg, adepţii antrenementului psihic nu văd aceste minuni în acelaşi feî că profanii.

Potrivit lor, nu se pune problema dispariţiei acestora, ci de a avea grijă să nu răsară niciun sentiment din fiinţa simţitoare care este înconjurată de cineva. Prin astfel de manieră, prezenţa cuiva nu este detectată, sau măcar este cu greu remarcată de către cei prin faţa ochilor cărora trece acest cineva, care poate să nu mai permită nicio reflecţie în mintea sa şi nicio impresie în memoria sa.

Explicaţiile care mi-au fost date în această privinţă pot fi sumar redate astfel:

Când cineva merge făcând zgomot şi gesturi largi, ciocnindu-se de oameni şi obiecte, stârneşte multe senzaţii în oamenii din jurul lui. Atenţia se înfiripă în cei care simt senzaţiile şi se îndreaptă spre cel ce le produce. Dacă, dimpotrivă, cineva rămâne liniştit, fără a atinge pe nimeni, va trezi mai puţine senzaţii. Acestea vor trezi mai puţină atenţie şi desigur că omul va fi mai puţin remarcat.

Iar dacă cineva stă nemişcat şi tăcut, activitatea sa mentală generează o energie care se răspândeşte în jur şi este resimţită în diferite feluri de către cei care vin în contact cu ea. Dar dacă cineva îşi opreşte toată activitatea mentală, nu va trezi nicio senzaţie în cei din jur şi astfel nu va fi văzut.

Am considerat acestă teoric prea fantastică, obiectând că totuşi corpul materiai, în orice caz, trebuie să rămână vizibil. Răspunsul a fost următorul: în fiecare moment, un mare număr de obiecte se află în câmpul nostru vizual, dar noi remarcăm doar câteva dintre ele. Celelalte nu creează nicio impresie asupra noastră. Nicio „cunoaştere-conştientă" nu urmează contactului vizual, deci nu ne vom aminti că acest contact a avut loc. Practic aceste obiecte rămân invizibile pentru noi.

Oricât de interesaţi ne-am simţi de alte ciudate atribute ale adepţilor legii secrete, materializarea gândurilor rămâne de departe cel mai frapant.

Am văzut deja, în capitolul precedent, cum se antrenează novicii pentru a construi forma zeităţii tutelare, dar scopul acestora era doar un soi de iluminare filosofică. În alte situaţii, scopul este altul.

În ideea de a evita confuziile, vom lua mai întâi în considerare o altă categorie de fenomene, discutată adesea nu numai în Tibet, ci şi în diferite alte ţări, chiar în vest. Unii pretind a vedea o anumită analogic între acestea şi materializarea gândurilor, dar procesul nu este deloc acelaşi.

În aproape toate ţările există oameni care cred că sufletul său spiritul, în timp ce corpul zace adormit sau în transă cataleptică, poate să hoinărească în diferite locuri, comiţând diferite fapte, asociindu-se uneori, în acest scop, cu un corp material – altul decât cel cu care este unit de obicei.

Povestirile despre vrăjitoarele mergând la Sabbat erau obişnuite în trecut, iar investigatme au dovedil că, în general, vrăjitoarea zăcea inconştientă, într-un fel de transă, tot timpul. Desigur că, după ce îşi revenea în simţire, ea descria pe iarg strania orgie infernală la care credea că a luat parte. Unele femei isterice au fost arse pe rug pentru că au avut asemenea viziuni amăgitoare.

În India, nenumărate legende relatează ciudatele aventuri ale oamenilor, semi-zeilor sau demonilor care intră în cadavre, acţionează în această ipostază, apoi revin la propria lor întalişare, care a rămas în tot acest timp inconştientă.

Cea mai renumită dintre ele este cea a fui Shri Sankaracharya, celebrul

filosof căruia brahmanii indieni îi datorează restabilirea poziţiei lor privilegiate – puternic clătinată de doctrinele raţionaliste buddhiste. Personalitatea sa, văzută prin semi-legendarele biografii, a fost remarcabilă. Din păcate, un soi de interese politice de castă îi diminuau, se pare, strălucitoarea inteligenţă. Acestea l-au transformat într-un campion al terorii sociale funeste, în totală contradicţie cu înaltul panteism pe care îl predicase.

Sankaracharya – spune povestea – I-a provocat pe un filosof rival numit Mandana, care era susjinător al crezului ritualistic Karma-mimansa (Această doctrină consideră că salvarea poate îi realizată numai prin sacrificii, venerare şi practici rituale). Sankara susţinea un punct de vedere opus, salvarea fiind fructul cunoaşterii. S-a stabilit că cel ce va fi învins în discuţie să devină discipolul oponentului şi să îmbrăţişeze acelaşi fel de viaţă ca şi maestrul său.

În consecinţă – Mandana fiind familist, iar, Sankara un sannyasin (ascetic complet rupt de lume) – triumfând argumentele lui Mandana, Sankara ar fi trebuit să renunţe la veşmintele religioase, iar în cealaltă eventualitate Mandana ar fi fost silit să renunţe la soţie şi la cămin pentru. Roba oranj – însemnul renunţării totale.

S-a întâmplat ca Mandana să piardă în controversă, iar Sankara l-a revendicat că discipol, când soţia lui Mandana, Bharati, o doamnă emancipată, a intervenit;

Sfânta scriptură, spuse ea, declară că soţul şi soţia sunt unul singur. Învingându-l pe soţul meu, nu ai învins decât jumătate din fiinţa noastră. Victoria ta nu poate fi acceptată până nu mă învingi şi pe mine.

Sankara nu avu repiică; obiecţia era bazată pe credinţa ortodoxă. Începu aşadar o nouă competiţie filosofică. Doamnă, înţelegând că abilitatea şi cunoştinţele ei nu puteau face faţă celor ale oponentului, se salvă printr-o stratagemă înţeleaptă.

Scripturile sacre indiene includ între ştiinţele ortodoxe arta relaţiilor sexuale. Bharati îi puse lui Sankara câteva întrebări pe această temă concretă, care I-au derutat pe ascetic.

Acesta s-a scuzat pentru ignoranţă, spunând că fiind absorbit din tinereţe de meditaţiile filosofice şi fiind un celibatar convins, femeile şi alte lucruri în legătură cu ele îi erau complet necunoscute. Oricum, era gata să dobândească toate cunoştinţele care îi lipseau, cerând fermecătoarei sale adversare o întrerupere a controversei pentru o lună, în acest scop. Urmau să

reia discuţiile la sfârşitu! acestei perioade.

Bharati a făcut imprudenţa de a subevalua capacitatea adversarului său, sau a crezut că un timp atât de scurt nu va fi suficient pentru însuşirea acestei ştiinţe. Ea acceptă, iar Sankara porni în căutarea profesorilor. S-a întâmplat că tocmai în acel timp să moară un rajah numit Amaruka. Sankara, care n-ar *fi* putut începe studiul sub identitatea lui faimoasă de ascetic, profită de ocazie. Porunci discipolilor să-i păzească trupul într-un loc retras, în timp ce îşi va transmite „Eu”-ul în trupul prinţului care a fost dus la rugul funerar.

Reînviatul Amaruka a fost luat şi înapoiat în palatul său, spre marea bucurie a soţiilor legitime şi a numeroaselor sale concubine.

Sankara s-a dovedit un bun elev, surprinzându-şi în mod plăcut nevestele, care fuseseră cam neglijate de bătrânul rajah. Miniştrii şi consilierii au remarcat că, după reînviere crescuse uimitor şi inteligenţa stăpânului lor.

Acest înţelept dregător le părea, de altfel, foarte diferit de tontul rajah pe care îl ştiau de ani de zile.

Aşadar, femeile de la palat şi consilierii au început să bănuiască că spiritul unui puternic siddha (om cu puteri paranormale) ar folosi trupul ultimului Amaruka. Temânu-se că acesta l-ar putea părăsi, întorcându-se în propriul corp, au ordonat cercetări pentru găsirea unui corp abandonat, urmând ca, oriunde s-ar afla el, să fie ars imediat. Cât despre Sankara, acesta era atât de adâncit în studiul său, încât îşi uită cu desăvârşire personalitatea şi nu dorea să se reintegreze în trupul asceticului filosof, pe care îl părăsise în pază unor discipoli.

Văzând că guru nu s-a întors la termenul stabilit, discipolii s-au îngrijorat; iar auzind de cercetarea începută i-a cuprins teamă. Au alergat la locuinţa rajahului, au obţinut o audienţă şi au cântat un cântec filosofic pe care îl compusese Sankara. Acesta a trezit memoria asceticului. Spiritul său a părăsit trupul rajahului şi a intrat în propriul corp, care tocmai fusese descoperit şi era deja pus pe rug, pentru a fi ars.

Fiind astfel complet instruit asupra subiectului, se confruntă cu Bhariti încă o dată şi o uimi prin cunoştinţele sale superioare. Doamna a trebuit să se recunoască învinsă.

Această istorisire ar putea *fi* uşor plasată printre cele ale lui Boccacio. Iată că, de sute de ani, povestea circulă printre urmaşii lui Sankara, fără ca ei să vadă în ea ceva stupid sau şocant.

Totuşi ei par a realiza că povestea nu se potriveşte cu personalitatea profesorului lor, iar unii au declarat chiar că ar fi fost inventată de anumiţi fanatici simplişti.

Pentru noi, ea contează că sursă de informare: ne arată că în India este frecventă credinţa în trecerea sufletului dintr-un corp în altul şi chiar în „hoinăreala" acestuia în afară corpului. O asemenea credinţă nu este rară nici în Tibet, unde translaţia „Eu" lui dintr-un corp în altul este numită trong jug (se scrie grong hjug).

S-ar putea că teoriile privitoare la aceasta să fi fost luate din India. Milarespa relatează în biografia sa că guru-ul său, Marpa, nu deţinea secretul despre credinţa grong hjug dela profesorul său, Narota, ci bătrân fiind – a făcut o călătorie în India, pentru a o învăţa.

Este de notat că toţi credincioşii în translaţie (în „eu"-l eteral, în general) descriu trupul din care acesta se retrage că rămânând nemişcat. Aici este deosebirea esenţială între acest presupus fenomen şi apariţiile, create voluntar sau involuntar, de lulpa (se scrie sprulpa) – fie ele asemănătoare sau nu creatorului lor.

De fapt, în timp ce translaţiile, aşa cum sunt relatate de legendele indiene sau tibetane, pot fi luate drept fabulaţii – creaţiile de tulpa par a fi demne de investigaţii.

Fantomele prezentate de tibetani, precum şi cele pe care le-am văzut eu însămi, nu seamănă cu apariţiile despre care se spune că survin în timpul şedinţelor de spiritism.

În Tibet, autorii acestor fenomene nu se străduiesc să le producă, sau să constituie un „medium" pentru producerea lor. Mintea lor nu este special pregătită pentru a vedea aparitme. Nu există o masă pe care asistenţa să-şi pună palmele şi niciun medium în transă, sau un loc întunecat în care acesta să fie plasat. Nu este necesar întunericul, căci soarele şi locul deschis nu îndepărtează fantomele.

Aşa cum am mai spus, unele apariţii sunt create la dorinţă, fie printr-un proces îndelungat, asemănător celui descris în capitolul precedent în legătură cu vizualizarea yiciam, ori – în cazul adepţilor avansaţi – instantaneu, sau aproape instantaneu.

În alte cazuri, autorul acestui fenomen îl produce inconştient şi nici nu-şi dă seama de apariţia văzută de alţii.

În legătură cu acest fel de vizualizări (sau creaţii de forme-gânduri) pot relata câteva fenomene la care am asistat personal.

I. Un tânăr tibetan, care era în serviciul meu, a plecat să-şi vadă familia. L-am învoit pentru trei săptămâni, după care trebuia să procure provizii, să angajeze cărăuşi şi să se întoarcă cu caravana.

Foarte probabil că amicul a petrecut bine cu ai săi. Trecuseră două luni şi nu se întorsese, aşa că am crezut că m-a părăsit definitiv.

Apoi l-am văzut, într-o noapte, în vis. A sosit la locul în care mă aflam sub o înfăţişare neobişnuită, purtând o pălărie de soare de model străin.

Niciodată nu mai purtase aşa ceva.

Dimineaţa, unul dintr servitori sosi în grabă, spunându-mi: „Wangdu s-a întors! Tocmai l-am văzut urcând dealul”.

Coincidenţa era ciudată. Am ieşit din cameră, să-l văd pe călător.

Locul în care eram domina valea. L-am văzut clar pe Wangdu. Era îmbrăcat exact aşa cum îl văzusem în vis. Era singur şi urca încet, pe potecă ce şerpuia pe panta*dealului.

Am remarcat că nu are bagaje, iar servitorul care se afla lângă mine îmi răspunse: „Wangdu a pornit înainte, iar caravana trebuie să-l urmeze”.

Continuăm să-l observ pe călător. Acesta a ajuns la un chorlen (monument religios), a păşit în spatele lui şi nu a mai apărut.

Baza acestui chor’ten era o mică ridicătură construită în stâncă, de cel mult un metru, iar de la vârful ascuţit şi până la pământ monumentul nu avea mai mult de doi metri. Nu avea nicio cavitate, ba mai era şi complet izolat. În jurul lui nu se afla nicio casă, copac, sau orice altceva care să poată constitui o ascunzătoare…

Servitorul şi cu mine am crezut că Wangdu s-a oprit un timp la umbra monumentului, dar, timpul trecând, am examinat cu binoclul împrejurimi-le. N-am descoperit nimic.

Foarte mirată, am trimis doi servitori să-l caute pe flăcău. I-am urmărit cu binoclul, dar nu au găsit nicio urmă a lui Wangdu sau a altcuiva.”.

În aceeaşi zi, cu puţin înainte de amurg, tânărul apăru în vale împreună cu caravana. Purta aceeaşi îmbrăcăminte şi pălăria de soare străină, pe care o văzusem în vis şi în viziunea de dimineaţă.

Fără a-i da timp – lui sau cărăuşilor – să stea de vorbă cu servitorii mei şi să audă despre acel fenomen, l-am chestionat imediat. Din răspunsurile lor

am aflat că şi-au petrecut noaptea cu toţii, într-un loc prea îndepărtat de locuinţa mea pentru că cineva să poată ajunge aici dimineaţa. De asemenea, am stabilit cu claritate că Wangdu a călătorit mereu împreună cu grupul.

Pe parcursul săptămânilor următoare am putut verifica sinceritatea oamenilor, interesându-mă despre momentul pornirii caravanei la câteva din ultimele popasuri unde au fost schimbaţi cărăuşii. S-a dovedit că toţi au spus adevărul şi că au plecat de la ultimul popas împreună cu Wangdu, aşa cum declaraseră.

II. Un pictor tibetan, plin de veneraţie faţă de zeităţile furioase, care simţea o plăcere deosebită în a le picta formele teribile, veni să-mi facă o vizită într-o după masă.

Am remarcat în spatele său forma nebuloasă a uneia dintre fantasticele fiinţe care apare adesea în picturile sale.

Am avut o asemenea tresărire încât, mirat, artistul făcu câţiva paşi spre mine, interesându-se ce s-a întâmplat.

Văzând că fantoma nu-l urmează şi îmbrâncindu-l repede într-o parte pe vizitatorul meu, am mers spre apariţie cu un braţ întins, atingând-o. Am simţit un obiect moale, a cărui substanţă a cedat uşoarei împingeri, apoi viziunea a dispărut.

Pictorul a mărturisit, răspunzând întrebărilor mele, că în ultimele săptămâni practicase un ritual dubthab, invocând zeitatea a cărei formă am perceput-o eu; şi că, tocmai în acea zi, lucrase toată dimincaţa pictând acea zeitate.

De fapt, gândurile tibetanului erau cu totul concentrate asupra zeităţii de al cărei ajutor avea nevoie, într-un scop mai degrabă şmecheresc.

El însuşi nu văzuse fantomă.

În aceste două cazuri, fenomenul a fost produs fără participarea conştientă a autorului. Aşa cum remarca un lama mistic, Wangdu şi pictorul puteau fi cu greu consideraţi autori ai fenomenului. Ei nu erau decât una din cauzele poate principale – care au concurat la acele realizări.

III. Cea de-a treia apariţie ciudată pe care o voi relata aparţine categoriei de fenomene produse voluntar. Faptul că aceste apariţii se prezintă sub înfăţişarea celui care le creează nu trebuie să ne facă să credem că are loc o dedubiare. Potrivit adepţilor avansaţi ai practicilor secrete tibetane, asemenea fantome sunt tuipas, adică forme magice, generate printr-o

concentrare puternică a gândurilor. Aşa cum am arătat în repetate rânduri, orice forme pot fi vizualizate prin acest proces.

În acea vreme campasem lângă Punagritod, în ţinutul Kham. Într-o după masă, eram cu bucătarul într-o colibă pe care o foloseam drept bucătărie. Băiatul mi-a cerul nişte provizii, aşa că l-am chemat în cortul meu pentru a-şi lua ceea ce dorea din cutii.

Când am ajuns în apropierea cortului, amândoi l-am văzut pe pustnicul lama din ritod aşezat pe un scaun pliant, lângă masa mea de campanie. Aceasta nu ne-a surprins, deoarece lama venea adesea să mă viziteze. Bucătarul a spus doar: „Venerabilul este aici, aşa că trebuie să-i pregătesc imediat un ceai. Voi lua proviziile mai târziu”.

Am fost de acord, iar bucătarul s-a întors la bucătărie în timp ce eu am continuat drumul spre lama, privindu-l în tot acest timp, în care el a rămas nemişcat.

Când am ajuns la câţiva paşi de cort, un văl subţire de ceaţă se aşternu în jurul acestuia că o cortină, apoi s-a împrăştiat, încet. Deodată, nu l-am mai văzut pe lama. Dispăruse.

Puţin mai târziu sosi bucătarul, cu ceaiui. A fost surprins să mă vadă singură. Pentru a nu-l şoca, i-am spus că Venerabilul a vrut doar să-mi transmită un mesaj şi nu avea timp să bea ceai.

— I-am povestit lui lama despre viziune şi acesta a râs, fără să răspundă întrebărilor mele. Cu altă ocazie, el repetă fenomenul. Dispăru brusc, în timp’ce îi vorbeam, în mijlocul unei cărări, lavă case, corturi, sau orice alt fel de adăposturi prin apropiere.

Crearea de fantome Yidam, aşa cum am descris-o în capitolul precedent, are două scopuri distincte. Cel mai nobil constă în educarea discipolilor în credinţa că nu există alţi zei sau demoni în afara celor creaţi de propria minte. Al doilea scop, mai puţin înalt, este de a se autodota cu o puternică metodă de protecţie. *

Cum poate o fantomă să-l protejeze pe creatorul său? Apărând în locul acestuia.

În Tibet, se obişnuieşte ca iniţiaţii în aceste practici să-şi personifice propriul Yidam în fiecare dimineaţă. Astfel, spiritele rele pe care s-ar întâmpla să le întâlnească aceşti lamas nu-i vor vedea că oameni, ci sub înfăţişarea înfricoşătoare a vreunei zeităţi teribile; o apariţie care, desigur, îl va feri de

orice atentat.

Magicienii experţi în aceste arte pot – se spune – să-şi ascundă propria apariţie sub orice formă iluzorie doresc.

Deşi cei care îşi iau în fiecare dimineaţă înfăţişarea Yidam sunt foarte numeroşi – probabil că foarte puţini sunt capabili să se arate astfel şi altora. Nu ştiu dacă ei reuşesc să păcălească demonii, dar cu siguranţă pă nu creează niciun fel de iluzie pemtru oameni.

Am auzit că unii lamas au fost văzuţi sub aspectul anumitor zeităţi din pantheonul lamaist.

Incitaţi de multiplele legende minunate referitoare la puterea anticilor tubthobs de a crea tulpas, un mic număr de ngagspas şi lamas s-au străduit în mare secret să se iniţieze în această ramură deosebită a doctrinei esoterice.

Totuşi practică este considerată a fi plină de pericole pentru oricine nu a dobândil un înalt grad de iluminare mentală şi spirituală sau nu este pe deplin conştient de natura forţelor psihice care acţionează în acest proces.

Dotat cu destulă vitalitate pentru a fi capabil să joace rolul unei fiinţe reale, tulpa tinde să se eubereze de sub controlul creatorului. Această spun ocultiştii tibetani – se întâmplă aproape mecanic, aşa cum copilul, când trupul său este pregătit şi capabil să trăiască singur, părăseşte pântecul mamei. Uneori fantoma devine un fiu agresiv şi se vorbeşte chiar despre lupte stranii ce au avut loc între magicieni şi creaturile lor, cei dintâi fiind grav răniţi sau chiar ucişi de propriile lor tulpas.

Magicienii tibetani mai povestesc şi despre cazuri în care tulpa este trimis spre a îndeplini o misiune, dar nu se mai întoarce şi începe o peregrinare de păpuşă semiconştientă şi periculoasă.

Se spune că acelaşi lucru se întâmplă şi atunci când creatorul moare înainte de a-şi dizolva opera. Totuşi, de regulă, fantoma dispare brusc la moartea magicianului; sau se resoarbe treptat, ca un corp care slăbeşte din lipsă de mâncare. Pe de altă parte, uneori fantoma supravieţuieşte creatorului pentru că a fost construită cu acest scop.

Acesta poate fi considerat un veritabil tulku, căci demarcaţia între tulpa şi tulku este departe de a fi clarificată. Ambele existenţe sunt bazate pe aceleaşi teorii.

Să acordăm oare încredere acestor ciudate enumerării de „materializări” rebele, care devin fiinţe reale – sau trebuie să le respingem pe

toate considerându-le poveşti fantastice şi produse ale imaginaţiei? Poate că ultima variantă este mai înţeleaptă. Eu nu afirm nimic. Am relatat doar ce am auzit de la oameni care, în alte circumstanţe, s-au dovedit demni de încredere; dar care poate că, cu toată sinceritatea, au fost ei înşişi înşelaţi.

Fără îndoială că, exceptând unele exagerări senzaţionale, mi-ar fi greu să dezmint posibilitatea vizualizării şi animării tulpa. În afară de faptul că am avut câteva ocazii de a asista la crearea de astfel de fantome, neîncrederea care mă caracterizează m-a determinat să experimentez eu însămi şi eforturile s-au soldat cu anumite succese.

Pentru a înlătura influenţa picturilor lamaiste pe care le aveam în jurul meu zilnic, am ales pentru experimentul meu cel mai nesemnificativ caracter: un călugăr rotund şi gras, tipul inocentului jovial.

M-am retras în tsam şi am practicat concentrarea gândurilor şi alte ritualuri. După câteva luni, fantoma-călugăr era formată. Ea se contura treptat şi părea vie.

A devenit un fel de musafir al apartamentului meu. Am întrerupt izolarea şi am pomit într-un mic tur, cu servitorii şi corturile.

Călugărul s-a alăturat grupului. Deşi am trăit în loc deschis, călărind câteva mile pe zi, iluzia a persistat. L-am văzut pe grăsuţul trapa ici-colo, fără să fie necesar să mă concentrez pentru a-l face să apară. Fantoma executa anumite activităţi fireşti într-o călătorie, pe care eu nu le comandăm. De exemplu, se plimba, se oprea, privea în jos. Iluzia era mai ales vizuală, dar uneori parcă îi auzeam roba foşnind în spatele meu, iar la un moment dat mi s-a părut că îmi atinge coapsă.

Înfăţişarea pe care am imaginat-o când am creat fantomă a început să se schimbe treptat. Grăsuţul glumeţ a început să slăbească, expresia feţei devenind vicleană, privirea răutăcioasă. Devenise deranjant şi obraznic. Pe scurt, l-am scăpat de sub control.

Într-o zi, un păstor care mi-a adus în dar unt şi ceai, văzându-l pe tulpa în cortul meu, l-a luat drept un lama autentic.

Ar *fi* trebuit să las fantoma să-şi urmeze drumul, dar prezenţa acestui companion nedorit a început să-mi obosească nervii. Mai mult: începusem să plănuiesc călătoria la Lhasa şi aveam nevoie de un creier eliberat de ake preocupări, aşa că am decis dizolvarea fantomei. Am reuşit, dar numai după şase luni de strădanii intense. Creatura minţii mele finea cu tenacitate să

trăiască.

Nu este nimic ciudat în faptul că mi-am putut crea propria halucinaţie. Partea interesantă este că, în acest caz de materializare, a I ţ i i au văzut personificarea gândurilor realizată de mine.

Tibetanii nu cad la un acord în explicarea acestor fenomene; unii consideră că e vorba despre o formă materială reală, înzestrată cu viaţă; iar alţii consideră apariţia ca fiind o problemă de sugestie – creatorul îi determină pe alţii să vadă ceea ce vede el însuşi.

În ciuda celor mai inteligente eforturi făcute de tibetani pentru a găsi explicaţii raţionale tuturor manifestărilor, unele rămân nesoluţionate, probabil din cauză că ele sunt pură imaginaţie; sau, poate, din alte motive…

Se spune că Reschungpa a dispărut în acest fel şi că, în timpul unei meditaţii contemplative speciale, Dagmedma. Soţia lui Marpa Lama, şi-a sfârşit viaţa autoîncorporându-se în soţul ei.

Dar toate acestea sunt personalităţi ale vremurilor trecute; sunt mult mai interesante întâmplările de dată mai recentă. Importanţa creşte mai ales când faptele, în loc să se petreacă în sihastrii izolate, se petrec în faţa a sute de martori.

Trebuie să spun de la început că eu nu mă număr printre aceştia din urmă şi că informaţiile mele provin din relatările oamenilor care afirmă că au văzut minunea. Singura mea legătură cu un eveniment miraculos este că l-am cunoscut personal pe lama despre care se crede că a dispărut în acel mod misterios.

Acesta, intitulat Kyongbu rimpoche, era unul din dascălii spirituali şi sfetnicii religioşi a lui Tashi Lama. Când am vizitat Chigatze, în 1916, el era deja bătrân şi trăia ca pustnic, la câteva mile de oraş, lângă malul râului Yesru Tsangpo (Brahmaputra). Mama lui Tashi Lama îi acordă un mare respect, povestindu-mi, când i-am fost oaspete, mai multe întâmplări extraordinare legate de venerabilul lama.

Rezultă că, odată cu trecerea anilor, talia învăţatului ascetic a descrescut treptat. Asta, în opinia tibetanilor, este un semn de mare realizare spirituală, iar legendele relatează cum irupurile unor dubtobs, care erau oameni înalţi, s-au redus la proporţii de pitic. Penuru că, în final, să dispară.

La acea dată, noul templu care adăpostea imensă imagine a viitorului Buddha Maitreya era aproape gata şi se pregătea o ceremonie de consacrare.

Tashi Lama dorea ca bătrânul său sfetnic să presteze ritualul, dar acesta se eschivă spunând că va trece în nefiinţă înainte că templul să poată fi terminat.

Se zice că Tashi Lama a replicat rugându-l pe pustnic să-şi amâne moartea până după binecuvântarea noii clădiri.

Deşi o asemenea cerere ar putea să-i uimească pe cititori, ea este în acord cu ideile tibetanilor privitoare la puterea pe care o posedă marii mistici, de a-şi alege momentul morţii.

Pustnicul promise că va oficia ceremonia.

Apoi, după un an de la vizita mea la Shigatze * templul fiind gata şi data solemnităţii stabilită – Tashi Lama trimise o splendidă lectică şi o escortă la Kyongbu rimpoche, pentru a-l aduce la Tashilumpo gompa.

Membrii escortei Irau văzut pe lama şezând în lectică. A fost închisă uşa şi au pornit.

Mii de oameni s-au adunat la Tashilumpo pentru festivalul religios de inaugurare. Spre marea lor uimire, l-au văzut pe lama venind singur, pe jos. Tăcut, păşi peste pragul templului, mergând drept spre imaginea lui Maitreya, până a atins-o cu trupul său, contopindu-se treptat cu aceasta.

Peste puţin timp sosi şi cortegiul. Servitorii au deschis uşa şi… interiorul era gol!

Mulţi cred că lama n-a mai fost văzut niciodată.

Întâmplarea era destul de neobişnuită pentru a-mi atrage atenţia, dar interesul meu era amplificat şi de faptul că îl cunoscusem pe croul ei, fiind la curent şi cu circumstanlele iniţiale care au dus la înfăptuirea minunii. Este vorba despre cererea lui Tashi Lama de a sfinţi clădirea şi locul familiar mic, unde s-au petrecut evenimentele.

Ardeam de dorinţa de a merge la Shigatze pentru a mă interesa în legătură cu ultimele zile ale lui lama şi a vedea mormântul acestuia, dacă într-adevăr a murit. Din păcate, când am aflat despre bizarul miracol eram în dizgraţie la Lhasa şi nici eu, nici Yongden, nu ne-am fi putut păstra incognito-ul, deoarece aveam la Shigatze prea mulţi cunoscuţi. A fi demascat echivala cu a fi imediat expulzat peste graniţă, iar eu intenţionam că, după şederea în Lhasa, să vizitez mănăstirea Samye şi ake câteva, în Tibetul Sudic. Doream, de asemenea, să străbat pământul istoric al provinciei Yarlung. Aceste planuri m-au determinat să renunţ la orice tentativă de investigare.

Totuşi, înainte de a părăsi Tibetul, Yongden plănuia să pună câteva

întrebări discrete despre minunea de la Shigatze unor oameni ce păreau să aibă opinii avizate asupra subiectului.

Din păcate, evenimentul era deja vechi de câţiva ani. În regiunea Tsang (cu capitala Shigatze) avuseseră loc între timp mari schimbări şi au fost relatate mai multe minuni legate de zborul lui Tashi Lama în China. Mai mult, atmosfera politică nu era favorabilă în Tsang.

Oamenii importanţi deveniseră exagerat de rezervaţi în legătură cu cel mai mic gest care ar fi putut fi interpretat ca înălţător pentru exilatul Tashi Lama şi pentru cei din jurul său. Nu îndrăzneau nici să mărească prestigiul templului, a cărui înălţare s-ar părea că a stârnit sentimente aprige de duşmănie şi invidie la Curtea din Lhasa.

Am auzit următoarele opinii:

I. Lama şi-a creat propria fantomă, care a fost transportată în lectică, acţionând, aşa cum s-a arătat, în templul Maitreya. Această fantomă a dispărut la dorinţa maestrului, în momentul atingerii imaginii, iar în tot acest timp lama a rămas în sihăstria sa.

N. Kyongbu rimpoche era în stare să producă, de la depărtare, o halucinaţie colectivă.

III. Unii sugerează că lama era deja mort când a avut loc miracolul, dar a lăsat în urma să o fantomă, pe care a trimis-o la Tashilumpo.

IV. Eu îmi amintesc că un discipol al lui Kyongbu rimpoche mi-a spus că, prin anumite metode de concentrare mentală, poate fi pregătât un fenomen în legătură cu evenimentele ce vor avea loc în viitor. Dacă această concentrare este încununată de succes, procesul continuă în mod mecanic, fără să mai fie nevoie de participarea celui care a generat energia necesară producerii lui.

Se spune chiar că, în cele mai multe cazuri, acel om nici nu ar mai fi capabil să oprească desşurarea fenomenului planificat să aibă loc la o anumită dată. Energia generată nu mai este sub conirolul său.

Se pot spune mai multe privitor la fenomenele psihice în Tibet, dar observaţiile unui singur investigator nu pot fi foarte complete, mai ales în condiţiile dificile pentru bunul mers al cercetării în această ţară…

Am speranţa că prezentarea mea va trezi în unii cercetători, mai calificaţi decât mine în acest domeniu, dorin a de a întreprinde serioase investigaţii ale fenomenului pe care l-am descris sumar în acest volum.

Cercetarea psihică poate fi abordată în acelaşi spirit, ca oricare

cercetare ştiinţifică. Descoperirile ce pot fi făcute în acest domeniu nu au nimic supra-normal şi nu justifică punerea indulgentă pe seama superstiţiilor şi a incoerenţelor. Dimpotrivă, asemenea cercetări pot fi de un real ajutor în elucidarea mecanismelor aşa-ziselor miracole, care, odată explicate, nu mai sunt miracole.

— Sfârşit-